

การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ “ด้วย”

นายนพรัฐ เสน่ห์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2556
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

GRAMMATICALIZATION OF /dûaj/

Mr. Nopparut Sanah

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Thai

Department of Thai

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2013

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ “ด้วย”
โดย	นายณพรัฐ เสน่ห์
สาขาวิชา	ภาษาไทย
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	อาจารย์ ดร.วิภาส โภธิแพทย์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	อาจารย์ ดร.มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพจน์ อัครวิรุฬหการ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.เทพี จรัสจรุงเกียรติ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(อาจารย์ ดร.วิภาส โภธิแพทย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(อาจารย์ ดร.มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ดาวเรือง วิทยารัฐ)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธาสินี ปิยพสุนทรา)

นพรัฐ เสน่ห์: การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ “ด้วย” (GRAMMATICALIZATION OF /dùaj/) อ.ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์หลัก : อ.ดร.วิภาส โทธิแพทย์, อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม : อ.ดร.มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์, 225
หน้า.

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์หมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ในภาษาไทย
ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน อีกทั้งยังศึกษาถึงปัจจัยและกลไกการเปลี่ยนแปลงของคำ “ด้วย” ตามแนว
ทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ผู้วิจัยแบ่งสมัยข้อมูลภาษาออกเป็น 6 ช่วงสมัย ได้แก่ **ช่วง 1** สมัยสุโขทัย, **ช่วง 2**
สมัยอยุธยา – ธนบุรี, **ช่วง 3** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3, **ช่วง 4** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 –
รัชกาลที่ 5, **ช่วง 5** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 และ **ช่วง 6** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9
(ปัจจุบัน)

ผลการศึกษาพบว่า **ช่วง 1** คำ “ด้วย” ปรากฏใช้ใน 2 หมวดคำ ได้แก่ 1. หมวดคำบุพบท และ 2. หมวด
คำเชื่อมนาม **ช่วง 2** คำ “ด้วย” ปรากฏใช้ใน 3 หมวดคำ ได้แก่ 1. หมวดคำเชื่อมอนุพากย์, 2. หมวดคำบุพบท และ
3. หมวดคำกริยาวิเศษณ์ **ช่วง 3** คำ “ด้วย” ปรากฏใช้ใน 5 หมวดคำ ได้แก่ 1. หมวดคำเชื่อมอนุพากย์, 2. หมวดคำ
บุพบท, 3. หมวดคำเชื่อมนาม, 4. หมวดคำกริยาวิเศษณ์ และ 5. หมวดคำลงท้าย ส่วน **ช่วง 4, ช่วง 5** และ **ช่วง 6**
คำ “ด้วย” ปรากฏใช้ใน 4 หมวดคำ เหมือนกัน ได้แก่ 1. หมวดคำเชื่อมอนุพากย์, 2. หมวดคำบุพบท, 3. หมวด
คำกริยาวิเศษณ์ และ 4. หมวดคำลงท้าย

เมื่อพิจารณาความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ที่ปรากฏใช้ในหมวดคำต่าง ๆ พบว่า คำเชื่อม
อนุพากย์ “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์เพียง 1 ความหมาย ได้แก่ บอก ‘สาเหตุ’ ขณะที่ คำบุพบท “ด้วย” มี
ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการของคำนามข้างท้ายมากถึง 9 การก ได้แก่ 1. บอก ‘ผู้ร่วม’, 2. บอก ‘เครื่องมือ’,
3. บอก ‘สาเหตุ’, 4. บอก ‘ลักษณะ’, 5. บอก ‘ผู้ทำ’, 6. บอก ‘สถานที่’, 7. บอก ‘แหล่งเดิม’, 8. บอก ‘วิธีการ’
และ 9. บอก ‘เนื้อความ’ แต่ละช่วงสมัยจำนวนความหมายบอกการที่ปรากฏมีปริมาณมากน้อยต่างกัน ส่วนหมวด
คำเชื่อมนาม “ด้วย”, หมวดคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” และหมวดคำลงท้าย “ด้วย” ต่างก็มีความหมายเชิงไวยากรณ์
หมวดคำละ 1 ความหมาย ได้แก่ บอก ‘ความคล้อยตาม’, บอก ‘การเข้าร่วม’ และบอก “การขอร้อง” ตามลำดับ

การเปลี่ยนแปลงของหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” เกิดจาก “ปัจจัย” และ
“กลไก” ในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ สำหรับ “ปัจจัย” ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของหมวดคำและ
ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ได้แก่ 1. ปัจจัยอุปลักษณะ และ 2. ปัจจัยความใกล้ชิดกันทางชื่อ ส่วนใน
ประเด็น “กลไก” นั้น ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาออกสองส่วน คือ 1. ศึกษากลไกที่มีผลต่อพัฒนาการทางด้านความหมาย
เชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” ได้แก่ “กลไกขยายความหมายเชิงอุปลักษณะ” 2. ศึกษากลไกที่มีผลต่อ
พัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ระหว่างหมวดคำต่าง ๆ ของคำ “ด้วย” ได้แก่ 1. กลไกการขยายความหมาย
เชิงอุปลักษณะ, 2. กลไกการจางลงของความหมายเดิม, 3. กลไกการคงเค้าความหมายเดิม, 4. กลไกการวิเคราะห์
ใหม่ และ 5. กลไกการสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า “กระบวนการเกิดคำใหม่” ก็ยังส่งผล
ต่อพัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ของคำ “ด้วย” ได้ด้วย

ภาควิชา.....ภาษาไทย.....

ลายมือชื่อนิติ.....

สาขาวิชา.....ภาษาไทย.....

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

ปีการศึกษา.....2556.....

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม.....

538 01365 22 : MAJOR THAI

KEYWORD : GRAMMATICALIZATION / CASE / A DIACHRONIC STUDY / LEXICALIZATION

NOPPARUT SANAH : GRAMMATICALIZATION OF /dûaj/. ADVISOR : PROF. VIPAS POTHIPATH,
Ph.D., CO-ADVISOR : PROF. MINGMIT SRIPRASIT, Ph.D., 225 pp.

The study aims at 1) analyzing the word classes and the grammatical meanings of /dûaj/ in Thai from Sukhothai period until present and 2) examining the factors and the mechanisms attributed to the change of /dûaj/ in the light of grammaticalization theory. The data was divided into 6 groups according to 6 periods: 1) Sukhothai Period, 2) Ayudhaya Period - Thonburi Period, 3) King Rama I - King Rama III of Ratanakosin Period, 4) King Rama IV - King Rama V of Ratanakosin Period, 5) King Rama VI - King Rama VIII of Ratanakosin Period and 6) King Rama IX of Ratanakosin Period (present).

The findings are as follows: During the 1st period, /dûaj/ belonged to 2 word categories: 1) preposition and 2) noun-phrase conjunction.; During the 2nd period, /dûaj/ belonged to 3 word categories: 1) conjunction, 2) preposition, and 3) adverb.; During the 3rd period, /dûaj/ belonged to 5 word categories: 1) conjunction, 2) preposition, 3) noun-phrase conjunction, 4) adverb, and 5) final particle.; During the 4th, the 5th, and the 6th periods, /dûaj/ belonged to 4 word categories: 1) conjunction, 2) preposition, 3) adverb, and 4) final particle.

Given the grammatical meanings of /dûaj/ in the word classes mentioned above, this study shows that the conjunction /dûaj/ has only 1 grammatical meaning, causative, while the preposition /dûaj/ indicates 9 cases of its following nouns, including 1) comitative, 2) instrumental, 3) causative, 4) manner, 5) agentive, 6) locative, 7) ablative, 8) method, and 9) relation. In each period, the number of case meanings is different. The noun-phrase conjunction /dûaj/, the adverb /dûaj/ and the final particle /dûaj/ have their own grammatical meaning: cumulative, participation, and requestive marker respectively.

The syntactic and semantic changes of /dûaj/ were triggered by the grammaticalization factors and mechanisms. The factors influencing the change of /dûaj/ are 1) metaphor and 2) the contiguity of names. The mechanisms of the change can be categorized into: 1) the mechanism influencing grammatical meaning development of preposition /dûaj/, which is the metaphorical extension mechanism and 2) the mechanisms influencing semantico-syntactic development among the word categories of /dûaj/, which include the metaphorical extension mechanism, the bleaching mechanism, the persistence mechanism, the reanalysis mechanism, and the decategorialization mechanism. Moreover, lexicalization can also influence the semantico-syntactic development of /dûaj/.

Department.....Thai.....

Student's signature.....

Field of study.....Thai.....

Advisor's signature.....

Academic year.....2013.....

Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้แก่ อาจารย์ ดร.วิภาส โปธิแพทย์ และอาจารย์ ดร.มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ ที่กรุณาให้แนวความคิด และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์งานวิจัย นอกจากนี้ อาจารย์ทั้งสองท่านยังคอยติดตามผลงาน ดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจ และกรุณาแก้ไขข้อบกพร่องในงานวิจัยด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตาของอาจารย์

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งประกอบไปด้วยอาจารย์ ดร.เทพี จรัสจรุงเกียรติ อาจารย์ ดร.ดาวเรือง วิทยารัฐ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธาสนี ปิยพสุนทร่า ที่กรุณาให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และข้อแก้ไข อันเป็นประโยชน์ จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร พานโพธิ์ทอง อาจารย์ ดร.เทพี จรัสจรุงเกียรติ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ภักดีผาสุข ที่จุดประกายแนวความคิดในการทำงานวิจัยเชิงประวัตินี้แก่ผู้วิจัย ทั้งยังเมตตา ให้ออกาส และให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้วิจัยในหลายประการ

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.ไกล่รุ่ง อามระดิษ และอาจารย์ ประไพพรรณ พึ่งฉิม ที่กรุณาอบรม ให้กำลังใจ และให้คำแนะนำ ในการทำงานเป็นผู้ช่วยสอนที่ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ ผุกผาสุข ศาสตราจารย์ ดร.ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต อาจารย์ จิราภรณ์ ภักธราภานุภัทร อาจารย์ ดร.ธีรนุช โชคสุวณิช อาจารย์ ดร.อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล และคณาจารย์ทุกท่านในภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และให้ความปรารถนาดีแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ และคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่วางรากฐานทางวิชาการในศาสตร์นานาแขนงให้แก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณ อาจารย์ ศุภชัย โชติทอง แห่งภาควิชาภาษาตะวันตก มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผู้เป็นกัลยาณมิตร ขอขอบคุณบุคลากร เพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ ที่ให้ความรัก ให้ความห่วงใยแก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ศึกษาในภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในระหว่างการทำวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้รับทุนสนับสนุนจาก “มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี” และ “ทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิต” จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณนายภคต เสน่ห์ และนางรัชณี เสน่ห์ ผู้เป็นบิดา-มารดา ที่อบรมสั่งสอนและเกื้อหนุนการศึกษาของผู้วิจัย ด้วยเล็งเห็นถึงคุณค่าของการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้วิจัยเป็นบุคคลอันก่อประโยชน์ให้แก่สังคม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฏ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.3 สมมติฐานของการวิจัย.....	5
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.5 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย.....	5
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย.....	7
1.7 นิยามศัพท์สำคัญที่ใช้ในงานวิจัย.....	7
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
1.9 สัญลักษณ์ที่ใช้ในงานวิจัย.....	8
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	9
2.1.1 การจำแนกหมวดคำ.....	9
2.1.2 การจำแนกประเภทการก.....	14
2.1.3 กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์.....	22
2.1.3.1 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์.....	24
2.1.3.2 กลไกที่ทำให้เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์.....	27
2.1.3.3 ทิศทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์.....	35
2.1.4 กระบวนการเกิดคำใหม่.....	36
2.1.5 คำหลายความหมาย.....	38

	หน้า
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	39
2.2.1 งานวิจัยที่กล่าวถึงคำ “ด้วย” ในหมวดคำต่าง ๆ.....	39
2.2.2 งานวิจัยที่ศึกษาคำ “ด้วย” ในเชิงวจนปฏิบัติศาสตร์.....	48
2.2.3 งานวิจัยเชิงประวัติเกี่ยวกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในภาษาไทย	49
2.2.3.1 งานวิจัยภาษาเชิงประวัติที่ศึกษาการกลายของ “คำหลัก” ไปเป็น “คำไวยากรณ์”	50
2.2.3.2 งานวิจัยภาษาเชิงประวัติที่ศึกษาการกลายของ “คำที่มี ความเป็นไวยากรณ์น้อย” ไปเป็น “คำที่มีความเป็นไวยากรณ์มาก	54
 บทที่ 3 เกณฑ์การจำแนกหมวดคำของคำ “ด้วย”	
3.1 หมวดคำเชื่อมอนุพจน์.....	57
3.1.1 การจำแนกหมวดคำของคำเชื่อมอนุพจน์ “ด้วย” ตามเกณฑ์ทาง วากยสัมพันธ์.....	57
3.1.2 ความหมายของคำ “ด้วย” ในหมวดคำเชื่อมอนุพจน์.....	59
3.2 หมวดคำบุพบท.....	60
3.2.1 การจำแนกหมวดคำของคำบุพบท “ด้วย” ตามเกณฑ์ทาง วากยสัมพันธ์.....	60
3.2.2 ความหมายของคำ “ด้วย” ในหมวดคำบุพบท.....	62
3.3 หมวดคำเชื่อมนาม.....	71
3.3.1 การจำแนกหมวดคำของคำเชื่อมนาม “ด้วย” ตามเกณฑ์ทาง วากยสัมพันธ์.....	71
3.3.2 ความหมายของคำ “ด้วย” ในหมวดคำเชื่อมนาม.....	72
3.4 หมวดคำกริยาวิเศษณ์.....	73
3.4.1 การจำแนกหมวดคำของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ตามเกณฑ์ทาง วากยสัมพันธ์.....	73
3.4.2 ความหมายของคำ “ด้วย” ในหมวดคำกริยาวิเศษณ์.....	74
3.5 หมวดคำลงท้าย.....	77
3.5.1 การจำแนกหมวดคำของคำลงท้าย “ด้วย” ตามเกณฑ์ทาง วากยสัมพันธ์.....	77
3.5.2 ความหมายของคำ “ด้วย” ในหมวดคำลงท้าย.....	79

บทที่ 4	หมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย”	
	ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน	
4.1	คำบุพบท “ด้วย” ในสมัยต่าง ๆ.....	85
4.1.1	สมัยสุโขทัย.....	85
4.1.2	สมัยอยุธยา - สมัยธนบุรี.....	91
4.1.3	สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3.....	95
4.1.4	สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 5.....	101
4.1.5	สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 - รัชกาลที่ 8.....	105
4.1.6	สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 (พ.ศ.2489 - ปัจจุบัน).....	111
4.2	คำเชื่อมนาม “ด้วย” ในสมัยต่าง ๆ.....	116
4.2.1	สมัยสุโขทัย.....	116
4.2.2	สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3.....	116
4.3	คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ในสมัยต่าง ๆ.....	118
4.3.1	สมัยอยุธยา - สมัยธนบุรี.....	118
4.3.2	สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3.....	119
4.3.3	สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 5.....	119
4.3.4	สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 - รัชกาลที่ 8.....	120
4.3.5	สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 (พ.ศ. 2489 - ปัจจุบัน).....	120
4.4	คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ในสมัยต่าง ๆ.....	121
4.4.1	สมัยอยุธยา - สมัยธนบุรี.....	121
4.4.2	สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3.....	123
4.4.3	สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 5.....	124
4.4.4	สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 - รัชกาลที่ 8.....	126
4.4.5	สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 (พ.ศ. 2489 - ปัจจุบัน).....	127
4.5	คำลงท้าย “ด้วย” ในสมัยต่าง ๆ.....	130
4.5.1	สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3.....	130
4.5.2	สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 5.....	131
4.5.3	สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 - รัชกาลที่ 8.....	131
4.5.4	สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 (พ.ศ. 2489 - ปัจจุบัน).....	132

	หน้า
บทที่ 5 พัฒนาการทางอรรถวากยสัมพันธ์ของคำ “ด้วย”	
ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน	
5.1 พัฒนาการทางด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย”	138
5.1.1 คำบุพบท “ด้วย” การก ‘ผู้ร่วม’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘เครื่องมือ’	140
5.1.2 คำบุพบท “ด้วย” การก ‘ผู้ร่วม’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘สถานที่’	143
5.1.3 คำบุพบท “ด้วย” การก ‘เครื่องมือ’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘สาเหตุ’	143
5.1.4 คำบุพบท “ด้วย” การก ‘เครื่องมือ’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘ลักษณะ’	144
5.1.5 คำบุพบท “ด้วย” การก ‘สาเหตุ’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘บอกเนื้อความ’	148
5.1.6 คำบุพบท “ด้วย” การก ‘เครื่องมือ’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘วิธีการ’	150
5.1.7 คำบุพบท “ด้วย” การก ‘เครื่องมือ’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘ผู้ทำ’	151
5.1.8 คำบุพบท “ด้วย” การก ‘ผู้ทำ’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘แหล่งเดิม’	154
5.2 พัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ระหว่างหมวดคำต่าง ๆ ของคำ “ด้วย”	156
5.2.1 คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ร่วม’ > คำเชื่อมนาม “ด้วย” บอก ‘ความคล้อยตาม’	158
5.2.2 คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘สาเหตุ’ > คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” บอก ‘สาเหตุ’	162
5.2.3 คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” บอก ‘การเข้าร่วม’ > คำลงท้าย “ด้วย” บอก ‘การขอร้อง’	167
5.3 กระบวนการเกิดคำใหม่ของคำ “ด้วย”	172

	หน้า
5.4 ภาพรวมการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ “ด้วย”	176
5.4.1 เส้นทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ “ด้วย”	176
5.4.2 ปัจจัยที่ส่งผลให้คำ “ด้วย” เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์.....	178
5.4.3 คุณลักษณะหลายหน้าที่ของคำ “ด้วย”	179
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
6.1 สรุปผลการวิจัย.....	181
6.2 อภิปรายผล.....	189
6.3 ข้อเสนอแนะ	210
รายการอ้างอิง.....	212
ภาคผนวก.....	220
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	225

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงการจัดแบ่งประเภทของการกตามแนวคิดนักภาษาศาสตร์ชาวต่างชาติ และชายไทยบางส่วน.....	20
ตารางที่ 2 แสดงการแบ่งช่วงระยะเวลาการเก็บข้อมูลคำ “ด้วย” ของงานวิจัยภาษาไทย ในอดีต.....	46
ตารางที่ 3 สรุปผลงานการศึกษาคำ “ด้วย” ในหมวดคำต่าง ๆ.....	47
ตารางที่ 4 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำ.....	58
ตารางที่ 5 การจำแนกหมวดคำของคำ “ด้วย” โดยอาศัยเกณฑ์อรรถศาสตร์.....	81
ตารางที่ 6 การจำแนกความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” ตั้งแต่ ช่วง 1 สมัยสุโขทัย – ช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9.....	115
ตารางที่ 7 ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำเชื่อมนาม “ด้วย” ตั้งแต่ ช่วง 1 สมัยสุโขทัย – ช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9.....	118
ตารางที่ 8 ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ตั้งแต่ ช่วง 1 สมัยสุโขทัย – ช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9.....	121
ตารางที่ 9 ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ตั้งแต่ ช่วง 1 สมัยสุโขทัย – ช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9.....	129
ตารางที่ 10 ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำลงท้าย “ด้วย” ตั้งแต่ ช่วง 1 สมัยสุโขทัย – ช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9.....	132
ตารางที่ 11 จำแนกหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ตั้งแต่ ช่วง 1 สมัยสุโขทัย – ช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 9.....	133
ตารางที่ 12 แสดงความถี่การปรากฏของคำ “ด้วย” ในหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ต่าง ๆ ตั้งแต่ ช่วง 1 สมัยสุโขทัย – ช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9.....	134
ตารางที่ 13 แสดงการสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิมจากคำบุพบท “ด้วย” การก ‘ผู้ร่วม’ ไปเป็น คำเชื่อมนาม “ด้วย” บอก ‘ความคล้อยตาม’.....	162
ตารางที่ 14 แสดงการสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิมจากคำบุพบท “ด้วย” การก ‘สาเหตุ’ ไปเป็น คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” บอก ‘สาเหตุ’.....	167
ตารางที่ 15 แสดงการสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิมจากคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” บอก ‘การเข้าร่วม’ ไปเป็น คำลงท้าย “ด้วย” บอก ‘การขอร้อง’.....	172

ตารางที่ 16 แสดงความถี่และการปรากฏของหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ ของคำ “ด้วย” ตั้งแต่ ช่วง 1 สมัยสุโขทัย – ช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 (ปัจจุบัน).....	183
--	-----

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1 การจำแนกหมวดคำของคำ “ด้วย” ตามเกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์	79
แผนภูมิที่ 2 เส้นทางแสดงพัฒนาด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” ในช่วง 1 สมัยสุโขทัย.....	140
แผนภูมิที่ 3 เส้นทางแสดงพัฒนาด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” ในช่วง 2 สมัยอยุธยา – ธนบุรี.....	147
แผนภูมิที่ 4 เส้นทางแสดงพัฒนาด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” ในช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3.....	150
แผนภูมิที่ 5 แสดงพัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ระหว่างหมวดคำต่าง ๆ ของ คำ “ด้วย” ตั้งแต่ ช่วง 1 สมัยสุโขทัย – ช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3.....	158
แผนภูมิที่ 6 แสดงระดับชั้นและทิศทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์ตามแนวคิดของ Heine และ Kuteva (2007).....	173
แผนภูมิที่ 7 แสดงภาพรวมการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ “ด้วย”	176
แผนภูมิที่ 8 แสดงการขยายความหมายภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” โดยอาศัย “กลไกการขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์”	193

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คำ “ด้วย” เป็นคำที่ปรากฏหลักฐานการใช้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ดังจะเห็นได้จากข้อความในหลักศิลาจารึกวัดศรีชุม ความว่า

“๐ ก่อทั้งมหาพิหารใหญ่ด้วยอิฐเสร็จบริบูรณ์แล้ว จึงไปสืบค้นหาเอาพระพุทธรูปหินเก่าแก่แต่บุราณด้วยไกล ชั่วสองสามคืน เอามาประดิษฐานไว้ในมหาพิหาร ลางแห่งได้ค้อได้ตน ลางแห่งได้ผมได้แขนได้ออก ลางแห่งได้หัวตกล้อแลสี่คนหาม เอามาจึงได้ ๐ ลางแห่งได้แข้งได้ขา ลางแห่งได้มือได้ตีน ย่อมพระหินอันใหญ่ ชักมาด้วยล้อด้วยเกวียน เข็นเข้าในมหาพิหาร เอามาต่อติดประคองด้วยปูน มีรูปโฉมพรรณอันงามพิจิตรดั่งอินทนิรมิตเอามาประคองติดชนเป็นตนพระพุทธรูป อันใหญ่ อันถ้าวอันราม งามหนักหนา เอามาไว้เต็มในมหาพิหารเรียงหลายถ่อ ถ่องามหนักหนา แก่กม...”

(กรมศิลปากร, 2527: 74-75)

เมื่อศึกษาปริบทการปรากฏของคำ “ด้วย” ในประโยคภาษาไทยปัจจุบัน จะพบว่า คำ “ด้วย” มักปรากฏในตำแหน่งของคำกริยาวิเศษณ์ คำบุพบท และคำเชื่อมอนุพากย์ อยู่เสมอ ตำแหน่งเหล่านี้มิใช่ตำแหน่งของคำหลัก หรือคำบอกเนื้อความ (content words) อันได้แก่ คำนาม และคำกริยา แต่เป็นตำแหน่งของคำไวยากรณ์ (grammatical words) ซึ่งหมายถึง ‘คำที่ให้ความหมายเชิงไวยากรณ์’ กล่าวคือ ไม่สามารถทำหน้าที่เป็นส่วนของประโยคได้ตามลำพัง ต้องปรากฏร่วมกับคำบอกเนื้อความเพื่อสื่อความหมาย อาทิ คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ต้องปรากฏหลังคำกริยา เพื่อแสดงความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ดังตัวอย่าง (1) หรือคำบุพบท “ด้วย” ที่ต้องมีคำนามตามหลัง เพื่อใช้แสดงความหมายเชิงไวยากรณ์หรือแสดงการกต่าง ๆ ดังตัวอย่าง (2)

คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย”

(1) “เธอจะไปด้วยหรือ”

คำบุพบท “ด้วย”

(2) “อู๊ย” เพการ้องด้วยความตลใจ โทศัพท์แทบจะหลุดจากมือ

(กีเพ้า, 2554: 156)

หากพิจารณาตัวอย่าง (1) จะพบว่า ตำแหน่งของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” นั้น ปรากฏอยู่หลังคำกริยา “ไป” และมีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ กล่าวคือ ประโยค “เธอจะไปด้วยหรือ” หมายความว่า ‘เธอจะไปกับ (ผู้ใดผู้หนึ่ง) หรือ’ ดังนั้น “เธอ” จึงทำกริยา “ไป” ร่วมกับ “ผู้ใดผู้หนึ่ง” ส่วนตัวอย่าง (2) ตำแหน่งของคำบุพบท “ด้วย” ปรากฏอยู่หน้าคำนาม “ความตกใจ” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ลักษณะ’ ทั้งนี้เนื่องจากคำนามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” ถูกนำมาใช้แสดงลักษณะอาการของคำกริยา “ร้อง”

การจำแนกว่าคำ “ด้วย” มีตำแหน่งอยู่ในหมวดใดนั้น สามารถพิสูจน์ได้จากกรอบประโยคทดสอบ (test frame) ของ วิจินต์ ภาณุพงศ์ (2538) เช่น “หมวดคำกริยาวิเศษณ์” จะต้องปรากฏในกรอบประโยคทดสอบต่อไปนี้

คำกริยาวิเศษณ์¹

นาม กริยากรรม

หรือ คำ “ด้วย” ที่อยู่ใน “หมวดคำบุพบท” จะต้องปรากฏในกรอบประโยคทดสอบต่อไปนี้ได้

คำบุพบท

นาม ช่วยหน้ากริยา กริยากรรม² นาม

เมื่อพิจารณาตัวอย่างประโยคที่แสดงไปก่อนหน้านี้ จะพบว่า คำ “ด้วย” ซึ่งปรากฏหลังคำกริยา “ไป” ในตัวอย่าง (1) มีตำแหน่งตามกรอบประโยคทดสอบของหมวดคำกริยาวิเศษณ์ ขณะที่ คำ “ด้วย” ซึ่งปรากฏหลังกริยา “ร้อง” และมีคำนาม “ความตกใจ” ตามหลัง ในตัวอย่าง (2) ก็มีตำแหน่งตามกรอบประโยคทดสอบของหมวดคำบุพบทเช่นกัน

การที่คำ “ด้วย” สามารถปรากฏได้หลายหมวดคำนั้น เป็นเพราะภาษาไทยเป็นภาษาคำโดด กล่าวคือ คำที่ทำหน้าที่อย่างหนึ่งในระบบวากยสัมพันธ์สามารถนำไปใช้ทำหน้าที่อย่างอื่นได้โดยไม่ต้องแปลงรูปคำ ดังนั้น คำ “ด้วย” รูปเดียวจึงสามารถปรากฏเป็นคำกริยาวิเศษณ์ คำบุพบท หรือคำเชื่อมอนุพยางค์ ก็ได้ อย่งไรก็ดี ในหมวดคำหนึ่ง ๆ คำ “ด้วย” อาจมีความหมายเชิงไวยากรณ์ได้มากกว่า 1 ความหมาย ดังตัวอย่าง (3) – (5)

¹ วิจินต์ ภาณุพงศ์ (2538: 63) กล่าวถึง ตำแหน่งของคำกริยาวิเศษณ์ว่ามักปรากฏอยู่หลัง “กริยากรรม” แต่มีเงื่อนไขอยู่ว่าต้องไม่ใช่คำกริยา ไม่ใช่คำช่วยหลังกริยา และไม่ใช่คำลงท้าย

² ในกรอบประโยคทดสอบคำบุพบทของ วิจินต์ ภาณุพงศ์ (2538) แสดงให้เห็นว่า คำบุพบทมีตำแหน่งอยู่หลังคำกริยากรรม อย่งไรก็ดี มีนักภาษาศาสตร์ที่ศึกษาไวยากรณ์โครงสร้างท่านอื่น ๆ เช่น สุมิตรา อังวัฒนกุล (2509) ได้กล่าวว่า คำบุพบทสามารถปรากฏอยู่หลังคำกริยาได้หลายประเภท ได้แก่ คำกริยากรรม คำกริยากรรม และคำกริยาทวิกรรม

ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย”

คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘เครื่องมือ’

(3) ฉันตัดกระดาษด้วยกรรไกร

คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘ลักษณะ’

(4) เขาเดินไปโรงเรียนด้วยความรวดเร็ว

ในตัวอย่าง (3) และ (4) คำ “ด้วย” จัดอยู่ในหมวดคำบุพบท มีค่านาม “กรรไกร” และค่านาม “ความรวดเร็ว” ปรากฏข้างท้าย (ตามลำดับ) หากพิจารณาจะพบว่า ค่านาม “กรรไกร” นั้น มีระดับความเป็นรูปธรรมสูงกว่าค่านาม “ความรวดเร็ว” กล่าวคือ “กรรไกร” มีลักษณะเป็นวัตถุ ซึ่งถูกนำไปใช้เพื่อเป็นเครื่องมือเพื่อตัดกระดาษ ขณะที่ “ความรวดเร็ว” มีลักษณะนามธรรม และถูกนำมาใช้เพื่อเสริมการบรรยายลักษณะอาการของกริยาวิเศษณ์ “เดินไปโรงเรียน” ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เมื่อพิจารณาในเบื้องต้น จะเห็นว่า ค่านามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” หากมีลักษณะเป็น “วัตถุ” จะถูกตีความว่าเป็นการก ‘เครื่องมือ’ แต่หากค่านามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” มีลักษณะเป็น “นามธรรม” จะถูกตีความว่าเป็นการก ‘ลักษณะ’ ความแตกต่างของค่านามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” นี้ ทำให้ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” ไม่เหมือนกัน

อย่างไรก็ดี แม้ค่านามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” จะแสดงการกต่างกัน แต่ก็มีคุณลักษณะบางประการที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอยู่ ดังเช่น คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘เครื่องมือ’ ในตัวอย่าง (3) และคำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘สาเหตุ’ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘สาเหตุ’

(5) พ่อเขาเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็ง

ในตัวอย่าง (3) แม้ค่านาม “กรรไกร” จะมีการกแสดง ‘เครื่องมือ’ แต่หากพิจารณาอย่างละเอียด จะพบว่า ค่านามดังกล่าวมีบทบาทสาเหตุแฝงอยู่ นั่นคือ “เป็นต้นเหตุให้กระดาษขาด” ขณะที่ ตัวอย่าง (5) ค่านาม “โรคมะเร็ง” ที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” มีการกแสดง ‘สาเหตุ’ กล่าวคือ ค่านามดังกล่าวเป็นสาเหตุให้ “พ่อเขาเสียชีวิต” Pongsri Lekawatana (1970) อ้างถึงใน ภาณุ สังขะวร (2527: 23) จัดให้ความหมายเชิงไวยากรณ์ทั้งสองมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เนื่องจากมีบทบาทที่เป็นสาเหตุ (causal roles) ร่วมกัน

ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” ในตัวอย่าง (3) - (5) นี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ภาณุ สังขะวร (2527: 116) และนวรรณ พันธุเมธา (2553: 93-99) ที่แสดงให้เห็นว่า คำบุพบท “ด้วย” ในภาษาไทยปัจจุบัน มีความหมายเชิงไวยากรณ์มากถึง 3 ความหมาย คือ 1. บอการก ‘เครื่องมือ’, 2. บอการก ‘ลักษณะ’ และ 3. บอการก ‘สาเหตุ’

นอกจากความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” จะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันแล้ว ความหมายเชิงไวยากรณ์ระหว่างหมวดคำของคำ “ด้วย” อาทิ คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย”, คำบุพบท “ด้วย” และคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ก็ยังมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วย “ปัจจัย” และ “กลไก” ทางอรรถวากยสัมพันธ์ตามแนวทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization) เช่น พัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์จากคำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘สาเหตุ’ หายไปเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” บอการก ‘สาเหตุ’ ในเบื้องต้น หากสังเกตคำนามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” ซึ่งมีการกแสดง ‘สาเหตุ’ จะพบว่า คำนามดังกล่าวสามารถปรากฏได้ทั้งในลักษณะที่เป็นรูปธรรม เช่น “...จึงตรัสว่าอย่าเปนห่วงด้วยพี่เลย” (คำให้การขุนหลวงหาวัด, 2549: 7) และลักษณะที่เป็นนามธรรม เช่น “เขาตายด้วยความประมาท” ต่อมาเมื่อกลายเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ตำแหน่งของคำนามที่เคยตามหลังก็กลายเป็นตำแหน่งของอนุพากย์แทน เช่น “คืนนี้มองไม่เห็นพระจันทร์ด้วยเมฆฝนปกคลุมครึ้ม” อนุพากย์ดังกล่าวมีลักษณะเป็นนามธรรมที่แสดงภาพเหตุการณ์ได้เพียงอย่างเดียว

สมมติฐานเบื้องต้นที่แสดงการกลายเป็นคำบุพบท “ด้วย” ไปเป็น คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” นี้ ผู้วิจัยเห็นว่า มีความเกี่ยวข้องกับ “ปัจจัยอุปลักษณะ” และ “กลไกการวิเคราะห์ใหม่” ตามแนวทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ซึ่งจะได้อธิบายต่อไป

จากงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับคำ “ด้วย” และข้อมูลจารึกสมัยสุโขทัยที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมมาวิเคราะห์เบื้องต้นพบว่า คำ “ด้วย” ปรากฏเป็นคำไวยากรณ์อย่างน้อยก็ตั้งแต่สมัยสุโขทัย นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า คำ “ด้วย” ในอดีตสามารถปรากฏในหมวดคำซึ่งปัจจุบันคำ “ด้วย” ไม่ปรากฏเป็นสมาชิก นั่นคือ **หมวดคำเชื่อมนาม** เช่นเดียวกับความหมายเชิงไวยากรณ์บอการก ‘ผู้ร่วม’³ ของคำบุพบท “ด้วย” ที่เคยปรากฏใช้ในภาษาไทยสมัยสุโขทัยแต่ภาษาไทยปัจจุบันกลับไม่ปรากฏใช้เหตุผลนี้ ทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาว่าหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ตั้งแต่สมัยสุโขทัยเรื่อยมาถึงสมัยปัจจุบัน เหมือนหรือต่างกันอย่างไร หมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ช่วงสมัยใดเพิ่มขึ้น ช่วงสมัยใดลดลง การเพิ่มขึ้นของหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” เกี่ยวข้องกับปัจจัยและกลไกในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์อย่างไร

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 วิเคราะห์หมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของ “ด้วย” ในภาษาไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน

1.2.2 ศึกษาปัจจัยและกลไกการเปลี่ยนแปลงของ “ด้วย” ตามแนวทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization)

³ ในงานวิจัยนี้เรียกการก “ผู้มีส่วนร่วม” ตามแนวคิดของนวรรณ พันธุมธา (2525, 2553) ว่า “ผู้ร่วม”

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

1.3.1 หมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของ “ด้วย” ในแต่ละสมัยมีส่วนที่เหมือนและแตกต่างกัน

1.3.2 การเพิ่มขึ้นของหมวดคำและขอบเขตความหมายเชิงไวยากรณ์ของ “ด้วย” เกิดขึ้นผ่านกระบวนการทางอรรถวากยสัมพันธ์ที่สำคัญ ได้แก่ อุปลักษณ์ และนามนัย

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ศึกษาเฉพาะคำ “ด้วย” ที่ปรากฏในภาษาไทยมาตรฐาน⁴ เท่านั้น

1.4.2 ศึกษาเฉพาะคำ “ด้วย” ที่ปรากฏในภาษาร้อยแก้ว

1.5 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยศึกษา ค้นคว้า และเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลประเภทเอกสารซึ่งเคยมีการจารึก จดบันทึก หรือเขียนขึ้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 1835 (สมัยสุโขทัย) จนถึง พ.ศ. 2554 (สมัยปัจจุบัน) และต่อมาได้รับการตีพิมพ์เป็นหนังสือ

ผู้วิจัยสามารถจำแนกประเภทของเอกสารได้ทั้งหมด 9 ประเภท คือ 1. จารึก, 2. จดหมายเหตุ พงศาวดาร, 3. ความเรียง บทความ, 4. บันทึก คำให้การ ข่าวด่วน, 5. เอกสารราชการ สัญญา, 6. กฎหมาย, 7. พระราชสาส์น, 8. ประชุมหมายรับสั่ง ประชุมประกาศ และ 9. นวนิยาย วรรณกรรม

1.5.1 การแบ่งช่วงสมัยของข้อมูล

เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาในเชิงประวัติ ดังนั้น การแบ่งช่วงสมัยข้อมูลจึงเป็นเรื่องสำคัญ ในที่นี้ผู้วิจัยได้แบ่งช่วงสมัยของข้อมูลออกเป็น 6 ช่วงสมัย คือ **ช่วง 1** สมัยสุโขทัย (ราว พ.ศ. 1835 - พ.ศ.1983), **ช่วง 2** สมัยอยุธยา - ธนบุรี (พ.ศ.1893 - พ.ศ.2325), **ช่วง 3** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 (พ.ศ. 2325 - พ.ศ.2394), **ช่วง 4** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 5 (พ.ศ.2394 - พ.ศ.2453), **ช่วง 5** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 - รัชกาลที่ 8 (พ.ศ.2453 - พ.ศ. 2489) และ **ช่วง 6** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 (พ.ศ.2489 - ปัจจุบัน)

ใน**ช่วง 1** สมัยสุโขทัย ประเภทข้อมูลที่ผู้วิจัยเลือกศึกษา ได้แก่ จารึก

ใน**ช่วง 2** สมัยอยุธยา - ธนบุรี ประเภทข้อมูลที่ผู้วิจัยเลือกศึกษา ได้แก่ 1. จดหมายเหตุ พงศาวดาร, 2. บันทึก, 3. เอกสารราชการ สัญญา และ 4. ประชุมหมายรับสั่ง

ใน**ช่วง 3** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 ประเภทข้อมูลที่ผู้วิจัยเลือกศึกษา ได้แก่ 1. จดหมายเหตุ, 2. กฎหมาย และ 3. พระราชสาส์น

⁴ ภาษามาตรฐาน (Standard Thai) คือ “วิภาษษาที่พัฒนามาจากภาษาย่อยภาษาหนึ่ง ต่อมาได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นมาตรฐานซึ่งคนในสังคมยอมรับว่า ถูกต้อง และเป็นตัวแทนของภาษาและวิภาษษาทั้งหลายในสังคมนั้น ๆ ภาษามาตรฐานมักกลายเป็นสมบัติของชาติ ใช้สื่อสารกันระหว่างเขตต่าง ๆ ในสังคม มักมีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน และใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารในวงราชการ สถาบันสำคัญในสังคม ในโรงเรียน และในสถานที่ราชการ” (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2542: 7)

ในช่วง 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 ประเภทข้อมูลที่ผู้วิจัยเลือกศึกษา ได้แก่ 1. จดหมายเหตุ พงศาวดาร, 2. บันทึก, 3. พระราชสาส์น, 4. ประชุมประกาศ และ 5. วรรณกรรม

ในช่วง 5 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 ประเภทข้อมูลที่ผู้วิจัยเลือกศึกษา ได้แก่ 1. จดหมายเหตุ พงศาวดาร, 2. บทความ, 3. คำให้การ และ 4. วรรณกรรม

ในช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 (พ.ศ.2489 - ปัจจุบัน) ประเภทข้อมูลที่ผู้วิจัยเลือกศึกษา ได้แก่ 1. บทความ เรียงความ, 2. ประชุมประกาศ และ 3. วรรณกรรม

เมื่อพิจารณาตัวเอกสารที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมมานั้น จะพบว่า เนื้อหาของเอกสารมีขนาดความสั้น-ยาว แตกต่างกัน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกำหนดเกณฑ์จำนวนหน้าของเอกสารขึ้น ดังนี้

- เอกสารเล่มใดมีจำนวนหน้าน้อยกว่า 200 หน้า ผู้วิจัยจะศึกษาทั้งเล่ม
- เอกสารเล่มใดมีจำนวนหน้ามากกว่า 200 หน้า ผู้วิจัยจะเลือกศึกษาข้อมูลเฉพาะ 200 หน้า

แรก

- เอกสารที่มีภาคต่อ หรือรวมอยู่เป็นชุด เช่น กฎหมายตราสามดวง เล่ม 1 – 2, โกลบ้าน เล่ม 1 – 3 เป็นต้น ผู้วิจัยจะเลือกศึกษาโดยเฉลี่ยรวมแล้วไม่เกิน 200 หน้า

1.5.2 วิธีการเลือกข้อมูล

เมื่อเลือกเอกสารและกำหนดจำนวนหน้าที่ต้องการศึกษาได้แล้ว ลำดับถัดไป ผู้วิจัยจะนำเอกสารดังกล่าวมาตัดส่วนของประโยคหรือตัดส่วนของข้อความที่มีคำ “ด้วย” ปรากฏอยู่ โดยใช้วิธีการอ่านวิเคราะห์ (ไม่ใช่ฐานข้อมูลออนไลน์) จากนั้นจึงนำประโยคหรือข้อความที่ได้ไปพิมพ์และทำสำเนาเก็บลงแฟ้มเอกสารที่แบ่งไว้ตามช่วงสมัยทั้งหมด 6 ช่วง

1.5.3 คำ “ด้วย” ที่ไม่เก็บเป็นข้อมูล

1.5.3.1 ตัวอย่างประโยคหรือข้อความที่คำ “ด้วย” ปรากฏ หากมีข้อบกพร่อง เช่น ข้อความก่อนหรือหลังคำ “ด้วย” ขาดหาย เป็นต้น ผู้วิจัยจะไม่เก็บเป็นข้อมูล

1.5.3.2 ตัวอย่างประโยคหรือข้อความที่คำ “ด้วย” ปรากฏ หากซ้ำกันทั้งประโยคหรือทั้งข้อความ ผู้วิจัยจะเลือกเก็บเพียงครั้งเดียวเท่านั้น

1.5.3.3 ในการเก็บข้อมูลของคำ “ด้วย” นั้น ผู้วิจัยจะเลือกเก็บเฉพาะคำ “ด้วย” ที่ปรากฏเดี่ยว ๆ ส่วนคำ “ด้วย” ที่ประกอบร่วมกับคำอื่น ๆ เช่น ด้วยกัน, ว่าด้วย ฯลฯ ผู้วิจัยจะนำไปกล่าวไว้ในส่วนอภิปรายผล (บทที่ 6)

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

1.6.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.6.1.1 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การจำแนกหมวดคำในภาษาไทย, การจำแนกประเภทของการก, กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์, กระบวนการเกิดคำใหม่ และคำหลายความหมาย

1.6.1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ งานวิจัยที่กล่าวถึงคำ “ด้วย” ในหมวดคำต่าง ๆ, งานวิจัยที่ศึกษาคำ “ด้วย” ในเชิงวัจนปฏิบัติศาสตร์ และงานวิจัยที่ศึกษาเชิงประวัติเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในภาษาไทย

1.6.2 สืบหาเอกสารที่ใช้ในการเก็บข้อมูล และคัดเลือกเอกสารที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จากนั้น ตัดส่วนประโยคที่มีคำ “ด้วย” ปรากฏ และเก็บรวบรวมข้อมูลคำตามแต่ละช่วงสมัย

1.6.3 จำแนกหมวดคำของคำ “ด้วย” โดยใช้เกณฑ์ตำแหน่งตามแนวคิดของ **วิจิตร ภาณุพงศ์ (2538)** ในขั้นแรก และใช้เกณฑ์ความหมายตามแนวคิดของ **นววรรณ พันธุมธา (2525, 2553)** ในขั้นที่สอง

1.6.4 วิเคราะห์หมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ในแต่ละช่วงสมัย

1.6.5 วิเคราะห์พัฒนาการด้านอรรถวากยสัมพันธ์ของคำ “ด้วย” ตั้งแต่ **ช่วง 1** สมัยสุโขทัย จนถึง **ช่วง 6** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 (2489 – ปัจจุบัน) ตามแนวทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์

1.6.6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1.7 นิยามศัพท์สำคัญที่ใช้ในงานวิจัย

การกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization) หมายถึง การเพิ่มขอบเขตของคำจากคำหลักไปเป็นคำไวยากรณ์ หรือจากคำไวยากรณ์ที่มีความเป็นไวยากรณ์อยู่แล้วกลายเป็นคำที่มีความเป็นไวยากรณ์มากขึ้น (Kurylowicz, 1965: 52 อ้างถึงใน Norde, 2009: 6)

คำหลัก (lexical items / content words / contentives) หมายถึง คำที่มีอิสระทางวากยสัมพันธ์ มีความหมายประจำคำซึ่งบอกถึงสิ่งที่เป็นรูปธรรม นามธรรม เหตุการณ์ การกระทำ สภาพ คุณสมบัติ มีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับคำอื่นน้อย สามารถสื่อความหมายได้โดยลำพัง ไม่ต้องอาศัยคำอื่นมาช่วยแสดงความหมาย คำเหล่านี้ได้แก่ คำนาม, คำกริยา (Hopper และ Traugott, 2003: 4, 107)

คำไวยากรณ์ (grammatical words) หมายถึง คำที่แสดงความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ระหว่างคำหลักหรืออนุภาค คำที่แสดงลักษณะทางไวยากรณ์ เช่น แสดงกาล การณ์ลักษณะ พจน์ บุรุษ การก เป็นต้น มีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับคำอื่นมาก ไม่สามารถสื่อความหมายได้โดยลำพัง

ต้องอาศัยคำอื่นมาช่วยแสดงความหมาย เช่น คำบุพบท, คำเชื่อมอนุพากย์ เป็นต้น (Hopper และ Traugott, 2003: 4, 107)

ความหมายเชิงศัพท์ (lexical meaning) หมายถึง ความหมายของคำที่มีความสมบูรณ์ด้านศัพท์หรือมีความหมายในตัวเอง (ความหมายประจำคำ) ไม่ต้องอาศัยบริบทหรือคำอื่น ๆ ในประโยค เพื่อช่วยแสดงความหมายของคำ (Sapir, 1921 อ้างถึงใน สุชาติพิทย เหมือนใจ, 2549: 36)

ความหมายเชิงไวยากรณ์ (grammatical meaning) หมายถึง ความหมายที่แสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์ เป็นความหมายที่ไม่สามารถใช้สื่อสารได้เพียงลำพัง ต้องอาศัยคำหลัก (เช่น คำนาม, คำกริยา) ช่วยเพื่อสื่อความหมาย

หมวดคำกึ่งไวยากรณ์ (intermediate category) หมายถึง หมวดคำที่ปรากฏระหว่างคำหลักและคำไวยากรณ์ ได้แก่ คำคุณศัพท์, คำกริยาวิเศษณ์ (Hopper และ Traugott, 2003: 107)

กราก (case) หมายถึง ความสัมพันธ์ทางอรรถศาสตร์ระหว่างคำนามกับคำกริยาในประโยค (Fillmore, 1968)

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.8.1 ทำให้เข้าใจหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของ “ด้วย”

1.8.2 ทำให้เข้าใจกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ “ด้วย”

1.8.3 เป็นแนวทางการศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงทางอรรถวากยสัมพันธ์ของคำไวยากรณ์อื่น ๆ

1.9 สัญลักษณ์ที่ใช้ในงานวิจัย

*	นำหน้าประโยคใด	หมายความว่า ประโยคผิดไวยากรณ์
>		หมายความว่า ‘พัฒนาไปเป็น’
<		หมายความว่า ‘พัฒนามาจาก’
[]		สิ่งที่ปรากฏในวงเล็บนี้จะแสดงหน้าที่ความหมาย คุณสมบัติ หรือการเกิดร่วมของคำ “ด้วย” เช่น
[±อัติวิสัย]	หมายความว่า ‘คำ “ด้วย” ในบริบทนั้น มีความหมายกึ่งอัติวิสัย’	
+[_นาม]	หมายความว่า ‘คำ “ด้วย” ในบริบทนั้น เกิดร่วมกับคำนาม’	

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ สามารถจัดแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ **2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง** ได้แก่ 2.1.1 การจำแนกหมวดคำ (word categorization), 2.1.2 การจำแนกประเภทของการกรก (case), 2.1.3 กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization), 2.1.4 กระบวนการเกิดคำใหม่ (lexicalization) และ 2.1.5 คำหลายความหมาย (polysemes) **2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง** ได้แก่ 2.2.1 งานวิจัยที่กล่าวถึงคำ “ด้วย” ในหมวดคำต่าง ๆ, 2.2.2 งานวิจัยที่ศึกษาคำ “ด้วย” ในเชิงวัจนปฏิบัติศาสตร์ และ 2.2.3 งานวิจัยที่ศึกษาเชิงประวัติเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในภาษาไทย

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 การจำแนกหมวดคำ

ทฤษฎีไวยากรณ์ที่ใช้ในการจำแนกหมวดคำมีหลายทฤษฎี เช่น ทฤษฎีไวยากรณ์ดั้งเดิม (Traditional Grammar), ทฤษฎีไวยากรณ์โครงสร้าง (Structural Grammar) และ ทฤษฎีไวยากรณ์พึ่งพาศัพท์กรก (Lexicase Dependency Grammar) เป็นต้น

โดยทั่วไป นักทฤษฎีไวยากรณ์ดั้งเดิม จะใช้ทั้ง “ความหมาย”, “หน้าที่” และ “ตำแหน่ง” เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์และจำแนกชนิดของคำ เช่น ในภาษาอังกฤษ นักทฤษฎีไวยากรณ์ดั้งเดิมใช้ความหมายเป็นเกณฑ์เพื่อจำแนก “คำนาม” และ “คำกริยา” ออกจากหมวดคำอื่น ๆ ใช้หน้าที่เป็นเกณฑ์เพื่อจำแนก “คำวิเศษณ์” และ “คำบุพบท” ออกจากหมวดคำอื่น ๆ นอกจากนี้ยังใช้ทั้งความหมายและหน้าที่เป็นเกณฑ์เพื่อจำแนก “คำสันธาน” ออกจากหมวดคำอื่น ๆ (Herndon, 1970: 53-58 อ้างถึงใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2553: 15) การใช้เกณฑ์หลายเกณฑ์เพื่อจำแนกชนิดคำหรือหมวดคำเช่นนี้ อาจทำให้เกิดปัญหาในแง่ของ “คำที่ต้องการนำมาวิเคราะห์” ว่าเมื่อไรควรใช้หลักเกณฑ์ใด ด้วยเหตุนี้ นักไวยากรณ์สมัยต่อมาจึงคิดวิธีจำแนกหมวดคำด้วยเกณฑ์เพียงเกณฑ์เดียวนั้นคือ เกณฑ์การจำแนกคำด้วย **กรอบประโยคทดสอบ (test frame)** อันเป็นที่มาของ “ทฤษฎีไวยากรณ์โครงสร้าง”

ไวยากรณ์โครงสร้าง (Structural Grammar)

Fries (1952) คือ นักไวยากรณ์โครงสร้างผู้เสนอเกณฑ์ใหม่ในการจำแนกหมวดคำ โดยอาศัย “กรอบประโยค (Sentence frame)” ทดสอบคำในภาษาอังกฤษ เนื่องจากพบข้อบกพร่องของไวยากรณ์แนวดั้งเดิมดังที่ได้กล่าวไปแล้ว

⁵ ศึกษาเพิ่มเติมจาก “ภาษาไทย 3 เล่ม 2” ของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2533)

ตัวอย่าง กรอบประโยคทดสอบ (test frame) ของ Fries

Class 3	Class 1	Class 2	Class 3	Class 4
(The)...good....concert....is....good....always....
(Fries, 1952: 83 อ้างถึงใน นัทรชนัน เยาวพัฒน์, 2551: 33)				

ในตัวอย่างข้างต้น Fries (1952) อธิบายว่า คำที่สามารถปรากฏในตำแหน่งเดียวกับคำว่า concert เช่น food taste coffee family company จัดว่าเป็นคำชนิด (class) เดียวกัน โดย Fries เรียกว่า **คำชนิดที่ 1** (words of class 1) อันที่จริงคำชนิดนี้ก็ตรงกับ “noun” แต่ Fries เลี่ยงใช้เพราะไม่ต้องการให้ผู้อ่านเข้าใจสับสนกับไวยากรณ์แนวเดิม ส่วนคำที่ปรากฏในตำแหน่งเดียวกับ is ได้ เช่น are was were จัดว่าเป็น **คำชนิดที่ 2** (words of class 2) หรือ “verb” คำที่สามารถปรากฏตำแหน่งเดียวกับ good ได้ เช่น large new จัดว่าเป็น **คำชนิดที่ 3** (words of class 3) หรือ “adjective” และคำที่สามารถปรากฏในตำแหน่งเดียวกับ always ได้ เช่น here there sometimes จัดว่าเป็น **คำชนิดที่ 4** (words of class 4) หรือ “adverb”

นอกจากนี้ Fries ยังได้กล่าวว่า คำชนิดที่ 1 ถึง 4 ข้างต้น จัดเป็นคำประเภทบอกเนื้อความ (content word) ส่วนคำไวยากรณ์ Fries จำแนกเป็นกลุ่ม (group) A ถึง O เช่น คำในกลุ่ม A คือ คำจำพวกตัวกำหนด (determiner) ได้แก่ the a an all most เป็นต้น (นัทรชนัน เยาวพัฒน์, 2551: 33)

สำหรับการจำแนกชนิดคำในภาษาไทยโดยใช้กรอบประโยคทดสอบตามเกณฑ์ไวยากรณ์ โครงสร้างนั้น ปรากฏในงานของ วิจิตร ภาณุพงศ์ (2538: 78) ซึ่งเสนอเกณฑ์การจำแนกหมวดคำไว้ 2 แง่มุม คือ 1. แง่มุมที่ใช้เกณฑ์ตำแหน่ง และ 2. แง่มุมที่ใช้เกณฑ์หน้าที่ แต่ไม่ได้นำเสนอแง่มุมที่ใช้เกณฑ์ทางความหมายในการจำแนกหมวดคำ เนื่องจากความหมายเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ การนึกคิด อารมณ์ และความรู้สึกของแต่ละคน ซึ่งเป็นเรื่องที่ซับซ้อน ทำให้ยากที่จะกำหนดความหมายให้แน่นอนตายตัวลงไปได้ (มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์, 2546)

เกณฑ์ **ตำแหน่ง** คือ ตำแหน่งที่คำแต่ละคำปรากฏอยู่ (แต่ละประโยคจะมีจำนวนตำแหน่ง เท่ากับจำนวนคำ) โดยคำที่เรียงกันอยู่จะมีตำแหน่งเกี่ยวข้องกัน วิจิตร ภาณุพงศ์ (2538) ใช้ “กรอบประโยคทดสอบ” ซึ่งได้จากการสังเกตดูตำแหน่งของคำต่าง ๆ จากหลาย ๆ ประโยคในภาษาไทย เพื่อพิสูจน์และใช้เป็นหลักในการแบ่งคำออกเป็นหมวดต่าง ๆ โดยถือว่า คำใดก็ตามที่สามารถปรากฏตำแหน่งที่คำในกรอบประโยคทดสอบซึ่งใช้ตัดสินหมวดคำหนึ่ง ๆ ได้ ให้ถือว่าคำนั้นเป็นสมาชิกของหมวดคำนั้น ๆ การใช้เกณฑ์ดังกล่าวทำให้สามารถแบ่งคำออกเป็น 26 หมวดคำ คือ

1. หมวดคำนาม	14. หมวดคำพิเศษ
2. หมวดคำกริยากรรม	15. หมวดคำสรรพนาม
3. หมวดคำกริยากรรม	16. หมวดคำลักษณนาม
4. หมวดคำกริยาทวิกรรม	17. หมวดคำจำนวนนับ
5. หมวดคำกริยากรรมย่อย	18. หมวดคำลำดับที่
6. หมวดคำคุณศัพท์	19. หมวดคำหน้าจำนวน
7. หมวดคำช่วยหลังกริยา	20. หมวดคำหลังจำนวน
8. หมวดคำช่วยหน้ากริยา	21. หมวดคำบอกกำหนดเสียงตรีและจัตวา
9. หมวดคำปฏิเสธ	22. หมวดคำบอกกำหนดเสียงโท
10. หมวดคำหน้ากริยา	23. หมวดคำบอกเวลา
11. หมวดคำหลังกริยา	24. หมวดคำบุพบท
12. หมวดคำลงท้าย	25. หมวดคำเชื่อมนาม
13. หมวดคำกริยาวิเศษณ์	26. หมวดคำเชื่อมอนุพากย์

อย่างไรก็ดี วิจิตรน ภาณุพงศ์ (2538: 63) ได้จัดให้คำ “ด้วย” เป็นสมาชิกของ “หมวดคำกริยาวิเศษณ์” เมื่อพิจารณาตำแหน่งของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ที่ปรากฏเป็นส่วนของประโยค ผ่าน “กรอบประโยคทดสอบ” จะได้ดังนี้

(ก) นาม กริยากรรม

กรอบประโยคทดสอบหมวดคำกริยาวิเศษณ์มีเงื่อนไขว่า คำใดก็ตามที่ปรากฏในตำแหน่งช่องว่างของกรอบประโยคนี้ได้ (ประโยคนั้นต้องเป็นประโยคเริ่ม⁶) และจะต้องไม่ใช่คำกริยา ไม่ใช่คำช่วยหลังกริยา ไม่ใช่คำลงท้าย จึงจะถือว่าเป็น “คำกริยาวิเศษณ์” ดังตัวอย่าง

เพื่อน มา ด้วย

ข้อพิสูจน์ว่า คำที่ตามหลังคำกริยาเป็นคำกริยาวิเศษณ์หรือไม่ ทำได้โดยทดลองนำคำที่ตามหลังคำกริยามาใช้กับคำที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยประธานของประโยค แล้วดูว่ามีความหมายเดิมหรือไม่ ถ้ามีความหมายเหมือนเดิมก็เป็นกริยากรรม (ในกริยาเรียง) ถ้าไม่เหมือนเดิมหรือไม่ได้ความก็เป็นคำกริยาวิเศษณ์ ดังตัวอย่าง

เพื่อน มา
* เพื่อน ด้วย

⁶ ประโยคเริ่ม หมายถึง “ประโยคซึ่งเราใช้เริ่มต้นบทสนทนาได้ เพราะเมื่อพูดแล้วผู้ฟังจะเข้าใจความหมายได้ทันที ไม่ต้องอาศัยคำพูดที่มาก่อน” (วิจิตรน ภาณุพงศ์, 2538: 14)

การใช้เกณฑ์ตำแหน่งจำแนกหมวดคำในภาษาไทย นอกจาก วิจิตรน ภาณุพงศ์ (2538) แล้ว สุมิตรา อังวัฒนกุล (2509) ก็ใช้เกณฑ์ตำแหน่งจำแนกหมวดคำในภาษาไทยเช่นเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากกรอบประโยคทดสอบคำบุพบทที่ใช้ประกอบการวิเคราะห์ “คำบุพบทในภาษาไทย”

(ข) นาม กริยากรรม คำช่วยกริยา นาม

(ค) นาม คำช่วยกริยา กริยากรรม นาม

สุมิตรา อังวัฒนกุล (2509) ระบุว่าคำใดๆ ก็ตามที่สามารถปรากฏในช่องว่างของกรอบทดสอบประโยคใดประโยคหนึ่งนี้ได้ถือเป็น “คำบุพบท” เช่น “ฉันมาด้วยจักรยาน” เป็นต้น

อย่างไรก็ดี เมื่อใช้เกณฑ์ **หน้าที่** จัดแบ่งประเภทของหมวดคำทั้ง 26 หมวด จะได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ 1. คำหลัก และ 2. คำไวยากรณ์ มีรายละเอียด ดังนี้

1. คำหลัก คือ คำที่ทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของประโยคตามลำพังในประโยคเริ่มได้ มี 7 หมวดคำ ได้แก่ 1. คำนาม, 2. คำกริยากรรม, 3. คำกริยากรรม, 4. คำกริยาวิกรรม, 5. คำสรรพนาม, 6. คำบอกเวลาประเภทที่ 1 ซึ่งทำหน้าที่เป็นหน่วยเสริมบอกเวลาตามลำพังได้ เช่น กลางวัน กลางคืน ปัจจุบัน สาย เป็นต้น โดยอาจจะปรากฏต้นหรือท้ายประโยคก็ได้ และ 7. คำพิเศษที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยเสริมพิเศษได้ตามลำพัง โดยปรากฏได้ทั้งต้นและท้ายประโยค

2. คำไวยากรณ์ คือ คำที่ไม่สามารถทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของประโยคตามลำพังในประโยคเริ่มได้ ต้องทำหน้าที่ร่วมกับคำหลัก สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มย่อย คือ

2.1 คำขยาย ได้แก่ คำขยายนาม และคำขยายกริยา

คำขยายนาม แบ่งออกได้เป็น 11 หมวด คือ 1. คำลักษณนาม, 2. คำคุณศัพท์, 3. คำจำนวนนับ, 4. คำลำดับที่, 5. คำหน้าจำนวน, 6. คำหลังจำนวน, 7. คำบอกกำหนดเสียงโท, 8. คำบอกกำหนดเสียงตรีและจัตวา และคำไม่บอกกำหนด, 9. คำบอกเวลาประเภทที่ 2, 10. คำลงท้าย และ 11. คำพิเศษ

คำขยายกริยา แบ่งออกได้เป็น 7 หมวด คือ 1. คำช่วยหน้ากริยา, 2. คำช่วยหลังกริยา, 3. คำปฏิเสธ, 4. คำหน้ากริยา, 5. คำหลังกริยา, 6. คำกริยาวิเศษณ์ และ 7. คำลงท้าย

2.2 คำเชื่อม ได้แก่ คำเชื่อมนาม คำเชื่อมอนุพากย์ และคำบุพบท

แนวคิดข้างต้นนี้ สอดคล้องกับ ราตรี ธีนวารช (2516) ที่ว่า “ความแตกต่างระหว่าง คำหลัก - คำไวยากรณ์ อยู่ที่ “คำหลัก” สามารถทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของประโยคเริ่มได้ตามลำพัง แต่ “คำไวยากรณ์” ไม่สามารถทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของประโยคเริ่มได้ตามลำพัง จำเป็นต้องทำหน้าที่นั้น ๆ ร่วมกับคำหลัก”

อีกแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการจำแนกหมวดคำออกจากกันอย่างเด็ดขาด คือ การจำแนกหมวดคำด้วยเกณฑ์การปรากฏร่วม⁷ (co-occurrence) ตามทฤษฎีไวยากรณ์พึ่งพา ศัพท์การก (Lexicase Dependency Grammar) อันแสดงในงานวิจัยของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2553) “ชนิดของคำในภาษาไทย: การวิเคราะห์ทางวากยสัมพันธ์” ซึ่งจำแนกหมวดคำออกเป็น 8 ชนิด ได้แก่

1. คำกริยา	5. คำวิเศษณ์
2. คำนาม	6. คำสันธาน ⁸
3. คำคุณศัพท์	7. คำปริมาณ
4. คำบุพบท	8. คำอนุภาค

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2553: 87) จัดให้คำ “ด้วย” อยู่ในหมวดของคำวิเศษณ์ คำบุพบท และ คำสันธาน โดยใช้หลักเกณฑ์ดังนี้

คำบุพบท คือ คำที่ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2553: 52) แสดงลักษณะว่า

1. ปรากฏหน้าคำนามหรือคำกริยาในหน่วยสร้างไว้ศูนย์⁹ เช่น เธอร้องไห้และหมดสติชไปกับแก้ว
 2. ไม่ปรากฏกับ “ไม่” เช่น *เธอร้องไห้และหมดสติชไปไม่กับแก้ว
- (หมายเหตุ: คำที่ทดสอบต้องผ่านเกณฑ์ทั้งหมดนี้จึงจัดอยู่ในหมวดคำบุพบท)

คำวิเศษณ์ คือ คำที่ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2553: 55) แสดงลักษณะว่า

1. ปรากฏหน้าหรือหลังคำกริยา เช่น หนังสือนี้ดูสามหนแล้ว
2. ไม่ปรากฏกับคำว่า “ไม่” เช่น *หนังสือนี้ดูสามหนไม่แล้ว
3. ไม่ปรากฏกับตัวกำหนด “นี้” เช่น *หนังสือนี้ดูสามหนแล้วนี้

(หมายเหตุ: คำที่ทดสอบต้องผ่านเกณฑ์ทั้งหมดนี้จึงจัดอยู่ในหมวดคำวิเศษณ์)

⁷ การพิจารณาว่าคำหนึ่ง ๆ สามารถมีคำชนิดใดบ้างมาปรากฏร่วม (Starosta, 1988: 56 อ้างถึงใน นัทธิชนัน เยาวพัฒน์, 2551)

⁸ **คำสันธาน** คือ “คำที่อยู่ระหว่างหน่วยภาษา 2 หน่วยที่มีน้ำหนักเท่ากันหรือสมดุลกัน จะเป็นคำ วลี หรือประโยคก็ได้ นักไวยากรณ์บางท่านรวมคำสันธานกับบุพบท ไว้เป็นกลุ่มเดียวกันเรียกว่า “คำเชื่อม” แต่ในที่นี้จะแยก “คำสันธาน” กับ “คำบุพบท” ออกจากกัน และเน้นว่าคำบุพบทเป็นคำที่จะต้องปรากฏในหน่วยสร้างเพราะเป็นส่วนที่ต้องมีเสมอ จะละออกไม่ได้ เพราะมีความสัมพันธ์เหนียวแน่นกับคำนามที่ตามหลัง ส่วนคำสันธาน (co-ordinate conjunction) อาจละออกได้ถึงแม้จะทำให้ความกระชับของถ้อยความเสียไปบ้าง” (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2553: 59)

⁹ **หน่วยสร้างไว้ศูนย์ (exocentric construction)** หมายถึง “หน่วยสร้างที่ส่วนประกอบ (constituent) มีความสำคัญเท่ากัน ไม่มีส่วนใดเป็นส่วนหลักและส่วนใดเป็นส่วนขยาย ถือเป็นส่วนหลักทั้งคู่ ขณะที่หน่วยสร้างเข้าศูนย์ (endocentric construction) เช่น “บ้านเพื่อน” คำ **บ้าน** เป็นส่วนหลัก, คำ **เพื่อน** เป็นส่วนขยาย ส่วนขยายสามารถตัดออกได้ แต่หน่วยสร้างไว้ศูนย์จะตัดส่วนใดส่วนหนึ่งออกไม่ได้ เช่น “บนโต๊ะ” หากตัดส่วนใดออก หน่วยสร้างก็จะไม่เหมือนเดิม”

คำสันธาน คือ คำที่ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2553: 59) แสดงลักษณะดังนี้

1. ปรากฏระหว่างหน่วยภาษา 2 หน่วยที่เท่ากัน อาจเป็นคำกับคำ วลีกับวลี หรือประโยคกับประโยค ก็ได้ เช่น เขาอยากให้ทุกคนเข้าใจเขา แต่ไม่มีใครเข้าใจเขาเลย
2. ไม่ปรากฏกับคำว่า “ไม่” เช่น *เขาอยากให้ทุกคนเข้าใจเขาไม่แต่ไม่มีใครเข้าใจเขาเลย
3. ไม่ปรากฏกับตัวกำหนด “นี้” เช่น *เขาอยากให้ทุกคนเข้าใจเขาแต่นี้ไม่มีใครเข้าใจเขาเลย

(หมายเหตุ : คำที่ทดสอบต้องผ่านเกณฑ์ทั้งหมดนี้จึงจัดอยู่ในหมวดคำสันธาน)

สำหรับเกณฑ์การจำแนกหมวดคำในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้เกณฑ์ตำแหน่งตามแนวทฤษฎีไวยากรณ์โครงสร้างมาวิเคราะห์เพื่อหาหมวดคำของคำ “ด้วย” ทั้งนี้ เนื่องจากเกณฑ์ตำแหน่งจะช่วยยืนยันว่าคำที่มีรูปเดียวกัน หากปรากฏอยู่ในตำแหน่งที่ต่างกันภายในประโยค ก็จะมีคุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์ที่แตกต่างกันตามไปด้วย เช่น หากคำ “ด้วย” ปรากฏอยู่ในตำแหน่ง +[กริยา_] อันเป็นคุณลักษณะของ “หมวดคำกริยาวิเศษณ์” คำ “ด้วย” ก็จะมีคุณสมบัติเป็นคำขยายของคำกริยา หรือหากคำ “ด้วย” ปรากฏอยู่ในตำแหน่ง +[__นาม] อันเป็นคุณลักษณะของ “หมวดคำบุพบท” คำ “ด้วย” ก็จะมีคุณลักษณะเป็นคำเชื่อมระหว่างกริยาวลีกับคำนามที่ปรากฏข้างท้าย เป็นต้น

2.1.2 การจำแนกประเภทของการก

การศึกษาเรื่อง “การก”¹⁰ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ทางอรรถศาสตร์หรือทางความหมายระหว่าง “คำนาม” กับ “คำกริยา” ที่ปรากฏในประโยคในเชิงโครงสร้างลึก (deep structure) กล่าวคือ สัมพันธภาพระหว่าง “คำนาม” กับ “คำกริยา” จะสะท้อนให้เห็นถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ รอบตัวมนุษย์ว่าใครทำอะไร ใครมีประสบการณ์เรื่องใด ใครได้รับผลประโยชน์จากอะไร สิ่งนั้นเกิดขึ้นที่ไหน อะไรเปลี่ยนแปลงไป อะไรเคลื่อนที่ สิ่งนั้นเริ่มต้นจากที่ไหนและสิ้นสุดลงที่ไหน เหล่านี้ Fillmore (1968) เรียกว่า **Case Relationships** หรือ ‘การกสัมพันธ์’ สอดคล้องกับคำว่า **ความสัมพันธ์ทางอรรถศาสตร์** (Semantic Relationships) ตามแนวคิดของ ภาณุ สังขะวร (2527: 4)

Fillmore (1968: 24-25) ได้จัดแบ่งประเภทความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยาไว้ดังนี้

1. **ผู้ทำ (Agentive)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิต เป็นผู้ทำให้เกิดเหตุการณ์ เช่น “จอห์นเปิดประตู”

¹⁰ ชื่อเรียกการก และตัวอย่างบางส่วนที่นำมาแสดงนี้ อ้างอิงจากวิทยานิพนธ์ “ความสัมพันธ์ทางอรรถศาสตร์ระหว่างคำนามกับคำกริยาในประโยคภาษาไทย” ของ ภาณุ สังขะวร (2527)

2. **เครื่องมือ (Instrumental)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามนั้น ๆ เป็นเครื่องซึ่งถูกนำไปทำให้เกิดเหตุการณ์หรือทำให้เกิดสภาพ เช่น “จอห์นเปิดประตูด้วยกุญแจ”

3. **ผลลัพธ์ (Factitive)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามนั้น ๆ เป็นผลลัพธ์จากการกระทำ หรือเป็นสภาพที่ถูกแสดงโดยคำกริยา หรือเข้าใจว่าคำนามนั้น ๆ เป็นส่วนหนึ่งในความหมายของคำกริยา เช่น “จอห์นวาดรูป”

4. **ผู้รับสภาพ (Dative)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตได้รับการกระทบเทือนจากการกระทำ หรือสภาพใดสภาพหนึ่ง เช่น “จอห์นเชื่อว่าเขาจะชนะ” ต่อมา Fillmore (1970) อ้างถึงใน Cook (1971: 11) ได้แยกความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยาประเภท “ผู้รับสภาพ” ออกเป็น “ผู้มีประสบการณ์” และ “จุดมุ่งหมาย” ดังนี้

4.1 **ผู้มีประสบการณ์ (Experiencer)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามนั้น ๆ เป็นผู้มีความรู้สึก มีอารมณ์ มีการเรียนรู้เหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น “น้อยโมโหแล้ว”

4.2 **จุดหมาย (Goal)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามนั้น ๆ เป็นจุดสิ้นสุดของการกระทำ เช่น “จอห์นวาดรูป” ในทางหนึ่งสัมพันธ์ภาพระหว่างคำนามกับคำกริยาในแบบ “จุดหมาย” ตามแนวคิดของ Fillmore (1970) นี้หมายรวมถึงสัมพันธ์ภาพระหว่างคำนามกับคำกริยาในแบบ “ผลลัพธ์” ตามแนวคิดของ Fillmore (1968) ด้วย

5. **สถานที่ (locative)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามนั้น ๆ เป็นสถานที่ที่เหตุการณ์หรือการกระทำเกิดขึ้น เช่น “ลมพัดแรงในซีกาโก”

6. **ผู้ถูก (Objective)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามนั้น ๆ เป็นผู้ทรงสภาพ หรือได้รับความกระทบกระเทือนจากการเคลื่อนไหว หรือผู้เคลื่อนไหว เช่น “จอห์นเปิดประตู”

นอกจากความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยาในแบบ “ผู้มีประสบการณ์” และ “จุดมุ่งหมาย” แล้ว ในปี 1970 Fillmore ยังได้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยาเพิ่มเติมอีกหลายรูปแบบ ดังนี้

7. **ผู้ร่วมกระทำ (comitative)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามนั้น ๆ ได้ทำอาการ หรือทำให้เกิดเหตุการณ์ร่วมกับผู้อื่น เช่น “จอห์นทะเลาะกับแมรี่”

8. **ผู้ได้รับประโยชน์ (Benefactive)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามนั้น ๆ เป็นผู้รับผลประโยชน์จากการกระทำ เช่น “จอห์นให้หนังสือแก่น้องของฉัน”

9. **เวลา (Time)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามนั้น ๆ บ่งบอกเวลาของเหตุการณ์ เช่น “จอห์นตื่นแต่เช้า”

10. **จุดเริ่มต้น (Source)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามนั้น ๆ เป็นจุดตั้งต้นของการกระทำ เช่น “จอห์นมาจากบ้าน”

Longacre (1976: 23-37) ได้จัดแบ่งประเภทความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยาไว้ดังนี้

1. **ผู้ประสบ (Experiencer)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตมีความเกี่ยวข้องกับประสาทสัมผัส เช่น ฉันร้อน, เขากำลังสับสน, ฉันให้กำลังใจเธอ

2. **ผู้ทรง-รับ (Patient)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามซึ่งเป็นสิ่งไม่มีชีวิต ได้รับการบ่งบอกสภาพ หรือบ่งสถานที่ เช่น “กุญแจอยู่ในลิ้นชัก” นอกจากนี้ ผู้ทรง-รับ ยังอาจหมายถึง คำนามที่เป็นสิ่งมีชีวิต ซึ่งเกิดการเปลี่ยนสภาพ หรือเปลี่ยนสถานที่ เช่น “ตอนตกจากเก้าอี้” หรืออาจหมายถึง คำนามที่มีเจ้าของ (ดิ๊กมีหนังสือใหม่) มีผู้ต้องการ (ดิ๊กต้องการหนังสือ) หรือถูกเปลี่ยนมือ (ทอมให้หนังสือแก่ดิ๊ก) ก็ได้

3. **ผู้ทำ (Agent)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามนั้น ๆ เป็นสิ่งมีชีวิต หรือ สิ่งไม่มีชีวิต ที่แสดงอาการได้ เช่น “มิสเตอร์สมิธสอนวิชาพีชคณิตแก่ชูซาน” บางครั้งคำนามผู้ทำอาจมีลักษณะเป็นผู้ประสบได้ในเวลาเดียวกัน เช่น “ทอมฟังเสียงนกฮูก”

4. **ผู้เสริม (Range)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยาที่ปรากฏในโครงสร้างผิว (surface structure) คำนามจะช่วยให้ภาคแสดงมีความสมบูรณ์ แบ่งออกเป็นช้อย่อยได้ดังนี้

ก. ผู้เสริมต้องเกิดคู่กับภาคแสดง เช่น “คารุโซร้องเพลง”

ข. ผู้เสริมต้องเป็นผลของภาคแสดง เช่น “คีตกวีแต่งบทเพลง”

5. **ปริมาณ (Measure)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามนั้น ๆ มีส่วนสำคัญที่ทำให้ภาคแสดงมีความสมบูรณ์ในแง่ของจำนวน หรือปริมาณ เช่น “อุปกรณ์ชิ้นนี้มีราคา 500 ดอลลาร์”

6. **เครื่องมือ (Instrument)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตถูกใช้ให้ทำให้สำเร็จด้วยความตั้งใจ ส่วนใหญ่

คำนามที่มีการเคลื่อนไหวมักจะปรากฏร่วมกับคำกริยาที่แสดงการกระทำ เช่น “จอห์นตัดเชือกด้วย มีด”

7. **สถานที่ (Locative)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามนั้น ๆ บ่งสถานที่ของภาคแสดง และคำนามดังกล่าวไม่มีนัยความหมายของการเคลื่อนที่ เช่น “เรือจมในทะเล”

8. **แหล่งเดิม (Source)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามนั้น ๆ คือสถานที่ที่บอกจุดเริ่มต้น หรือจุดกำเนิด คำนามดังกล่าวอาจเป็นสิ่งมีชีวิตซึ่งแสดงถึงที่มา เป็นเจ้าของในการมอบ การให้ หรือการแลกเปลี่ยน คำนามแหล่งเดิมนี้อาจจะปรากฏคู่กับคำกริยาที่แสดงการเคลื่อนที่ เช่น “หอมตกจากเก้าอี้” บางครั้งคำนามแหล่งเดิมอาจมีลักษณะของผู้ทำในเวลาเดียวกัน เช่น “หอมขว้างมีดไปยังกล่อง”

9. **จุดหมาย (goal)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามนั้น ๆ บ่งจุดหมายของภาคแสดง เป็นสิ่งที่ภาคแสดงมุ่งไปหา และคำนามดังกล่าวต้องปราศจากการเปลี่ยนแปลงสภาพ เช่น “ผมว่ายน้ำตรงไปยังแพ” บางครั้งคำนามจุดหมายอาจมีลักษณะของผู้ทำในเวลาเดียวกัน เช่น “จอห์นรับหนังสือจากแม่รี”

10. **จุดผ่าน (Path)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามนั้น ๆ มีลักษณะเป็นสถานที่ซึ่งกริยาแสดงอาการเคลื่อนไหวก้าวผ่านไป เช่น “หอมขว้างมีดข้ามห้องไปยังกล่อง”

นอกจาก Fillmore (1986, 1970) และ Longacre (1976) แล้ว ยังมีนักภาษาศาสตร์ชาวต่างชาติและนักภาษาศาสตร์ชาวไทยอีกจำนวนหนึ่งที่มุ่งศึกษาสัมพันธ์ภาพระหว่างคำนามกับคำกริยาในโครงสร้างประโยคเชิงลึก เช่น Chafe (1970), Anderson (1971), Nilsen (1975), กัญญา สินธวานนท์ (2513), พงศ์ศรี เลขะวัฒนะ (2513), ปราณี กุลละวณิชย์ (2517), นววรรณ พันธุมเมธา (2525, 2553) และเพ็ญแข วงษ์ศิริ (2525) เป็นต้น ในที่นี้ผู้วิจัยขอนำเสนอแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างคำนามกับคำกริยาของนักภาษาศาสตร์ไทยเพียง 2 ท่าน ได้แก่ นววรรณ พันธุมเมธา (2525, 2553) และปราณี กุลละวณิชย์ (2517) ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของนววรรณ เป็นเกณฑ์หลักในการจำแนกประเภทของการกรก และใช้แนวคิดการจำแนกประเภทการกรกของ ปราณี, Fillmore และ Longacre ประกอบการพิจารณาด้วย

นววรรณ พันธุมเมธา ([2525]2553: 187-201) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่าง **คำนาม** หรือ **หน่วยนาม** กับ **คำกริยา** หรือ **หน่วยกริยา** ในแบบต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 15 แบบ ดังนี้

1. **หน่วยนามบอกผู้ทำ** หมายถึง ผู้กระทำอาการอย่างหนึ่ง ปรกติจะอยู่หน้าหน่วยกริยาแสดงอาการ เช่น “นิดปลักน้อย”, “น้ำเซาะตลิ่ง”

2. **หน่วยนามบอกผู้มีสภาพ** หมายถึง ผู้มีสภาพอย่างหนึ่ง ประกติจะอยู่หน้าหน่วยกริยาแสดงสภาพ เช่น **“นิตสวย”**, **“กระตาศยั”**
3. **หน่วยนามบอกผู้ประสบ** หมายถึง ผู้ที่มีอารมณ์ความรู้สึก มีความรู้ความเข้าใจ หรือมีประสบการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ประกติจะอยู่หน้าหน่วยกริยาแสดงการประสบ เช่น **“หัวหน้าคงพอใจ”**, **“คุณย่อมรู้ดีกว่าผม”**, **“ฉันเห็นรอยเปื้อน”**
4. **หน่วยนามบอกผู้ถูก** หมายถึง ผู้รับการกระทำหรือการประสบในบางกรณีผู้รับการกระทำจะเปลี่ยนสภาพ เปลี่ยนอากัปกิริยา เปลี่ยนสถานที่หรือเปลี่ยนเจ้าของ เช่น **“นิตล้างผัก”**, **“นิตแตะพื้น”**, **“นิตเห็นชายแปลกหน้า”**
5. **หน่วยนามบอกผล** หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำ เช่น **“คนงานสร้างบ้าน”**
6. **หน่วยนามบอกผู้เสริม** หมายถึง สิ่งที่ช่วยเสริมความหมายของหน่วยกริยาให้สมบูรณ์ขึ้น เช่น **“นิตพูดเรื่องธรรมะ”**, **“นิตเป็นเพื่อนฉัน”**
7. **หน่วยนามบอกผู้มีส่วนร่วม** หมายถึง ผู้ร่วมทำอาการหรือร่วมมีสภาพ เช่น **“นิตเล่นกับน้อง”**
8. **หน่วยนามบอกสถานที่** หมายถึง สถานที่ที่เหตุการณ์เกิดขึ้น เช่น **“รถชนเด็กที่หน้าโรงเรียน”**
9. **หน่วยนามบอกเวลา** หมายถึง เวลาที่เหตุการณ์เกิดขึ้น เช่น **“น้อยมาหานิตเวลา กลางคืน”**, **“น้อยมาหานิตเกือบ 2 ยาม”**
10. **หน่วยนามบอกแหล่งเดิม** หมายถึง สภาพเดิม เหตุการณ์เดิม หรือที่เดิมก่อนที่จะมีการเปลี่ยนสภาพ หรือเปลี่ยนเหตุการณ์ หรือเปลี่ยนเจ้าของ หรือเปลี่ยนสถานที่ เช่น **“น้อยซื้อหนังสือจากนิต”**, **“น้อยเดินจากบ้านไปโรงเรียน”**
11. **หน่วยนามบอกจุดหมาย** หมายถึง จุดหมายของการเคลื่อนที่ เช่น **“น้อยวิ่งไปหาเพื่อน”**, **“น้อยขายหนังสือแก่นิต”**
12. **หน่วยนามบอกเครื่องมือ** หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ทำกริยา เช่น **“คนร้ายตีเจ้าทรัพย์ด้วยท่อนเหล็ก”**
13. **หน่วยนามบอกผู้เปรียบ** หมายถึง ผู้ที่หรือสิ่งที่ใช้เปรียบเทียบ ช่วยขยายความหมายของหน่วยกริยา เช่น **“เธองามดังดอกไม้แรกแย้ม”**, **“น้องเก่งกว่าพี่”**
14. **หน่วยนามบอกเหตุ** หมายถึง สาเหตุของสภาพหรือเหตุการณ์ เช่น **“นิตเรียนหมอเพราะแม่”**, **“แม่ให้นิตเรียนหมอ”**
15. **หน่วยนามบอกลักษณะ** หมายถึง ลักษณะของการกระทำ เช่น **“นิตพูดด้วยความมั่นใจ”**, **“เขาอ่านหนังสือด้วยความตั้งใจ”**

ปราณี กุลละวณิช (2517) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างคำนามกับคำกริยา รวมทั้งสิ้น 9 แบบ ดังนี้

1. **ผู้ทำ (Agentive)**¹¹ ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามนั้น ๆ เป็นผู้ทำให้เกิดเหตุการณ์ (ผู้ทำมักเป็นสิ่งมีชีวิต) เช่น “แดงยิงนกตัวนั้นด้วยปืนกระบอกใหม่”, “นิทานเรื่องนี้เขียนโดยนักเขียนมีชื่อ”

2. **ผู้ถูก (Objective)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามทั้งที่เป็นสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตนั้น ได้รับผลจากกริยา เช่น “แดงยิงนกด้วยปืนกระบอกใหม่”, “ไฟไหม้ป่า”

3. **เครื่องมือ (Instrumental)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำ หรือใช้เป็นวัตถุในการประกอบหรือสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น “ดำยิงนกด้วยปืนกระบอกนั้น”

4. **ผู้รับสภาพ (Dative)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตได้รับผลจากกริยา ไม่ว่าจะเป็กริยาแสดงสภาพ (state verb) หรือ กริยาแสดงอาการ (action verb) เช่น “แดงรักแม่มาก”, “ปู่คืนหนังสือเล่มนั้นครูแล้ว”

5. **ผู้รับประโยชน์ (Benefactive)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามนั้น ๆ เป็นผู้รับประโยชน์จากการกระทำที่มุ่งผลถึง เช่น “เขาทำงานชิ้นนั้นเพื่อลูก”, “พ่อให้เงินปู่”

6. **ผู้ร่วม (Comitative)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามนั้น ๆ มีความเกี่ยวข้องกับคำนามอื่นในลักษณะที่เป็นการทำสิ่งเดียวกัน หรือ ดำรงสภาพเดียวกัน เช่น “แดงไปโรงเรียนกับปู่”

7. **ลักษณะอาการ (Manner)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามนั้น ๆ ได้แสดงลักษณะอาการของการกระทำ เช่น “ปู่เย็บเสื้อด้วยความตั้งใจ”

8. **เวลา (Time)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามนั้น ๆ บ่งเวลาของเหตุการณ์ หรือบ่งเวลาของการกระทำ เช่น “ครูจะอยู่บ้านวันศุกร์”

9. **สถานที่ (Locative)** ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามนั้น ๆ บ่งสถานที่ของผู้ทำกริยา เช่น “แดงอยู่บ้าน”, “รถชนเด็กที่หน้าโรงเรียน”

¹¹ การกร ‘ผู้ทำ’ ในแนวคิดของปราณี กุลละวณิช (2517) สอดคล้องกับแนวคิดของ Fillmore (1968)

เมื่อพิจารณาแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างคำนามกับคำกริยาของนักภาษาศาสตร์ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติบางส่วน ผู้วิจัยพบว่า การจัดแบ่งประเภทของการกนั้น มีลักษณะที่แตกต่างกัน สรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1: แสดงการจัดแบ่งประเภทของการกตามแนวคิดนักภาษาศาสตร์ชาวต่างชาติและชาวไทยบางส่วน¹²

ที่	Fillmore (1968)	Fillmore (1970)	Longacre (1971)	ปราณี (2517)	นววรรณ (2525, 2553)
1.	Agentive	Agent	Agent	ผู้ทำ	ผู้ทำ
2.		Experiencer	Experiencer		ผู้ประสบ
3.	Dative			ผู้รับสภาพ	ผู้รับสภาพ
4.	Objective	Object	Patient	ผู้ถูก	ผู้ถูก
5.	Factitive	Goal			ผล
6.			Range		ผู้เสริม
7.	Locative	Locative	Locative	สถานที่	สถานที่
8.		Source	Source		แหล่งเดิม
9.		Goal	Goal		จุดหมาย
10.		Benefactive		ผู้รับประโยชน์	จุดมุ่งหมาย
11.	Instrumental	Instrumental	Instrumental	เครื่องมือ	เครื่องมือ
12.		Time		เวลา	เวลา
13.				ลักษณะอาการ	ลักษณะ
14.		Comitative		ผู้ร่วม	ผู้มีส่วนร่วม
15.					สาเหตุ
16.			Path		
17.			Measure		

ในตารางข้างต้น หากพิจารณานิยามความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างคำนามกับคำกริยาของนักภาษาทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ จะพบว่า

1. นิยามการก ‘ผู้ทำ’ ของนววรรณ พันธุมธา (2525,2553) และ Longacre (1971) กำหนดให้คำนามที่มีการก ‘ผู้ทำ’ เป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตที่ก่อการกระทำ แต่นิยามการก ‘ผู้ทำ’ ของปราณี กุลละวณิชย์ (2517) และ Fillmore (1968,1970) กำหนดให้คำนามที่มีการก ‘ผู้ทำ’ มักเป็นสิ่งมีชีวิตที่ก่อการกระทำ

2. นิยามการก ‘สถานที่’ ของนววรรณ พันธุมธา (2525,2553), Fillmore (1968,1970) และปราณี กุลละวณิชย์ (2517) กำหนดให้คำนามที่มีการก ‘สถานที่’ เป็นคำนามที่แสดงสถานที่หรือบริเวณของเหตุการณ์ หรือการกระทำ ส่วน Longacre (1971) นอกจากจะกำหนดให้คำนามการก ‘สถานที่’ เป็นคำนามที่แสดงสถานที่ของเหตุการณ์ หรือภาคแสดงแล้ว ยังได้กล่าวเสริมว่าสถานที่นั้น ๆ ต้องไม่มีนัยความหมายของการเคลื่อนที่รวมอยู่ด้วย

¹² ศึกษาเพิ่มเติมได้จาก “ความสัมพันธ์ทางอรรถศาสตร์ระหว่างคำนามกับคำกริยาในประโยคภาษาไทย” ของ ภาณุ สังข์ขจร (2527: 4-34)

3. นิยามการก ‘จุดเริ่มต้น’ หรือ ‘แหล่งเดิม’ ของนักภาษาแต่ละคนมีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ นววรรณ พันธุมธา (2525,2553) และ Fillmore (1970) กำหนดให้คำนามการก ‘จุดเริ่มต้น’ หรือ ‘แหล่งเดิม’ เป็นคำนามที่บอกจุดตั้งต้นของการกระทำ หรือบอกสภาพเดิม แหล่งเดิม ก่อนที่จะมีการเปลี่ยนสภาพ เปลี่ยนเจ้าของ หรือเปลี่ยนสถานที่ ส่วน Longacre (1971) นอกจากจะแสดงนิยามซึ่งสอดคล้องกับนักภาษาข้างต้นแล้ว ยังระบุด้วยว่า คำนามการกดังกล่าวอาจมีลักษณะเป็น สิ่งมีชีวิตก็ได้

4. นิยามการก ‘เครื่องมือ’ ของนววรรณ พันธุมธา (2525,2553) ,Fillmore (1968,1970) และ Longacre (1971) กำหนดให้คำนามการก ‘เครื่องมือ’ คือคำนามที่ถูกนำไปใช้ในการกระทำกริยา หรือทำให้เกิดเหตุการณ์ ส่วนปราณี กุลละวณิชย์ (2517) นอกจากจะแสดงนิยามซึ่งสอดคล้องกับนักภาษาข้างต้นแล้ว ยังระบุว่า คำนามดังกล่าวอาจถูกนำไปใช้เป็นวัตถุเพื่อประกอบหรือสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

5. นิยามการก ‘ลักษณะ’ ของนววรรณ พันธุมธา (2525,2553) และปราณี กุลละวณิชย์ (2517) กำหนดให้คำนามการก ‘ลักษณะ’ เป็นคำนามที่แสดงลักษณะอาการของการกระทำ

6. นิยามการก ‘ผู้มีส่วนร่วม’ หรือ ‘ผู้ร่วม’ ของนววรรณ พันธุมธา (2525,2553), Fillmore (1968,1970) และ ปราณี กุลละวณิชย์ (2517) กำหนดให้คำนามการก ‘ผู้ร่วม’ เป็นคำนามผู้มีส่วนร่วมในการกระทำกริยา

7. นิยามการก ‘สาเหตุ’ ของนววรรณ พันธุมธา (2525,2553) กำหนดให้คำนามการก ‘สาเหตุ’ เป็นคำนามที่แสดงสาเหตุของสภาพหรือเหตุการณ์

จะเห็นได้ว่า นิยามความสัมพันธ์เชิงการกของนักภาษาแต่ละคนที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในงานวิจัยนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อาจมีบ้างที่ขอบเขตนิยามความหมายของนักภาษาคนหนึ่งจะกว้างกว่าอีกคนหนึ่ง เช่น นววรรณ พันธุมธา (2525,2553) และ Longacre (1971) กำหนดให้คำนามที่มีการก ‘ผู้ทำ’ เป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตที่ก่อการกระทำ แต่ปราณี กุลละวณิชย์ (2517) และ Fillmore (1968,1970) กำหนดให้คำนามที่มีการก ‘ผู้ทำ’ มักเป็นสิ่งมีชีวิตที่ก่อการกระทำ เป็นต้น ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องเลือกสรรนิยามดังกล่าวให้สอดคล้องกับงานวิจัยนี้มากที่สุด อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยาในบางกรณี อาจปรากฏคำเชื่อม เช่น คำบุพบท “ด้วย” คั่นระหว่างคำกริยากับคำนามก็ได้ คำบุพบท “ด้วย” นี้ จะช่วยทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำกริยาที่ปรากฏอยู่ข้างหน้ากับคำนามที่ปรากฏอยู่ข้างท้ายในลักษณะเป็นตัวบ่งชี้การก ทั้งนี้เนื่องจากสัมพันธ์ภาพระหว่างคำกริยากับคำนามในบางกรณีจำเป็นต้องใช้คำเชื่อมช่วยแสดงการกเสมอ หากตัดคำเชื่อมออก ประโยคจะไม่สามารถสื่อความได้ เช่น

(ก) เขาเดินด้วยความอดทน

(ข) *เขาเดิน.....ความอดทน

(ภาณุ สังขวร, 2527: 117-118)

เนื่องจากเนื้อหาส่วนหนึ่งในงานวิจัยนี้ กล่าวถึงคำ “ด้วย” ในฐานะที่เป็นสมาชิกของหมวดคำบุพบท อีกทั้งผู้วิจัยยังต้องแสดงความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการกของคำนามที่ตามหลัง นิยามความสัมพันธ์เชิงการกตามแนวคิดของนวรรธ พันธ์เมธา (2525,2553) ถือเป็นชุดนิยามที่มีความละเอียด กล่าวคือ มีการนิยามการกของคำนามไว้มากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับชุดนิยามเรื่องการกของนักภาษาศาสตร์อื่น ๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้นิยามความสัมพันธ์เชิงการกตามแนวคิดของนวรรธ พันธ์เมธา (2525,2553) เป็นเกณฑ์ในการจำแนกประเภทการกของคำนามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” ขณะเดียวกันก็นำนิยามความสัมพันธ์เชิงการกของนักภาษาศาสตร์อื่น ๆ (ตามที่ได้แสดงไว้ในข้างต้น) มาพิจารณาประกอบด้วย ทั้งนี้ก็เพราะ นิยามการกของนวรรธ พันธ์เมธา (2525.2553) ในบางนิยามอาจมีขอบเขตนิยามที่กว้างหรือแคบเกินกว่าจะนำมาจำกัดความการกของคำนามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” ได้

2.1.3 กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

Antoine Meillet (1912) เป็นบุคคลแรกที่ใช้คำ “grammaticalisation” หรือ “การกลายเป็นคำไวยากรณ์” โดยให้นิยามของคำดังกล่าวว่า

‘Le passage d’un mot autonome au rôle d’élément grammatical’

(เส้นทางการเปลี่ยนผ่านจากคำอิสระไปเป็นคำที่มีบทบาททางไวยากรณ์)

คำอิสระ หรือ คำหลัก (lexical items) คือ คำที่มีอิสระทางวากยสัมพันธ์ (syntactically independent) เป็นคำที่บรรยายถึงสิ่งของ การกระทำ คุณสมบัติ ฯลฯ ได้แก่ คำนาม คำกริยา จัดเป็นหมวดคำเปิด (open-class paradigms) เนื่องจากสมาชิกในหมวดคำมีจำนวนเพิ่มขึ้นได้ต่างกับคำที่มีหน้าที่ทางไวยากรณ์ (grammatical character) หรือ คำไวยากรณ์ (grammatical word) ซึ่งเป็นคำที่ใช้เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำในประโยค หรือเชื่อมส่วนต่าง ๆ ในปริจเฉท (discourse) เช่น คำบุพบท คำเชื่อมอนุภาค เป็นต้น คำจำพวกนี้จัดให้เป็นหมวดคำปิด (closed-class paradigms) เพราะสมาชิกไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง (Hopper และ Traugott, 1993 อ้างถึงใน สุรีเนตร จรัสจรวงเกียรติ, 2551)

ในระยะหลังการศึกษาเรื่อง กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ มีจำนวนผู้สนใจศึกษาเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยมีความเชื่อว่าทฤษฎีดังกล่าวเป็นศูนย์กลางการเปลี่ยนแปลงของภาษา (Hopper และ Traugott, 1993: 24) จนทำให้มีผู้นิยามความหมายของกระบวนการดังกล่าวไว้หลากหลาย อาทิ Kurylowicz (1965: 52) ที่นิยามว่า “การกลายเป็นคำไวยากรณ์เกิดจากการเพิ่มขอบเขตทางไวยากรณ์

ของหน่วยคำ จากคำหลักไปเป็นคำไวยากรณ์ หรือ จากคำที่มีความเป็นไวยากรณ์อยู่แล้วกลายเป็นคำที่มีความเป็นไวยากรณ์มากขึ้น เช่นเดียวกับ Heine, Claudi และ Hünemeyer (1991) ขณะที่ Campbell และ Janda (2001) ได้นิยามว่า “หน่วยทางภาษาบางหน่วยได้กลายเป็นหน่วยซึ่งแสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์”

ไพทยา มีสัจย์ (2540) ได้อธิบายถึง การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ “คง” ที่ในอดีตเคยใช้เป็นคำกริยา (คำหลัก) แต่ต่อมาได้เกิดกลายเป็นคำช่วยหน้ากริยา (คำไวยากรณ์) ไว้ ดังนี้

(ก) คำกริยากรรม (พบตั้งแต่สมัยสุโขทัย-ปัจจุบัน)

คง ให้ความหมาย ‘ดำรง รักษา’

ตัวอย่างประโยค: พระยาศรรณราชนั้นคงปัญญาศึลทุกเมื่อ (สมัยสุโขทัย)

(ข) คำช่วยหน้ากริยา (พบตั้งแต่สมัยอยุธยา-ปัจจุบัน)

คง ให้ความหมายแสดงการณลักษณะ¹³ ‘ดำเนินอยู่’

ตัวอย่างประโยค: ความรักอิสรเสรียังคงโลดแล่นในใจเขา (สมัยปัจจุบัน)

(ไพทยา มีสัจย์, 2540: 107)

ตัวอย่างที่ได้แสดงไปนั้น จะเห็นถึงเส้นทางการกลายเป็นคำหลักไปสู่คำไวยากรณ์ของคำ “คง” กล่าวคือ กริยากรรม “คง” ซึ่งเป็นคำหลัก ได้พัฒนามาเป็นคำช่วยหน้ากริยาที่แสดงการณลักษณะบอก ‘การดำเนินอยู่’ (มีความเป็นไวยากรณ์เพิ่มขึ้น) ส่งผลให้คำช่วยหน้ากริยา “คง” ไม่สามารถปรากฏได้ตามลำพัง ไม่สามารถสื่อความหมายที่เป็นใจความหลักของประโยคได้อย่างเดิม และเกิดการหลอมรวมตรึงติดเข้ากับคำช่วยหน้ากริยา “ยัง” เป็น “ยังคง”

อนึ่ง นิยามของ Kurylowicz ที่ว่า “การกลายเป็นคำไวยากรณ์เกิดจากคำที่มีความเป็นไวยากรณ์อยู่แล้วกลายเป็นคำที่มีความเป็นไวยากรณ์มากขึ้น” นั้น มีความสอดคล้องกับกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ทั้งนี้ เนื่องจากคำ “ด้วย” มิใช่ “คำหลัก” แต่เป็น “คำไวยากรณ์” มาตั้งแต่ปรากฏหลักฐานภาษาเขียน นอกจากนี้ นิยามดังกล่าวยังสะท้อนว่า หมวดคำแต่ละหมวดคำมีความเป็นไวยากรณ์อยู่ในตัว การกลายเป็นคำไวยากรณ์ ก็คือ การเพิ่มระดับ (range) ของความเป็นไวยากรณ์ในคำนั้น ๆ สอดคล้องกับ Hopper และ Traugott (2003: 4) ที่ว่า “การแบ่งหมวดหมู่ระหว่างหน่วยแสดงเนื้อความหรือคำหลักกับหน่วยทางไวยากรณ์หรือคำไวยากรณ์นั้น ไม่สามารถแยกกันได้อย่างเด็ดขาด เพราะหมวดหมู่ของคำหลักและคำไวยากรณ์มีลักษณะที่ต่อเนื่องกัน (continuum) กล่าวคือ มีคำบางคำที่มีลักษณะไม่ชัดเจนว่าเป็นคำหลักหรือคำไวยากรณ์” (สุรีเนตร จรัสจรัสเกียรติ, 2551: 23)

¹³ การณลักษณะ (aspect) หมายถึง “ลักษณะของการเกิดขึ้นหรือลักษณะเหตุการณ์ การปรากฏหรือการดำเนินไปของปรากฏการณ์ของการกระทำหรือสภาพกริยา เช่น บอกการกระทำที่กำลังดำเนินอยู่ และลักษณะการเสร็จสมบูรณ์ของเหตุการณ์” (มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์, 2546: 5)

อย่างไรก็ดี กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์นั้น มิได้เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน กล่าวคือ ต้องดำเนินไปอย่างมีลำดับขั้นตอน และต้องอาศัยระยะเวลาของ Fischer และ Rosenbach (2000: 3) แสดงให้เห็นถึงขั้นตอนการกลายจากคำกริยาในภาษาอังกฤษ “go” ไปเป็นคำช่วยกริยาแสดงอนาคต “be going to” ดังนี้

- (a) I am going (to Haarlem) to visit my aunt
- (b) I am going to marry (tomorrow)
- (c) I am going to like it
- (d) It is going to rain
- (e) I am going to go there for sure
- (f) I'm gonna go

(Fischer และ Rosenbach, 2003: 3)

ตัวอย่าง (a) คำกริยา “go” มีนัยความหมายแสดงทิศทางได้ อย่างไรก็ดี บริบทที่คำกริยา “go” ปรากฏในรูป “going to” แล้วตามด้วยคำกริยาอื่นซึ่งปรากฏในรูปพื้นฐาน (infinitive) จะทำให้เกิดความหมายที่เกี่ยวข้องกับเวลาขึ้น ดังตัวอย่าง (b) กล่าวคือ ผู้พูดกำลังไปยังที่หนึ่งใดโดยมีวัตถุประสงค์บางอย่าง และเหตุการณ์นั้นจะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างแน่นอนต่อมา เมื่อ “going to” พัฒนาเป็น “to be going to” นัยความหมายที่แสดงวัตถุประสงค์จะเลื่อนหายไป เหลือไว้เพียงความหมายแสดงอนาคต ดังตัวอย่าง (c), (d), (e) ช่วงระยะเวลาที่กริยา “go” ในรูป “to be going to” มีความหมายเกิดขึ้นได้ทั่วไป และเกิดการกลายจาก “คำกริยา” ไปเป็น “คำช่วยกริยา” บ่งเวลาในอนาคต กระทั่งต่อมาคำช่วยกริยา “to be going to” สามารถลดรูปเป็น “gonna” ได้ ดังตัวอย่าง (f)

เหตุที่ “คำหลัก” พัฒนาไปเป็น “คำไวยากรณ์” หรือ “คำที่มีความเป็นไวยากรณ์น้อย” กลายเป็น “คำที่มีความเป็นไวยากรณ์มาก” นั้น เกิดจาก “ปัจจัย” และ “กลไก” อย่างใดอย่างหนึ่งช่วยกระตุ้นให้คำนั้น ๆ เกิดการเปลี่ยนแปลง งานวิจัยของ นันทริยา ลำเจียกเทศ (2539), ไทพยา มีสตีร์ (2540), รุ่งอรุณ ทิมชุนเหียร์ (2545) และ มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ (2546) สะท้อนให้เห็นว่า **อุปลักษณ์ (metaphor) และ นามนัย (metonymy)** คือ ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การกลายเป็นคำไวยากรณ์

2.1.3.1 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์

2.1.3.1.1 ปัจจัยอุปลักษณ์ (metaphor)

Bybee, Perkins และ Pagliuca (1994: 283-285) กล่าวถึง **อุปลักษณ์ (metaphor)** ว่า เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบระหว่างความหมายของคำหลัก (lexical source) ซึ่งมีความเป็นรูปธรรมมาก กับความหมายเชิงไวยากรณ์ซึ่งถูกถ่ายโอนมาจากคำหลักนั้น

และมีความเป็นรูปธรรมน้อยกว่า หรืออาจเป็นการเปรียบเทียบระหว่างความหมายเชิงไวยากรณ์ด้วยกันเองก็ได้ ดังตัวอย่าง

(ก) เขาหนักเท่าไหร่ (ปฏิเสธสรรพนาม)

(ข) หนังสือเล่มนี้ไม่สนุกเท่าไหร่ (อนิยมสรรพนาม)

(รุ่งอรุณ ทีชชุนทเถียร, 2545: 173 – 174)

เมื่อพิจารณาจะเห็นว่าคำ “เท่าไหร่” ในตัวอย่าง (ก) เป็น “ปฏิเสธสรรพนาม” บอกการวัดหรือการประมาณ และใช้แทนจำนวนของสิ่งที่วัดได้หรือประมาณได้ คำ “เท่าไหร่” ในตัวอย่างนี้จะมีลักษณะเป็น “รูปธรรม” เพราะใช้แทนน้ำหนักซึ่งวัดได้ ต่อมา เมื่อปฏิเสธสรรพนาม “เท่าไหร่” ไปด้วยไปเป็นอนิยมสรรพนาม “เท่าไหร่” จะส่งผลให้คำสรรพนามดังกล่าวสามารถใช้แทนหรือใช้วัดจำนวนของสิ่งที่วัดไม่ได้ ดังเช่น คำว่า “เท่าไหร่” ที่ใช้แทน “ความสุข” ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม ในตัวอย่าง (ข) หากสังเกตจะพบว่า ปัจจัยอุปลักษณ์มีส่วนสำคัญในการตีความให้คำนาม “ความสุข” สามารถวัดได้หรือกะประมาณได้

ปัจจัยดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า “อนิยมสรรพนาม” มีระดับความเป็นไวยากรณ์ที่มากกว่า “ปฏิเสธสรรพนาม” ทั้งนี้ เนื่องจาก “อนิยมสรรพนาม” สามารถปรากฏร่วมกับคำกริยาได้มากกว่าประเภทกว่า หรือปรากฏได้ในบริบทที่กว้างกว่า “ปฏิเสธสรรพนาม” นั่นเอง

2.1.3.1.2 ปัจจัยนามนัย (metonymy)

นามนัย เป็นการเชื่อมโยงความหมายภายในแวดวงเดียวกัน ไม่ข้ามขอบเขตแวดวงความหมายเหมือนปัจจัยอุปลักษณ์ โดยทั่วไปแล้ว ปัจจัยนามนัย จะมีพื้นฐานที่การอ้างอิง (reference) หรือการใช้สิ่งใดสิ่งหนึ่งอ้างอิงถึงอีกสิ่งหนึ่งในแวดวงเดียวกัน หรือเมื่อพูดถึงส่วนใดส่วนหนึ่งแล้ว จะนำส่วนนั้นมาอ้างแทนส่วนทั้งหมด ถือได้ว่าเป็นความสัมพันธ์แบบแทนส่วน (part of whole) ดังตัวอย่าง

(ก) She's just a pretty **face**. (หน้า แทน คน)

(ข) We don't hire **longhairs**. (ผมยาว แทน คน)

(ค) **Nixon** bombed Hanoi. (คน แทน ประเทศ)

(Lakoff และ Johnson, 1980: 37 อ้างถึงใน สุธาทิพย์ เหมือนใจ, 2549: 14)

นันทริยา ลำเจียกเทศ (2539), รุ่งอรุณ ทีชชุนทเถียร (2545) และ มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ (2546) เรียก “ปัจจัยนามนัย” ว่า “ปัจจัยใกล้เคียง” ตามทัศนะของ Ullmann (1962: 218-220) ซึ่งมีด้วยกัน 2 ลักษณะ คือ 1. ปัจจัยใกล้เคียงกันของความหมาย (contiguity of senses) และ 2. ปัจจัยใกล้เคียงกันของชื่อ (contiguity of names) มีรายละเอียดดังนี้

1. ปัจจัยใกล้ชิดกันของความหมาย

1.1 การใกล้ชิดกันของความหมายอันเกิดจากพื้นที่ซึ่งสัมพันธ์กัน (spatial relations) เช่น คำ coxa ‘ตะโพก’ ในภาษาละตินกลายเป็นคำ cuisse ‘ขาอ่อน’ ในภาษาฝรั่งเศส เนื่องจาก ‘ตะโพก’ และ ‘ขาอ่อน’ เป็นอวัยวะของร่างกายที่อยู่ติดกัน ไม่มีขอบเขตที่แบ่งชัดระหว่างอวัยวะทั้งสองส่วน (Ullmann, 1962 อ้างถึงใน นันทริยา ลำเจียกเทศ, 2539)

1.2 การใกล้ชิดกันของความหมายที่เกิดจากเวลาที่สัมพันธ์กัน (temporal relations) เช่น คำ veille ในภาษาฝรั่งเศสกลายเป็นคำ eve ในภาษาอังกฤษ โดยคำ veille มีความหมายว่า ‘ช่วงเวลาที่พักผ่อนหรือเหตุการณ์สำคัญ’ ต่อมาคำนี้กลายเป็นคำ eve มีความหมายว่า ‘วันก่อนเทศกาลหรือวันก่อนวันหยุด’ เช่น Christmas Eve (Ullmann, 1962 อ้างถึงใน รุ่งอรุณ ทิมชุนทเธียร, 2545)

1.3 การใกล้ชิดกันของความหมายที่เกิดจากความสัมพันธ์แบบส่วนย่อย – ส่วนร่วม (part for the whole) ดังตัวอย่างประโยค He is reading for the first degree. “การอ่านหนังสือ” (reading) แท้จริงแล้วเป็นเพียงองค์ความหมายส่วนหนึ่งของ “การเรียนหนังสือ” (studying) ซึ่งเป็นเหตุการณ์ใหญ่ แต่ในที่นี้ ผู้กล่าวต้องการแสดงให้ “การอ่านหนังสือ” ซึ่งเป็นเหตุการณ์ย่อย แทนเหตุการณ์ใหญ่ นั่นคือ “การเรียนจนจบการศึกษา” เช่นเดียวกับในประโยค She's reading for the Bar. แนวคิดดังกล่าวนี้สอดคล้องกับ Seto (1995: 106) ที่กล่าวว่า “เหตุการณ์ย่อยสามารถอ้างถึงเพื่อแทนเหตุการณ์ใหญ่ได้”

1.4 การใกล้ชิดกันของความหมายที่เกิดจากการค้นพบ หรือ การประดิษฐ์สิ่งใหม่กับชื่อผู้ค้นพบ เช่น หน่วยวัดความต้านทานระหว่างจุดสองจุดบนตัวนำ ถูกเรียกว่า โอห์ม ตามชื่อนักวิทยาศาสตร์ชาวเยอรมัน คือ จอร์จ ซิมอน โอห์ม (George Simon Ohm) เป็นต้น

2. ปัจจัยการใกล้ชิดกันของชื่อ

ปัจจัยการใกล้ชิดกันของชื่อ เกิดจากคำที่เกิดเคียงกับอีกคำหนึ่งได้รับอิทธิพลทางความหมายของคำที่เคียงกันนั้น ต่อมาเมื่อละคำใดคำหนึ่งไป ความหมายของคำที่ถูกละไปจะถูกถ่ายโอนไปยังคำที่เกิดเคียงกัน ลักษณะการโอนความหมายเช่นนี้มีผลทางไวยากรณ์ เช่น daily เป็นคุณศัพท์ของคำ a daily paper ‘หนังสือพิมพ์รายวัน’ ต่อมาคำ “daily” กลายเป็นคำนามที่หมายถึง ‘หนังสือพิมพ์รายวัน’ โดยไม่ต้องมีคำว่า “paper” ปรากฏอยู่ด้วยได้ (นันทริยา ลำเจียกเทศ, 2539)

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาตัวอย่างละเอียด จะพบว่า “ปัจจัยการใกล้ชิดกันของชื่อ” ตามทัศนะของ Ullmann (1962) นั้น แท้จริงแล้วต้องการนำเสนอประเด็นเรื่อง “การละคำ” (ellipsis) มากกว่า ดังนั้นในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงถือว่า “ปัจจัยการใกล้ชิดกันของชื่อ” มิใช่ลักษณะหนึ่งของปัจจัยนามนัย แต่เป็นเรื่องของการละคำ

2.1.3.2 กลไกที่ทำให้เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์

นักภาษาศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์ เช่น Lehmann (1986), Heine และคณะ (1991) รวมถึง Hopper และ Traugott (1993) เห็นว่า กลไกการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวากยสัมพันธ์และด้านความหมาย มีผลให้คำหนึ่ง ๆ เกิดกลายเป็นคำที่มีระดับทางไวยากรณ์เพิ่มมากขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

กลไกการเปลี่ยนแปลงทางด้านวากยสัมพันธ์

กลไกการเปลี่ยนแปลงทางด้านวากยสัมพันธ์ คือกลไกที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของคำหนึ่ง ๆ ในด้านตำแหน่ง และหน้าที่ทางไวยากรณ์ (grammatical change) เช่น

2.1.3.2.1 การบังคับการปรากฏ (obligatorification)¹⁴ คือ คำหนึ่ง ๆ

ที่เดิมเป็นคำบอกเนื้อความ หรือคำหลัก มีคุณลักษณะปรากฏได้หลายบริบทในการสื่อสาร แต่เมื่อกลายเป็นคำไวยากรณ์ คำดังกล่าวจะถูกบังคับให้ปรากฏได้เฉพาะบางบริบทเท่านั้น เป็นต้นว่า หาก “คำกริยา” กลายเป็น “คำช่วยกริยา” ก็จะต้องปรากฏร่วมกับกริยา หรือถ้า “คำกริยา” กลายเป็น “คำบุพบท” ก็จะต้องปรากฏร่วมกับนามวลีที่ตามหลังเสมอ ดังตัวอย่าง

(คำกริยา)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ (ก) นกกระยาง ลง หนองน้ำนี้ (ประธาน + กริยา + นามวลีบ่งสถานที่) ✓ (ข) หนองน้ำนี้ นกกระยาง ลง (นามวลีบ่งสถานที่ + ประธาน + กริยา)
(คำบุพบท)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ (ค) เจ้าหน้าที่เก็บเอกสาร ลง กล้วย (ประธาน + กริยา + นามวลี + บุพบท + นามวลีบ่งสถานที่) X (ง) กล้วย เจ้าหน้าที่เก็บเอกสาร ลง (นามวลีบ่งสถานที่ + ประธาน + กริยา + นามวลี + บุพบท) <p style="text-align: right;">(จรัสดาว อินทรทัศน์, 2539: 127)</p>

ในตัวอย่างที่แสดงไปนั้น จะเห็นว่า เมื่อคำกริยา “ลง” กลายเป็นคำบุพบท “ลง” จะทำให้ความเป็นอิสระของคำลดลง กล่าวคือ คำบุพบท “ลง” จะต้องปรากฏร่วมกับคำนามที่ตามหลังเสมอ

2.1.3.2.2 การวิเคราะห์ใหม่ (reanalysis) เป็นกลไกที่ทำให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงทั้งในระดับคำศัพท์และระดับโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ ในการเปลี่ยนแปลงระดับคำศัพท์นั้น Hopper และ Traugott (2003: 50) กล่าวว่า ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารในเรื่องรูปคำ อาจส่งผลให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่ได้ เช่น ผู้ส่งสารต้องการแสดงวิธีเรียกชื่อ

¹⁴ เลห์มันน์ (Lehmann, 1986) คือ ผู้ใช้คำเรียก obligatorification หรือ “การบังคับการปรากฏ”

อาหารซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากเมือง [Hamburg] ด้วยวิธีการเติม [er] ที่ท้ายคำ แต่ผู้รับสารกลับเข้าใจว่า คำดังกล่าวเกิดจากการประสมกันของคำ [Ham] และคำ [burger] จะเห็นได้ว่า ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในรูปคำระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารอาจนำมาสู่การวิเคราะห์รูปคำใหม่ได้ เป็นผลให้ในเวลาต่อมาเกิดการแทนที่คำ [Ham] ด้วยคำว่า [cheese] [beef] ได้เป็น [cheeseburger] [beefburger] หรือในระบบวากยสัมพันธ์ที่คำ “try and VERB” ซึ่งเรียงกันอย่างอิสระได้ถูกวิเคราะห์ใหม่ เนื่องจากคำ “try” ที่เป็นคำกริยาเกิดการหลอมรวมเข้ากับคำ “and” ที่เป็นคำเชื่อม กลายเป็น “try and” ทำหน้าที่ AUXILIARY (+VERB) ดังประโยค “I’ll try and contact her.” ปรากฏการณ์นี้ยังเกี่ยวข้องกับการเชื่อมเสียงของคำทั้งสองตามกระบวนการทางสัทศาสตร์ (‘try-ən’) ดังนั้น คำ “try” จึงต้องปรากฏในรูป “try” เพียงรูปเดียว ไม่สามารถผันเป็น “tried, trying, tries” และต้องไม่ปรากฏ adverb ระหว่างคำ try กับ and เช่น *I’ll try hard and contact her.

นอกจากนี้ Hopper และ Traugott (2003: 51) ยังได้แสดงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของหมวดคำ (category label change) จากคำนาม “back” ไปเป็นคำบุพบท “back of” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- a. [[back] of the barn]
- b. [back of [the barn]]

หากพิจารณาตัวอย่างข้างต้นจะพบว่า ตัวอย่าง (a) คำ “back” หรือ ‘ด้านหลัง’ ถูกวิเคราะห์ให้เป็น “คำนาม” ต่อมาเมื่อคำนาม “back” ถูกนำไปใช้คู่กับคำบุพบท “of” บ่อยครั้ง จะส่งผลให้คำนาม “back” ถูกวิเคราะห์หมวดคำใหม่ เป็นคำบุพบทเหมือนคำ “of” และกลายเป็นบุพบทวลี “back of” ในเวลาต่อมา ดังเช่นตัวอย่าง (b)

Langaker (1977: 58), Hopper และ Traugott (2003: 50-55) เห็นว่า “กลไกการวิเคราะห์ใหม่” เป็นกลไกที่ทำให้คำซึ่งเป็นองค์ประกอบของหน่วยสร้างหนึ่งถูกวิเคราะห์ใหม่ให้เป็นหน่วยสร้างอื่น ส่งผลให้หน้าที่ทางวากยสัมพันธ์ของคำดังกล่าวเกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

สำหรับในภาษาไทยนั้น ไม่มีระบบการเปลี่ยนแปลงรูปคำ คำไวยกรณ์จึงยังคงรูปเดิมเหมือนเมื่อครั้งเป็นคำหลัก เพียงแต่เปลี่ยนสถานะจากหน่วยสร้างระดับประโยคกลายเป็นหน่วยสร้างระดับคำหรือระดับวลีแทน เช่น การกลายจาก “คำกริยา” เป็น “คำช่วยหน้ากริยา” ของคำ “ยัง” ดังตัวอย่าง

(คำกริยา)	(ก) ถ้าผลพฤษายังให้ไว้แก่ผู้รักษาพยาบาลก่อน
(คำช่วยหน้ากริยา)	(ข) ครูดี <u>ยัง</u> มีอยู่

(สุรีเนตร จรัสจรุงเกียรติ, 2551: 174)

ตัวอย่าง (ก) เป็นภาษาศาสตร์สากลที่ 3 คำ “ยัง” จัดอยู่ในหมวดคำกริยา เป็นหน่วยสร้างระดับประโยค มีสถานะเป็น “หน่วยแก่น” ในกริยาวลี ขณะที่ตัวอย่าง (ข) คำ “ยัง” ถูกวิเคราะห์ใหม่

ให้เป็นเพียงองค์ประกอบของกริยาวลีชนิด “หน่วยช่วยกริยาหน้าหน่วยแก่น” ซึ่งมีสถานะเป็นเพียงส่วนขยายให้แก่หน่วยแก่น (มี) เท่านั้น

กลไกการวิเคราะห์ใหม่นี้ สามารถนำมาอธิบายสาเหตุที่คำ “ด้วย” เปลี่ยนจากหมวดคำหนึ่ง ไปสู่อีกหมวดคำหนึ่ง ในลักษณะการเปลี่ยนแปลงการเป็นส่วนประกอบของวลี

2.1.3.2.3 การสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม (decategorialization) คือ กลไกที่ทำให้คำสูญเสียลักษณะหรือคุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์ของหมวดคำเดิมที่เคยมี Lehmann (1986) อ้างถึงใน นันทริยา ลำเจียกเทศ (2539) ได้แสดงตัวอย่างคำ while ในภาษาอังกฤษสมัยเก่าว่า เดิมเป็น “คำนาม” มีความหมายแสดง ‘ความยาวของเวลา’ ต่อมาเมื่อคำ while กลายเป็นคำแสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์ นั่นคือ “คำสันธาน” ที่บอก ‘ความสัมพันธ์ด้านเวลา’ เป็นผลให้คำ while สูญเสียคุณสมบัติของคำนามไป กล่าวคือ ไม่สามารถปรากฏร่วมกับคำนำหน้านาม (article) หรือ คำบอกปริมาณ (quantifier) ได้ ไม่สามารถมีคำคุณศัพท์หรือคำชี้เฉพาะมาขยายได้ ไม่สามารถเป็นประธานหรือกรรมของกริยาได้ ปรากฏได้เฉพาะในตำแหน่งหน้าอนุภาคเท่านั้น และไม่สามารถมีรูปแทน (an anaphoric pronoun) ได้

อย่างไรก็ดี นอกจากคำหลัก (เช่น คำนาม) จะสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิมเมื่อกลายเป็นคำไวยากรณ์ (เช่น คำสันธาน) แล้ว Cristofaro (1998) อ้างถึงใน Norde (2009) ยังกล่าวว่า คำไวยากรณ์หนึ่งอาจสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิมเมื่อกลายเป็นคำไวยากรณ์อีกหมวดคำหนึ่งก็ได้ เช่น

pronouns > subordinators
demonstratives > definite articles

ในงานวิจัยของ รุ่งอรุณ ทิมชุมทเถียร (2545: 170) ก็ได้แสดงให้เห็นว่า เมื่อ “ปฤจฉาสรรพนาม” (มีระดับความเป็นไวยากรณ์น้อยกว่า) เกิดกลายเป็น “อนิยมสรรพนาม” (มีระดับความเป็นไวยากรณ์มากกว่า) จะส่งผลให้เกิดการสูญเสียคุณลักษณะของหมวดคำเดิมขึ้นได้ กล่าวคือ จากเดิมที่สามารถปรากฏได้ตามลำพัง [+ปรากฏตามลำพัง] กลายเป็น ไม่สามารถปรากฏได้ตามลำพัง [-ปรากฏตามลำพัง]

นอกจากที่กล่าวมานี้ “กลไกการสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม” ยังหมายรวมถึงหน่วยอิสระระดับอื่น ๆ ซึ่งนอกเหนือไปจากระดับคำ เช่น ระดับประโยค (ดังตัวอย่าง **ประโยค ก**) ได้กลายเป็นส่วนประกอบหนึ่งของปริจเฉท (discourse particle) (ดังตัวอย่าง **ประโยค ข**)

(ก) “ผม เชื้อ (คุณ) เลย” (หน่วยสร้างอิสระ ระดับประโยค)

(ข) “คุณต้องติดอยู่หน้าเสาวภาหนึ่งชั่วโมง, ผมเชื้อเลย” (หน่วยสร้างอิสระ กลายเป็นส่วนประกอบของปริจเฉท)

หรือ ในภาษาอังกฤษ

(a) The boy smiles. (smiles เป็นคำกริยา)

(b) Smiling, the boy shows his reward. (คำกริยา smiles กลายเป็นส่วนของ
ปริศนา)

(จรัสดาว อินทรทัศน์, 2539: 35-36)

Hopper และ Traugott (2003) ถือว่ากลไก “การสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม” นี้มีความสำคัญมาก เสมือนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ทั้งยังสามารถปรากฏร่วมกับกลไกด้านวากยสัมพันธ์อื่น ๆ ได้ เช่น กลไกการวิเคราะห์ใหม่ เป็นต้น

กลไกการเปลี่ยนแปลงทางด้านอรรถศาสตร์

กลไกการเปลี่ยนแปลงทางด้านอรรถศาสตร์ คือกลไกที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของคำหนึ่ง ๆ ในด้านความหมาย (mechanisms of semantic change) Bybee และคณะ (1994: 281-297) เห็นว่า การขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์ (metaphorical extension), การเกิดความหมายทั่วไป (generalization), การอนุมาน (inference), การกลมกลืนความหมาย (harmony) และการดูดซับความหมายบริบท (absorption of contextual meaning) คือ กลไกที่ทำให้ความหมายของคำหลักเปลี่ยนแปลงไปเป็นความหมายเชิงไวยากรณ์ ดังนี้

2.1.3.2.4 การขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์ (metaphorical extension) คือ กลไกที่เปลี่ยนแปลงความหมายของคำจากความหมายเดิมที่มีความเป็นรูปธรรมสูง กลายเป็นความหมายที่มีความเป็นนามธรรมเพิ่มมากขึ้น นักภาษา เช่น Sweetser (1990), Heine, Claudi และ Hünemeyer (1991b) รวมถึง Lichtenberk (1991) ได้กล่าวว่า การขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์ (metaphorical extension) เป็นกลไกหลักในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

Heine, Claudi และ Hünemeyer (1991b) ได้แสดงทรรศนะว่า การถ่ายโอนความหมายเชิงอุปลักษณ์ อาจส่งผลให้เกิดการพัฒนาไปเป็นคำไวยากรณ์ ทั้งนี้เนื่องจากคำที่มีความหมายเป็นรูปธรรมจะถูกนำไปใช้แสดงความหมายที่เป็นนามธรรม (จนในที่สุดก็กลายเป็นคำที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์) รูปแบบการถ่ายโอนความหมายเชิงอุปลักษณ์ของ Heine, Claudi และ Hünemeyer (1991) สามารถแสดงได้ดังนี้

มนุษย์ > วัตถุ > กิจกรรม/กระบวนการ > พื้นที่ > เวลา > คุณสมบัติ/นามธรรม

อุปสรรคที่มีความเป็นรูปธรรมมากที่สุด คือ อุปสรรคที่อยู่ใกล้ตัว ได้แก่ **แวดวงมนุษย์** และ **แวดวงวัตถุ** อุปสรรคที่มีความเป็นรูปธรรมน้อยลง มา ได้แก่ **แวดวงกระบวนการ/กิจกรรม** อุปสรรคที่มีความเป็นรูปธรรมน้อยลงไปอีก ได้แก่ **แวดวงพื้นที่** ซึ่งจะเห็นว่าอยู่ห่างจากแวดวงมนุษย์ อันเป็นจุดเริ่ม (ทางซ้ายมือ) มาก ส่วนอุปสรรคที่มีความเป็นนามธรรมเริ่มตั้งแต่ **แวดวงเวลา** ไปจนถึง **แวดวงคุณลักษณะ/นามธรรม** ซึ่งมนุษย์ต้องอาศัยการเรียนรู้จึงจะเข้าใจ

(จรัสดาว อินทรทัศนีย์, 2539: 39-40)

กล่าวโดยสรุป กลไกการขยายความหมายเชิงอุปสรรค เป็นการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำในลักษณะข้ามขอบเขตแวดวงความหมาย จากวงความหมายหนึ่งไปสู่อีกวงความหมายหนึ่ง Bybee, Perkins และ Pagliuca (1994: 297) ยังได้กล่าวว่า กลไกการขยายความหมายเชิงอุปสรรคนี้ เป็นกลไกแรกที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำตามทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ จากนั้นจึงค่อย ๆ พัฒนาไปสู่กลไกอื่น ๆ เช่น กลไกการเกิดความหมายทั่วไป และกลไกการดูดซับความหมายปริบท เป็นต้น

หากพิจารณาความหมายของคำ “ด้วย” ในหมวดคำต่าง ๆ จะพบว่า คำ “ด้วย” ไม้มีความหมายประจำคำ ความหมายของคำ “ด้วย” เป็นความหมายเชิงไวยากรณ์ ซึ่งต้องอาศัยความหมายของคำหลัก (ได้แก่ คำนาม คำกริยา) ที่ปรากฏร่วมในการแสดงความหมาย ดังนั้น การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านความหมายของคำ “ด้วย” จึงจำเป็นต้องพิจารณาคำหลักที่บังคับปรากฏ (obligatory) ร่วม เช่น พิจารณาความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” จากคำนามที่ตามหลัง เป็นต้น

2.1.3.2.5 การอนุมาน (inference) คือ การนำนัยความหมายที่ได้จากการตีความในปริบท หรือสถานการณ์ต่าง ๆ มาใช้เทียบเคียงกับความหมายที่มีอยู่เดิม จรัสดาว อินทรทัศนีย์ (2539: 40) กล่าวในทำนองว่า ความหมายจากปริบทนี้เกิดจากการขยายความหมายในอรรถเขตเดียวกัน เช่นตัวอย่างในภาษาไทย คำว่า “ถูก”, “โดน” ที่เป็นคำกริยา มีความหมายว่า ‘ตะต่อง’, ‘สัมผัส’ เช่น “ถูกเนื้อ”, “โดนตัว” เมื่อพิจารณาอีกนัยจะเห็นว่า ความหมายของคำกริยาทั้งสองมีลักษณะคุกคามฝ่ายตรงข้ามหากฝ่ายตรงข้ามไม่ยินยอมให้ “ถูกเนื้อ”, “โดนตัว” นัยความหมายที่ทำให้ฝ่ายตรงข้าม (ผู้ถูกทำ) **เดือดร้อนหรือไม่พอใจ** นี้ ต่อมาได้พัฒนาไปเป็นความหมายแสดงอรรถาณูเคราะห์บอก ‘การถูกคุกคาม’, ‘ถูกกระทำ’ หรือบอกว่าผู้พูดมีทัศนคติเชิงลบต่อการกระทำนั้น คู่กับคำกริยาอื่น ๆ เช่น ถูกตี, ถูกเตะ, โดนถีบ เป็นต้น จะเห็นว่า ความหมายแสดงอรรถาณูเคราะห์นี้มี

ลักษณะเป็นนามธรรมมากกว่าความหมายเดิมคือ ‘ตะตอง’ หรือ ‘ส้มผัส’ อีกทั้งยังมักปรากฏคู่กับกริยาหลักอื่น ๆ อยู่เสมอ ส่งผลให้คำ “ถูก”, “โดน” ในความหมายดังกล่าวถูกวิเคราะห์ใหม่ให้เป็น “คำช่วยกริยา” ที่ใช้แสดงอรรถาณูเคราะห์ของคำกริยาหลักในเวลาต่อมา

2.1.3.2.6 การเกิดความหมายทั่วไป (generalization) คือ กลไกการสูญเสียความหมายเดิมซึ่งมีลักษณะเฉพาะเจาะจงมามีความหมายกลาง ๆ อีกทั้งยังสามารถใช้คำดังกล่าวได้ในบริบทที่กว้างมากขึ้น ความหมายที่เกิดขึ้นใหม่นี้มีความสัมพันธ์กับบริบท (textual meaning) มากขึ้น เช่น คำช่วยกริยา “can” ซึ่งแรกเริ่มจะปรากฏร่วมกับคำกริยาที่แสดงความสามารถทางจิตใจหรือสติปัญญา ดังประโยค “She can answer this question” ต่อมา คำช่วยกริยา “can” สามารถปรากฏร่วมกับคำกริยาที่แสดงความสามารถทั่วไปได้ ดังประโยค “She can walk quickly” หากพิจารณาจะพบว่าความหมายของคำช่วยหน้ากริยา “can” ทั้งสองแบบยังคงปรากฏใช้อยู่ในภาษาอังกฤษ (Bybee และคณะ, 1994: 289-293)

2.1.3.2.7 การกลมกลืนความหมาย (harmony) คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้คำสูญเสียความหมายเดิมอันเป็นความหมายประจำคำเกือบทั้งหมด และยังแสดงลักษณะความหมายที่สอดคล้องกลมกลืนร่วมไปกับบริบท เช่น คำกริยา avoir แปลว่า ‘มี’ ในภาษาฝรั่งเศส ที่ตอนท้ายสูญเสียความหมายประจำทั้งหมดไป เหลือไว้เพียงความหมายเชิงไวยากรณ์ที่บอกกาลในกริยาตัวอื่นซึ่งรวมเป็นชุดคำเดียวกัน เป็นต้นว่า คำกริยา avoir ที่แสดงกาลของคำกริยา aller ‘ไป’ ดังตัวอย่าง

Aller (infinitif ‘infinitive’)

Présent de l’indicatif : Je vais à l’école tous les jours.

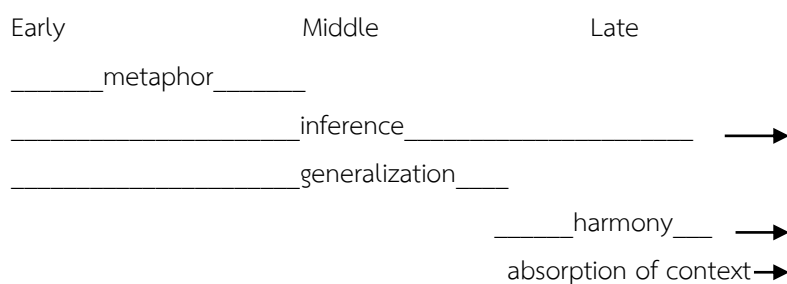
└─▶ verbe avoir แสดงกาลปัจจุบันให้กับ verbe aller
ในความหมาย ‘ฉันไปโรงเรียนทุกวัน’

ตัวอย่างที่ยกมานี้ จะเห็นได้ว่า คำกริยา avoir ได้สูญเสียความหมายประจำรูปคำ และกลายไปมีความหมายที่บ่งกาลให้กับกริยาตัวอื่นแทน

2.1.3.2.8 การดูดซับความหมายบริบท (absorption of contextual meaning) คือ การที่คำสูญเสียความหมายเดิมแล้วไปดูดซับเอาความหมายของบริบทที่ปรากฏร่วมอยู่ด้วย ถือเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงความหมายที่เกี่ยวข้องกับบริบทแวดล้อม (linguistic context) ตัวอย่างคำ pas, personne, rien และ jamais ในภาษาฝรั่งเศส เดิมนี้เป็นคำนาม ต่อมาเมื่อปรากฏร่วมกับคำบอกปฏิเสธ ne ‘ไม่’ บ่อยครั้ง จนเป็นโครงสร้างปกติ คำดังกล่าวจึงสูญเสียความหมายของคำนาม

กลายเป็นคำไวยากรณ์ที่แสดงความหมายบอกปฏิเสธเหมือนกับ ne (มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์, 2546: 24)

ไบปี และคณะ (1994: 297) ได้แสดงลำดับการเกิดขึ้นของกลไกการเปลี่ยนแปลงทางด้านความหมายในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ไว้ ดังนี้

จะเห็นได้ว่า กลไกการเปลี่ยนแปลงทางด้านความหมายที่เกิดขึ้นในระยะแรกนั้น เป็นกลไกการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของ “การขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์” กลไกต่อมาคือ “กลไกการอนุมาน” หรืออาจเป็น “กลไกการเกิดความหมายทั่วไป” ก็ได้ อย่างไรก็ตาม หากในระยะที่สองเป็น “กลไกการเกิดความหมายทั่วไป” จะต้องปรากฏ “กลไกการกลมกลืนความหมาย” หรือ “กลไกการดูดซับความหมายปริบท” อย่างใดอย่างหนึ่ง ตามมาเป็นระยะสุดท้าย

นอกจากกลไกการเปลี่ยนแปลงทางด้านความหมาย 5 กลไกข้างต้นนี้ นักภาษาศาสตร์ส่วนใหญ่ต่างเห็นพ้องกันว่า ความหมายของคำใดคำหนึ่งที่กลายเป็นคำไวยากรณ์ หรือ มีระดับความเป็นไวยากรณ์เพิ่มมากขึ้นนั้น จะมีลักษณะความหมายที่ เจือจาง หรือ สูญไปบางส่วน Lehmann (1985) เรียกปรากฏการณ์นี้ว่า “bleaching” แปลว่า ‘การจางลงของความหมายเดิม’ นอกจากนี้ Bybee และ Pagliuca (1986) รวมถึง Hopper (1991) ยังเห็นสอดคล้องกันว่า “persistence” แปลว่า ‘การคงเค้าความหมายเดิม’ คืออีกกลไกหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของความหมายจากความหมายประจำคำไปสู่ความหมายเชิงไวยากรณ์ ดังนี้

2.1.3.2.9 การจางลงของความหมายเดิม (bleaching) คือ การจางลงของความหมายที่มีอยู่ หรือทำให้ความหมายที่มีอยู่แคบลงกว่าเดิม เช่น คำกริยา “go” ในภาษาอังกฤษ เมื่อกลายเป็นคำช่วยกริยา “going to” ก็จะสูญเสียความหมายประจำคำที่แสดงการเคลื่อนที่จากที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่ง เหลือเพียงความหมายว่าตั้งใจจะทำในอนาคต ต่อมาความหมายของคำช่วยกริยานี้จางลงไปอีก เหลือเพียงความหมายบอกอนาคตกาลเท่านั้น

สำหรับในภาษาไทย จรัสดาว อินทรทัศน์ (2539: 115) วิเคราะห์การกลายเป็นคำกริยา “จาก” ไปเป็นคำบุพบท “จาก” ว่าเป็นผลมาจากการจางลงของความหมายเดิม ดังตัวอย่าง

(คำกริยา) (ก) เธอ จาก เราไป ท่ามกลางความอาลัยรัก
จาก [+กริยา +อัติวิสัย]

(คำบุพบท) (ข) กระเป๋าใบนี้ ทำ จาก ผักตบชวา
จาก [+บุพบท -อัติวิสัย]

จะเห็นว่า แรกเริ่มตัวอย่าง (ก) คำ “จาก” เป็นคำกริยาแสดงการกระทำ มีการเคลื่อนที่จากจุดเริ่มต้น มีความหมายเชิงศัพท์ นั่นคือ ‘ถึงแก่ความตาย’ ต่อมาเมื่อคำ “จาก” กลายเป็นคำบุพบท ความหมายเชิงศัพท์ดังกล่าวก็เจือจางลง กลายเป็นความหมายแสดงการกของคำนามทั่วไป

2.1.3.2.10 การคงเค้าความหมายเดิม (persistence) คือ ปรากฏการณ์ที่ความหมายเดิมของคำยังคงสืบทอดอยู่ในคำนั้น แม้คำดังกล่าวจะผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงหน้าที่จากคำหลักมาเป็นคำไวยากรณ์แล้วก็ตาม (Hopper, 1991: 90 อ้างถึงใน จรัสดาว อินทรทัศน, 2539: 112-113) เช่น คำว่า “will” เดิมเป็นคำกริยาแสดงความปรารถนา ต่อมาเมื่อกลายเป็นคำช่วยกริยา “will” ก็ยังคงเค้าความหมายเดิมโดยมีลักษณะความหมายเชิงปรารถนา (Bybee และ Pagliuca, 1986)

สำหรับในภาษาไทย จรัสดาว อินทรทัศน (2539: 113-114) ได้วิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่คำกริยา “ใกล้” กลายเป็นคำบุพบท “ใกล้” ว่ามีลักษณะของการคงเค้าความหมายเดิม ดังตัวอย่าง

(คำกริยา) (ก) วัดโบราณ ใกล้ แม่น้ำโขง ราว 100 เมตร
ใกล้ [+กริยา +สภาพ] +[__สถานที่]
แม่น้ำโขง [+นามวลี +สถานที่]

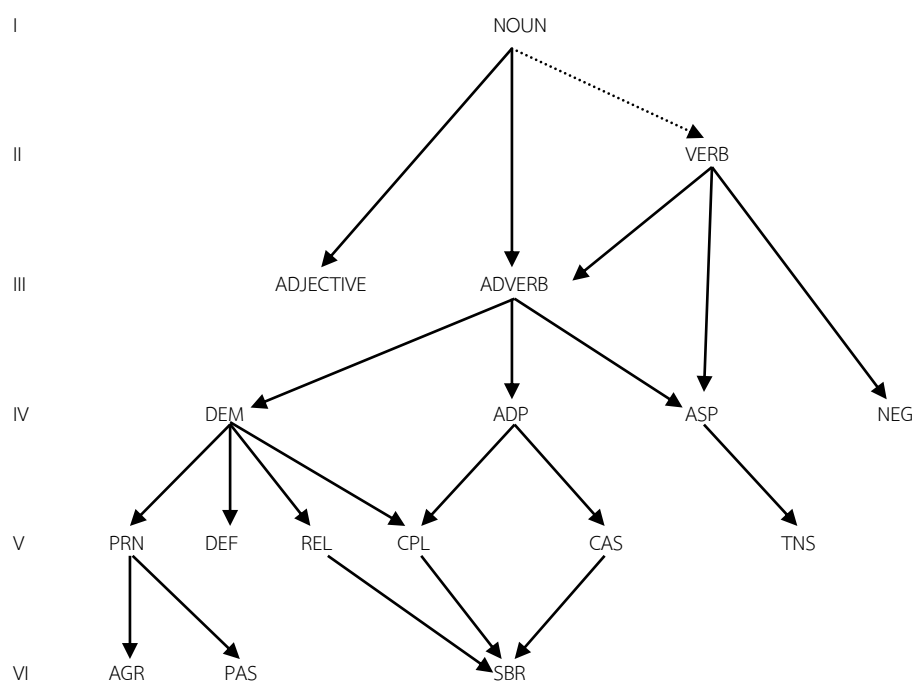
(คำบุพบท) (ข) โบสถ์เก่า ๆ ตั้งอยู่ ใกล้ ฝั่งน้ำ
ตั้ง [+กริยา +สภาพ] +[__สถานที่]
ใกล้ [+บุพบท] +[__สถานที่]
ฝั่งน้ำ [+นามวลี +สถานที่]

จะเห็นว่า แรกเริ่มตัวอย่าง (ก) คำ “ใกล้” เป็นคำกริยา มีความหมายแสดงสถานที่ของคำนาม ซึ่งเป็นประธาน (วัดโบราณ) นั่นคือ “แม่น้ำโขง” ต่อมาเมื่อคำ “ใกล้” กลายเป็นคำบุพบท (ดูตัวอย่าง (ข)) คำบุพบท “ใกล้” ก็จะทำหน้าที่บ่งชี้ว่าคำนามที่ตามหลังเป็นสถานที่ นั่นคือ “ฝั่งน้ำ” หากพิจารณาจะพบว่า ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘สถานที่’ ของคำบุพบท “ใกล้” นี้ มีเค้าความหมายเดียวกับคำกริยารูปเดียวกัน

2.1.3.3 ทิศทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์

Hopper และ Traugott (1993, 2003) Bybee, Perkin และ Pagliuca (1994) Haspelmath (1998: 78) อ้างถึงใน Campbell และ Janda (2001: 105) รวมถึงนักภาษาศาสตร์ส่วนใหญ่เห็นพ้องกันว่า กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์มีการเปลี่ยนแปลงแบบทิศทางเดียว (unidirectionality) คือ พัฒนาจากคำหลักไปเป็นคำไวยากรณ์ หรือจากคำที่มีระดับความเป็นไวยากรณ์น้อยไปสู่ระดับที่มีความเป็นไวยากรณ์มากขึ้น ไม่มีทิศทางย้อนกลับไปมา นอกจากนี้ กระบวนการดังกล่าวยังดำเนินอย่างค่อยเป็นค่อยไป มิได้เปลี่ยนแปลงแบบฉับพลัน หรือเปลี่ยนแปลงแบบชั่วข้ามคืน บางคำใช้ระยะเวลาในการเปลี่ยนแปลงเพียงชั่วอายุคน แต่บางคำอาจใช้ระยะเวลาในการเปลี่ยนแปลงหลายชั่วอายุคน

ต่อไปนี้เป็นแผนภูมิแสดงระดับชั้นหรือปริมาณความเป็นไวยากรณ์ในแต่ละหมวดคำ และแสดงทิศทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในลักษณะที่เป็นสากลตามแนวคิดของ Heine และ Kuteva

Abbreviations: I, II, etc. = layers; AGR = agreement marker; ADP = adposition; ASP = (verbal) aspect; CAS = case marker; CPL = complementizer; DEF = marker of definiteness ("definite article"); DEM = demonstrative; NEG = negation marker; PASS = passive; PRN = pronoun; REL = relative clause marker; SBR = subordinating marker of adverbial clauses; TNS = tense marker.

(Heine และ Kuteva, 2007: 111)

2.1.4 กระบวนการเกิดคำใหม่ (Lexicalization)

กระบวนการเกิดคำใหม่ ในความหมายกว้างหมายถึง กระบวนการทางภาษาที่ทำให้เกิดคำใหม่ในคลังศัพท์ (lexicon) ของผู้ใช้ภาษา (Brinton และ Traugott, 2005 อ้างถึงใน วิชาส โภธิแพทย์, ม.ป.ป.: 1) ได้แก่ 1. การสร้างคำ (word formation), 2. กระบวนการเกิดคำใหม่ผ่านการหลอมรวมคำ (lexicalization as fusion) และ 3. กระบวนการเกิดคำใหม่ผ่านการเพิ่มอิสระของคำ (lexicalization as increase in autonomy) อย่างไรก็ตาม กระบวนการที่ 2 และกระบวนการที่ 3 จัดเป็นกระบวนการที่ใช้ศึกษาการเกิดคำใหม่ในเชิงประวัติ

Brinton และ Traugott (2005) อ้างถึงใน Norde (2009: 10) กล่าวถึง “การสร้างคำ” ว่า มีด้วยกันหลายลักษณะ อาทิ

1. การประสมคำ (compounding) เช่น blackboard (black + board)
2. การแปลงคำ (derivation) เช่น swim > swimmer (+ er) (from V to N)
3. การแปลงหมวดคำ (conversion) เช่น calendar > to calendar (from N to V)
4. การตัดคำ (clipping) เช่น telephone > phone
5. การละคำ (ellipsis) เช่น public house > pub

ส่วน กระบวนการเกิดคำใหม่ผ่านการหลอมรวมคำ นั้น วิชาส โภธิแพทย์ (ม.ป.ป.: 2) กล่าวว่า เป็นกระบวนการที่ส่วนประกอบภายในหน่วยสร้าง (constructions) ระดับต่าง ๆ ไม่ว่าจะป็นระดับคำที่มีโครงสร้างซับซ้อน (เช่น คำประสม) ระดับกลุ่มคำ หรือ ระดับประโยค ได้เกิดการหลอมรวมกันกลายเป็นคำใหม่ ซึ่งมีโครงสร้างที่มีความตรงแน่นสูงขึ้น มีความซับซ้อนน้อยลง และมีความหมายใหม่เกิดขึ้น ความหมายใหม่อาจเปลี่ยนแปลงไปจากความหมายของส่วนประกอบเดิม มากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่กรณี

ดังที่กล่าวไปในข้างต้นว่า กระบวนการเกิดคำใหม่ผ่านการหลอมรวมคำ สามารถแสดงได้หลายระดับ ทั้งในระดับ “หน่วยวากยสัมพันธ์” ซึ่งหลอมรวมกลายเป็น “หน่วยศัพท์”, “หน่วยศัพท์ซับซ้อน” ซึ่งหลอมรวมกลายเป็น “หน่วยศัพท์เรียบง่าย” และ “การกลายเป็นสำนวน” ดังนี้

1. “หน่วยวากยสัมพันธ์” หลอมรวมกลายเป็น “หน่วยศัพท์” (syntagm > lexeme)

1.1 เมื่อหลอมรวมกันแล้วไม่สามารถเห็นรูปศัพท์และเค้าความหมายเดิมได้ชัดเจน เช่น ในภาษาอังกฤษ hand in the cap > handicap, God be with you > goodbye หรือ ในภาษาไทย เช่น เป็นอย่างไร > ไร (เป็น+อย่างไร > เป็น+ยังไร > เป็น+ไร > ไร) (วิชาส โภธิแพทย์, ม.ป.ป.: 3)

1.2 เมื่อหลอมรวมกันแล้วสามารถเห็นรูปศัพท์และความหมายเดิมได้ชัดเจน เช่น ในภาษาฝรั่งเศส au jour d’hui ‘on the day of today’ > aujourd’hui หรือ ในภาษาไทย เช่น ใน+ขณะ+ที่ ‘ในเวลา+ที่’ > ในขณะ+ที่ (วิชาส โภธิแพทย์, ม.ป.ป.: 5-6)

2. “หน่วยศัพท์ซับซ้อน” หลอมรวมกลายเป็น “หน่วยศัพท์เรียบง่าย” (complex > simple lexeme) ได้แก่

2.1 เมื่อหลอมรวมกันแล้วเห็นรูปศัพท์และเค้าความหมายเดิมของส่วนประกอบบางส่วน เช่น ในภาษาอังกฤษสมัยเก่า (OE) mere ‘sea’ + mægd(en) ‘maiden’ > mermaid หรือ ในภาษาไทย เช่น ซี+ผ้า+ขาว > ซีปะขาว (ซีชะขาว) (วิภาส โปธิแพทย์, ม.ป.ป.: 8)

2.2 เมื่อหลอมรวมกันแล้วไม่ทราบความหมายของส่วนประกอบ เช่น แซ+เชียน > แซเชียน, ขอ+รับ > ครับ เป็นต้น (วิภาส โปธิแพทย์, ม.ป.ป.: 9-10)

3. การกลายเป็นสำนวน (idiomaticization)

ปรากฏการณ์ “การกลายเป็นสำนวน” เกิดขึ้นจากกลุ่มคำหรือประโยคหนึ่ง ๆ ถูกใช้เสมอ ๆ จนกระทั่งได้เกิดความสนิทแนบแน่นมาก มีองค์ประกอบและโครงสร้างที่ตายตัว ทั้งยังมีความหมายประจำของสำนวนนั่นเอง ซึ่งเป็นความหมายที่ต้องตีความ ไม่ได้มีความหมายตามตัวอักษร (วิภาส โปธิแพทย์, ม.ป.ป.: 10-11) เช่น ในสำนวนภาษาอังกฤษ shoot the breeze ‘คุยเล่น’ ไม่ได้เกิดจากการรวมความหมายของคำว่า shoot ‘ยิง’ + the ‘คำกำกับนาม’ + breeze ‘สายลมอ่อน’ หากแต่เป็นความหมายเฉพาะที่ผู้ใช้ภาษารับรู้ร่วมกัน หรือ ในภาษาไทย เช่นคำว่า แก่แดด, เข้มงวด, งานเข้า, ปวดหัว เป็นต้น (วิภาส โปธิแพทย์, ม.ป.ป.: 10-13)

ท้ายที่สุดคือ กระบวนการเกิดคำใหม่ผ่านการเพิ่มอิสระของคำ วิภาส โปธิแพทย์ (ม.ป.ป.: 13-14) กล่าวถึงกระบวนการดังกล่าวว่า เป็นผลให้หน่วยเติมศัพท์มีอิสระทางการปรากฏเพิ่มมากขึ้น กล่าวคือ จากเดิมที่ต้องปรากฏเป็นส่วนประกอบของคำเท่านั้น ก็สามารถปรากฏอย่างอิสระได้ เช่น ในภาษาอังกฤษ คำว่า “bi” ในอดีตเป็นหน่วยเติมศัพท์ได้อย่างเดียว ใช้ประกอบหน้าศัพท์อื่น มีความหมายว่า ‘สอง’ แต่ปัจจุบัน คำ “bi” พัฒนาเป็นคำที่ปรากฏอย่างอิสระได้ เป็นคำนาม มีความหมายว่า ‘ผู้มีรสนิยมทางเพศได้ทั้งกับชายและหญิง’ ซึ่งเกิดจากการตัดคำ (clipping) ในคำว่า “bi-sexual” หรือ ในภาษาไทย เช่น “อนุกรรณ” (หน่วยเติมหน้าศัพท์) > “อนุ” (คำนาม), “กับ” (คำเชื่อม) > “กับ” (คำนาม) และ “นยะ” (คำลงท้าย) > “นยะ” (คำขยาย) เป็นต้น (วิภาส โปธิแพทย์, ม.ป.ป.: 13-15)

หากพิจารณา จะพบว่า “กระบวนการเกิดคำใหม่” นี้ มีทั้งส่วนที่เป็นไปตามแนวทฤษฎี กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ กล่าวคือ เกิดการกลายจากคำหลักไปเป็นคำไวยากรณ์ หรือ จากคำที่มีระดับความเป็นไวยากรณ์น้อยไปเป็นคำที่มีระดับความเป็นไวยากรณ์มาก ในทางตรงกันข้าม ก็มีบางส่วนที่ไม่เป็นไปตามแนวทฤษฎีกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ กล่าวคือ เกิดการกลายจากคำไวยากรณ์ไปเป็นคำหลัก หรือจากคำที่มีระดับความเป็นไวยากรณ์มากไปเป็นคำที่มีระดับความเป็นไวยากรณ์น้อย ดังเช่นในกระบวนการเกิดคำใหม่ผ่านการเพิ่มอิสระของคำ จะเห็นว่า เดิมที

คำส่วนใหญ่มีระดับความเป็นไวยากรณ์มาก มีอิสระในการปรากฏน้อย โดยมากมักทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของศัพท์อื่น แต่ต่อมาคำเหล่านี้เกิดการพัฒนาเป็นคำที่มีระดับความเป็นไวยากรณ์ที่น้อยลง มีอิสระในการปรากฏมากขึ้น ดังตัวอย่างที่แสดงไปข้างต้น วิชาส โภธิแพทย์ (ม.ป.ป.) ได้แสดงความเห็นว่า กระบวนการเกิดคำใหม่ผ่านการเพิ่มอิสระของคำ นี้ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ “ปัจจัยความใกล้ชิดกันของชื่อ” (contiguity of names)

2.1.5 คำหลายความหมาย

คำหลายความหมาย คือ คำหนึ่ง ๆ ที่มีความหมายได้หลายความหมาย หรือมีเพียงหน้าที่เดียว แต่ให้ความหมายมากกว่าหนึ่งความหมาย โดยความหมายเหล่านั้นมีนัยบางประการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เช่น คำ “ทะเลิ่ง” ดังตัวอย่าง

(กริยา) มีความหมาย ‘ถีบพรวดขึ้นมา’ เช่น **ทะเลิ่ง**ขึ้นจากน้ำ

(กริยา) มีความหมาย ‘โตขึ้นอย่างรวดเร็วผิดปกติ’ เช่น ต้นไม้**ทะเลิ่ง**ขึ้น

(กริยา) มีความหมาย ‘แสดงกริยาหรือวาจาอาจเอื้อม’ ไม่รู้จักที่ต่ำที่สูง

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2542: 516)

อย่างไรก็ดี คำหลายความหมายบางชุดอาจมีหลายหน้าที่ ดังนั้น คำหลายความหมายจึงหมายรวมถึง คำหลายหน้าที่ (polyfunctional words) ด้วย เพียรศิริ วงศ์วิมานนท์ (2545) กล่าวถึงคำหลายหน้าที่ว่า “คำหนึ่งๆ อาจมีหลายหน้าที่ ถ้าหากคำดังกล่าวมีความหมายแก่นที่เอื้อให้นำไปใช้ในหน้าที่ทางไวยากรณ์ได้หลายอย่าง” เช่นคำ “ที่”

ก. เขาชื่อ **ที่** มาอีกแปลง (ที่ดิน - นาม)

ข. เขาชื่อ **ที่** เกิดเหตุให้ตำรวจ (สถานที่-นาม)

ค. ลูกสองได้ **ที่** สองคะ (อันดับ -นาม)

ง. คุณแม่อยู่ **ที่** บ้าน (บุพบทบอกสถานที่)

จ. ขอน้ำชาสอง **ที่** (ลักษณะนามสำหรับอาหาร)

ฉ. ฉันทู **ที่** เขาบ่นเก่ง (สันธานนำนามบุพเพภาค)

ช. น้ำ **ที่** แข็งก็จะกลายเป็นน้ำแข็ง (สันธานนำคุณาบุพเพภาค)

ตัวอย่างข้างต้นคำ “ที่” ให้ความหมายมากกว่าหนึ่งความหมาย และสามารถปรากฏได้หลายหน้าที่ในระบบวากยสัมพันธ์ทั้งหมดค่านาม คำบุพบท และคำสันธาน อย่างไรก็ตาม คำหลายความหมายนี้ ต่างจากคำพ้องรูปพ้องเสียง (homonyms) เนื่องจากคำประเภทยี้แม้รูปและเสียงจะเหมือนกัน แต่ความหมายนั้นไม่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเลย นักภาษาศาสตร์เป็นความบังเอิญทางภาษา เช่น คำ “ขึ้น” หากเป็น ค่านาม จะหมายถึง ‘ภาชนะใช้ตักน้ำ’ ทว่าหากเป็น คำกริยา จะหมายถึง ‘หัวเราะ’

สำหรับคำ “ด้วย” นั้น นววรรณ พันธุมธา (2553) จัดให้เป็นคำหลายความหมาย กล่าวคือ คำดังกล่าวสามารถปรากฏอยู่ได้หลายหมวดคำและให้ความหมายได้หลายความหมาย เช่น ปรากฏเป็น “คำขยาย” ให้ความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ปรากฏเป็น “คำเชื่อม” ให้ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘เครื่องมือ’, ‘ลักษณะ’ และ ‘สาเหตุ’ เป็นต้น

นอกจาก นววรรณ พันธุมธา (2553) แล้ว ยังมีผู้อื่นที่ได้ศึกษาเรื่องคำหลายความหมายอีก เช่น พิมพ์ บำรุงสุข (2515) เป็นต้น

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 งานวิจัยที่กล่าวถึงคำ “ด้วย” ในหมวดคำต่าง ๆ

“ด้วย” เป็นคำไวยากรณ์ที่มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงคำหลักต่าง ๆ รวมเข้าเป็นประโยค หรือ ข้อความ นอกจากนี้ หน้าที่และความหมายของคำดังกล่าวยังมีความสัมพันธ์กับภาษาอื่น ๆ กล่าวคือ คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘เครื่องมือ’ และบอก ‘ลักษณะ’ คำบุพบท “avec” ในภาษาฝรั่งเศส และคำบุพบท “with” ในภาษาอังกฤษ ก็มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘เครื่องมือ’ และบอก ‘ลักษณะ’ เช่นกัน คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘ผู้ทำ’ และบอก ‘สาเหตุ’ คำบุพบท “par” ในภาษาฝรั่งเศส และคำบุพบท “by” ในภาษาอังกฤษ ก็มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘เครื่องมือ’ และบอก ‘ลักษณะ’ เช่นกัน ดังตัวอย่าง

- (1) ฝรั่งเศส : Il mange **avec** des baguettes. (avec/ cas instrumental)
อังกฤษ : He eats **with** chopsticks. (with/ instrumental case)
ไทย : เขากิน**ด้วย**ตะเกียบ (ด้วย/บอกการก ‘เครื่องมือ’)
- (2) ฝรั่งเศส : John m’a donné un cadeau **avec** sourire. (avec/ cas instructif)
อังกฤษ : John gave me a gift **with** smile. (with/ manner case)
ไทย : จอห์นให้ของขวัญแก่ฉัน**ด้วย**รอยยิ้ม (ด้วย/บอกการก ‘ลักษณะ’)
- (3) ฝรั่งเศส : Jonathan peut apprendre **par** lui-même.
(par/ cas agentif)
อังกฤษ : Jonathan can learn **by** himself. (by/ agentive case)
ไทย : โจนาธานสามารถเรียนรู้**ด้วย**ตัวเอง (ด้วย/บอกการก ‘ผู้ทำ’)
- (4) ฝรั่งเศส : **Par** la colère dans sa voix, je me suis senti effrayé.
(par/ cas causal)
อังกฤษ : **By** the the anger in his voice, I felt frightened.
(by/ causative case)
ไทย : **ด้วยความ**โกรธที่อยู่ในน้ำเสียงของเขา ฉันจึงรู้สึกกลัว
(ด้วย/การกบอก ‘สาเหตุ’)

ตัวอย่างที่แสดงไปนี้ จะเห็นได้ว่า ในภาษาฝรั่งเศส - ภาษาอังกฤษ ต่างมีคำที่แสดงหน้าที่และความหมายเชิงไวยากรณ์เช่นเดียวกับคำบุพบท “ด้วย” ในภาษาไทย นั่นคือ avec, par, en¹⁵ (ภาษาฝรั่งเศส) และ with, by (ภาษาอังกฤษ) อย่างไรก็ตามหากพิจารณาคำนามที่มีตำแหน่งหลังคำบุพบท “ด้วย” ในตัวอย่างดังกล่าว จะพบว่า คำนามดังกล่าวสามารถแสดงการก¹⁶ (case) ได้หลายการก เช่น บวก ‘เครื่องมือ’, ‘ลักษณะ’, ‘ผู้ทำ’ และ ‘สาเหตุ’ เป็นต้น สอดคล้องกับผลการศึกษา “ความสัมพันธ์ทางอรรถศาสตร์ระหว่างคำนามกับคำกริยาในภาษาไทย” ของ ภาณุ สังขะวร (2527) ที่กล่าวว่า คำนามอันปรากฏร่วมกับคำกริยาในประโยคต่าง ๆ อาจจะมีคำเชื่อม¹⁷ คั่นอยู่ก็ได้ คำเชื่อมนั้นจะช่วยแสดงความสัมพันธ์ทางอรรถศาสตร์ระหว่างคำนามกับคำกริยาว่ามีลักษณะอย่างไร สำหรับคำ “ด้วย” นั้น ภาณุ สังขะวร จัดให้แสดงความสัมพันธ์ทางอรรถศาสตร์ได้ 3 แบบ คือ บอกราก ‘เครื่องมือ’, ‘ลักษณะ’ และ ‘สาเหตุ’ เช่นเดียวกับ นววรรณ พันธุมธา (2553) ที่ได้แสดงตัวอย่างไว้ในหนังสือ “ไวยากรณ์ไทย” ดังนี้

ความหมายของคำเชื่อม “ด้วย” ที่บอก ‘เครื่องมือ’ ดังตัวอย่าง

- (1) เขายิงเพื่อนพ่อ ด้วย ปืนของพ่อ

ความหมายของคำเชื่อม “ด้วย” ที่บอก ‘ลักษณะ’ ดังตัวอย่าง

- (2) เขาทำงาน ด้วย ความซื่อสัตย์สุจริต
(3) งานสำเร็จลง ด้วย ดี

ความหมายของคำเชื่อม “ด้วย” ที่บอก ‘เหตุ’ ดังตัวอย่าง

- (4) เช็ดบ้านไปพลงน้ำตาไหลริน ด้วย ไม่เคยประสบความสำเร็จเช่นนี้

(นววรรณ พันธุมธา, 2553: 92-102)

นอกจากนี้ นววรรณ พันธุมธา (2553) ยังจัดให้คำ “ด้วย” เป็น “คำเชื่อม¹⁸” ที่มีลักษณะเป็นได้ทั้งคำเชื่อมเดี่ยว และคำเชื่อมผสม (กลุ่มคำเชื่อมที่มีคำเชื่อมเดี่ยวเป็นส่วนประกอบอย่างน้อย 1 คำ เช่น ด้วยเหตุนี้ เป็นต้น) แต่ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะคำ “ด้วย” อันมีลักษณะเป็น “คำเชื่อมเดี่ยว” เท่านั้น หากศึกษาคำ “ด้วย” ที่ปรากฏเป็น “คำเชื่อมผสม” ด้วยแล้ว อาจทำให้ผล

¹⁵ Je vais à Chiang Mai en voiture. (ฉันไปเชียงใหม่ด้วยรถยนต์)

¹⁶ การก คือ “คำที่ทำหน้าที่เป็นผู้ทำ ผู้ถูกทำ ผู้ถูกใช้ หรือทำหน้าที่ขยายคำอื่นให้มีใจความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น คำที่ทำหน้าที่เป็นการกได้มีอยู่ 3 ชนิด คือ คำนาม คำสรรพนาม และคำกริยาสามาวตลา” (กำชัย ทองหล่อ, 2547: 206)

¹⁷ โปรดสังเกตุ ; คำเชื่อม ในความหมายของภาณุ สังขะวร (2527) สอดคล้องกับ นววรรณ พันธุมธา (2525)

¹⁸ นววรรณ พันธุมธา (2553) นิยามความหมายของ “คำเชื่อม” โดยรวมความถึง คำเชื่อมนาม, คำเชื่อมอนุพากย์ และ คำบุพบทด้วย แต่วินิจฉัย ภาณุพงศ์ (2538) และ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ แยก “คำบุพบท” และ “คำสันธาน” ออกเป็นอีกหมวดคำหนึ่ง เพราะคำบุพบทเป็นคำที่จะต้องปรากฏในหน่วยสร้าง เป็นส่วนที่ต้องมีเสมอ จะละออกไม่ได้ เนื่องจากมีความสัมพันธ์เหนียวแน่นกับคำนามที่ตามหลัง ส่วน คำสันธาน หรือ คำเชื่อมอนุพากย์ (ดู วิจิตร ภาณุพงศ์, 2538: 76) อาจจะสามารถได้ ถึงแม้จะทำให้ความกระชับของถ้อยความเปลี่ยนไปบ้าง นอกจากนี้ วิจิตร ภาณุพงศ์ (2538) ยังได้แยกคำที่ใช้เชื่อมคำนามกับคำนามออกเป็นหมวดคำใหม่ เรียกว่า “คำเชื่อมนาม”

การศึกษาไม่เที่ยงตรง เพราะในกลุ่มคำเชื่อมความหมายแก่นอาจมีได้อยู่ที่คำ “ด้วย” แต่อาจเคลื่อนย้ายไปยังคำใดคำหนึ่งในกลุ่มคำเชื่อม ก็เป็นไปได้

เช่นเดียวกับการศึกษา “การใช้คำและสำนวนไทยในสมัยสุโขทัย” ของ ชวนพิศ อัฐรัตน์ (2518: 150) ที่พบว่าคำ “ด้วย” สมัยสุโขทัยทำหน้าที่เป็นคำบุพบท และมักปรากฏคู่กับคำกริยา “มา” ดังตัวอย่าง

“คานันน์ ท่านเป็นเจ้าของ เจ้า จึงลีลามาดด้วยศิษย์คนตนล้วนผู้ดี”

(จารึกวัดพระยืน/น.137)

ขณะที่ ปรีชา ช้างขวัญยืน (2515: 156-158) กล่าวถึง คำบุพบท “ด้วย” ในสมัยอยุธยาว่า นิยมใช้ในความหมาย ‘กับ’ หรือ ‘พร้อมด้วย’ มักใช้นำหน้าคำนามที่หมายถึง ‘คน’ แสดงอาการร่วม ซึ่งปัจจุบันใช้คำบุพบท “กับ” แทน เช่น สมัยอยุธยาจะใช้ว่า “พ่อไปด้วยลูก” (ปรีชา ช้างขวัญยืน, 2515: 156) ปัจจุบันใช้ว่า “พ่อไปกับลูก” เป็นต้น นอกจากตามด้วยคำนามที่หมายถึงคนแล้ว ยังอาจตามด้วยคำนามที่เป็นสิ่งของได้

ตัวอย่าง คำ “ด้วย”: ใช้นำหน้าคำนามที่หมายถึง ‘คน’

(1) “แลข้าพเจ้าราชทูต อุปทูต ตริทูต วิณปาเก ขุนพิชัยสุนทรนุ่งหม้อผ้าเสื่อ
ซึ่งพระราชทาน ใส่ศรีษะนาหมื่น จึงลงสำปันไปด้วยวิลินดามีชื่อ”

(ประชุมจดหมายเหตุ. น.62)

(2) “มีผู้ร้องฟ้องกล่าวโทษกันว่ามีผู้มาบอกเล่าว่าชายมาทำด้วยภรรยา”

(กฎ. 2 น.41)

ตัวอย่าง คำ “ด้วย”: ใช้นำหน้าคำนามที่หมายถึง ‘สิ่งของ’

(3) “หัวหมื่นถือหอกตัวสี่ตะพายดาบไปตั้งแห่นอกประตูต้นมะเกลือด้วย
เครื่องสูง

(ประชุมจดหมายเหตุ. น.18)

ในตัวอย่าง (3) ที่แสดงไปนั้น คำ “ด้วย” มีความหมาย ‘กับ’ หรือ ‘พร้อมด้วย’ ผู้วิจัยยังได้กล่าวต่อไปอีกว่า คำบุพบท “ด้วย” สามารถนำหน้านามที่มีลักษณะเป็นนามธรรม (abstract noun) เช่น คำว่า “ราชการ” ดังประโยค “ด้วยมีข่าวราชการมาครั้งนี้แลดินแดนที่จะกั้วทุ่งบางคลีมีแต่น้อย เห็นจะมีพอด้วยราชการ” อย่างไรก็ตาม ในช่วงสมัยอยุธยานี้มักใช้คำบุพบท “กับ” และ คำบุพบท “ด้วย” ซ้อนกันเป็น “กับด้วย” ก็มี ดังประโยค “แลกัลยาณมิตรดังนี้ ท่านทั้งหลายจงบำเพ็ญสมณธรรมกับด้วยกัลยาณมิตรผู้ขึ้นเกิด”

อนึ่ง วัลยา วิมุกตะลพ (2520) กล่าวถึงคำบุพบท “ด้วย” ว่า เมื่อเข้าสู่ช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ ได้ปรากฏหน้าที่เพิ่มเป็นคำเชื่อมนาม¹⁹ สมัยปัจจุบันใช้ “กับ” แทน ดังตัวอย่าง

สมัยรัชกาลที่ 3

“แลซึ่งข้อภาษินั้น เพื่อจะให้เป็นประโยชน์แก่กันทั้งสองฝ่าย
แลเจ้ากรุงศรีอยุธยาด้วยเจ้ากรุงอังคณาจะได้เป็นไมตรีกัน”

(พงศ. 62/128)

ข้อความที่ว่า “เจ้ากรุงศรีอยุธยาด้วยเจ้ากรุงอังคณา” นั้น ปัจจุบันใช้ว่า “เจ้ากรุงศรีอยุธยากับเจ้ากรุงอังคณา” นอกจากนี้ หมวดคำบุพบท “ด้วย” สมัยก่อนมักปรากฏตามหลังคำกริยาบางคำ ได้แก่ “ตรัส” และ “อยู่” เป็น “ตรัสด้วย”, “อยู่ด้วย” แต่สมัยปัจจุบันกริยาเหล่านี้มักปรากฏคู่กับคำบุพบท “กับ” หรือ “แก่” เป็น “ตรัสกับ, ตรัสแก่” แทน ดังตัวอย่าง

คำ “ตรัส”

สมัยก่อน²⁰ ใช้ “ตรัสด้วย” (ปัจจุบัน²¹ ใช้ “ตรัสกับ” หรือ “ตรัสแก่”)

รัชกาลที่ 4

(1) “เมื่อกินโต๊ะอยู่นั้น กวินหาได้ตรัสประการใดด้วยราชทูตไม่”

(จ.ม.ราช.178)

คำ “อยู่”

สมัยก่อน ใช้ “อยู่ด้วย” (ปัจจุบันใช้ “อยู่กับ”)

รัชกาลที่ 1

(2) “ข้าพเจ้าจะขอไปเชิญผู้มีสติปัญญามาให้อยู่ด้วยท่านคนหนึ่งชื่อบังทอง”

(สามก๊ก. 818)

ตัวอย่าง (2) คำบุพบท “ด้วย” ที่มีคำสรรพนาม “ท่าน” ตามหลัง ในกริยาวลี “...อยู่ด้วยท่าน” ซึ่งให้ความหมาย ‘อยู่กับ’ หรือ ‘อยู่ด้วยกัน’ นี้ ยังคงปรากฏใช้กระทั่งสมัยปัจจุบัน แต่ใช้ในลักษณะที่แตกต่างจากสมัยก่อน นั่นคือ ใช้ตามลำพังได้โดยไม่ต้องมีคำสรรพนาม หรือ คำนามตามหลังคำ “ด้วย” เช่น พงู่นี้พี่ชายของเขาจะมาอยู่ด้วย สอดคล้องกับช่วงสมัยปัจจุบันที่ “ด้วย” มักปรากฏประชิดเข้ากับคำกริยา โดยปราศจากคำนามตามหลัง แต่ก็ยังคงให้ความหมายในเชิง “บอกการเข้าร่วม” เพื่อแสดงว่าเจ้าของกริยาได้ร่วมกระทำกริยาอยู่ ดังตัวอย่าง

¹⁹ วิจิตรน ภาณุพงศ์ (2538: 76) กล่าวว่า “หมวดคำเชื่อมนาม ในภาษาพูดปัจจุบันมีอยู่ 4 คำ ได้แก่ กะ กับ หรือ ของ (ในภาษาไทยนี้มีคำว่า และ อีกคำหนึ่ง) ซึ่งมีลักษณะพิเศษ คือ จะปรากฏระหว่างคำนาม 2 คำและไม่ลงเสียงหนัก (unstressed)”

²⁰ สมัยก่อน คือ ต้นรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 ถึง รัชกาลที่ 6

²¹ สมัยปัจจุบัน คือ รัชกาลที่ 7 ถึง ปัจจุบัน (2520)

- (1) ถ้าคุณไปเยี่ยมเขา ฉันจะไปด้วย
- (2) เด็กคนนี้ชอบวิ่งแกลเด็กอื่น ๆ เลยไม่อยากเล่นด้วย
- (3) คนอย่างนี้ดีด้วยไม่ได้

ในตัวอย่างประโยคที่ (1) – (3) นี้ คำ “ด้วย” อาจแสดงว่าเจ้าของกริยาร่วมทำกริยากับผู้อื่นหรือต่อบุคคลอื่น แต่ในบางกรณีเจ้าของกริยาทำกริยาหรือมีกริยาร่วมกับอีกกริยาหนึ่ง เช่น

- (4) ฉันไปต่อไม่ไหว เพราะเหนื่อยมากและหิวด้วย
- (5) เด็ก ๆ เรียนด้วย เล่นด้วย
- (6) เขาสวยด้วย เก่งด้วย

กริยาที่ร่วมกระทำนั้น ในบางกรณีอาจเป็นกริยาอย่างเดียวกัน ต่างแต่เพียงสิ่งเกี่ยวข้อง หรือนามวลีกรรม เช่น

- (7) คุณป่าบริจาคเงินให้โรงเรียนหลายแห่ง และให้โรงพยาบาลด้วย
- (8) ฉันจะขายบ้าน บางที่อาจขายที่ที่อยู่ด้วย

อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีหากผู้พูดพูดสั้น ๆ อาจทำให้ดูเหมือนว่าคำ “ด้วย” ทำหน้าที่ขยายคำนามหรือคำบอกบุรุษ เช่น

- (9) ใคร ๆ เข้าข้างยายหน่อยทั้งนั้น คุณแม่ก็ด้วย
- (10) ฉันจะลงโทษหมดทุกคน เธอด้วย

(นวรรณ พันธ์เมธา, 2553: 63)

นันทกา พหลยุทธ (2526) คือ ผู้หนึ่งที่สนใจศึกษาคำบุพทในสมัยสุโขทัย อยุธยา และสมัยปัจจุบัน โดยนำคำบุพทในแต่ละช่วงสมัยมาวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อหาความแตกต่าง คำบุพท “ด้วย” คือคำหนึ่งที่นันทกา พหลยุทธ ศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า คำบุพท “ด้วย” สมัยสุโขทัยมีความหมายเชิงไวยากรณ์ บอกการกของคำนามที่ตามหลัง ได้มากถึง 5 ความหมาย คือ 1. บอกการก ‘เครื่องมือ’, 2. บอกการก ‘เหตุ’, 3. บอกการก ‘ผู้ร่วม’, 4. บอกการก ‘ที่หมาย’ และ 5. บอกการก ‘ความคล้อยตามกัน’²² ต่อมา สมัยอยุธยา ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพท “ด้วย” ลดลง เหลือเพียง 3 ความหมาย คือ 1. บอกการก ‘เครื่องมือ’, 2. บอกการก ‘เหตุ’, และ 3. บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ส่วนสมัยปัจจุบันนั้นพบเพียง 2 ความหมาย คือ 1. บอกการก ‘เครื่องมือ’ และ 2. บอกการก ‘เหตุ’

นอกจาก “ด้วย” ใน หมวดคำบุพท แล้ว จีราพร โชติเชียระวงศ์ (2524) ยังจัดให้คำ “ด้วย” ปรากฏอยู่ในหมวดคำสันธาน หรือคำเชื่อมอนุพากย์ ได้อีก ผลการวิเคราะห์พบว่า คำสันธาน “ด้วย”

²² ความหมายบ่ง ‘ความคล้อยตามกัน’ พบเพียงตัวอย่างเดียว คือ “แล้วจึงอัญเชิญมหาสามีสั่งพระราชด้วยเถรานุเถรภิกษุสงฆ์ทั้งหลายขึ้นเมืองถึงราชมณเฑียร.....องจึง.....บวชเป็นสามเณรที่นั่น” (จารึก ล.5 น.38)

ในภาษาไทยปัจจุบัน (2524) นั้น ทำหน้าที่เชื่อมประโยคที่แสดง ‘เหตุ’ เข้ากับประโยคที่แสดง ‘ผล’ เช่นเดียวกับสมัยอยุธยา (สมัยสุโขทัยไม่ปรากฏว่า “ด้วย” ทำหน้าที่เป็นคำสันธาน) อย่างไรก็ตาม การปรากฏของคำสันธาน “ด้วย” บางกรณีอาจแสดงอยู่ในรูปของสันธานเดี่ยว บางกรณีอาจแสดงอยู่ในรูปของกลุ่มสันธาน และสันธานคู่²³

ในการทำงานเดียวกัน เทพี พันธุมธธา (2529) ผู้ศึกษาการใช้คำสันธานในสมัยรัตนโกสินทร์ ได้เน้นย้ำถึงหน้าที่ของคำ “ด้วย” ว่าเป็น “คำสันธาน” ที่มักใช้เชื่อมความเหตุ และเชื่อมความผล โดยมีลักษณะที่เป็นได้ทั้งคำสันธานเดี่ยว คำสันธานคู่ และกลุ่มคำสันธาน ดังตัวอย่าง

สันธานที่ใช้เชื่อมประโยคบอกความหมายเดียว

1. ใช้เชื่อมความที่เป็นเหตุ (สมัยรัชกาลที่ 1 – 3) เช่น

สันธานเดี่ยว

“ท่านอรรคมหาเสนาบดีปลุกษาพร้อมกันเห็นว่าความทั้งนี้หาจริงไม่ ด้วยแจ้งอยู่แต่ก่อนนั้นแล้วว่าเปนกลมารยาเจ้าเมืองแสนหวีล่อลวงแก่กัน”

(จม.เหตุไทยพม่า น.38)

กลุ่มคำสันธาน

“ได้ความว่า พี่น้องจะรบกันด้วยเหตุจะชิงกันเปนเจ้าเมือง”

(จม.หลวงอุดมสมบัติ น.234)

2. ใช้เชื่อมความที่เป็นผล (สมัยรัชกาลที่ 1 – 3) เช่น

กลุ่มคำสันธาน

“ 10 กวาดคร้วห้อยอนสายเชือกให้ลงข้างช่องโอบเสมา คิดไม่เห็นจะทำไมจึงต้องทำเช่นนั้น ถ้าจะมีเหตุผลก็แต่เรื่องคนคุมไม่พอ เชลยมาก แต่ประตูก็ดูเหมือนจะเปิดกลางวัน ปิดแต่กลางคืน เมื่อจะมัดเสียให้เสร็จจ้อนอนออกมาเป็นพวง ๆ ก็ได้ ด้วยเหตุนั้น ในข้อนี้ยังเอาเปนอธิบายไม่พอ”

(พระราชวิจารณ์ ร.5 น.30)

สันธานใช้เชื่อมประโยคบอก 2 ความหมาย

1. สันธานคู่ที่เชื่อมความหมายแรกเป็นความบอกเหตุ ความหมายที่สองเป็นความบอกผล (สมัยรัชกาลที่ 4 – 6)

“วัน 2-⁵ คำ เสด็จออกพระที่นั่งอนันตสมาคมเวลา 8 ทุ่มเศษ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นถาวรยศ กราบบังคมทูลด้วยโรคปัจจุบันมีโดยชุม จึงมีพระบรมราชโองการให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นวรจักรจัดแจงกรมหม่อมมาเตรียมไว้ในพระมหาราชวัง”

(จม.เหตุหอศาสตราคม น.1)

²³ สันธานเดี่ยว คือ คำสันธานที่ปรากฏเป็นคำเดี่ยวโดด ๆ, กลุ่มสันธาน คือ คำสันธานที่ปรากฏเรียงกับคำอื่นตั้งแต่ 2 คำขึ้นไป เช่น ด้วยเหตุที่, เนื่องด้วย, คำสันธานคู่ คือ คำสันธานที่ปรากฏคู่กับสันธาน ก็ หรือ จึง เช่นประโยค “ด้วยความรู้สึกดังกล่าวแล้วเป็นพื้นฐาน จึงก่อให้เกิดความใส่ใจ ความรัก ความใคร่ และห่วงแหนภาษาชาติของตน” (จิราพร โชติเสียวรงค์, 2524)

2. สันธานที่เรียงต่อกันความหมายแรกบอกเหตุ ความหมายที่สองบอกเงื่อนไข
 “ถ้าเจ้าไม่ยอมให้กึ่งบริษัทนี้เกาะ เจ้าก็จะต้องชุดไส้เดือนให้ได้เสียก่อน เจ้า
 จึงจะตักกึ่งที่อื่นได้ ด้วยถ้าเจ้าไม่ต้องการกึ่งในบริษัทนี้ ข้าก็ไม่เอาไส้เดือนใส่
 กะลาเที่ยวตามง้อประเคนให้เจ้าเหมือนกัน”

(จม.จางวางหรั น.72)

ต่อมา เทพี จรัสจรุงเกียรติ (2543) ได้ศึกษาถึงหน่วยเชื่อมโยงปริจเฉท²⁴ ในภาษาไทย โดย
 แบ่งหน่วยเชื่อมโยงนี้ออกตามลักษณะได้ 2 แบบ คือ 1. การเชื่อมโยงจุลภาค (micro-cohesion) เป็น
 “การเชื่อมโยงที่มีขอบเขตเฉพาะ บอกความสัมพันธ์ระหว่างอนุพากย์และประโยค ซึ่งอาจจะเป็น
 ประโยคความเดียว ประโยคความรวม หรือ ประโยคความซ้อน ก็ได้” และ 2. การเชื่อมโยงมหภาค
 (macro-cohesion) คือ “การเชื่อมโยงระหว่างข้อความซึ่งเป็นองค์ประกอบภายในปริจเฉทเพื่อบอก
 ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของส่วนต่าง ๆ ในปริจเฉท” เทพี พบว่า คำ “ด้วย” ปรากฏเป็นสมาชิกของ
 หน่วยเชื่อมโยงได้ทั้งสองประเภท ดังนี้

ในสมัยอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ คำ “ด้วย” ซึ่งทำหน้าที่เป็น หน่วยเชื่อมโยงจุลภาค มี
 ความหมายเชิงไวยากรณ์ที่แสดง ‘สาเหตุ’ แต่ในสมัยสุโขทัย เทพี จรัสจรุงเกียรติ (2543) พบว่า หน่วย
 เชื่อมโยงจุลภาค “ด้วย” นั้น มีความหมายเชิงไวยากรณ์ที่แสดง ‘วิธีการ’ ได้ ดังตัวอย่าง

“ขุนจิ้งนั้นชี้ข้างสรายเป็นสารสูงใหญ่แก้ม น้ำมันข้างกำลังตก แล่นมาด้วยเร็ว
 หนักหนา”

จารึกวัดศรีชุม ด้าน 1
 บรรทัดที่ 62-63

สำหรับ คำ “ด้วย” ที่ทำหน้าที่เป็น หน่วยเชื่อมโยงมหภาค นั้น มีความหมายเชิงไวยากรณ์ ‘เป็นเหตุ
 เป็นผล’ เพียงความหมายเดียว และพบตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา (ไม่ปรากฏในสมัยสุโขทัย)

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาคำ “ด้วย” ที่ใช้กันอยู่ในภาษาไทยปัจจุบันอย่างรอบด้าน ทั้งในแง่
 ของตำแหน่ง หน้าที่ และความหมายของคำ จะพบว่า คำดังกล่าวมีหลายหน้าที่และหลายความหมาย
 นววรรณ พันธุมธา (พ. นววรรณ, 2527: 52) ได้กล่าวถึงหน้าที่และความหมายเหล่านั้น ว่า

1. คำ “ด้วย” ใช้หลังกริยา แสดงว่าผู้ทำคนเดียวกันนั้น ทำกริยาหลายอย่างพร้อมกัน
 (มีความหมายคล้ายกับคำ ‘ทั้ง’) เช่น “เด็กวิ่งด้วย กระโดดด้วย” มีความหมายว่า ‘เด็กทั้งวิ่งทั้ง
 กระโดดในเวลาเดียวกัน’

²⁴ **ปริจเฉท (discourse)** คือ “หน่วยภาษาในระดับสูงกว่าประโยค เกิดจากการเรียงต่อเนื่องกันไปของประโยคโดยมีเอกภาพทาง
 ความหมายเป็นเงื่อนไขที่ทำให้ปริจเฉทแตกต่างจากกลุ่มประโยคที่มาเรียงต่อกันไว้...ปริจเฉทนับเป็นหน่วยทางภาษาที่ใช้ในการ
 สื่อสารเป็น functional unit และเป็นหน่วยทางความหมาย (semantic unit) ในด้านโครงสร้าง แม้จะจำแนกองค์ประกอบ
 ภายในปริจเฉทได้ แต่ไม่สามารถจะบอกขอบเขต (boundary) ของปริจเฉทได้อย่างชัดเจน ต่างจากประโยคซึ่งเป็นหน่วยใน
 วากยสัมพันธ์ สามารถบอกได้ทั้งองค์ประกอบและขอบเขตของหน่วยได้” (เทพี จรัสจรุงเกียรติ, 2543)

2. คำ “ด้วย” ใช้หลังคำกริยา มีความหมายว่า ‘เพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่งนอกจากความข้างต้น’ เช่น “พาฉันไปดูหนัง แล้วยังเลี้ยงขนมฉันอีกด้วย” อนึ่ง “ด้วย” ในความหมายนี้บางทีก็ปรากฏอยู่หลังคำนาม เช่น “ฉันจะลงโทษหมดทั้งสี่คนเลย แก่ด้วย”

3. คำ “ด้วย” ใช้หลังคำกริยา มีความหมายว่า ‘ทำกริยาเช่นนั้นร่วมกับคนอื่น หรือทำกริยาเช่นนั้นต่อคนอื่น’ เช่น “ให้ฉันเล่นด้วยนะ” หมายความว่า ‘ให้ฉันเล่นร่วมกับเธอนะ’

4. คำ “ด้วย” ในตำแหน่งหน้านาม แสดงว่า นามนั้นเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการทำกริยา เช่น “ฟันด้วยมีด”, “ทำด้วยไม้” หรือบางครั้งก็แสดงความหมายว่า นามนั้นเป็นเหตุให้ทำกริยา เช่น “เตือนด้วยความหวังดี”, “ให้ด้วยความรัก” เป็นต้น

5. คำ “ด้วย” ที่ใช้เป็นสันธานแทน “เพราะ” หรือ “เหตุ” ได้ บางทีก็ใช้ซ้อนกับคำอื่น ๆ เป็นเนื่องด้วย, ด้วยเหตุที่, ด้วยเหตุนี้, ด้วยว่า ฯลฯ ดังประโยค “ด้วยผมเป็นไข้หวัดจึงขอลาหยุด 1 วัน” มีความหมายเช่นเดียวกับ “เพราะเหตุว่าผมเป็นไข้หวัดจึงขอลาหยุด 1 วัน”

6. คำ “ด้วย” อาจใช้แสดงว่าขอร้อง เช่น “คุณรอฉันด้วยนะ”, “คุณบอกเขาด้วยว่าฉันไปไม่ได้” ถ้าตัดคำ “ด้วย” ออก 2 ประโยคข้างต้นนี้จะแสดงเจตนาสั่ง

ผลการศึกษาคำ “ด้วย” ที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของคำ “ด้วย” ที่ปรากฏอยู่ในระบบวากยสัมพันธ์ไทยมาอย่างยาวนาน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้สร้างตารางขึ้นเพื่อสรุปว่าที่ผ่านมามีการแบ่งช่วงระยะเวลาของการเก็บข้อมูลของคำ “ด้วย” ไว้อย่างไร รวมถึงสรุปหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ซึ่งมีผู้สนใจศึกษาไว้ก่อนหน้า ดังนี้

ตารางที่ 2: แสดงการแบ่งช่วงระยะเวลาการเก็บข้อมูลคำ “ด้วย” ของงานวิจัยภาษาไทยในอดีต

รายชื่อผู้วิจัย / ปี	สุโขทัย	อยุธยา	ธนบุรี	ร.1	ร.2	ร.3	ร.4	ร.5	ร.6	ร.7	ร.8	ปัจจุบัน
ปรีชา ช่างขวัญยืน (2515)		สมัยอยุธยา										
ชวนพิศ อิศูรัตน์ (2518)	←→											
วัลยา วิมุกตะละพ (2520)				สมัยก่อน						สมัยปัจจุบัน		
จิราพร โชติเชียระวงศ์ (2524)	←→	สมัยอยุธยา										←→
นววรรณ พันธเมธา (2525,2527)												←→
นันทกา พหลยุทธ (2526)	←→	สมัยอยุธยา										←→
ภาณุ สังขะวร (2527)												←→
เทพี พันธเมธา (2529)				←→			←→			←→		
เทพี จรัสจรุงเกียรติ (2543)	←→	สมัยอยุธยา					สมัยรัตนโกสินทร์					

ในตารางข้างต้น จะเห็นว่า นักภาษาได้แบ่งช่วงสมัยในการเก็บข้อมูลและศึกษาข้อมูลต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยสามารถจำแนกได้ 4 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ **กลุ่ม 1** เน้นศึกษาข้อมูลแบบต่อเนื่องตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ เทพี จรัสจรุงเกียรติ (2543) **กลุ่ม 2** ศึกษาข้อมูลตั้งแต่สมัยสุโขทัย แต่เก็บข้อมูลแบบเว้นบางช่วงระยะเวลา ได้แก่ จิราพร โชติเชียระวงศ์ (2524), นันทกา พหลยุทธ (2526) **กลุ่ม 3**

เลือกเก็บข้อมูลเฉพาะบางสมัยเพื่อนำมาเปรียบเทียบกัน ได้แก่ วัลยา วิกุมตะลพ (2520), เทพี พันธุมธา (2529) และ **กลุ่ม 4** เลือกเก็บข้อมูลเฉพาะสมัยใดสมัยหนึ่ง ได้แก่ ปรีชา ช่างขวัญยืน (2515), ขวนพิศ อัฐรัตน์ (2518), นววรรณ พันธุมธา (2525, 2527) และ ภาณุ สังขะวร (2527)

เมื่อศึกษางานวิจัยเหล่านี้อย่างถี่ถ้วนแล้ว ผู้วิจัยสามารถจัดให้คำ “ด้วย” อยู่ในหมวดคำต่าง ๆ ได้มากถึง 4 หมวดคำ โดยแต่ละหมวดคำจะมีความหมายเชิงไวยากรณ์ที่แตกต่างกัน ดังนี้

ตารางที่ 3: สรุปการศึกษาคำ “ด้วย” ในหมวดคำต่าง ๆ

สมัย	หมวดคำ ²⁵	ความหมายเชิงไวยากรณ์	ผู้ศึกษา
สุโขทัย	คำบุพบท	ไม่แสดง	ขวนพิศ อัฐรัตน์ (2518)
	คำบุพบท	บอกการก ‘เครื่องมือ’ บอกการก ‘สาเหตุ’ บอกการก ‘ความคล้ายตาม’ บอกการก ‘ที่หมาย’ บอกการก ‘ผู้ร่วม’	นันทกา พหลยุทธ (2526)
อยุธยา-ธนบุรี	คำบุพบท	ไม่แสดง	ปรีชา ช่างขวัญยืน (2515)
	คำบุพบท	บอกการก ‘เครื่องมือ’ บอกการก ‘สาเหตุ’ บอกการก ‘ผู้ร่วม’	นันทกา พหลยุทธ (2526)
	คำเชื่อมอนุพากย์	บอก ‘สาเหตุ’	จิราพร โชติธีระวงค์ (2524)
รัตนโกสินทร์	คำบุพบท	ไม่แสดง	ปรีชา ช่างขวัญยืน (2515)
	คำบุพบท	ไม่แสดง	วัลยา มุกตะลพ (2520)
	คำบุพบท	บอกการก ‘เครื่องมือ’ บอกการก ‘สาเหตุ’ บอกการก ‘ผู้ร่วม’*	นันทกา พหลยุทธ (2526)
	คำบุพบท	บอกการก ‘เครื่องมือ’ บอกการก ‘ลักษณะ’ บอกการก ‘สาเหตุ’	ภาณุ สังขะวร (2527)
	คำบุพบท	บอกการก ‘เครื่องมือ’ บอกการก ‘ลักษณะ’	นววรรณ พันธุมธา (2527)
	คำกริยาวิเศษณ์	ไม่แสดง	วัลยา มุกตะลพ (2520)
	คำกริยาวิเศษณ์	บอก ‘การเข้าร่วม’ บอก ‘การขอร้อง’	นววรรณ พันธุมธา (2527)
	คำเชื่อมนาม	ไม่แสดง	วัลยา มุกตะลพ (2520)
	คำเชื่อมอนุพากย์	บอก ‘สาเหตุ’	จิราพร โชติธีระวงค์ (2524)
	คำเชื่อมอนุพากย์	บอก ‘สาเหตุ’	นววรรณ พันธุมธา (2527)
	คำเชื่อมอนุพากย์	บอก ‘สาเหตุ’	เทพี พันธุมธา (2529)

* การใช้คำบุพบท บอกการก ‘ผู้ร่วม’ สิ้นสุดลงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (ร.1-ร.3)

สรุป ผลการศึกษาคำ “ด้วย” ในหมวดคำต่าง ๆ ของผู้วิจัยก่อนหน้านี้นี้ ได้จัดให้คำ “ด้วย” ปรากฏในหมวดคำ 4 หมวด คือ 1. หมวดคำบุพบท, 2. หมวดคำกริยาวิเศษณ์, 3. หมวดคำเชื่อมนาม และ 4. หมวดคำเชื่อมอนุพากย์ โดยแต่ละช่วงสมัยคำ “ด้วย” จะเป็นสมาชิกของหมวดคำต่าง ๆ ไม่

²⁵ หมวดคำ ที่ปรากฏในตารางนี้จัดแบ่งตามเกณฑ์ตำแหน่งทางวากยสัมพันธ์ของ วิจิตรน ภาณุพงศ์ (2538)

เท่ากัน กล่าวคือ **สมัยสุโขทัย** ปรากฏคำ “ด้วย” เฉพาะ “หมวดคำบุพบท” เท่านั้น ต่อมา **สมัยอยุธยา** พบว่า คำ “ด้วย” เพิ่มหน้าที่ทางวากยสัมพันธ์ กล่าวคือ สามารถปรากฏได้ใน “หมวดคำเชื่อมอนุพากย์” ที่มีความหมายบอก ‘สาเหตุ’ กระทั่ง **สมัยรัตนโกสินทร์** คำ “ด้วย” สามารถปรากฏได้ในบริบทที่กว้างขึ้น นั่นคือ ปรากฏเป็น “หมวดคำเชื่อมนาม” และ ปรากฏเป็น “หมวดคำกริยาวิเศษณ์” อีกทั้งยังเกิดการขยายขอบเขตทางความหมายภายในหมวดคำเพิ่มขึ้น เช่น คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ที่นอกจากบอก ‘การเข้าร่วม’ แล้ว ยังมีความหมายในเชิงวจนปฏิบัติศาสตร์ที่แสดงวจนกรรม ‘ขอร้อง’ อีกด้วย

อย่างไรก็ดี ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นำมาเสนอนั้น มิได้ศึกษาบริบทการปรากฏของคำ “ด้วย” ครอบด้าน เพียงแต่เป็นการศึกษาในลักษณะร่วมกับคำอื่น ๆ ที่อยู่ภายในหมวดคำเดียวกัน สมัยเดียวกัน หรือศึกษาเพียงตำแหน่งที่คำปรากฏโดยมิได้สนใจความหมายเชิงไวยากรณ์ เช่น ปรีชา ช่างขวัญยืน (2514) กล่าวถึงคำ “ด้วย” ในสมัยอยุธยาว่า นิยมใช้ในความหมาย ‘กับ’ หรือ ‘พร้อมด้วย’ มักใช้นำหน้าคำนามที่หมายถึง ‘คน’ แสดงอาการร่วม เช่น “แลข้าพเจ้าราชทูต อุปทูต ตรียทูต วิณปาเก ขุนพิชัยสุนทรนุ่งหม้อผ้าเสื่อซึ่งพระราชทาน ใส่ศรีษะนาหมื่น จึงลงสำปันไปด้วยวิไลนวมมีชื่อ” หากพิจารณาจะเห็นว่าคำ “ด้วย” ในที่นี้ เป็นคำบุพบท มีความหมายเชิงไวยากรณ์ บอกการก ‘ผู้ร่วม’ อีกทั้งผู้ศึกษาก่อนหน้านี้มิได้วิเคราะห์พัฒนาการและความสัมพันธ์กันทางความหมายของคำ “ด้วย” ทั้งภายในหมวดคำและระหว่างหมวดคำ ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาคำ “ด้วย” อย่างละเอียด เพื่อแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของหมวดคำ รวมถึงความหมายเชิงไวยากรณ์ทั้งภายในหมวดคำ (บุพบท) และระหว่างหมวดคำของคำ “ด้วย” ซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างมีเหตุผล โดยอาศัยทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในการอธิบายถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางอรรถวากยสัมพันธ์

2.2.2 งานวิจัยที่ศึกษาคำ “ด้วย” ในเชิงวจนปฏิบัติศาสตร์

สุจริตลักษณ์ ดีผดุง และสุขุมาวดี ขำหิรัญ (2548:55) กล่าวถึง คำ “ด้วย” ว่าเป็นคำอนุภาคลงท้าย²⁶ แสดงอารมณ์ ความรู้สึก (mood particles) ซึ่งเกิดขึ้นในวจนกรรมแสดงการขอร้อง หากนำคำอนุภาคลงท้าย “ด้วย” มาต่อท้ายถ้อยคำขอร้อง (เช่น ขอ, กรุณา, โปรด เป็นต้น) ที่มีโครงสร้างเป็นประโยคคำสั่ง คำอนุภาคลงท้าย “ด้วย” จะช่วยให้โครงสร้างคำสั่งสื่อถึงการสั่งที่นุ่มนวลขึ้น และกลายเป็นการสื่อถึงการขอร้อง แต่ภายใต้การทำหน้าที่สื่อถึงการขอร้องที่นุ่มนวลนี้ คำอนุภาคลงท้าย “ด้วย” ยังคงรักษาความหมายที่เกี่ยวกับปริมาณหรือจำนวนที่เล็กน้อย ไม่เป็นภาระหรือไม่เป็นการรบกวนที่มากมายต่อผู้ถูกขอร้อง กล่าวคือ ความหมายทางวจนปฏิบัติศาสตร์ (Pragmatic meaning) ของการใช้คำอนุภาคลงท้าย “ด้วย” เป็นไปเพื่อลดภาระ ลดการรบกวน ลดความลำบาก เพื่อแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่ผู้พูดกำลังขอร้องให้ผู้รับสารช่วยเหลือหรือดำเนินการให้ เป็นเรื่องเล็กน้อย จัดเป็นความหมายในบริบทการสนทนาเพื่อสื่อถึงภาระหรือสิ่งที่น้อยลง

²⁶ ในงานวิจัยนี้ใช้ “คำลงท้าย” แทน “คำอนุภาคลงท้าย” (particles)

ในทางเดียวกัน สุจริตลักษณ์ ตีผดุง และ สุขุมาวดี ขำหิรัญ (2548: 56-58) ได้แสดงตัวอย่างคำอนุภาคลงท้าย “ด้วย” ที่ถูกนำไปใช้สื่อความหมายถึงการทำให้น้อยลง ไม่ใช่ภาระหนัก และไม่ใช้การรบกวน กล่าวคือ เมื่อผู้ส่งสารต้องการแสดงการขอร้อง ผู้ส่งสารจะกล่าวถ้อยคำโดยใช้คำอนุภาคลงท้าย “ด้วย” เพื่อให้ผู้ถูกขอร้องมีความรู้สึกว่สิ่งที่ถูกขอร้องให้กระทำหรือสิ่งของที่ถูกขอร้องนั้น ไม่ใช่ภาระและไม่ใช้การรบกวน แต่เป็นสิ่งที่ผู้ถูกขอร้องต้องกระทำสิ่งนั้น ๆ หรือต้องกระทำสิ่งที่เกี่ยวข้องกันอยู่แล้ว เพียงแต่ทำเพิ่มขึ้น จึงเสมือนว่าไม่ใช่ภาระและไม่ใช้การรบกวน ตัวอย่างเช่น “น้ำสองแก้วขอเมนูด้วยนะ” เป็นการขอให้ผู้รับสารเอารายการอาหารมาให้เพิ่มขึ้นจากที่ต้องเอาน้ำมาให้อยู่แล้ว หรือ “ช่วยปิดประตูด้วยนะ” เป็นการขอให้ผู้รับสารปิดประตูในขณะที่ผู้รับสารก็กำลังจะเดินออกไปจากห้องอยู่แล้ว จึงไม่ใช่การรบกวนและไม่ใช้ภาระ หรือ “บรรณารักษ์: เขียนรายละเอียด แล้วขอบัตรไว้ด้วยนะคะ ขอหนังสือด้วยคะ” จะเห็นว่า บรรณารักษ์ขอบัตรประจำตัวและหนังสือจากผู้รับสารเพิ่มขึ้นจากที่ให้ผู้รับสารเขียนรายละเอียดต่าง ๆ สถานการณ์ดังกล่าวนี้ผู้พูดใช้คำอนุภาคลงท้าย “ด้วย” เนื่องจากสิ่งที่ขอให้ทำนั้น เป็นการทำให้เพิ่มขึ้นจากสิ่งที่ต้องทำอยู่แล้วไม่ได้เป็นการเพิ่มภาระแต่อย่างใด

ปริบทการปรากฏของคำอนุภาค “ด้วย” ตามแนวคิดของ สุจริตลักษณ์ ตีผดุง และ สุขุมาวดี ขำหิรัญ (2548) นี้ ขัดแย้งกับ Cook (1989) เนื่องจาก Cook ไม่ได้จัดให้คำ “ด้วย” เป็นคำอนุภาคลงท้าย เช่นเดียวกับ Noss (1964: 200) ที่จัดให้คำ “ด้วย” ทำหน้าที่เป็นส่วนเติมเต็ม (complementary) ในการบอกปริมาณ (quantity)²⁷ ความเห็นต่างกันใน สุจริตลักษณ์ ตีผดุง และ สุขุมาวดี ขำหิรัญ (2548) กล่าวว่า เป็นผลมาจากคำ “ด้วย” ซึ่งผู้วิจัยจัดเป็นคำอนุภาคลงท้ายนั้น ยังคงปรากฏความหมายประจำคำ (Lexical meaning) ต่างจากคำอนุภาคลงท้ายแสดงความรู้สึกอื่น ๆ เช่น นะ, ซิ, เอะ, ละ เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นคำที่ไม่มีความหมายประจำคำด้วยกันทั้งสิ้น จึงน่าสนใจว่าคำอนุภาคลงท้าย “ด้วย” แท้จริงแล้วมีพัฒนาการมาจากหมวดคำใดหรือไม่ เหตุใดจึงยังคงปรากฏเค้าความหมายประจำคำที่บอกปริมาณอยู่

2.2.3 งานวิจัยเชิงประวัติเกี่ยวกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในภาษาไทย

การศึกษาเชิงประวัติเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในภาษาไทย อาจแบ่งได้เป็น 2 แนวทาง คือ งานวิจัยภาษาเชิงประวัติที่ศึกษาการกลายเป็นของ “คำหลัก” ไปเป็น “คำไวยากรณ์” (2.2.3.1) และ งานวิจัยภาษาเชิงประวัติที่ศึกษาการกลายเป็นของ “คำที่มีความเป็นไวยากรณ์น้อย” ไปเป็น “คำที่มีความเป็นไวยากรณ์มาก” (2.2.3.2)

²⁷ /dùaj/ ‘also, in addition to some other fact.’ (Noss, 1964: 94).

2.2.3.1 งานวิจัยภาษาเชิงประวัติที่ศึกษาการกลายของ “คำหลัก” ไปเป็น “คำไวยากรณ์”

โดยทั่วไปแล้ว การศึกษาพัฒนาการของคำในภาษาไทยตามแนวคิดทฤษฎีกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ มักเป็นการศึกษาการกลายจาก “คำหลัก” (เช่น คำนาม คำกริยา) ไปเป็น “คำไวยากรณ์” (เช่น คำสรรพนาม คำช่วยกริยา) ดังเช่น “การศึกษาคำช่วยหน้ากริยาที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทย” ของ ไพทยา มีสัจย์ (2540), การศึกษาเชิงประวัติของ คำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว ของ มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ (2546) และ “ยัง”: การศึกษาเชิงประวัติ ของ สุรีเนตร จรัสรุ่งเกียรติ (2551) เป็นต้น นอกจากนี้ หากพิจารณาจะพบว่า งานวิจัยทั้ง 3 เล่ม เป็นการศึกษาคำในเชิงประวัติ ทั้งนี้ก็เพื่อต้องการศึกษาเส้นทางพัฒนาการของคำว่าเริ่มแรกปรากฏเป็นคำหมวดใด และช่วงระยะเวลาใดคือช่วงระยะเวลาของการเกิดกลายจากหมวดคำหนึ่งไปสู่อีกหมวดคำหนึ่ง

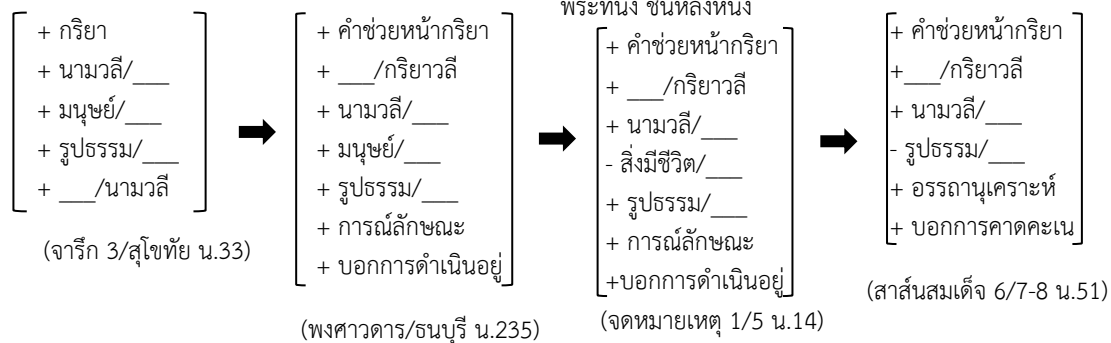
“การศึกษาคำช่วยหน้ากริยาที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทย” ของ ไพทยา มีสัจย์ (2540) มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาอยู่ 3 ประการ คือ 1. ศึกษาการปรากฏของคำช่วยหน้ากริยา 6 คำ ได้แก่ **คง ควร ต้อง ได้ นำ อาจ** ว่าเป็นคำกริยาในเอกสารสมัยต่าง ๆ หรือไม่, 2. ศึกษาลักษณะการกลายเป็นคำช่วยหน้ากริยาทั้งในระดับวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ และ 3. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารเพื่อดูว่าพัฒนาการเกิดขึ้นในสมัยใด โดยมีสมมติฐานเบื้องต้นว่า 1. คำช่วยหน้ากริยา **คง ควร ต้อง ได้ นำ อาจ** ในภาษาไทยปัจจุบันมีพัฒนาการมาจากคำกริยาในสมัยโบราณด้วยกระบวนการของการกลายเป็นคำไวยากรณ์, 2. คำช่วยหน้ากริยาเหล่านี้กลายมาจากคำกริยาต่างชนิดกัน และ 3. การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำเหล่านี้มีระดับของพัฒนาการไม่เท่ากัน

สำหรับการแบ่งช่วงระยะเวลาของการเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้ แบ่งได้เป็น 6 ช่วงสมัย ได้แก่ 1. สมัยสุโขทัย, 2. สมัยอยุธยา, 3. สมัยธนบุรี, 4. สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 4, 5. สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 5 – 8 และ 6. สมัยปัจจุบัน (2538) โดยเก็บข้อมูลจากเอกสารที่ได้รับการตีพิมพ์แล้ว

ผลการศึกษาคำช่วยหน้ากริยาทั้ง 6 คำ พบว่า คำช่วยหน้ากริยา “คง”, คำช่วยหน้ากริยา “ต้อง”, คำช่วยหน้ากริยา “ได้” และคำช่วยหน้ากริยา “อาจ” เกิดกลายมาจาก “กริยากรรม” ส่วน คำช่วยหน้ากริยา “ควร” และคำช่วยหน้ากริยา “นำ” เกิดกลายมาจาก “กริยากรรมนำเสนอ” โดยพัฒนาการของคำทั้งสองกลุ่มนี้มีสาเหตุมาจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย (Bybee และ คณะ, 1994) ตามแนวทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ 3 กระบวนการ คือ 1. การขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์, 2. การขยายความหมายให้กว้างขึ้น และ 3. การดูดซับความหมายของบริบท เช่น

การขยายความเชิงอุปลักษณ์ จาก คำกริยากรรม “คง” ไปเป็น คำช่วยหน้ากริยา “คง”

(ก) พระยาธรรมราช **คง** (ข) พระยาญาณประสิทธิ **คง** (ค) วังนี้ชำระชุดโชมมาก ทั้ง (ง) ชื่อเขาสีพนิมิต **คง** เป็น
 ปัญจศีล ทำราชการต่อไป วังแลบริเวณยัง**คง**ใช้ได้แต่ ชื่อที่ทูลกระหม่อมทรงตั้ง
 พระที่นั่ง ชั้นหลังหนึ่ง

หากพิจารณาตัวอย่างข้างต้นที่แสดงไป จะเห็นถึงการขยายความหมายของคำกริยา “คง” ซึ่งถูกนำมาใช้กับประธานที่ต่างกันไป กล่าวคือ เมื่อปรากฏเป็นคำกริยา คำ “คง” จะบอกถึงการกระทำของประธานที่มีความหมายเป็นมนุษย์ ซึ่งมีลักษณะเป็นรูปธรรม ต่อมาเมื่อกลายเป็นคำช่วยหน้ากริยา แสดงการณ์ลักษณะ จะเกิดการขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์ กล่าวคือ ถูกนำมาใช้กับประธานที่มีชีวิต หรือไม่มีชีวิตก็ได้ แต่ยังคงลักษณะที่เป็นรูปธรรมอยู่ กระทั่งท้ายสุดสามารถปรากฏร่วมกับประธานที่มีความหมายเป็นนามธรรมได้ เมื่อกลายเป็นคำช่วยหน้ากริยาที่แสดงอรรธานุเคราะห์ บอกรการคาดคะเน (ไพทยา มีสัจย์, 2540: 88)

อย่างไรก็ดี ไพทยา มีสัจย์ (2540) สังเกตเห็นว่า ในคำช่วยหน้ากริยาทั้ง 6 คำ คำ “นำ” ดูเหมือนว่าจะพัฒนาไปไกลมากกว่าการทำหน้าที่เป็นคำช่วยหน้ากริยา กล่าวคือ คำ “นำ” ได้พัฒนาต่อไปในลักษณะการเป็นส่วนประกอบที่มักเกิดร่วมกับกริยาอื่น ๆ เป็นประจำ กลายเป็นคำประสม และในที่สุดได้เปลี่ยนจากหมวดคำกริยาไปเป็นหมวดคำคุณศัพท์ เช่น นำเวทนา, นำเที่ยว, นำสนใจ, นำรัก เป็นต้น

นอกจากนี้ หากพิจารณาช่วงระยะเวลาการเกิดกลายจากคำกริยาซึ่งเป็นคำหลัก ไปเป็น คำช่วยหน้ากริยาซึ่งเป็นคำไวยากรณ์ของทั้ง 6 คำ จะพบว่า คำกริยา “ได้” เกิดกลายไปเป็นคำช่วยหน้ากริยาตั้งแต่สมัยสุโขทัย คำกริยา “คง” เกิดกลายไปเป็นคำช่วยหน้ากริยาแสดงการณ์ลักษณะตั้งแต่สมัยอยุธยา คำกริยา “ควร” และคำกริยา “ต้อง” เกิดกลายไปเป็นคำช่วยหน้ากริยาตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 คำกริยา “อาจ” เกิดกลายไปเป็นคำช่วยหน้ากริยาตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 5 ส่วนคำกริยา “นำ” ไม่พบว่าเป็นคำช่วยหน้ากริยาแสดงอรรธานุเคราะห์จนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 แต่พบว่ามีกริยาปรากฏเป็นส่วนประกอบของคำประสมมาก่อนหน้าแล้ว สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่า คำ “นำ” มีความเป็นไปได้ที่จะกลายเป็นคำช่วยหน้ากริยาก่อนคำอื่น ๆ (5 คำข้างต้น) หรืออีกนัยหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่า คำ “นำ” อาจกลายเป็นคำไวยากรณ์ก่อนสมัยสุโขทัย (ไพทยา มีสัจย์, 2540: ง)

การศึกษาเชิงประวัติของคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว ของ มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ (2546) มีจุดมุ่งหมายในการศึกษา คือ เพื่อศึกษาคำว่า “แล้ว”, “อยู่” และ “อยู่แล้ว” ในสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ โดยมีสมมติฐานเบื้องต้นว่า 1. “แล้ว”, “อยู่”, “อยู่แล้ว” มีลักษณะทางวากยสัมพันธ์ที่แตกต่างกันในภาษาแต่ละสมัย, 2. “แล้ว”, “อยู่”, “อยู่แล้ว” มีลักษณะสอดคล้องกับกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่เป็นสากล และ 3. การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำเหล่านี้มีระยะเวลาการเปลี่ยนแปลงไม่พร้อมกัน

สำหรับการแบ่งช่วงระยะเวลาของการเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้ แบ่งได้เป็น 6 ช่วงสมัย ได้แก่ 1. สมัยสุโขทัย, 2. สมัยอยุธยา – ธนบุรี, 3. สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3, 4. สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5, 5. สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 – 8 และ 6. สมัยปัจจุบัน (2546) โดยเก็บข้อมูลจากเอกสารหลายประเภทที่ได้รับการตีพิมพ์แล้ว รวมถึงฐานข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ (CU-Concordance Online)

ผลการศึกษา คำ “แล้ว” ในช่วงสมัยสุโขทัยพบว่า ทำหน้าที่ได้มากถึง 3 หน้าที่ ได้แก่ 1. คำกริยา, 2. คำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะสมบูรณ์ และ 3. คำเชื่อมอนุพากย์ ในสมัยต่อ ๆ มา คำ “แล้ว” ได้เพิ่มหน้าที่อีก 4 หน้าที่ ได้แก่ 1. วลีตายตัวที่เป็นคำกริยาวิเศษณ์, 2. วลีตายตัวที่เป็นคำกริยา, 3. วลีตายตัวที่เป็นคำบอกเวลา และ 4. ดัชนีปริจเฉท อย่างไรก็ดี หากพิจารณาพัฒนาการทางด้านความหมายผ่านแนวคิดทฤษฎีกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (Bybee และคณะ, 1994) มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ (2546) เห็นว่า ความหมาย ‘เสร็จสิ้น’ ของคำกริยา “แล้ว” ได้กลายเป็นความหมายบอกการณลักษณะของคำช่วยหลังกริยา “แล้ว” รวมถึงความหมายของคำเชื่อมอนุพากย์ และวลีตายตัวต่าง ๆ ทั้งนี้ เนื่องจากความหมายของคำไวยากรณ์เหล่านี้มีมีโนทัศน์ของการสิ้นสุดสิ่งหนึ่งสิ่งใดร่วมกันอยู่

ในกรณีของคำว่า “อยู่” มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ (2546) พบว่า ในช่วงสมัยสุโขทัย ทำหน้าที่ได้ 1 หน้าที่ คือ “คำกริยา” ในสมัยต่อ ๆ มา คำ “อยู่” ได้เพิ่มหน้าที่อีก 3 หน้าที่ ได้แก่ 1. คำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่, 2. วลีตายตัวที่เป็นคำกริยาวิเศษณ์ และ 3. คำเชื่อมอนุพากย์ อย่างไรก็ดี หากพิจารณาพัฒนาการทางด้านความหมายผ่านแนวคิดทฤษฎีกระบวนการเป็นคำไวยากรณ์ มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ (2546) เห็นว่า ความหมาย ‘พักอาศัย, ไม่ไปจากที่’ และ ‘มี, ปรากฏ’ ของคำกริยา “อยู่” ได้กลายเป็นความหมายของคำช่วยหลังกริยา “อยู่”, คำเชื่อมอนุพากย์ “อยู่” และวลีตายตัวที่เป็นคำกริยาวิเศษณ์

ส่วนคำ “อยู่แล้ว” นั้น มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ (2546) พบว่า เริ่มปรากฏใช้ครั้งแรกในสมัยอยุธยา และทำหน้าที่เป็น “คำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่และการณลักษณะสมบูรณ์” กระทั่งสมัยปัจจุบัน คำ “อยู่แล้ว” ได้เพิ่มหน้าที่อีก 1 หน้าที่ คือ “ดัชนีปริจเฉท” แสดงความแน่ใจ

กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “แล้ว”, “อยู่”, “อยู่แล้ว” มีระยะเวลาการเปลี่ยนแปลงไม่พร้อมกัน กล่าวคือ คำ “แล้ว” เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ก่อนคำ “อยู่” และ “อยู่แล้ว” ทั้งนี้ เนื่องจากพบคำ “แล้ว” ถูกใช้เป็นคำช่วยหลังกริยา และคำเชื่อมอนุพากย์ตั้งแต่สมัยสุโขทัย สะท้อนว่ากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ “แล้ว” อาจเกิดขึ้นก่อนสมัยสุโขทัย ขณะที่คำ “อยู่” แม้จะปรากฏการใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัย แต่เริ่มปรากฏการใช้เป็นคำไวยากรณ์ เช่น คำช่วยหลังกริยา ในสมัยอยุธยา ส่วนคำ “อยู่แล้ว” มีที่มาจากคำซึ่งได้ผ่านการกลายเป็นคำไวยากรณ์มาก่อนแล้วขั้นหนึ่ง กล่าวคือ กลายมาจากคำช่วยกริยาแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่ “อยู่” และคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะสมบูรณ์ “แล้ว” คำ “อยู่แล้ว” นี้ ปรากฏใช้ครั้งแรกในสมัยอยุธยา

“ยัง”: การศึกษาเชิงประวัติ ของ สุรีเนตร จรัสจรุงเกียรติ (2551) มีจุดมุ่งหมายในการศึกษา คือ 1. เพื่อศึกษาหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายของคำว่า “ยัง” ในสมัยสุโขทัย อยุธยา และปัจจุบัน และ 2. เพื่อศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ยัง” โดยมีสมมติฐานเบื้องต้นว่า 1. คำว่า “ยัง” ในสมัยสุโขทัย อยุธยา และปัจจุบัน มีความแตกต่างกันในด้านหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมาย และ 2. พัฒนาการของคำว่า “ยัง” เกิดขึ้นผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ตามลักษณะที่เป็นสากล กล่าวคือ เป็นการกลายเป็นแบบทิศทางเดียว จากคำหลักกลายเป็นคำไวยากรณ์ หรือจากคำที่มีความเป็นไวยากรณ์น้อยกลายเป็นคำที่มีความเป็นไวยากรณ์มากขึ้น

สำหรับการแบ่งช่วงระยะเวลาของการเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้ แบ่งได้เป็น 5 ช่วงสมัย ได้แก่ 1. สมัยสุโขทัย, 2. สมัยอยุธยา – สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3, 3. สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5, 4. สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 และ 5. สมัยปัจจุบัน (2551) โดยเก็บข้อมูลจากเอกสารหลายประเภทที่ได้รับการตีพิมพ์แล้ว รวมถึงฐานข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ (CU-Concordance Online)

ผลการศึกษาคำ “ยัง” ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบันพบว่า คำ “ยัง” สามารถปรากฏเป็นสมาชิกของหมวดคำได้ 4 หมวดคำ คือ 1. หมวดคำกริยา, 2. หมวดคำช่วยหน้ากริยา, 3. หมวดคำบุพบท และ 4. หมวดคำเชื่อมอนุพากย์

สุรีเนตร จรัสจรุงเกียรติ (2551) กล่าวว่า คำกริยา “ยัง” (คำหลัก) ที่ปรากฏใช้ในสมัยสุโขทัย มีความหมายมากถึง 3 ความหมาย คือ ‘มีอยู่’, ‘อยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง’ และ ‘ครอบครอง’ ต่อมาในสมัยอยุธยา - สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 คำกริยา “ยัง” ยังคงมีความหมาย 3 ความหมาย เป็นความหมายเดิม 2 ความหมาย คือ ‘มีอยู่’ และ ‘อยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง’ และเป็นความหมายใหม่ 1 ความหมาย คือ ‘บ่งการิต’ ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 และสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 - รัชกาลที่ 8 คำกริยา “ยัง” มีความหมายลดลงเหลือ 2 ความหมาย คือ ‘มีอยู่’ และ ‘บ่งการิต’ ปัจจุบันคำกริยา “ยัง” มีความหมายเพียงความหมายเดียว คือ ‘บ่งการิต’ สุรีเนตร ตั้งข้อสังเกต

ว่า “พัฒนาการเชิงประวัติแสดงให้เห็นว่าคำกริยา “ยัง” จะมีความหมายบอกเนื้อความน้อยลดลงเรื่อยๆ เมื่อเข้าใกล้ช่วงสมัยปัจจุบัน”

สำหรับคำ “ยัง” ที่จัดเป็นคำไวยากรณ์ ได้แก่ คำช่วยหน้ากริยา “ยัง”, คำบุพบท “ยัง” และคำเชื่อมอนุพากย์ “ยัง” นั้น สุรีเนตร จรัสจรัสเกียรติ (2551) เห็นว่า ล้วนมีพัฒนาการมาจากคำกริยา “ยัง” กล่าวคือ 1. คำช่วยหน้ากริยา “ยัง” บอกการณ์ลักษณะคงอยู่ มีพัฒนาการมาจากคำกริยา “ยัง” ที่มีความหมาย ‘มีอยู่’, 2. คำเชื่อมอนุพากย์ “ยัง” มีพัฒนาการมาจากคำกริยา “ยัง” ที่มีความหมาย ‘มีอยู่’, 3. คำกริยากริต “ยัง” มีพัฒนาการมาจากคำกริยา “ยัง” ที่มีความหมาย ‘มีอยู่’ และ 4. คำบุพบท “ยัง” มีพัฒนาการมาจากคำกริยา “ยัง” ที่มีความหมาย ‘อยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง’ พัฒนาการทั้ง 4 เส้นทางที่กล่าวไปนี้ จะเห็นว่า 3 เส้นทางแรก มีต้นกำเนิดเดียวกัน คือ คำกริยา “ยัง” ที่มีความหมาย ‘มีอยู่’ ส่วนเส้นทางสุดท้ายนั้น มีต้นกำเนิดมาจากคำกริยา “ยัง” ที่มีความหมาย ‘อยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง’ อย่างไรก็ตาม ความหมายที่มีต้นกำเนิดมาจากคำกริยาทั้งสองความหมายนี้ มีความเกี่ยวข้องกันในแง่ “สภาพที่มีอยู่” การวิเคราะห์พัฒนาการจาก “คำหลัก” ไปเป็น “คำไวยากรณ์” หรือ “คำที่มีระดับความเป็นไวยากรณ์มาก” นี้ เป็นไปตามแนวทฤษฎีกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (Bybee และคณะ 1994, 2003)

ตัวอย่างงานวิจัยที่น่าเสนอไปข้างต้นนี้ หากพิจารณาจะพบประเด็นที่น่าสนใจอยู่หลายประเด็น กล่าวคือ 1. งานวิจัยดังกล่าวเป็นการศึกษาพัฒนาการของคำจาก “คำหลัก” ไปเป็น “คำไวยากรณ์”, 2. การแบ่งช่วงสมัยของเอกสารที่ใช้ในการศึกษามีความแตกต่างกันตามข้อมูลของคำที่ผู้วิจัยเลือกศึกษา, 3. พัฒนาการของคำในบางเส้นทางมีขึ้นก่อนช่วงสมัยสุโขทัย ดังเช่นในของ มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ (2546) ที่พบว่า คำกริยา “แล้ว”, คำช่วยหลังกริยา “แล้ว” และคำเชื่อมอนุพากย์ “แล้ว” ต่างก็ปรากฏใช้ในช่วงสมัยสุโขทัย หรือในงานของสุรีเนตร จรัสจรัสเกียรติ (2551) ที่พบว่า คำกริยา “ยัง”, คำช่วยหน้ากริยา “ยัง”, คำบุพบท “ยัง” และคำเชื่อมอนุพากย์ “ยัง” ล้วนแล้วแต่ปรากฏในช่วงสมัยสุโขทัยทั้งสิ้น ดังนั้น การศึกษาพัฒนาการของหมวดคำเหล่านี้จึงจำเป็นต้องอาศัย “ปัจจัย” เช่น อุปลักษณะ เป็นต้น หรืออาศัย “กลไก” เช่น กลไกการขยายความหมายเชิงอุปลักษณะ, กลไกการวิเคราะห์ใหม่ เป็นต้น มาอธิบายพัฒนาการของคำดังกล่าว และ 4. งานวิจัยดังกล่าวสะท้อนลักษณะการเปลี่ยนแปลงของคำในแบบค่อยเป็นค่อยไป เป็นแบบทิศทางเดียว และสอดคล้องกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ตามลักษณะสากล

2.2.3.2 งานวิจัยภาษาเชิงประวัติที่ศึกษาการกลายเป็น “คำที่มีความเป็นไวยากรณ์น้อย” ไปเป็น “คำที่มีความเป็นไวยากรณ์มาก”

รุ่งอรุณ ทิมชุนหเถียร (2545) ได้ศึกษาความสัมพันธ์รวมถึงพัฒนาการของคำนิยมสรรพนามและพจน์สรรพนามที่มีรูปเดียวกันตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน หากศึกษางานดังกล่าว

จะพบว่า หมวดคำที่นำมาศึกษา **มิได้มีความหมายเชิงศัพท์ แต่มีความหมายเชิงไวยากรณ์** ทั้งนี้ เนื่องจากความหมายของคำสรรพนามเป็นความหมายที่ได้จากการอ้างถึงคำหลัก (ค่านาม) ที่ปรากฏร่วมในบริบทการสื่อสาร สอดคล้องกับงานของ Hopper และ Traugott (2003) ที่จัดให้ “คำสรรพนาม” มีลักษณะเป็น “คำไวยากรณ์”

รุ่งอรุณ ทีฆชุนทเถียร (2545: 10-11) ได้ให้นิยามความหมายของ “ปฏิเสธสรรพนาม” (มีความเป็นไวยากรณ์น้อย) ว่าเป็น “คำสรรพนามที่มีความหมายไม่ชี้เฉพาะหรือไม่บอกกำหนด มีหน้าที่ทางไวยากรณ์ นั่นคือ ใช้เป็นคำแทนค่านามหรือทำหน้าที่ได้อย่างค่านาม ส่วนหน้าที่การสื่อสารคือใช้แสดงการถาม เช่น ปฏิเสธสรรพนาม “ใคร” (ถามถึงคน) “**ใคร**มา”, ปฏิเสธสรรพนาม “อะไร” (ถามถึงสิ่ง) “**เขา**ซื้อ**อะไร**” เป็นต้น” ส่วนนิยามความหมายของ “อนิยมสรรพนาม” (มีความเป็นไวยากรณ์มากกว่า) นั้น คือ “คำสรรพนามที่มีความหมายไม่ชี้เฉพาะหรือไม่บอกกำหนด มีหน้าที่ทางไวยากรณ์ นั่นคือ ใช้เป็นคำแทนค่านามหรือทำหน้าที่ได้อย่างค่านาม ส่วนหน้าที่ทางการสื่อสารคือไม่ใช่แสดงการถาม จะใช้เมื่อต้องการกล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่ชี้เฉพาะลงไปให้แน่ชัดว่าเป็นสิ่งนั้นสิ่งนี้

ผลการวิจัยพบว่า อนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามที่มีรูปเดียวกันจำนวน 30 รูป สามารถแบ่งตามรูปภาพได้ 2 ประเภท คือ 1. คำมูล และ 2. คำประสม ในสมัยสุโขทัยพบรูปภาพทั้งสองประเภทนี้ ส่วนสมัยอื่น ๆ พบเฉพาะคำประสมเพียงประเภทเดียว

เมื่อพิจารณาความแตกต่างทางด้านวากยสัมพันธ์ของสรรพนามทั้งสองประเภท จะพบว่า อนิยมสรรพนามสามารถปรากฏในระบวากยสัมพันธ์ได้หลายตำแหน่ง คือ ปรากฏหน้าหน่วยขยายนามได้ 3 ประเภท ปรากฏในตำแหน่งกรรมของกริยาบอกปฏิเสธ ปรากฏในประโยคที่มีคาลงท้ายแสดงการตอบ-ปฏิเสธ ปรากฏในอนุประโยค และประโยคเชื่อม แต่ปฏิเสธสรรพนามไม่สามารถปรากฏในตำแหน่งเหล่านี้ได้

ส่วนความแตกต่างทางด้านความหมายของสรรพนามทั้งสองประเภทนั้น ผู้วิจัยพบว่า อนิยมสรรพนามจะปรากฏในบริบทที่แสดงความหมายเจาะจงหรือไม่เจาะจงก็ได้ ผู้พูดรู้ข้อมูลหรือไม่รู้ข้อมูลก็ได้ และผู้พูดไม่ต้องการคำตอบจากผู้ฟัง ขณะที่ปฏิเสธสรรพนามจะปรากฏได้เฉพาะในบริบทที่แสดงความหมายเจาะจง ผู้พูดไม่รู้ข้อมูล และต้องการคำตอบจากผู้ฟัง

ในด้านหน้าที่ ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์มาอธิบายปรากฏการณ์ที่สรรพนามซึ่งมีรูปเดียวกันแต่ทำหน้าที่ได้ 2 หน้าที่ (อนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนาม) ว่า อนิยมสรรพนามเกิดกลายมาจากปฏิเสธสรรพนามโดยผ่าน**กระบวนการทางวากยสัมพันธ์** ได้แก่ การแยกคำ, การบังคับปรากฏ, การสูญเสียสมบัติของหมวดคำเดิม และการวิเคราะห์ใหม่ ส่วน**กระบวนการทางด้านความหมาย** ได้แก่ การทำให้มีความหมายทั่วไป และการขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์

เนื่องจากงานวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยเชิงประวัติ ผู้วิจัยจึงมองเห็นเส้นทางแสดงพัฒนาการของคำสรรพนามทั้ง 30 รูป ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน ทั้งยังสามารถสรุปได้ว่า การเกิดกลายจาก

ปฤจฉาสรรพนามไปเป็นอนิยมนสรรพนามทั้ง 30 รูป มิได้เกิดกลายพร้อมกัน แต่ก็มีลักษณะบางประการร่วมกัน นั่นคือ การเปลี่ยนแปลงดำเนินไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป มิได้เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลัน

นอกจากนี้ ในภาษาหลาย ๆ ภาษา ก็ได้แสดงตัวอย่างพัฒนาการของคำ จากคำที่มีระดับความเป็นไวยากรณ์น้อย กลายเป็น คำที่มีระดับความเป็นไวยากรณ์มาก เช่น ในภาษา Kxoe (Central (=Khoe) Khoisan) ส่วนเติมท้ายบุรุษสรรพที่ 3 เพื่อใช้บอกจำนวน “2” ได้แก่ “-tcá” ในตัวอย่าง (a) ได้เกิดกลายไปเป็นตัวบ่งชี้ของกลุ่มคำนามที่แสดงผู้ร่วมว่ามี “2” ในตัวอย่าง (b)

(a) á tcá
DEM- 3:M:DU
'they (two male referents)'

(b) xáo- tcá /'é- tcá
hippopotamus – 3:M:DU fire-3:M:DU
'the hippo and the fire'

(Treis, 2000a: 15 อ้างถึงใน Heine และ Kuteva, 2002: 120)

งานวิจัยข้างต้นนี้ ถือเป็นแนวทางในการศึกษา การกลายเป็คำไวยากรณ์ของ “ด้วย” ทั้งนี้ เนื่องจากหมวดคำแรกที่คำ “ด้วย” ปรากฏเป็นสมาชิก คือ หมวดคำบุพบท (สมัยสุโขทัย) จัดเป็นหมวดคำไวยากรณ์และมีความหมายเชิงไวยากรณ์ การศึกษาพัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ของคำ “ด้วย” ตามแนวทฤษฎีกระบวนการกลายเป็คำไวยากรณ์ จึงมีลักษณะคล้ายคลึงกับงานวิจัยของ รุ่งอรุณ ทิมชุมเหฎียร (2545) กล่าวคือ เป็นการเปลี่ยนแปลงหมวดคำ ความหมายของคำ และหน้าที่ของคำ จากคำที่มีระดับความเป็นไวยากรณ์น้อยไปเป็นคำที่มีระดับความเป็นไวยากรณ์มากขึ้น มิได้เป็นการเปลี่ยนแปลงจากคำหลักไปเป็นคำไวยากรณ์

ในการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผู้วิจัยที่เคยศึกษาคำ “ด้วย” มักเลือกศึกษาคำดังกล่าวเพียงแง่มุมใดแง่มุมหนึ่ง ยังไม่มีผู้ใดศึกษาการปรากฏของคำ “ด้วย” อย่างรอบด้าน ทั้งตำแหน่ง หน้าที่ และความหมาย ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาตำแหน่ง หน้าที่ และความหมายของคำ “ด้วย” ที่ปรากฏในงานเขียนตั้งแต่อดีตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันอย่างรอบด้าน เพื่อจะให้เห็นถึงพัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ของคำ “ด้วย” ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวทฤษฎีกระบวนการกลายเป็คำไวยากรณ์ โดยแสดงรายละเอียดไว้ในบทต่อไป

บทที่ 3

เกณฑ์การจำแนกหมวดคำของคำ “ด้วย”

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกหมวดคำของคำ “ด้วย” โดยเลือกใช้ “เกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์” หรือ “เกณฑ์ตำแหน่ง” ตามแนวทฤษฎีไวยากรณ์ไทยแบบโครงสร้างของ วิจิตร ภาณุพงศ์ (2538) เป็นลำดับแรก จากนั้นจึงใช้ “เกณฑ์ทางอรรถศาสตร์” หรือ “เกณฑ์ความหมาย” ของ นววรรณ พันธุเมธา (2553) ประกอบเพื่อจำแนกความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” เนื่องจากภายในหมวดคำเดียวกัน คำ “ด้วย” อาจมีความหมายที่มากกว่าหนึ่งความหมาย เกณฑ์ทางอรรถศาสตร์จะช่วยให้เห็นความแตกต่างของความหมายเหล่านั้นได้อย่างชัดเจน

เมื่อผู้วิจัยวิเคราะห์คำ “ด้วย” โดยอาศัยเกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์ พบว่าคำ “ด้วย” สามารถจัดแบ่งเป็นหมวดคำได้มากถึง 5 หมวดคำ คือ 1. หมวดคำเชื่อมอนุพากย์, 2. หมวดคำบุพบท, 3. หมวดคำเชื่อมนาม, 4. หมวดคำกริยาวิเศษณ์ และ 5. หมวดคำลงท้าย ซึ่งแสดงวิธีการได้ดังนี้

3.1 หมวดคำเชื่อมอนุพากย์

3.1.1 การจำแนกหมวดคำของคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ตามเกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์

วิจิตร ภาณุพงศ์ (2530: 76) กล่าวถึง “หมวดคำเชื่อมอนุพากย์” ว่า “จะไม่ปรากฏในประโยคสามัญ แต่จะปรากฏในประโยคผสม หรือประโยคซับซ้อน ฉะนั้น หากพิจารณาเฉพาะประโยคสามัญก็ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงหมวดคำเชื่อมอนุพากย์”

ด้วยเหตุนี้ คุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์อย่างหนึ่งที่ทำให้คำเชื่อมอนุพากย์แตกต่างจากหมวดคำอื่นๆ ก็คือ คำเชื่อมอนุพากย์ไม่ได้เป็นองค์ประกอบของหน่วยที่ทำหน้าที่เป็นภาคประธานและภาคแสดงในประโยคสามัญ ซึ่งแสดงให้เห็นได้จากกรอบประโยคทดสอบต่อไปนี้

อนุพากย์ 1 อนุพากย์ 2

(คำใดสามารถปรากฏในกรอบประโยคทดสอบนี้ได้ถือว่าคำนั้นเป็น “คำเชื่อมอนุพากย์”)

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวม พบว่าคำ “ด้วย” ส่วนหนึ่งสามารถปรากฏในกรอบประโยคทดสอบข้างต้นนี้ได้ ดังตัวอย่าง

(1) จังหวัดหัวเมืองน้อยใหญ่ยับไป ด้วย โจรจุดเผาบ้านเรือนแลเสปียงอาหาร

(จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2, 2513: 115)

ในตัวอย่าง (1) คำ “ด้วย” ไม่ใช่องค์ประกอบหรือส่วน²⁸ ภายในประโยคสามัญ เพียงแต่ทำหน้าที่เชื่อมโยงประโยคเข้าไว้ด้วยกัน ดังตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำทั้งด้านแนวตั้งและแนวนอนต่อไปนี้

ตารางที่ 4: ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำ

ประโยค 1			ด้วย	ประโยค 2			
1.	ป ²⁹	อ ³⁰		ป	ส ³¹	ต ³²	
2.	นามวลี	กริยาวลี		นามวลี	กริยาวลี	นามวลี	
	จังหวัดหัวเมือง	น้อยใหญ่		ยับไป	โจร	จุดเผา	บ้านเรือนแลเสียบอาหาร
3.	ล ³³	ค ³⁴		ก ³⁵	ล	ก	ล
4.	คำนาม(เรียงกัน)	คำคุณศัพท์	คำกริยากรรม คำหลังกริยา	คำนาม	คำกริยา (เรียงกัน)	คำนาม คำเชื่อมนาม คำนาม	

ตัวอย่างที่แสดงไป จะเห็นได้ว่า คำ “ด้วย” ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกริยาวลี “ยับไป” และไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของนามวลี “โจร” แต่คำ “ด้วย” ปรากฏอยู่ในตำแหน่งที่เชื่อมโยงอนุพากย์³⁶ ที่ 1 “จังหวัดหัวเมืองน้อยใหญ่ยับไป” เข้ากับอนุพากย์ที่ 2 “โจรจุดเผาบ้านเรือนแลเสียบอาหาร” เท่านั้น

²⁸ “ส่วน” ต่าง ๆ ของประโยคในตำราเดิมเรียกว่า “ภาค” (ภาคประธาน ภาคแสดง) แต่ในงานของ วิจิตรน ภาณุพงศ์ (2538) ใช้ว่า “ส่วนของประโยค” แทน

²⁹ อักษร ป ใช้แทน หน่วยประธาน เป็นส่วนมูลฐานของประโยค โดยมากมักเป็นคำนาม ปรากฏอยู่ในตำแหน่งข้างหน้าคำกริยา (วิจิตรน ภาณุพงศ์, 2530: 22)

³⁰ อักษร อ ใช้แทน หน่วยกรรม เป็นส่วนมูลฐานของประโยคทำหน้าที่คำกริยา เมื่อทำหน้าที่เป็นส่วนของประโยคจะไม่มีหน่วยกรรมตรงตามหลัง (วิจิตรน ภาณุพงศ์, 2530: 23)

³¹ อักษร ส ใช้แทน หน่วยสกรรม เป็นส่วนมูลฐานของประโยคทำหน้าที่คำกริยา เมื่อทำหน้าที่เป็นส่วนของประโยคจะมีหน่วยกรรมตรงตามหลัง (วิจิตรน ภาณุพงศ์, 2530: 23)

³² อักษร ต ใช้แทน หน่วยกรรมตรง เป็นส่วนมูลฐานของประโยค ปรากฏอยู่ข้างหลังคำกริยา (วิจิตรน ภาณุพงศ์, 2530: 22)

³³ อักษร ล ใช้แทน หน่วยหลัก คือ องค์ประกอบหนึ่งของนามวลี ซึ่งอาจประกอบด้วยคำ 3 ชนิด ได้แก่ คำนาม คำสรรพนาม และคำเชื่อมนาม เฉพาะคำนามหรือคำสรรพนาม อาจปรากฏลำพังเพียงชนิดเดียวหรืออาจปรากฏร่วมกันก็ได้ แต่คำเชื่อมนามจะไม่ปรากฏตามลำพัง (วิจิตรน ภาณุพงศ์, 2530: 82)

³⁴ อักษร ค ใช้แทน หน่วยคุณศัพท์ คือ องค์ประกอบหนึ่งของนามวลี ซึ่งอาจจะประกอบด้วยคำ 2 ชนิด ได้แก่ คำคุณศัพท์ และคำลักษณนาม เฉพาะคำคุณศัพท์อาจปรากฏตามลำพังได้ (วิจิตรน ภาณุพงศ์, 2530: 83)

³⁵ อักษร ก ใช้แทน หน่วยแก่น คือ องค์ประกอบของกริยาวลี ซึ่งอาจจะประกอบด้วยคำ 5 ชนิด ได้แก่ คำกริยากรรม คำกริยากรรม คำกริยาวิกรรม คำหน้ากริยาและคำหลังกริยา เฉพาะคำกริยา 3 ชนิดนั้น อาจปรากฏตามลำพังเพียงชนิดเดียวหรืออาจปรากฏร่วมกันก็ได้ แต่คำหน้ากริยาและคำหลังกริยาจะไม่ปรากฏตามลำพัง (วิจิตรน ภาณุพงศ์, 2530: 88)

³⁶ อนุพากย์ คือ ประโยคสามัญที่ลดฐานะลงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของประโยคใหญ่ ประโยคใหญ่ในที่นี้หมายถึงประโยคซับซ้อนและประโยคผสมที่ประกอบด้วยอนุพากย์ตั้งแต่ 2 อนุพากย์ขึ้นไป (วิจิตรน ภาณุพงศ์, 2538: 97)

ด้วยเกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์ข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถจำแนกหมวดคำของคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ออกจากหมวดคำอื่น ๆ ได้ เช่น หมวดคำบุพบท “ด้วย”, หมวดคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” เป็นต้น (หมวดคำทั้งสองนี้เป็นส่วนของประโยคสามัญ)

อย่างไรก็ดี เพื่อพิสูจน์ว่าคำ “ด้วย” มีคุณสมบัติของคำหลายความหมาย จึงจำเป็นต้องอาศัยเกณฑ์ทางอรรถศาสตร์เข้ามาร่วมวิเคราะห์ความคล้ายคลึงกันของความหมาย ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ในหมวดคำหนึ่งจะไปปรากฏในหมวดคำอื่น ๆ อีก

3.1.2 ความหมายของคำ “ด้วย” ในหมวดคำเชื่อมอนุพากย์

จิราพร โชติเชียรระวงศ์ (2524) และ เทพี พันธุมธธา (2529) กล่าวถึงคำ “ด้วย” ว่า “มักใช้เชื่อมความเหตุเข้ากับความผล” สอดคล้องกับ นววรรณ พันธุมธธา (2553) ที่จัดให้คำดังกล่าวอยู่ในหมวดคำเชื่อมบอก ‘เหตุ’ ซึ่งมีตำแหน่งหน้าคำนามหรือประโยคที่แสดงเหตุ

ในตัวอย่าง (1) ที่กล่าวไปแล้วนั้นจะเห็นว่าคำ “ด้วย” มีตำแหน่งหน้าคำนาม “โจร” ซึ่งเป็นประธานของประโยคหรืออนุพากย์บอก ‘สาเหตุ’ ว่า “โจรจุดเผาบ้านเรือนแลเสปียงอาหาร” ส่งผลให้ “จังหวัดหัวเมืองน้อยใหญ่ยับไป” อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าบางข้อความ คำ “ด้วย” ไม่ได้ปรากฏหน้าคำนาม แต่จะปรากฏหน้าคำกริยาของอนุพากย์ที่บอก ‘สาเหตุ’ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (2) ในบ้านเมืองที่มนุษย์ใกล้จะเซื่องหรือเซื่องرابแล้ว ด้วย รู้จักแลสั่งเสพกฎหมาย
แลอย่างธรรมเนียมอันดี ๆ ในบ้านเมืองเช่นนี้โดยมาก...

(พระราชสาส์นในรัชกาลที่ 4, 2502: 14)

ตัวอย่าง (2) นี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ดุษฎีพร ชำนิโรคนานต์ (2512: 80) ที่ว่า “อนุพากย์ 2 อนุพากย์ที่อยู่ในประโยคใหญ่ประโยคเดียวกัน อนุพากย์มาก่อนอาจจะมีโครงสร้างของประโยคเริ่ม³⁷ แบบใดแบบหนึ่งซึ่งมีบทประธานอยู่ ส่วนอนุพากย์ที่ตามมาอาจจะมีโครงสร้างแบบใดแบบหนึ่ง แต่ไม่มีบทประธานอยู่ด้วย อนุพากย์ 2 อนุพากย์นั้นมีความสัมพันธ์กัน เหตุที่ไม่มีบทประธานในอนุพากย์ที่ตามมานั้น เนื่องจากบทประธานได้ถูกกล่าวถึงในบทประธาน หรือบทกรรมตรง หรือกรรมรอง อย่างใดอย่างหนึ่งของอนุพากย์ที่มาก่อนแล้ว” ดังเช่นตัวอย่าง (2) คำนาม “มนุษย์” ซึ่งเป็นประธานของอนุพากย์ต้น “มนุษย์ใกล้จะเซื่องหรือเซื่องراب” ก็เป็นประธานของอนุพากย์รอง “(มนุษย์) รู้จักแลสั่งเสพกฎหมาย แลอย่างธรรมเนียมอันดี ๆ ในบ้านเมืองเช่นนี้โดยมาก” เช่นกัน

เนื่องจากคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” มีตำแหน่งอยู่หน้าอนุพากย์ที่แสดงสถานการณ์อันเป็นสาเหตุ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ให้คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์ บอก ‘สาเหตุ’

³⁷ **ประโยคเริ่ม** หมายถึง ประโยคซึ่งเราใช้เริ่มต้นบทสนทนาได้ เพราะเมื่อพูดแล้วผู้ฟังจะเข้าใจความหมายได้ทันที ไม่ต้องอาศัยคำพูดที่มาก่อน เช่น ขณะคุยอยู่กับเพื่อนคนหนึ่งเราอาจจะเริ่มต้นสนทนาด้วยประโยคว่า “เธอเคยไปเชียงใหม่ไหม” เพื่อนก็จะเข้าใจทันที ประโยคนี้ถือว่าเป็นประโยคเริ่ม (วิจิตรน ภาณุพงศ์, 2538: 14)

3.2 หมวดคำบุพบท

3.2.1 การจำแนกหมวดคำของคำบุพบท “ด้วย” ตามเกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์

วิจิตรน ภาณุพงศ์ (2538: 75-76) กล่าวถึง คำบุพบท ว่า “จะปรากฏอยู่หน้าคำนามหรืออาจปรากฏอยู่ระหว่างคำกริยากับคำนามก็ได้” โดยกำหนดกรอบประโยคทดสอบดังนี้

นาม ช่วยหน้ากริยา กริยากรรม นาม

ผู้วิจัยพบว่าคำ “ด้วย” ส่วนหนึ่งสามารถปรากฏในช่องว่างของกรอบประโยคทดสอบข้างต้นได้ ดังตัวอย่าง

(3) “ผมพูดด้วยความสัตย์จริง” ข้าพเจ้ารีบแก้

(ข้างหลังภาพ, 2548: 21)

ในตัวอย่าง (3) ที่แสดงไปนั้น จะเห็นว่าคำ “ด้วย” ปรากฏอยู่ในตำแหน่งระหว่างคำกริยากรรม “พูด” กับคำนาม “ความสัตย์จริง” ตำแหน่งดังกล่าวคือตำแหน่งของหมวดคำบุพบท สอดคล้องกับความเห็นของ สุมิตรา อังวัฒนกุล (2509) ที่กำหนดกรอบประโยคทดสอบของคำบุพบทไว้เช่นเดียวกับ วิจิตรน ภาณุพงศ์ (2538) แต่ต่างตรงที่ สุมิตรา ได้อธิบายถึงลักษณะการปรากฏของคำบุพบทว่าสามารถใช้ตามหลังคำกริยาประเภทอื่น ๆ ได้ นอกเหนือไปจากคำกริยากรรม นั่นคือ คำกริยากรรม และคำกริยาทวิกรรม

ผลการศึกษาคำบุพบทในภาษาไทยของ สุมิตรา อังวัฒนกุล (2509) พบว่า คำ “ด้วย” นอกจากจะปรากฏในตำแหน่งระหว่างคำกริยากรรมกับคำนามแล้ว คำ “ด้วย” ยังสามารถปรากฏอยู่ระหว่างคำกริยากรรมกับคำนามได้อีก สอดคล้องกับข้อมูลส่วนหนึ่งที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมมา พบว่า คำ “ด้วย” สามารถปรากฏระหว่างตำแหน่งคำกริยากรรมกับคำนามได้ ดังตัวอย่าง

(4) เจ้าอโงะให้หล่อพระพุทธรูปเป็นด้วยเหล็กองค์หนึ่ง

(จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2, 2513: 115)

ตัวอย่างที่ (4) นี้ คำ “ด้วย” ปรากฏอยู่ระหว่างคำกริยากรรม “หล่อ (พระพุทธรูปเป็น)” กับคำนาม “เหล็ก” ดังนั้น คำ “ด้วย” ในตำแหน่งนี้จึงสามารถจัดให้อยู่ในหมวดคำบุพบทได้ สุมิตรา อังวัฒนกุล (2509) จัดให้คำ “ด้วย” เป็นคำบุพบทที่ตามหลังได้เฉพาะคำกริยากรรมและกริยากรรมเท่านั้น

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยพบว่าคำ “ด้วย” ยังสามารถปรากฏอยู่ระหว่างตำแหน่งคำกริยาทวิกรรม³⁸ กับคำนามได้ ดังตัวอย่าง

³⁸ (ก) นาม ____ นาม นาม ช่วยหลังกริยา

(ข) นาม ช่วยหน้ากริยา ____ นาม นาม. (วิจิตรน ภาณุพงศ์, 2538: 53)

(5) ครุฑออกคะแนนนักเรียนด้วยความโกรธ

ตัวอย่าง (5) นี้ คำ “ด้วย” ปรากฏอยู่ในตำแหน่งระหว่างคำกริยาทวิกรรม “บอก (คะแนนนักเรียน)” กับคำนาม “ความโกรธ” ฉะนั้น คำ “ด้วย” จึงเป็นคำบุพบทที่สามารถตามหลังคำกริยาได้ครบทั้ง 3 ประเภท คือ คำกริยากรรม คำกริยาสกรรม และคำกริยาทวิกรรม

เมื่อพิจารณาดำแหน่งทางวากยสัมพันธ์ในหมวดคำบุพบทของคำ “ด้วย” ผู้วิจัยพบว่าคำบุพบท “ด้วย” มีความใกล้ชิดกับคำนามที่ตามหลังมากกว่าคำกริยาที่ปรากฏข้างหน้า หากเกิดการเคลื่อนย้ายตำแหน่งภายในประโยค คำบุพบท “ด้วย” จะมีโอกาสประชิดกับคำนามที่ตามหลังมากกว่าจะประชิดคำกริยาที่ปรากฏอยู่ข้างหน้า ดังตัวอย่าง

- (6) หลังจากพระอาทิตย์คล้อยตกและฝูงดาวทอแสงเต็มฟ้า โลกใบนี้นงาม
เมื่องด้วยรัศมีดาวรา น้ำเสียงที่เต็มไปด้วยความรักความอ่อนโยนของนก
บินหลายก็ถ่างทอดมันออกมา

(เจ้าหญิง, 2548: 122)

ในประโยค “โลกใบนี้นงามเมื่องด้วยรัศมีดาวรา” เราสามารถย้ายตำแหน่งคำบุพบท “ด้วย” กับนามวลีการก ‘สาเหตุ’ ที่ตามหลัง (ด้วยรัศมีดาวรา) ไปไว้ยังส่วนหน้าสุดของประโยคได้ดังนี้ “ด้วยรัศมีดาวรา โลกใบนี้นงามเมื่อง” ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากคำบุพบท “ด้วย” ซึ่งอยู่ในหมวดคำบุพบทเป็นหน่วยขององค์ประกอบหน่วยเดียวกันกับนามวลีที่ตามหลัง มีความตรงแน่น และแยกออกจากกันไม่ได้ โดยเฉพาะคำบุพบท “ด้วย” ที่มีคำนามการก ‘สาเหตุ’ ตามหลัง หากนำเฉพาะคำนามหรือนามวลีที่มีการก ‘สาเหตุ’ ไปไว้ยังส่วนหน้าสุดของประโยค ก็จะไม่สามารถใช้ประโยคดังกล่าวสื่อความหมายได้ เช่นตัวอย่าง (6/ข.)

(6/ก.) ด้วยรัศมีดาวรา โลกใบนี้นงามเมื่อง

(6/ข.) *รัศมีดาวรา โลกใบนี้นงามเมื่องด้วย

เกณฑ์การทดสอบการเป็นองค์ประกอบของหน่วยสร้างเดียวกันกับคำนามที่ตามหลังของคำบุพบทนั้น จรัสดาว อินทรทัศน์ (2539: 57) กล่าวว่า “มีลักษณะสากล” ทั้งนี้ เนื่องจากวิธีการดังกล่าวเป็นหนึ่งในหลายวิธีที่สามารถนำไปรวมทดสอบคำที่ต้องสงสัยว่าอาจอยู่ในหมวดคำบุพบทได้ในหลายภาษารวมทั้งภาษาไทยด้วย และคุณลักษณะดังกล่าวจะไม่ปรากฏในหมวดคำอื่น ๆ

3.2.2 ความหมายของคำ “ด้วย” ในหมวดคำบุพบท

ความหมายต่าง ๆ ของคำ “ด้วย” ที่ปรากฏในหมวดคำบุพบทนั้น เป็นความหมายเชิงไวยากรณ์ ไม่สามารถใช้สื่อความเป็นความหมายหลักในประโยคได้ เมื่อปรากฏลำพังจะไม่สามารถแสดงความหมายที่ชัดเจน ต้องอาศัยความหมายจากค่านามที่ตามหลังซึ่งเป็น “คำหลัก” ช่วยในการสื่อความ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ตำแหน่งคำ “ด้วย” ในหมวดคำบุพบทจะปรากฏระหว่างคำกริยากับค่านาม ด้วยเหตุนี้ คำกริยาจึงเป็นตัวกำหนดเลือกว่าค่านามที่ปรากฏหลังคำบุพบทนั้น จะมีความสัมพันธ์กับคำกริยาอย่างไร เช่น ทำหน้าที่เครื่องมือ (Instrumental), ทำหน้าที่ผู้ทำ (Agentive), ทำหน้าที่สาเหตุ (Causative) เป็นต้น ความสัมพันธ์เช่นนี้เรียกว่า ความสัมพันธ์เชิงการก (case relation) และ คำ “ด้วย” จะทำหน้าที่เป็นตัวบ่งชี้หรือบอกการกนั้น ๆ

ความสัมพันธ์ระหว่างคำกริยากับค่านาม ทั้งที่มีคำเชื่อม³⁹ และไม่มีคำเชื่อมนี้ มีผู้ศึกษาไว้เป็นจำนวนมาก อาทิ ชาร์ลส์ เจ.ฟิลล์มอร์ (Charles J. Fillmore), กรูเบอร์ (Gruber), พงศ์ศรี เลชะ วัฒนะ, ปราณี กุลละวณิชย์, นววรรณ พันธุมธา, ภาณุ สังขะวร เป็นต้น โดยนักภาษาแต่ละคนได้จำแนกความสัมพันธ์ระหว่างคำกริยากับค่านามไว้คล้ายคลึงกัน และสอดคล้องกัน แม้จะมีรูปแบบความสัมพันธ์ที่มากน้อยแตกต่างกันไปบ้าง ก็เนื่องมาจากความแตกต่างของข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์

เมื่อพิจารณาความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ในหมวดคำบุพบทตามแนวคิดของ นววรรณ พันธุมธา (2525, 2553)⁴⁰ และนักภาษาศาสตร์คนอื่น ๆ ผู้วิจัยพบว่า คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายที่แสดงความสัมพันธ์เชิงการกระหว่างคำกริยากับค่านาม (ที่ตามหลัง) รวมทั้งสิ้น 9 ความหมาย ดังนี้

3.2.2.1 ผู้ทำ (Agentive)

นววรรณ พันธุมธา (2525, 2553) กล่าวถึงค่านามการก ‘ผู้ทำ’ ว่าเป็น “ค่านามที่หมายถึงสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตและเป็นผู้ทำอาการ ขณะที่ Fillmore (1968) และ ปราณี กุลละวณิชย์ (2517) เห็นพ้องกันว่า ค่านามการก ‘ผู้ทำ’ คือ “ค่านามที่มักเป็นสิ่งมีชีวิตและเป็นผู้ก่อการกระทำ”

ผู้วิจัยพบว่าค่านามที่ปรากฏท้ายคำบุพบท “ด้วย” ส่วนหนึ่งเป็นค่านามผู้ทำอาการ หรือก่อการกระทำ และมักมีลักษณะเป็น “สิ่งมีชีวิต” ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้นิยามความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ทำ’ ของคำบุพบท “ด้วย” ตามแนวคิดของ Fillmore (1968) และ ปราณี กุลละวณิชย์ (2517) ซึ่งมีขอบเขตนิยามที่แคบกว่านิยามของนววรรณ พันธุมธา (2525, 2553) ดังตัวอย่าง

³⁹ ในที่นี้ “คำเชื่อม” หมายถึง คำบุพบท

⁴⁰ ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดของ นววรรณ พันธุมธา (2525, 2553) ในการจำแนกความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” เป็นหลัก ทั้งนี้ เนื่องจากนววรรณ พันธุมธา ได้ให้นิยามความหมายที่แสดงความสัมพันธ์เชิงการกระหว่างคำกริยากับค่านามไว้เป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ในบางนิยามความหมาย ผู้วิจัยมีความจำเป็นต้องนำนิยามความหมายของนักไวยากรณ์คนอื่น ๆ เข้ามากล่าวเสริม เนื่องด้วยนิยามความหมายของนววรรณ พันธุมธา ไม่ได้ครอบคลุมการศึกษาความหมายของคำ “ด้วย” ในทุกมิติ

- (7) ตัวเองศรัทธาต่อศาสนาไหน ก็บังคับใจให้ประพฤติตามหลักธรรมของศาสนานั้น
ด้วยตนเอง

(ขุมนุมปาฐกถา, 2508: 8)

ตัวอย่าง (7) นามวลี “ตนเอง” [+ มนุษย์] เป็นผู้ทำกริยา “บังคับใจให้ประพฤติตามหลักธรรม” โดยมีคำบุพบท “ด้วย” ทำหน้าที่แสดงการก ‘ผู้ทำ’ นามวลี “ตนเอง” จึงเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยบุพบทวลี “ด้วยตนเอง”

ตัวอย่าง (7) ที่นำมาแสดงนี้เป็นปริจเฉทที่ตัดตอนมาจากหนังสือขุมนุมปาฐกถา แต่งขึ้นในปี พ.ศ. 2470 – พ.ศ. 2481 นอกจากตัวอย่างนี้แล้ว ยังมีตัวอย่างภาษาสมัยปัจจุบันอีกส่วนหนึ่งที่คำบุพบท “ด้วย” ทำหน้าที่บอกการก ‘ผู้ทำ’ ซึ่งผู้วิจัยจะนำมาเสนอในบทถัดไป

3.2.2.2 เครื่องมือ (Instrumental)

นวรรธ พันธ์เมธา (2525, 2553) กล่าวถึงคำนามการก ‘เครื่องมือ’ ว่า หมายถึง “เครื่องมือที่ใช้ทำกริยา” ขณะที่ ปราณี กุลละวณิช (2517) กล่าวถึง คำนามการก ‘เครื่องมือ’ ว่า หมายถึง “เครื่องมือใช้ทำกริยา หรือใช้เป็นวัตถุในการประกอบหรือสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่ง”

ในข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมานั้น ผู้วิจัยพบว่า คำนามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” ส่วนหนึ่งมีลักษณะเป็นวัตถุที่ถูกประธานของประโยคใช้เป็นเครื่องมือเพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง อีกส่วนเป็นวัตถุที่ถูกใช้ในการประกอบหรือสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้นิยามความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘เครื่องมือ’ ของคำบุพบท “ด้วย” ตามแนวคิดของ Fillmore (1968) และ ปราณี กุลละวณิช (2517) ซึ่งมีขอบเขตนิยามที่กว้างกว่านิยามของนวรรธ พันธ์เมธา (2525, 2553) ดังตัวอย่าง

- (8) พระนเรศวรได้ที่ฟันด้วยพระแสงของ้าวชื่อพระยาแสนพลไภย ก็ถูกอุปราชา พระ
เสียวขาดไปกับที่บนคอข้าง

(คำให้การขุนหลวงหาวัด, 2549: 11)

- (9) ไม่เฝ้าหล่อด้วยเหล็กวิลาด⁴¹

จดหมายเหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวี ฯ

(กรมศิลปากร, 2501: 42)

ตัวอย่าง (8) คำนาม “พระแสงของ้าว” มีบทบาทเป็นเครื่องมือที่ “พระนเรศวร” ใช้ทำกริยา “ฟัน” คำบุพบท “ด้วย” ในที่นี้ทำหน้าที่บอกการก ‘เครื่องมือ’ ของคำนาม “พระแสงของ้าว”

⁴¹ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542: 1306) ให้ความหมายของ “เหล็กวิลาด” ว่า ‘เหล็กเคลือบดีบุก’ เป็นคำนาม.

ขณะที่ตัวอย่าง (9) นั้น คำนาม “เหล็กวิลาด” ซึ่งตามหลังคำบุพบท “ด้วย” ถูกใช้เป็นวัตถุบิ อย่างหนึ่งในการหล่อ “ไม้เท้า” คำบุพบท “ด้วย” ในตัวอย่างนี้จึงถูกนำมาใช้บอกการก ‘เครื่องมือ’ ที่ ใช้เป็นส่วนประกอบสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ภาณุ สังขวรร (2527: 116) กล่าวถึงคำบุพบท “ด้วย” ว่า สามารถใช้เป็นคำเชื่อมที่แสดง ความสัมพันธ์ทางอรรถศาสตร์ระหว่างคำกริยากับคำนามได้ต่างกันถึง 3 แบบ คือ บอกการก ‘เครื่องมือ’, ‘ลักษณะ’⁴² และ ‘สาเหตุ’ สอดคล้องกับข้อมูลที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ดังนี้

3.2.2.3 ลักษณะ (Manner)

นวรรณ พันธเมธา (2525, 2553) กล่าวถึง คำนามการก ‘ลักษณะ’ ว่าเป็น “คำนาม ที่แสดงลักษณะอาการของการกระทำ” และได้แสดงตัวอย่างประโยค “เขาอ่านหนังสือด้วยความ ตั้งใจ” จะเห็นได้ว่าคำสรรพนาม “เขา” ทำกริยา “อ่านหนังสือ” ด้วยลักษณะอาการ “ความตั้งใจ” คำนาม “ความตั้งใจ” นี้ มีความสัมพันธ์กับคำกริยาและคำสรรพนามที่ทำหน้าที่เป็นประธานของ ประโยค โดยมีคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ลักษณะ’

นอกจากตัวอย่างข้างต้นแล้วยังมีตัวอย่างอื่น ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมมา ดังนี้

(10) ใครคนหนึ่งวิ่งสวนมาด้วยความรีบร้อน

(กีแพ้ว, 2554: 156)

ตัวอย่าง (10) คำบุพบท “ด้วย” ปรากฏในตำแหน่งหน้าคำนาม “ความรีบร้อน” เพื่อบอก การก ‘ลักษณะ’ เนื่องจากคำนามดังกล่าวช่วยแสดงลักษณะของกริยาลึ “วิ่งสวนมา” ว่าเป็นไปด้วย ความเร่งรีบ

ความสัมพันธ์ระหว่างคำกริยากับคำนามที่มีการก ‘ลักษณะ’ ดังตัวอย่างข้างต้นนี้ จำเป็นต้อง มีคำบุพบทเชื่อมเสมอ ถ้าประโยคใดไม่มีคำบุพบทประโยคนั้นจะผิดไวยากรณ์ และไม่สามารถใช้ สื่อสารได้ ดังตัวอย่าง

(10/ก.) ____วิ่งสวนมาด้วยความรีบร้อน

(10/ข.) * ____วิ่งสวนมา.....ความรีบร้อน

⁴² ‘ลักษณะ’ ปรานี กุลละวณิช (2517) ใช้ว่า ‘ลักษณะอาการ’

จากตัวอย่างประโยคที่แสดงไปนั้น จะเห็นว่า (10/ก.) เป็นประโยคที่สามารถใช้สื่อความหมายได้ ขณะที่ (10/ข.) ไม่สามารถใช้สื่อความหมายได้ ภาณุ สังขวร (2527: 127) อธิบายถึงสาเหตุดังกล่าวว่าเกิดจาก “คำเชื่อมซึ่งมีบทบาทในการช่วยแสดงความสัมพันธ์ทางอรรถศาสตร์ระหว่างคำกริยากับคำนาม โดยทั่วไปแล้วสามารถแบ่งได้ 3 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มที่ความสัมพันธ์ทางอรรถศาสตร์ระหว่างคำกริยากับคำนามจำเป็นต้องใช้คำเชื่อมเสมอ ได้แก่ การก ‘ผู้รับประโยชน์’ และการก ‘ลักษณะ’ 2. กลุ่มที่ความสัมพันธ์ทางอรรถศาสตร์ระหว่างคำกริยากับคำนามจำเป็นต้องใช้คำเชื่อมช่วยแสดงในบางกรณี ได้แก่ การก ‘ผู้ทำ’, การก ‘ผู้ร่วม’, การก ‘เครื่องมือ’, การก ‘จุดมุ่งหมาย’, การก ‘แหล่งเดิม’, การก ‘สาเหตุ’, การก ‘สถานที่’ และการก ‘เวลา’ 3. กลุ่มที่ความสัมพันธ์ทางอรรถศาสตร์ระหว่างคำกริยากับคำนามอาจใช้คำเชื่อมช่วยหรือไม่ก็ได้ ได้แก่ การก ‘ผู้เสริม’” ในที่นี้ความสัมพันธ์ระหว่างคำกริยากับคำนามที่ปรากฏหลังคำบุพบท “ด้วย” ซึ่งมีการก ‘ลักษณะ’ จัดอยู่ในกลุ่มแรก นั่นคือ ไม่สามารถตัดคำเชื่อมหรือคำบุพบทออกไปได้ ต้องปรากฏในลักษณะบุพบทวลีเสมอ

3.2.2.4 สาเหตุ (Causative)

นวรรณ พันธเมธา (2525, 2553) กล่าวถึงคำนามการก ‘สาเหตุ’ ว่าเป็น “คำนามที่แสดงสาเหตุของสภาพหรือเหตุการณ์”

ผู้วิจัยพบว่า คำนามซึ่งตามหลังคำบุพบท “ด้วย” ส่วนหนึ่ง มีความหมายแสดง ‘สาเหตุ’ โดยคำนามนั้นมักมีความสัมพันธ์กับ “คำกริยาแสดงอาการ” และ “คำกริยาแสดงสภาพ” ในประโยคดังตัวอย่าง

(11) ตอบคำถามนี้ที่ไร เด็กชายให้หน้าแดงและพูดตะกุกตะกักด้วยความอับอาย

(เจ้าหญิง, 2548: 29)

คำบุพบท “ด้วย” ในตัวอย่าง (11) นี้ ทำหน้าที่แสดงการก ‘สาเหตุ’ ทั้งนี้เนื่องจากคำนาม “ความอับอาย” ที่ตามหลัง เป็นสาเหตุให้คำนาม “เด็กชาย” ซึ่งทำหน้าที่ประธานของประโยคมีสภาพ “หน้าแดง” และมีอาการ “พูดตะกุกตะกัก” เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า “หน้าแดง” นั้น จัดอยู่ในหมวดคำกริยาแสดงสภาพ ขณะที่กริยา “พูด(ตะกุกตะกัก)” อยู่ในหมวดคำกริยาแสดงอาการ สอดคล้องกับที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้น

คุณสมบัติข้อหนึ่ง ที่ช่วยแสดงให้เห็นว่าคำนาม “ความอับอาย” ซึ่งตามหลังคำบุพบท “ด้วย” มีการก ‘สาเหตุ’ นั่นคือ สามารถย้ายตำแหน่งบุพบทวลี “ด้วยความอับอาย” มาไว้ยังส่วนหน้าสุดของประโยคได้ ดังนี้ “ด้วยความอับอาย เด็กชายให้หน้าแดงและพูดตะกุกตะกัก” คุณสมบัติดังกล่าวนี้ จะปรากฏในคำบุพบท “ด้วย” ที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘สาเหตุ’ เท่านั้น ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกอื่น ๆ ของคำบุพบท “ด้วย” ไม่มีคุณสมบัติข้อนี้

ตัวอย่าง (11) ที่ยกมาแสดงนี้ ไม่สามารถละคำบุพบท “ด้วย” ได้ เนื่องจากจะส่งผลให้ประโยคผิดไวยากรณ์และสื่อความหมายไม่ได้

3.2.2.5 ผู้ร่วม (Comitative)

นवरत्न พันธุมธา (2525, 2553) กล่าวถึงคำนามการก ‘ผู้ร่วม’ ว่าเป็น “ผู้ร่วมทำอาการหรือร่วมมีสภาพ” กล่าวคือ “ในความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา คำกริยาจะแสดงให้เห็นว่าคำนามนั้น ๆ เป็นผู้ร่วมทำอาการ ร่วมสภาพ หรือร่วมความรู้สึก ผู้ร่วมจำเป็นจะต้องปรากฏกับคำกริยาแสดงอาการที่ทำร่วมกับผู้อื่น และคำกริยาแสดงสภาพทำนองเดียวกัน” ภาณุ สังขะวร (2527) ดังตัวอย่าง

- (12) พระอุบาลีสันทนาด้วยสามเณรนั้นแล้ว และพระอุบาลีว่า พระสงฆ์คิลานาพาธมา บ้างยังมีสบาย ให้สามเณรไปอยู่ตามสบายก่อนเถิด สามเณรทั้งปวงนั้นก็มัสการลา พระอุบาลี พระอริยมุนีไป

(จดหมายเหตุระยะทางพระอุบาลีไปลังกาทวีป, 2473: 75)

ตัวอย่าง (12) คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ซึ่งได้แก่ คำนาม “สามเณร” ที่ทำกริยา “สนทนา” ร่วมกับคำนาม “พระอุบาลี” เมื่อพิจารณาถึงลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของประโยค “พระอุบาลีสันทนาด้วยสามเณร” จะพบว่า

สนทนา	เป็น คำกริยาแสดงอาการ
พระอุบาลี	เป็น ผู้ทำ
สามเณร	เป็น ผู้ร่วม (ที่ทำอาการต่อกัน)

ตัวอย่างที่ (12) จะเห็นได้ว่า “ผู้ทำ” กับ “ผู้ร่วม” ต่างกระทำกริยาอาการโต้ตอบต่อกัน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าคำนาม ‘ผู้ร่วม’ ที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” ส่วนหนึ่ง ไม่มีลักษณะแบบ “คำนามผู้ร่วมกระทำกริยาอาการโต้ตอบกับคำนามผู้กระทำกริยา” แต่จะมีลักษณะ “เป็นการไปกระทำร่วมกับผู้ใดผู้หนึ่ง” ดังตัวอย่าง (13)

- (13) ขอได้นำกราบทูลฝ่าละอองพระบาทให้ทราบ ด้วยเกล้ากระหม่อมฉันทยกทัพไปด้วย ท่านพระยายมราช นำเรือรบอยู่ ณ ที่ตรงจะยกไปตีอ้ายพม่า แลเห็นว่าปืนใหญ่มีอยู่แต่น้อย เมืองพัทลุง เมืองสงขลา ก็ไม่มีปืนใหญ่ไปหามาได้

(จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2, 2513: 19)

ในตัวอย่าง (13) คำบุพบท “ด้วย” ทำหน้าที่บอกการก ‘ผู้ร่วม’ โดยมีคำสรรพนาม “เกล้ากระหม่อมฉัน” เป็นผู้ทำกริยา “ยกทัพไป” และมีคำนาม “ท่านพระยายมราช” เป็นผู้ร่วมกระทำกริยา ในทำนองไปด้วยกัน หรือไปพร้อมกัน คำนามผู้ทำกับผู้ร่วมตัวอย่างนี้มีได้เป็นไปในลักษณะ “กระทำ

กริยาต่อกัน” เหมือนตัวอย่าง (12) อย่างไรก็ตาม คำนาม ‘ผู้ร่วม’ อาจหมายถึงคำนามที่เป็นมนุษย์หรือไม่ใช่มนุษย์ก็ได้ ดังเช่นตัวอย่างที่ (14)

- (14) ศักราช 919 มะเส็งศก (พ.ศ.2100) วัน 1¹/₄ ค่ำ เกิดเพลิงไหม้ในพระราชวังมาก
อนึ่งในเดือน 3 นั้น ทำการพระราชพิธีอาจาริยาพิเสก แลทำการพระราชพิธีอินทรา
พิเสกในวังใหม่ อนึ่งเดือน 4 นั้น พระราชทานสัตสดกมหาทาน แลให้ช่างเผือก
พระราชทานมีทองเชิงเงิน 4 เท่าชั่งนั้น เป็นเงิน 1,600 บาท แลพระราชทานรูป 7
รูปเทียมด้วยไม้ แลมีนางสำหรับรถนั้นเสมอรถ 7 นาง อนึ่งในเดือน 7 นั้น เสด็จไป
วังข้างตำบลดุสิตพระ ได้ช่างพลายพัง 60 ช่าง

(พระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐ, 2549: 41-43)

ในตัวอย่าง (14) คำนาม “ไม้” (ไม่ใช่มนุษย์) มีการก ‘ผู้ร่วม’ ปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงสภาพ “เทียม” โดยมีคำนาม “รถ” เป็น ‘ผู้ทรงสภาพ’ ที่ไม่มีชีวิต และคำบุพบท “ด้วย” ถูกนำมาใช้ทำหน้าที่แสดงการก ‘ผู้ร่วม’

อย่างไรก็ดี คำบุพบท “ด้วย” ที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ร่วม’ นี้ไม่ปรากฏใช้ในปริจเฉทที่เป็นภาษาไทยสมัยปัจจุบัน ตัวอย่างที่ผู้วิจัยนำมาแสดงนี้เป็นข้อมูลจากภาษาเก่า สอดคล้องกับข้อมูลของนักภาษาศาสตร์อื่น ๆ เช่น ปราณี กุลละวณิชย์ (2517), ภาณุ สังขะวร (2527), นววรรณ พันธุมธา (2525, 2553) เป็นต้น ที่ระบุให้คำบุพบท “กับ” ทำหน้าที่แสดงความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ในภาษาไทยสมัยปัจจุบัน

3.2.2.6 สถานที่ (Locative)

นววรรณ พันธุมธา (2525, 2553) กล่าวถึงคำนามการก ‘สถานที่’ ว่าเป็น “คำนามซึ่งแสดงสถานที่ที่เหตุการณ์เกิดขึ้น” ดังตัวอย่าง

นิตเก็บหนังสือไว้ในตู้

(นววรรณ พันธุมธา, 2553)

ตัวอย่างข้างต้น คำบุพบท “ใน” ทำหน้าที่บอกการก ‘สถานที่’ ของคำนามที่ตามหลัง (ตู้) ลักษณะความหมายเช่นนี้สอดคล้องกับคำบุพบท “ด้วย” ส่วนหนึ่งซึ่งผู้วิจัยพบในข้อมูลภาษาเก่า ดังตัวอย่าง (15)

- (15) ...จาริกอันหนึ่ง มีในเมืองเสียง สถาบแก้วด้วยพระศรีรัตนธาตุ จาริกอันหนึ่ง มีใน
ถ้าชื่อถ้าพระราม อยู่ฝั่งน้ำสำพาย จาริกอันหนึ่ง มีในถ้ารัตนธาร ...

จาริกพ้อขุนรามคำแหง

(กรมศิลปากร, 2527: 17)

ตัวอย่าง (15) จะเห็นว่า คำบุพบท “ด้วย” ทำหน้าที่บอกการกของคำนาม “พระศรีรัตนธาตุ” นั่นคือ บอก ‘สถานที่’ ที่คำนาม “จารึก” (ผู้ถูก) ถูกประธานของประโยค (มิได้กล่าวถึงในปริเฉทที่นำมาแสดง) นำมา “สถาบไว้”⁴³ หรือ ‘ติดตั้งไว้’

อย่างไรก็ตาม คำบุพบท “ด้วย” ที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์แสดงการก ‘สถานที่’ นี้ จะปรากฏให้เห็นเฉพาะในภาษาไทยสมัยเก่า เพราะฉะนั้นในตำราที่แสดงความหมายเชิงไวยากรณ์ทั่วไป ซึ่งอาศัยข้อมูลภาษาสมัยปัจจุบัน จะไม่ปรากฏคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘สถานที่’

3.2.2.7 แหล่งเดิม (Ablative)

นววรรณ พันธุเมธา (2525, 2553) กล่าวถึงคำนามการก ‘แหล่งเดิม’ ว่าเป็น “คำนามที่แสดงสภาพเดิมหรือแหล่งเดิมก่อนจะมีการเปลี่ยนสภาพ เปลี่ยนเจ้าของ หรือเปลี่ยนสถานที่” สอดคล้องกับ Longacre (1976) อ้างถึงใน ภาณุ สังขวร (2527: 19) ที่กล่าวว่า คำนามการก ‘แหล่งเดิม’ คือ “คำนามซึ่งบอกสถานที่อันเป็นจุดเริ่มของที่มาหรือกำเนิด หรือได้แก่คำนามที่หมายถึงสิ่งมีชีวิตผู้เป็นที่มา หรือเป็นเจ้าของในการมอบ การให้ หรือการแลกเปลี่ยน” ดังตัวอย่าง

น้องตกจากกระเบียง

ในตัวอย่างข้างต้น คำบุพบท “จาก” ทำหน้าที่แสดงการก ‘แหล่งเดิม’ ของคำนามที่ตามหลัง โดยคำนาม “น้อง” เป็น “ผู้ทำ” กิริยา “ตก” (คำกริยาแสดงอาการ) จากสถานที่อันเป็นจุดเริ่มหรือแหล่งเดิม นั่นคือ “กระเบียง” คล้ายคลึงกับคำบุพบท “ด้วย” ที่ผู้วิจัยพบในข้อมูลภาษาเก่า ดังนี้

- (16) แลลักษณบุตรอันจะได้ทรัพย์มรดกนั้น คือบุตรอันเกิดด้วยภริยาสุขขอแลภริยาพระราชทาน 1 เกิดด้วยอนุภริยา 1 เกิดด้วยทาสีภริยา 1 ...แลบุตร 6 จำพวกนี้ควรจะได้ส่วนแบ่งปันทรัพย์มรดกแห่งบิดามานดา

(กฎหมายตราสามดวง, 2550: 378)

ตัวอย่าง (16) คำบุพบท “ด้วย” ปรากฏหน้านามวลี “ภริยาสุขขอแลภริยาพระราชทาน”, “อนุภริยา” และ “ทาสีภริยา” นามวลีเหล่านี้ล้วนมีความหมายแสดงการก ‘แหล่งเดิม’ เนื่องจากเป็นแหล่ง “เกิด” ของ “บุตร”

⁴³ วินัย พงศ์ศรีเพียร (2552: 29) ให้ความหมายของคำ “สถาบไว้” ว่า ‘ประดิษฐาน’ พร้อมทั้งตีความข้อความตัวอย่าง (15) เป็นความคิดรวบยอดว่า “ทำจารึกไว้ในที่ต่าง ๆ” (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2552: 6) อย่างไรก็ตาม ตัวอย่าง (15) นี้ ยังคงมีความกำกวม กล่าวคือ สามารถตีความว่าคำนาม “จารึก” ถูกสร้างขึ้นพร้อมกับคำนาม “พระศรีรัตนธาตุ” ได้ การตีความเช่นนี้จะส่งผลให้คำบุพบท “ด้วย” มีลักษณะบอกการก “ผู้ร่วม” มากกว่าบอกการก “สถานที่” อย่างไรก็ตาม หากมีข้อมูลทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีประกอบการพิจารณาจะทำให้การตีความตัวอย่างดังกล่าวมีความชัดเจนและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบททั้ง 7 ความหมาย ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอไปนั้น ล้วนเป็นที่ยอมรับกันในหมู่นักภาษา⁴⁴ แต่ข้อมูลคำบุพบท “ด้วย” ที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมและนำมาวิเคราะห์นั้นพบว่า คำบุพบท “ด้วย” ยังมีความหมายเชิงไวยากรณ์ในรูปแบบอื่น ๆ อีก 2 รูปแบบ กล่าวคือ ใช้บอกการกของคำนามว่าคำนามนั้นแสดง ‘วิธีการ’ และ ‘บอกเนื้อความ’

3.2.2.8 วิธีการ (Method)

คำนามที่มีการก ‘วิธีการ’ คือ คำนามที่บอกวิธีการของการกระทำ

โดยมากแล้วคำนามที่มีความหมาย ‘วิธีการ’ นี้ จะมีระดับความเป็นรูปธรรมน้อยกว่าคำนามที่หมายถึงมนุษย์ สัตว์ หรือวัตถุ เนื่องจากคำนามดังกล่าวมักปรากฏในรูปของกิจกรรม (activity) หรือกระบวนการ (process) มากกว่า ดังตัวอย่าง

- (17) คนชาววัด ๆ หาเพื่อหาสิ่งทีวัด ได้เล็กน้อยก็สำคันทัวว่ามีทรัพย์พอเปนทุน
ก็ออกหากินค่างบ้าน ด้วยการแต่งแลเขียนหนังสือ. มักโง่เคอะไม่รู้จัก
ขนธรรมเนียมในราชการแผ่นดินว่าผิดๆ ถูกๆ ท่านทั้งปวงอย่าเชื่อถือนัก
(ราชกิจจานุเบกษาในรัชกาลที่ 4, 2537: 80)

ตัวอย่าง (17) คำนาม “การแต่งแลเขียนหนังสือ” คือวิธีการอย่างหนึ่งของกริยา “ออกหากิน” หรือ “เลี้ยงชีพ” คำ “ด้วย” ในข้อความนี้ทำหน้าที่แสดงการก ‘วิธีการ’

ในทางหนึ่งผู้วิจัยพบว่าคำที่ตามหลังบุพบท “ด้วย” ส่วนหนึ่งไม่ใช่คำนามโดยแท้ กล่าวคือมีลักษณะเป็น “คำกริยาสภามาลา”⁴⁵ แต่ก็ยังปรากฏรูปแบบเป็นคำที่แสดงกิจกรรม หรือกระบวนการได้เช่นเดียวกับคำนาม ดังตัวอย่าง

- (18) หญิงใดทำซู้เหนือผัวดุจตั้งอ้าแดงอูผู้เปนเมียพระจุลาไทยร้างกันอยู่ หลวงราชริน
เปนผัวเล่า ครั้นผิดกับหลวงราชรินร้างกันอยู่ มาเอาเจ้าชาตเปนผัวเล่า พระจุลาไทย
ผัวเก่าทำฎีกาทูลเกล้าฯ ถวาย หาความหลวงราชรินเจ้าชาต ถ้าหญิงใดดุจตั้งอ้าแดง
อูนี้ก็ดี ผัวรู้ด้วยประการใด ๆ พิจารณาเปนสัจไซ้ ท่านให้ผจาง หญิง
ชาย } นั้น ด้วย
ไฉน...

(กฎหมายตราสามดวง, 2550: 558)

⁴⁴ ภาณุ สังขวร, “ความสัมพันธ์ทางอรรถศาสตร์ระหว่างคำนามกับคำกริยาในประโยคภาษาไทย”, (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527). หน้า 34.

⁴⁵ สภามาลา คือ ระเบียบกิริยาธรรมดา หมายความว่ากริยากลาง ไม่เป็นรูปประโยค ใช้พูดลอย ๆ เช่นกล่าวว่า ‘ไปเที่ยวดูละคร, เพื่อนั่งเล่น, สำหรับชมเล่น’ เป็นต้น กริยาเหล่านี้ใช้เป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของประโยคได้คล้ายคำนาม. (พระยาอุปกิตศิลปสาร, 2543: 121)

ตัวอย่างที่ (18) คำบุพบท “ด้วย” ทำหน้าที่แสดงการก ‘วิธีการ’ ของคำกริยาสภาวะมาลา “ไถนา” ซึ่งมีลักษณะเป็นกิจกรรม คำว่า “ไถนา” นี้ เป็นวิธีการของกริยา “ผจญ” ที่เป็นบทลงโทษของกระบวนการทางกฎหมายในสมัยโบราณ

ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” ซึ่งแสดงการก ‘วิธีการ’ ของคำนามข้างท้ายนี้ ถือได้ว่าเป็นความหมายหนึ่งที่เกิดขึ้นมาจากที่นักภาษาได้เคยกล่าวเอาไว้ เช่นเดียวกับความหมายเชิงไวยากรณ์ที่ ‘บอกเนื้อความ’ ซึ่งจะกล่าวในลำดับถัดไป

3.2.2.9 บอกเนื้อความ (Relation)

คำนามที่มีการก ‘บอกเนื้อความ’ คือ “คำนามที่แสดงความเกี่ยวข้องบางประการกับคำกริยาในลักษณะที่ช่วยบอกเรื่องราว หรือบอกเนื้อความ”

ในภาษาไทยสมัยเก่า ผู้วิจัยพบว่าความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” ส่วนหนึ่งมีความหมายแสดงการก ‘บอกเนื้อความ’ ของคำนามที่ตามหลัง ซึ่งมักมีลักษณะเป็น “เรื่องราว” หรือ “เนื้อความ” ที่ถูกคำกริยานำไปใช้แสดงหรืออ้างถึง ดังเช่นตัวอย่าง (19)

- (19) อนึ่งบางที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระราชวงษานุวงษ แลท่านเสนาบดี
แลข้าทูลละอองธุลีพระบาทผู้ใหญ่ใหญ่ปฤกษาด้วยข้อราชการใด ๆ เรื่องราวซึ่ง
ผู้ใหญ่ผู้น้อยเป็นอันมาก จะเข้าชื่อกัน จะกราบบังคมทูลพระกรุณาว่าด้วยเหตุ
สิ่งใด ๆ ก็ให้ลงชื่อด้วยลายมือของท่านผู้นั้น

(ราชกิจจานุเบกษาในรัชกาลที่ 4, 2537: 150)

ในตัวอย่างประโยค (19) “อนึ่งบางที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระราชวงษานุวงษ แลท่านเสนาบดี แลข้าทูลละอองธุลีพระบาทผู้ใหญ่ใหญ่ปฤกษาด้วยข้อราชการใด ๆ” จะเห็นว่า คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์แสดงการก ‘บอกเนื้อความ’ ของนามวลี “ข้อราชการใด ๆ” ซึ่งมีลักษณะเป็นเรื่องราวหรือเนื้อความที่คำกริยาแสดงอาการ “ปฤกษา” อ้างถึง โดยมีนามวลี “พระราชวงษานุวงษ”, “ท่านเสนาบดี”, “ข้าทูลละอองธุลีพระบาทผู้ใหญ่ใหญ่” ร่วมกันเป็นผู้ทำกริยา

สรุป ความหมายเชิงไวยากรณ์ในหมวดคำบุพบทของคำ “ด้วย” ที่บอกการกหรือแสดง ความหมายของคำนามซึ่งปรากฏข้างท้าย มีทั้งหมด 9 ความหมาย ได้แก่ 1. ผู้ทำ, 2. เครื่องมือ, 3. ลักษณะ, 4. สาเหตุ, 5. ผู้ร่วม, 6. สถานที่, 7. แหล่งเดิม, 8. วิธีการ และ 9. บอกเนื้อความ

เมื่อพิจารณาความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ระหว่างหมวดคำเชื่อมอนุพจน์กับหมวดคำบุพบท จะพบว่า มี 1 ความหมายร่วมกัน คือ บอก ‘สาเหตุ’ นั้นแสดงว่า แม้คำ “ด้วย” จะปรากฏอยู่ต่างหมวดคำหรือทำหน้าที่ในระบบวากยสัมพันธ์หลากหลายหน้าที่ แต่ก็ยังมีเค้าความหมายที่สัมพันธ์กันอยู่ ลักษณะเช่นนี้เป็นไปตามแนวคิดเรื่องคำหลายหน้าที่

อย่างไรก็ตาม นอกจากความหมายเชิงไวยากรณ์ทั้ง 9 ความหมายนี้แล้ว ผู้วิจัยยังพบว่า คำ “ด้วย” ใน “หมวดคำเชื่อมนาม” มีความหมายที่แตกต่างออกไปอีก 1 ความหมาย ซึ่งผู้วิจัยแสดงไว้ในหัวข้อ “ความหมายของคำ “ด้วย” ในหมวดคำเชื่อมนาม” ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

3.3 หมวดคำเชื่อมนาม

3.3.1 การจำแนกหมวดคำของคำเชื่อมนาม “ด้วย” ตามเกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์

วิจินต์ ภาณุพงศ์ (2535: 76) กล่าวถึง หมวดคำเชื่อมนาม ว่า “จะปรากฏระหว่างคำนาม 2 คำ ในภาษาพูดสมัยปัจจุบันนี้มีคำเชื่อมนามอยู่ 4 คำ คือ กะ, กับ, หรือ, ของ ขณะที่ภาษาเขียนมีคำว่า และ อีกคำหนึ่ง”

ในนิยามข้างต้นนี้ จะเห็นว่าไม่ปรากฏคำ “ด้วย” ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมนามแต่อย่างใด เหตุเพราะคำดังกล่าวแสดงหน้าที่คำเชื่อมนามเฉพาะในภาษาไทยสมัยเก่า แต่ข้อมูลที่ วิจินต์ ภาณุพงศ์ นำมาวิเคราะห์ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และให้นิยามนี้ เป็นภาษาไทยสมัยปัจจุบัน

ตำแหน่งของ คำเชื่อมนาม ในระบบวากยสัมพันธ์นั้นมักปรากฏอยู่ระหว่างคำนาม 2 คำ ซึ่งสามารถแสดงในรูปของกรอบประโยคทดสอบได้ ดังนี้

นาม นาม

จากกรอบประโยคทดสอบคำใดก็ตามที่สามารถปรากฏในช่องว่างนี้ได้ ถือว่าเป็น “คำเชื่อมนาม” แต่มีเงื่อนไขว่า คำนามตำแหน่งหน้าและคำนามตำแหน่งท้ายคำเชื่อมนาม ต้องทำหน้าที่ทางวากยสัมพันธ์เดียวกัน กล่าวคือ หากคำนามตำแหน่งหน้าทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค คำนามตำแหน่งท้ายก็ต้องทำหน้าที่เป็นประธานของประโยคด้วย ในทางเดียวกัน หากคำนามตำแหน่งหน้าทำหน้าที่เป็นกรรมของประโยค คำนามตำแหน่งท้ายก็ต้องทำหน้าที่เป็นกรรมของประโยคเช่นกัน ส่วนคำ “ด้วย” ที่ปรากฏในช่องว่างจะทำหน้าที่เชื่อมคำนามทั้งสองซึ่งมีหน้าที่เดียวกันเข้าไว้ด้วยกัน เป็นกลุ่มคำนามหรือนามวลี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(20) แล้วจึง อัญเชิญมหาสวามีสังฆราช **ด้วย** เถรานุเถระภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย ขึ้นเมื่อเถลิง
ราชมนเทียร...องจึง...บวชเป็นสามเณรที่นั่น⁴⁶

จารีกวัดป่ามะม่วง

(กรมศิลปากร, 2527: 49-50)

จะเห็นว่าตัวอย่าง (20) นั้น คำ “ด้วย” ปรากฏอยู่ระหว่างคำนามต้น “มหาสวามีสังฆราช” กับ คำนามท้าย “เถรานุเถระภิกษุสงฆ์(ทั้งหลาย)” ทั้งคำนามต้นและคำนามท้ายต่างทำหน้าที่เป็นกรรม

⁴⁶ นันทกา พหลยุทธ (2526: 96) จัดให้คำ “ด้วย” ในตัวอย่างเดียวกันนี้ทำหน้าที่เป็น “คำบุพบท” มีความหมายเชิงไวยากรณ์ บอก ‘ความคล้ายตาม’

ของประโยค ตำแหน่งที่คำ “ด้วย” ปรากฏนี้จึงสอดคล้องกับตำแหน่งของคำเชื่อมนามตามกรอบประโยคทดสอบที่กล่าวไว้

ลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของคำ “ด้วย” ที่กล่าวมาแล้วทั้งในหมวดคำเชื่อมอนุพากย์ หมวดคำบุพบท และหมวดคำเชื่อมนาม ต่างถูกใช้ทำหน้าที่ “เชื่อม” เหมือน ๆ กัน แต่อย่างไรก็ตาม ตำแหน่งของคำและบริบทที่ปรากฏร่วมกันมีความแตกต่างกันอยู่ กล่าวคือ “คำเชื่อมอนุพากย์” ไม่สามารถปรากฏเป็นส่วนภายในประโยคสามัญดังเช่น คำบุพบท และคำเชื่อมนาม ขณะที่ “คำบุพบท” สามารถปรากฏเป็นส่วนภายในประโยคสามัญได้ มักทำหน้าที่เป็นหน่วยขยาย (วิจินตน์ ภาณุพงศ์, 2538: 89-91) ให้กับคำกริยา พร้อมทั้งแสดงการกของคำนามที่ปรากฏข้างท้าย เช่น บอก ‘เครื่องมือ’ เป็นต้น ส่วน “คำเชื่อมนาม” นั้น จะปรากฏรวมไปกับนามวลีในส่วนของประโยคสามัญ โดยมีตำแหน่งอยู่ระหว่างคำนาม 2 คำ ที่ทำหน้าที่ประธานหรือกรรมของประโยค ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงจำแนกคำ “ด้วย” ออกเป็น 3 หมวดคำ และไม่เรียกรวมกันว่า “คำเชื่อม”

“ด้วย” ในหมวดคำเชื่อมนามที่ผู้วิจัยวิเคราะห์นี้ มีความหมายเชิงไวยากรณ์เพียงความหมายเดียว แต่ต่างไปจากความหมายในหมวดคำเชื่อมอนุพากย์และหมวดคำบุพบท ดังนี้

3.3.2 ความหมายของคำ “ด้วย” ในหมวดคำเชื่อมนาม

จากตัวอย่าง (20) “แล้วจึงอัญเชิญมหาสวามีสังฆราช**ด้วย**เถรานุเถระภิกษุสงฆ์ทั้งหลายขึ้น...” นามวลีที่ขีดเส้นต่างทำหน้าที่เป็นกรรมของประโยค โดยมีคำเชื่อมนาม “ด้วย” เชื่อมอยู่

คำ “ด้วย” ในตัวอย่าง (20) มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘ความคล้ายตาม’ ใช้บอกความหมาย “ทำนองเดียวกัน ไม่ขัดกัน หรือกล่าวรวมกันได้” นววรรณ พันธุมเมธา (2553: 107) ให้ตัวอย่างที่สอดคล้องกันใน “คำเชื่อมนามกับนาม” ดังนี้ “ฉันเห็นใจ**พณ**และ**หลาน**..ทุกคน” จะเห็นว่า คำเชื่อมนามในตัวอย่างนี้คือ “และ” มีตำแหน่งอยู่ระหว่างคำนาม “พณ” กับนามวลี “หลาน ๆ” รวมเป็นนามวลี “พณ**และ**หลาน..ๆ” ทำหน้าที่เป็นกรรมของประโยค และมีความหมายโดยรวมว่าเป็น ‘ผู้ถูก’ ส่วนคำเชื่อมนาม “และ” ในที่นี้ มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก “ความคล้ายตาม” นั่นคือ ทั้งคำนาม “พณ” และคำนาม “หลาน ๆ” ต่างก็ถูกประธาน “ฉัน” ทำกริยา “เห็นใจ” ดังนั้น คำเชื่อมนาม “และ” จึงมีความหมายทำนองเดียวกัน ไม่ขัดกัน หรือ คล้ายตามกัน

นอกจาก 3 หมวดคำที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยยังพบว่าคำ “ด้วย” สามารถปรากฏในหมวดคำอื่น ๆ ได้อีก นั่นคือ หมวดคำกริยาวิเศษณ์ และ หมวดคำลงท้าย สำหรับ **คำกริยาวิเศษณ์** จรัสดาว อินทรทัศน์ (2539: 7) จำแนกประเภทให้อยู่ในกลุ่มคำหลัก (lexical items) เนื่องจากสามารถใช้สื่อความหมายของการกระทำ มีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับคำอื่น ๆ น้อย และสามารถปรากฏตามลำพังเป็นหน่วยสร้าง (construction) ได้ แต่ Hopper และ Traugott (2003: 107) กลับจัดให้คำกริยาวิเศษณ์อยู่ในกลุ่มคำกึ่งไวยากรณ์ (intermediate category) สอดคล้องกับงานวิจัยนี้ที่ผู้วิจัย

ได้จัดให้คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” อยู่ในกลุ่มคำกึ่งไวยากรณ์ ทั้งนี้เนื่องจากความหมายของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ยังคงต้องอาศัยบริบทของคำกริยาที่ปรากฏรวมมาช่วยในการแสดงความหมาย

3.4 หมวดคำกริยาวิเศษณ์

3.4.1 การจำแนกหมวดคำของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ตามเกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์

วิจินตน์ ภาณุพงศ์ (2538: 63) กล่าวถึงลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของหมวดคำกริยาวิเศษณ์ว่าเป็นคำที่ปรากฏหลังคำกริยา และสามารถแสดงได้ในกรอบประโยคทดสอบด้านล่างนี้

นาม กริยากรรม

คำที่สามารถปรากฏในช่องว่างดังกล่าวข้างต้นได้อย่างได้ถือเป็นคำกริยาวิเศษณ์ แต่มีเงื่อนไขอยู่ว่า จะต้องไม่ใช่คำกริยา ไม่ใช่คำช่วยหลังกริยา และไม่ใช่คำลงท้าย อย่างไรก็ตาม วิจินตน์ ภาณุพงศ์ (2538) ได้ยกตัวอย่างคำ “ด้วย” ในหมวดคำกริยาวิเศษณ์ไว้ดังนี้

เพื่อน มา ด้วย

โดยทั่วไปแล้ว คำกริยากรรมในประโยคสามารถปรากฏลำพังหรือเรียงต่อกับกริยาอื่น ๆ ได้หลายตัว กริยาที่เรียงกันนั้นล้วนมีความหมายในตัวเองและเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน กล่าวคือ มีประธานร่วมกัน อ้างถึงเวลาเดียวกัน มีการณ์ลักษณะเดียวกัน และไม่ปรากฏคำปฏิเสธคั่นระหว่างกัน ยาใจ ชูวิชา (2536) เรียกลักษณะที่กล่าวมานี้ว่า กริยาเรียง (serial verbs) ด้วยเหตุนี้ทำให้เราไม่สามารถตัดสินได้ว่าคำที่ปรากฏท้ายกริยากรรมเป็นคำใด ระหว่างคำกริยาในกริยาเรียง กับคำกริยาวิเศษณ์

อย่างไรก็ดี วิจินตน์ ให้หลักทดสอบด้วยการนำคำที่ตามหลังกริยามาใช้กับคำซึ่งทำหน้าที่เป็นหน่วยประธานของประโยค แล้วดูว่ามีความหมายเดิมหรือไม่ ถ้ามีความหมายเดิมก็เป็นคำกริยากรรม ถ้าความหมายไม่เหมือนเดิมหรือไม่ได้ความก็เป็นคำกริยาวิเศษณ์

(21) เธอลื่นหกล้มด้วย⁴⁷

ตัวอย่าง (21) ประโยค “เธอลื่นหกล้มด้วย” สามารถใช้ว่า “เธอลื่น” ได้ “เธอหกล้ม” ได้ ดังนั้น คำว่า “หกล้ม” จึงเป็นคำกริยากรรมและมีลักษณะของกริยาเรียง กล่าวคือ มีประธานร่วมกันกับกริยา “ลื่น” มีลักษณะการกระทำที่ต่อเนื่องกัน และไม่ปรากฏคำปฏิเสธคั่นระหว่างกัน แต่ “เธอด้วย” นั้นไม่ได้ความ คำ “ด้วย” จึงเป็นคำกริยาวิเศษณ์

หากพิจารณาระบบวากยสัมพันธ์จะพบว่าคำ “ด้วย” ในหมวดคำกริยาวิเศษณ์มีความแตกต่างจากคำ “ด้วย” ในหมวดคำบุพบท ตรงที่ คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” สามารถปรากฏเป็นหน่วยสร้างได้

⁴⁷ ดัดแปลงประโยคจาก “โครงสร้างของภาษาไทย: ระบบไวยากรณ์” ของ วิจินตน์ ภาณุพงศ์ (2538: 64)

ตามลำพัง กล่าวคือ องค์ประกอบของกริยาวลีนั้นมี 4 ชนิด⁴⁸ ได้แก่ หน่วยแก่น, หน่วยช่วยกริยาหน้าหน่วยแก่น, หน่วยช่วยกริยาหลังหน่วยแก่น และหน่วยขยาย ทั้งคำ “ด้วย” ในหมวดคำกริยาวิเศษณ์ และหมวดคำบุพบท (ลดฐานะ) สามารถทำหน้าที่เป็นหน่วยขยายคำกริยาได้ แต่เฉพาะ “ด้วย” ในหมวดคำกริยาวิเศษณ์เท่านั้นที่สามารถปรากฏเป็นหน่วยสร้างได้ตามลำพัง ดังตัวอย่าง (22)

- (22) ขณะที่เขียนจดหมายนี้ คุณจิตรา ซเปรด (Spath) โทรศัพท์มาคุยด้วย
 “ถ้อยแถลง”, สตรีสาร ปีที่ 48
 ฉบับที่ 12, 4/6/2538: 10

ในตัวอย่าง (22) จะเห็นว่าคำ “ด้วย” สามารถปรากฏได้ตามลำพังในหน่วยสร้างกริยาวลี “โทรศัพท์มาคุยด้วย” ขณะที่คำ “ด้วย” ในหมวดคำบุพบทนั้นต้องปรากฏร่วมกับคำนามข้างท้ายเพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยาเสมอ เป็นผลให้คำ “ด้วย” ในหมวดคำกริยาวิเศษณ์มีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับคำอื่น ๆ น้อยกว่า นั่นคือ ไม่ต้องปรากฏร่วมกับคำนามข้างท้ายเหมือนคำบุพบท

ส่วน คำ “ด้วย” ในหมวดคำเชื่อมนามนั้นมีข้อแตกต่างจาก คำ “ด้วย” ในหมวดคำกริยาวิเศษณ์อย่างชัดเจน กล่าวคือ คำเชื่อมนาม “ด้วย” เป็นองค์ประกอบของนามวลีที่มักทำหน้าที่เป็นประธานหรือกรรมของประโยค แต่คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” เป็นองค์ประกอบของกริยาวลี ดังนั้นจึงสามารถแยกหมวดคำทั้งสองออกจากกันได้โดยง่าย

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงความหมายของคำ “ด้วย” ในหมวดคำกริยาวิเศษณ์จะพบว่ามีความหมายได้เพียงความหมายเดียว ดังนี้

3.4.2 ความหมายของคำ “ด้วย” ในหมวดคำกริยาวิเศษณ์

นวรรธน์ พันธุเมธา (2553: 63) กล่าวถึงความหมายของคำ “ด้วย” ว่า สามารถใช้บอก ‘การเข้าร่วม’ เพื่อแสดงว่า “เจ้าของกริยาได้ทำกริยานั้น ๆ ร่วมกับผู้อื่นหรือต่อผู้อื่น, เจ้าของกริยาทำกริยาร่วมกับอีกกริยาหนึ่งและในบางกรณีกริยาที่ร่วมกระทำนั้นอาจเป็นกริยาเดียวกันแต่ต่างเพียงสิ่งที่เกี่ยวข้อง” ผู้วิจัยพบว่า คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ซึ่งเก็บรวบรวมมา มีความหมายตามนิยามข้างต้นนี้ ดังตัวอย่าง

- (23) อนึ่งเมื่อพระเจ้าหงษาเสด็จกลับคืนไปเมืองหงสา นั้นพระเจ้าหงษาอุสมเด็จพระเจ้า
 มหินทราธิราชเจ้าขึ้นไปด้วย
 (พระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐ, 2549: 49)

⁴⁸ ศึกษาเพิ่มเติมจาก “โครงสร้างของภาษาไทย: ระบบไวยากรณ์” ของ วิจิตรน ภาณุพงศ์ (2538: 88-96)

- (24) ครั้นตีทุ่มตียามให้มหาดเล็กเป่าสังข์ ตีกรับด้วยทุกที่ไปจนตี 11 ทุ่ม
ตำราแบบธรรมเนียมในราชสำนักครั้งกรุงศรีอยุธยา
(กรมศิลปากร, 2493: 31)
- (25) ผู้ซึ่งรักจำพวกที่ 3 นั้น เขาย่อมรักด้วยเหตุรักตัวเขาด้วย รักลูกเขาด้วย
(พระบรมราชาวาท ร.5 ฉบับ 3, 2515: 22)

ตัวอย่าง (22) และ (23) คำ “ด้วย” ปรากฏในตำแหน่งหลังกริยาเพื่อบอกว่าเจ้าของกริยาได้ทำกริยานั้นร่วมกับบุคคลอื่นหรือต่อผู้อื่น ในตัวอย่าง (22) “คุณจิตรรา” คือบุคคลที่ร่วมทำกริยาเดียวกันกับ “ผู้เขียน” คำนามทั้งสองต่างผลัดกันทำกริยา “คุย” ขณะที่ตัวอย่าง (23) “พระเจ้าหงษา” ได้กระทำกริยาต่อ “สมเด็จพระมหินทราธิราช” ซึ่งเป็นผู้ถูก “เอา...ขึ้นไป” หรือ “พา...ขึ้นไป” ยิ่งเมืองหงสาวดี โดยฝ่ายแรกเป็นผู้กระทำต่ออีกฝ่ายที่เป็นผู้ถูกให้ร่วมทำกริยาเดียวกัน

ตัวอย่าง (24) คำนาม “มหาดเล็ก” เป็นเจ้าของกริยา 2 กริยา คือ “เป่าสังข์” และ “ตีกรับ” คำ “ด้วย” ในบริบทนี้ปรากฏหลังคำกริยาเพื่อบอกว่า ผู้ทำคนเดียวได้ทำกริยา 2 อย่าง คือ “เป่า” และ “ตี” ร่วมกัน ขณะที่ตัวอย่าง (25) นามวลี “ตัวเขา” และ “ลูกเขา” ต่างก็เป็นจุดหมายของกริยา “รัก”(กริยาแสดงการประสบ) โดยมีผู้ประสบ⁴⁹ คนเดียวกัน คือ “เขา”

ในตัวอย่าง (22) – (25) ที่กล่าวมานี้ จะเห็นว่าคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” มีความหมายแสดง ‘การเข้าร่วม’ แต่การเข้าร่วมนี้ อาจหมายถึงการร่วมกันของคำนามผู้ทำที่มีมากกว่าหนึ่งเพื่อทำกริยาเดียวกัน หรืออาจหมายถึงการร่วมกันของคำกริยาที่มีมากกว่าหนึ่งโดยมีเจ้าของกริยาคนเดียวและกริยาที่มีมากกว่าหนึ่งนั้นอาจเป็นกริยาเดียวกันแต่ต่างเพียงสิ่งที่เกี่ยวข้องกันได้

ในทางเดียวกัน ผู้วิจัยยังพบว่าคำ “ด้วย” ซึ่งอยู่ในหมวดคำกริยาวิเศษณ์สามารถแสดงความหมาย ‘เพิ่มขึ้นอีกอย่างจากความข้างต้น’ โดยคำ “ด้วย” จะปรากฏในตำแหน่งท้ายคำกริยาของอีกข้อความหนึ่งที่เพิ่มขึ้นมาจากข้อความก่อนหน้า ดังตัวอย่าง

- (26) ทางเมืองกาญจนบุรีโปรดให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ามงกุฎฯ คุณไพรพล
สำหรับป้องกันคร่อมอุย แลเสปียงอาหารของพระราชทานออกไปรับคร่อมอุยทาง
หนึ่ง โปรดให้เจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษมนตรีเป็นผู้ใหญ่เสด็จกำกับไปด้วย
(พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2, 2546: 107)

ตัวอย่าง (26) นี้ ข้อความ “โปรดให้เจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษมนตรีเป็นผู้ใหญ่เสด็จกำกับไปด้วย” เพิ่มขึ้นมาจากข้อความแรกที่มี “สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ามงกุฎฯ” เป็นผู้ทำในเหตุการณ์ ส่วนข้อความที่เพิ่มขึ้นมานี้มี “เจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษมนตรี” เป็นผู้ทำ อีกทั้งเหตุการณ์ที่กระทำก็แตกต่างกันด้วย กล่าวคือ ข้อความแรก “สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ามงกุฎฯ” ได้ทำกริยา “คุณไพรพล” แต่

⁴⁹ นววรรณ พันธุมธา (2525: 118-133) กล่าวถึง “ผู้ประสบ” ว่า หมายถึง ผู้มีอารมณ์ มีความรู้สึก หรือมีความคิดอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นปฏิกริยาต่อสิ่งแวดล้อม หรือเป็นเพราะการกระทำของผู้อื่น ผู้ประสบต้องเป็นสิ่งมีชีวิต เช่น นิดเห็นเพื่อน.

ข้อความที่แทรกเพิ่มเข้ามา “เจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษมนตรี” ทำกริยา “กำกับ” อย่างไรก็ดี ทั้งสองข้อความก็มีลักษณะร่วมกันคือทำกริยา “ไป” ด้วยกัน คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ในที่นี้ ถูกนำมาใช้เพื่อทำหน้าที่แสดง ‘การเข้าร่วม’ หรือร่วมทำกริยา “ไป” ระหว่าง “สมเด็จพระลูกยาเธอเจ้าฟ้ามงกุฎฯ” กับ “เจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษมนตรี”

เมื่อพิจารณาจะพบว่าความหมาย ‘เพิ่มขึ้นอีกอย่างจากความข้างต้น’ นี้ เป็นส่วนหนึ่งของความหมายบอก ‘การเข้าร่วม’ แต่เนื่องจากบริเฉทที่เพิ่มเข้ามา ผู้กระทำมิได้กระทำกริยาระหว่างกัน เหมือนเช่นตัวอย่าง (22), (23) ทั้งยังกระทำกริยาที่แตกต่างกัน จึงเป็นผลให้บริเฉททั้งสองมีความเกี่ยวข้องกันน้อยกว่า

ความหมายบอก ‘การเข้าร่วม’ ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ สอดคล้องกับการให้นิยามคำ “ด้วย” /dúay/ ของ Noss (1964: 94) ซึ่งจัดให้คำ “ด้วย” ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายหรือส่วนเติมเต็ม (complementive) ที่มีความหมายว่า ‘also, in addition to some other fact.’ โดยยกตัวอย่างประโยค “กວວຸ- chaaj, pen ná-grian: jùu dúay” หรือ

“Younger brother is also a student”

คำ “also” ในตัวอย่างนี้ให้ความหมายแสดง ‘การเข้าร่วม’ ว่า “น้องชาย” ก็เป็น “นักเรียน” เช่นเดียวกัน

เมื่อพิจารณาความหมายของคำ “ด้วย” ในหมวดคำต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว ได้แก่ หมวดคำเชื่อมอนุภาคย์ หมวดคำบุพบท หมวดคำเชื่อมนาม และหมวดคำกริยาวิเศษณ์ จะพบว่าคำ “ด้วย” ซึ่งแสดงความหมายบอก ‘การเข้าร่วม’ ในหมวดคำกริยาวิเศษณ์มีระดับความเป็นไวยากรณ์น้อยที่สุด กล่าวคือ ความหมายของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” มีลักษณะของเนื้อความปรากฏ

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงลักษณะทางวากยสัมพันธ์อย่างละเอียด จะพบว่าคำ “ด้วย” สามารถปรากฏในตำแหน่งท้ายสุดของประโยค ทั้งยังทำหน้าที่ขยายประโยคเพื่อแสดงเจตนาของผู้พูด จิรัชย์ หิรัญรัตน์ (2550: 31) เห็นว่าคำที่ทำหน้าที่ดังกล่าวมักมีความหมายทางวจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatic meaning) กล่าวคือ “เป็นความหมายที่ใช้สำหรับแสดงข้อมูลที่เสริมประโยค แม้ประโยคจะขาดความหมายดังกล่าวไปก็ยังสามารถสื่อสารกันได้เข้าใจ” ผู้วิจัยเรียกคำที่ทำหน้าที่และให้ความหมายดังกล่าวนี้ว่า “คำลงท้าย⁵⁰”

⁵⁰ คำลงท้าย มีนักภาษาได้กล่าวไว้หลายชื่อ เช่น คำอนุภาค (particles), คำอนุภาคลงท้าย (final particles), คำอนุภาคลงท้ายประโยค (sentence final particles) นววรรณ พันธุมธา (2553) เรียกว่า คำเสริม.

3.5 หมวดคำลงท้าย

3.5.1 การจำแนกหมวดคำของคำลงท้าย “ด้วย” ตามเกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์

วิจิตร ภาณุพงศ์ (2538: 61) กล่าวถึง หมวดคำลงท้าย ว่า “เป็นคำที่ปรากฏในตำแหน่งท้ายสุดของประโยค” อย่างไรก็ตาม วิจิตร ไม่ได้จัดให้หมวดคำลงท้ายปรากฏเป็นองค์ประกอบของนามวลีและกริยาวลี เช่นเดียวกับ Amara Bhamoraput (Prasithratsint)(1972: 11,2)⁵¹ ที่แสดงความเห็นว่า “คำลงท้าย” เป็นคำที่ใช้สำหรับลงท้ายประโยค ซึ่งมีความหมายเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับทั้งประโยค อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2553: 63) ยังเห็นว่า คำลงท้ายจะไม่สัมพันธ์กับคำใดคำหนึ่งในประโยคแต่จะมีความสัมพันธ์กันในแง่สัมพันธสารหรือปริจเฉท⁵² (discourse) มากกว่า

ตำแหน่งของ หมวดคำลงท้าย สามารถปรากฏเดี่ยว ๆ ที่ท้ายสุดของประโยคหรือปรากฏร่วมกับคำลงท้ายอื่น ๆ ก็ได้ Noss (1964: 200-218) แบ่งคำลงท้ายเป็น 4 กลุ่มใหญ่ตามตำแหน่งที่แต่ละคำเกิดเรียงต่อกันได้ในประโยคต้นแบบ คือ

khun mâj-paj kâb-khâw: roḡ-rÿy-khrâb-nî
'คุณไม่ไปกับเขาหรอก-หรือ-ครับ-นี่'

กลุ่ม 1 คือ คำลงท้ายที่เกิดในตำแหน่งแรกของประโยคต้นแบบ ได้แก่ “หรอก”

กลุ่ม 2 คือ คำลงท้ายที่เกิดในตำแหน่งสองของประโยคต้นแบบ ได้แก่ “หรือ”

กลุ่ม 3 คือ คำลงท้ายที่เกิดในตำแหน่งสามของประโยคต้นแบบ ได้แก่ “ครับ”

กลุ่ม 4 คือ คำลงท้ายที่เกิดในตำแหน่งสี่ของประโยคต้นแบบ ได้แก่ “นี่”

จากข้อมูลภาษาที่เก็บรวบรวม ผู้วิจัยพบว่าคำ “ด้วย” ปรากฏเป็น “คำลงท้าย” ได้ โดยตำแหน่งที่เกิดนั้นสามารถจัดให้อยู่ในกลุ่มที่ 1 ตามแนวคิดของ Noss (1964) ดังตัวอย่าง

(27) “แม่ช่วยส่งข้าวให้หนูด้วยนะคะ.”

(กีฟ้า, 2554: 243)

คำลงท้ายในตัวอย่าง (27) มีทั้งหมด 3 คำ คือ “ด้วย-นะ-คะ” คำ “ด้วย” ปรากฏในตำแหน่งท้ายสุดของประโยคเช่นเดียวกับคำ “นะ-คะ” โดยคำ “ด้วย” อยู่ในตำแหน่งคำลงท้ายกลุ่มที่ 1 ตามความแนวคิดของ Noss (1964) ขณะที่คำ “นะ” และ “คะ” อยู่ในตำแหน่งคำลงท้ายกลุ่มที่ 2 และ 3 ตามลำดับ นอกจากนี้ Amara Bhamoraput (1972) ยังได้แสดงความเห็นว่า “คำลงท้าย” สามารถ

⁵¹ สุจิตลักษณ์ ดีผดุง และ สุขุมาวดี ขำศิริ, “การขอร้องและการปฏิเสธคำขอร้องในภาษาไทย” ใน รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท. มหาวิทยาลัยมหิดล. (2548)

⁵² Wipah Channawangsa, 1986 อ้างถึงใน เทพี จรัสจรัสเกียรติ (2543: 2) ว่า สัมพันธสาร หรือ ปริจเฉท คือ หน่วยภาษาในระดับสูงกว่าประโยค เกิดจากการเรียงต่อเนื่องกันไปของประโยคอย่างมีเอกภาพ ซึ่งเกิดจากกลไกหลายประการ เช่น การอ้างถึงการแทนที่ การละ การเชื่อมโยง การใช้คำร่วมกลุ่ม และการซ้ำ.

ปรากฏได้ทั้งตำแหน่งท้ายสุดของอนุพจน์หลัก (major clauses) ดังตัวอย่าง (27) และอนุพจน์รอง (minor clauses) เช่นตัวอย่างต่อไปนี้

- (28) เวลาวันหนึ่งเสด็จไปประทับอยู่ริมเตาไฟ, ภรรยาคนเลี้ยงโคสั่งพระองค์ว่า, ช่วยดู
ขนมที่ปิ้งด้วยเถิด

(หนังสือจดหมายเหตุ ฯ THE BANGKOK RECORDER, 2537: 193)

ในตัวอย่าง (28) อนุพจน์หลัก คือ “ภรรยาคนเลี้ยงโคสั่งพระองค์ว่า...” ส่วนอนุพจน์รอง คือ “ช่วยดูขนมที่ปิ้งด้วยเถิด” คำ “ด้วย” ปรากฏในอนุพจน์รองของประโยคซับซ้อน โดยมีตำแหน่งอยู่ในคำลงท้ายกลุ่มที่ 1 ขณะที่คำ “เถิด” เป็นคำลงท้ายกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

อย่างไรก็ดี ลักษณะสำคัญทางวากยสัมพันธ์อีกประการหนึ่งของหมวดคำลงท้าย ตามที่ วิจิตรนัฏ ภาณุพงศ์ (2538: 62) กล่าวไว้คือ “คำลงท้ายอาจจะปรากฏท้ายส่วนของประโยคโดยต่อท้ายวลีอีกทีหนึ่ง เช่น “เหนื่อยมากไหม คุณ” คำว่า “ไหม” เป็นคำลงท้าย มีตำแหน่งอยู่ท้ายหน่วยกรรม โดยต่อท้ายกริยวลี “เหนื่อยมาก” หรือ ในประโยค “น้องล่ะ อยู่ที่ไหน” คำว่า “ล่ะ” เป็นคำลงท้าย มีตำแหน่งอยู่ท้ายหน่วยประธานโดยต่อท้ายนามวลี “น้อง”” ลักษณะคำลงท้ายที่ วิจิตรนัฏ กล่าวมานี้ สอดคล้องกับทฤษฎีของ Amara Bhamoraput (1972) ที่ว่า “They (final particles) occur after both major and minor clauses and usually before pause.” นอกจากนี้ หากสังเกตจะเห็นได้ว่า ทั้งคำลงท้าย “ไหม” และ “ล่ะ” ต่างปรากฏหน้าการหยุดหรือช่องว่าง ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากคำลงท้ายมักปรากฏใช้ในภาษาพูดหรือบทสนทนา ผู้วิจัยพบว่าลักษณะเช่นนี้ปรากฏในคำลงท้าย “ด้วย” เช่นกัน ดังตัวอย่าง

- (29) “ช่วยด้วย ช่วยเราด้วย เราโดนคนใจร้ายจับตัวไว้”

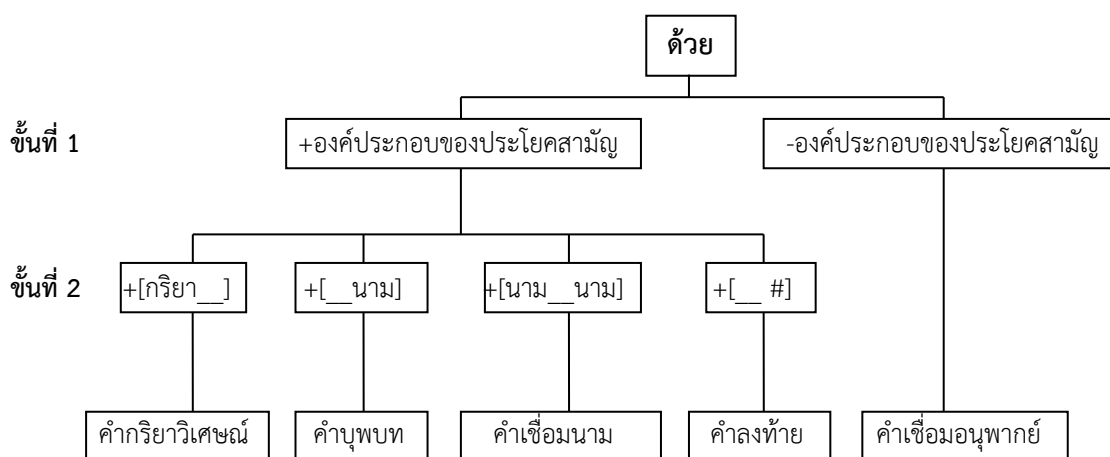
(เจ้าหญิง, 2548: 21)

ตัวอย่าง (29) นี้ คำลงท้าย “ด้วย” ทั้ง 2 คำ ต่างมีตำแหน่งอยู่ท้ายกริยวลี “ช่วย”, “ช่วยเรา” และปรากฏอยู่หน้า “การหยุด” ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น จะเห็นได้ว่าคำ “ด้วย” ในตัวอย่าง (29) ปรากฏเป็นคำลงท้ายเดี่ยวแตกต่างจากตัวอย่าง (27) และ (28) ที่ปรากฏเป็นชุดคำลงท้าย Cooke (1989: 77) กล่าวไว้ใน Thai Sentence and other Topics ว่าจำนวนคำลงท้ายในประโยคอาจมีเพียงคำเดียว สองคำ หรือมากที่สุดถึง 6 คำ ก็ได้

การจำแนกหมวดคำของคำลงท้าย “ด้วย” โดยใช้เกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์เช่นนี้ ทำให้คำลงท้าย “ด้วย” มีคุณลักษณะที่ต่างออกไปจากหมวดคำอื่น ๆ กล่าวคือ ตำแหน่งที่คำลงท้ายปรากฏเป็นตำแหน่งท้ายสุดของประโยค ขณะที่คำกริยวิเศษณ์นั้นจะปรากฏตามหลังคำกริยาเช่นเดียวกับคำบุพบท แต่คำกริยวิเศษณ์และคำบุพบทมีข้อแตกต่างกันที่คำกริยวิเศษณ์สามารถปรากฏเป็นส่วนขยายหลังคำกริยาเพียงลำพัง ส่วนคำบุพบทนั้นจะต้องมีคำนามหรือนามวลีเป็นส่วนประกอบท้ายเสมอ

ขณะที่คำเชื่อมนามจะปรากฏเป็นองค์ประกอบของนามวลีซึ่งทำหน้าที่ประธานหรือกรรมภายในประโยค โดยปกติแล้วคำเชื่อมนามจะปรากฏในตำแหน่งระหว่างคำนาม 2 คำ ดังนั้น จึงไม่สามารถปรากฏเป็นส่วนท้ายสุดของประโยคได้แม้จะทำหน้าที่กรรมของประโยคก็ตาม ส่วนคำเชื่อมอนุพากย์นั้นไม่ได้เป็นองค์ประกอบใด ๆ ของส่วนประโยคสามัญ จึงไม่จำเป็นต้องคำนึงถึง

ต่อไปนี้เป็นแผนภูมิแสดงการจำแนกหมวดคำของคำ “ด้วย” ตามเกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์ในการจัดแบ่ง มีทั้งหมด 2 ขั้นตอน ดังนี้

แผนภูมิที่ 1: การจำแนกหมวดคำของคำ “ด้วย” ตามเกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์

แผนภูมิข้างต้นแสดงลักษณะวากยสัมพันธ์ในแต่ละหมวดคำของคำ “ด้วย” โดยคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” นั้น มีตำแหน่งหลังคำกริยา ทำหน้าที่ขยายกริยา ขณะที่คำบุพบทจะปรากฏตำแหน่งหน้าคำนามหรือนามวลี ทำหน้าที่บ่งชี้การกของนามที่ตามหลัง ส่วนคำเชื่อมนามนั้น จะปรากฏระหว่างคำนาม 2 คำ ทำหน้าที่เชื่อมคำในตำแหน่งประธานหรือกรรมของประโยค ขณะที่คำลงท้ายจะปรากฏในตำแหน่งท้ายสุดของประโยค ทำหน้าที่ขยายทั้งส่วนของประโยค สุดท้ายคือ คำเชื่อมอนุพากย์ มีตำแหน่งอยู่ระหว่างอนุพากย์ 2 อนุพากย์ ทำหน้าที่เชื่อมโยงอนุพากย์เข้าไว้ด้วยกัน และเป็นเพียงหมวดคำเดียวที่มีได้เป็นองค์ประกอบของประโยคหรือส่วนของประโยค

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาหมวดคำตามเกณฑ์ทางอรรถศาสตร์จะพบว่าความหมายของคำ “ด้วย” ในหมวดคำลงท้ายนั้น มีลักษณะที่แตกต่างไปจากหมวดคำอื่น ๆ กล่าวคือ มีความหมายในเชิงวัจนปฏิบัติศาสตร์ ความหมายดังกล่าวนี้จะสื่อถึงการขอร้อง และปรากฏได้เฉพาะในประโยคคำสั่งเท่านั้น แสดงรายละเอียดได้ดังนี้

3.5.2 ความหมายของคำ “ด้วย” ในหมวดคำลงท้าย

นวรรธ พันธ์เมธา (2553: 116) เรียกคำลงท้ายว่า “คำเสริม” โดยให้ความหมายว่าเป็น “คำที่เสริมเข้าไปในประโยค เพื่อช่วยแสดงเจตนา ท่าที ของผู้พูด และแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง” เช่นเดียวกับความเห็นของ Cooke (1989: 77) ที่กล่าวถึงคำลงท้ายว่า “มักแสดงให้รู้ถึง

ความสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้พูด ตลอดจนสถานการณ์หรือบริบทที่คำลงท้ายนั้นปรากฏ” ขณะที่ Amara Bhamoraput (1972) กล่าวถึง คำลงท้าย ว่า “คำลงท้าย อาจบ่งชี้มาลา เช่น แสดงการถาม หรือ บอกให้ทำ และอาจมีนัยบอกเพศหรือสถานภาพทางสังคมของผู้พูดและคู่สนทนาได้ด้วย”

นววรรณ พันธุ์เมธา แบ่งคำลงท้ายออกเป็น 3 ประเภท คือ 1. คำบอกมาลา หรือ คำแสดงอารมณ์ความรู้สึก 2. คำบอกการถาม และ 3. คำแสดงสถานภาพ แต่ไม่ได้จัดให้คำ “ด้วย” ปรากฏอยู่ในคำลงท้ายทั้ง 3 ประเภท

ในทางเดียวกัน Patcharin (1981: 29) อ้างถึงใน สุจริตลักษณ์ ตีผดุง และ สุขุมาวดี ขำหิรัญ (2548) ได้แบ่งคำลงท้ายเป็น 3 ประเภท เช่นเดียวกับ นววรรณ พันธุ์เมธา คือ 1. คำลงท้ายแสดงสถานภาพ (Status Particles), 2. คำลงท้ายแสดงคำถาม (Question Particles) และ 3. คำลงท้ายแสดงอารมณ์ ความรู้สึก (Mood Particles) แต่ Patcharin จัดให้คำ “ด้วย” เป็นสมาชิกของคำลงท้ายประเภทที่ 3 (แสดงอารมณ์ ความรู้สึก) ทั้งยังได้แสดงทรรศนะถึงคำลงท้าย “ด้วย” ร่วมกับคำลงท้าย “หน่อย” และ “ที” ว่า “วัจนกรรม ‘การขอร้อง’ (request) ในคำลงท้าย “ด้วย” แตกต่างจากคำลงท้าย “หน่อย” และ “ที” ตรงที่ไม่ได้ถูกนำมาใช้เพื่อแสดงเจตนาบังคับ (imposition) ทั้งนี้เพราะเรื่องที่ขอเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อย”

สุจริตลักษณ์ ตีผดุง และ สุขุมาวดี ขำหิรัญ (2548) แสดงความเห็นว่ “คำลงท้าย “ด้วย” สื่อความหมายแสดง ‘การขอร้อง’ ในวัจนกรรมขอร้อง ผู้พูดกล่าวถ้อยคำโดยใช้คำลงท้าย “ด้วย” เพื่อให้ผู้ถูกขอร้องมีความรู้สึกว่สิ่งที่ถูกขอร้องให้กระทำหรือสิ่งของที่ถูกขอนั้น ไม่ใช่ภาระและไม่ใช่การรบกวน แต่เป็นสิ่งที่ผู้ถูกขอร้องต้องกระทำสิ่งนั้น ๆ หรือต้องกระทำสิ่งที่เกี่ยวข้องอยู่แล้ว เพียงแต่ทำเพิ่มขึ้น จึงเสมือนว่ไม่ใช่ภาระและไม่ใช่การรบกวน เช่น “น้ำสองแก้ว ขอเมนด้วยนะ” เป็นการขอให้ผู้รับสารเอารายการอาหารมาให้เพิ่มขึ้นจากที่ต้องเอาน้ำมาให้อยู่แล้ว นั่นคือ การเอามาให้พร้อม ๆ กัน ไม่ใช่ภาระ หรือประโยค “ช่วยปิดประตูด้วยนะ” เป็นการขอให้ผู้รับสารปิดประตูในขณะที่ผู้รับสารก็กำลังจะเดินออกไปจากห้องอยู่แล้ว จึงไม่ใช่การรบกวนและไม่ใช่ภาระ”

ผู้วิจัยพบว่า คำลงท้าย “ด้วย” ที่นำมาศึกษา ให้ความหมายเชิงวัจนปฏิบัติศาสตร์ ในลักษณะของการแสดงวัจนกรรม ‘การขอร้อง’ เช่นเดียวกับที่นักภาษาศาสตร์ได้กล่าวไว้ในข้างต้น ดังตัวอย่าง (28) ซึ่งเคยได้แสดงไว้ก่อนหน้านี้

เวลาวันหนึ่งเสด็จไปประทับอยู่ริมเตาไฟ, ภรรยาคนเลี้ยงโคล้งพระองค์ว่, ช่วยดูขนมที่ปิ้งด้วยเถิด. ขณะนั้นทรงเหลาลูกขจรเพลินไป, มิได้เอาพระไต้. ครั้นหญิงนั้นกลับมาเห็นขนมใหม่ก็โกรธ...

(หนังสือจดหมายเหตุ ฯ THE BANGKOK RECORDER, 2537: 193)

ตัวอย่างข้างต้นนี้ คำสรรพนาม “พระองค์” แทนค่านาม “กระษัตริย์เอลเฟิร์ธ” (ในข้อความตัวอย่างไม่ได้กล่าวถึง) ซึ่งนั่งอยู่ริมเตาไฟ ดังนั้น ภรรยาคนเลี้ยงโคล้งจึงขอร้องให้กระษัตริย์เอลเฟิร์ธช่วยดู

ขนมที่ปิ้งซึ่งอยู่ตรงหน้า คำลงท้าย “ด้วย” ที่ปรากฏในข้อความนี้ช่วยลดทอนการบังคับให้ทำ อีกทั้งเรื่องที่ถูกขอร้องให้กระทำก็เป็นเรื่องเล็กน้อย สอดคล้องกับสุจริตลักษณะ ดีผดุง และสุขุมาวดี ขำศิริณ (2548) ที่กล่าวถึงคำ “ด้วย” ว่า ทำหน้าที่เป็นตัวสื่อการทำให้น้อยลง (minimizer)

เมื่อพิจารณาคำ “ด้วย” โดยอาศัยเกณฑ์ทางอรรถศาสตร์จำแนก พบว่าคำ “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์มากถึง 12 ความหมาย คือ 1. บอก ‘ผู้ทำ’, 2. บอก ‘เครื่องมือ’, 3. บอก ‘ลักษณะ’, 4. บอก ‘สาเหตุ’, 5. บอก ‘ผู้ร่วม’, 6. บอก ‘สถานที่’, 7. บอก ‘แหล่งเดิม’, 8. บอก ‘วิธีการ’, 9. บอก ‘บอกเนื้อความ’, 10. บอก ‘ความคล้อยตาม’, 11. บอก ‘การเข้าร่วม’ และ 12. บอก ‘การขอร้อง’ ซึ่งสามารถสรุปได้ตามตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 5: การจำแนกหมวดคำของคำ “ด้วย” โดยอาศัยเกณฑ์อรรถศาสตร์

ที่	หมวดคำ ความหมาย	คำเชื่อมอนุพากย์	คำบุพบท	คำเชื่อมนาม	คำกริยวิเศษณ์	คำลงท้าย
1.	บอก ‘ผู้ทำ’	-	✓	-	-	-
2.	บอก ‘เครื่องมือ’	-	✓	-	-	-
3.	บอก ‘ลักษณะ’	-	✓	-	-	-
4.	บอก ‘สาเหตุ’	✓	✓	-	-	-
5.	บอก ‘ผู้ร่วม’	-	✓	-	-	-
6.	บอก ‘สถานที่’	-	✓	-	-	-
7.	บอก ‘แหล่งเดิม’	-	✓	-	-	-
8.	บอก ‘วิธีการ’	-	✓	-	-	-
9.	บอก ‘เนื้อความ’	-	✓	-	-	-
10.	บอก ‘ความคล้อยตาม’	-	-	✓	-	-
11.	บอก ‘การเข้าร่วม’	-	-	-	✓	-
12.	บอก ‘การขอร้อง’	-	-	-	-	✓

หมายเหตุ: เครื่องหมาย ถูก (✓) ในช่องว่าง หมายถึง ความหมายนั้น ๆ สามารถปรากฏในหมวดคำได้ เช่น ความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘สาเหตุ’ สามารถปรากฏได้ในหมวดคำเชื่อมอนุพากย์ เป็นต้น

ในตารางที่ 5 จะเห็นว่าเกณฑ์ทางอรรถศาสตร์สามารถช่วยจำแนกหมวดคำบุพบท หมวดคำเชื่อมนาม หมวดคำกริยวิเศษณ์ และหมวดคำลงท้ายของคำ “ด้วย” ออกจากกันได้ เฉพาะคำเชื่อมอนุพากย์เท่านั้นที่มีความหมายบอก ‘สาเหตุ’ ซ้ำกับคำบุพบท ดังนั้น จึงต้องพิจารณาจากเกณฑ์วากยสัมพันธ์เป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ความหมายที่เหมือนกันของสองหมวดคำนี้ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างหมวดคำ อันเป็นคุณลักษณะหนึ่งของคำหลายหน้าที่ (polyfunctional word) เพียรศิริ วงศ์วิภานนท์ (2545) กล่าวถึงคำหลายหน้าที่ว่า “คำหนึ่ง ๆ อาจมีหลายหน้าที่ ถ้าหากคำดังกล่าวมีความหมายแก่นที่เอื้อให้นำไปใช้ในหน้าที่ทางไวยากรณ์ได้หลายอย่าง” อย่างไรก็ตาม ใน 1 หน้าที่หรือ 1 หมวดคำ ก็สามารถมีความหมายได้หลายความหมาย ดังเช่นหมวดคำบุพบท “ด้วย” ที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์มากถึง 9 ความหมาย แต่ความหมายเหล่านี้จะ

เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันหรือไม่นั้น ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ในบทที่ 5 (หากความหมายภายในหมวดคำบุพบทมีความสัมพันธ์กันถือว่าคำ “ด้วย” เป็นคำหลายความหมาย)

สรุป คำ “ด้วย” ปรากฏได้ใน 5 หมวดคำ คือ 1. คำเชื่อมอนุพากย์, 2. คำบุพบท, 3. คำเชื่อมนาม, 4. คำกริยาวิเศษณ์ และ 5. คำลงท้าย โดยในหมวดคำเชื่อมอนุพากย์ คำ “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์ 1 ความหมาย คือ บอก ‘สาเหตุ’ ขณะที่ในหมวดคำบุพบท คำ “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์มากถึง 9 ความหมาย คือ บอก ‘ผู้ทำ’, บอก ‘เครื่องมือ’, บอก ‘ลักษณะ’, บอก ‘สาเหตุ’, บอก ‘ผู้ร่วม’, บอก ‘สถานที่’, บอก ‘แหล่งเดิม’, บอก ‘วิธีการ’ และบอก ‘บอกเนื้อความ’ ส่วนในหมวดคำเชื่อมนาม หมวดคำกริยาวิเศษณ์ และหมวดคำลงท้าย นั้น คำ “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์เพียงหมวดคำละ 1 ความหมาย คือ บอก ‘ความคล้อยตาม’, บอก ‘การเข้าร่วม’ และ บอก ‘การขอร้อง’ ตามลำดับ

เมื่อจำแนกหมวดคำของคำ “ด้วย” ตามเกณฑ์ทางอรรถวากยสัมพันธ์แล้ว ในบทถัดไปผู้วิจัยจะศึกษาถึงหมวดคำและความหมายของคำ “ด้วย” ที่ปรากฏตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน

บทที่ 4

หมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน

คำ “ด้วย” ปรากฏใช้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัยและมีพัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์เรื่อยมาตามลำดับจวบจนกระทั่งสมัยปัจจุบัน ผู้วิจัยได้แบ่งช่วงระยะเวลาดังกล่าวออกเป็น 6 สมัย ได้แก่ **ช่วง 1** สมัยสุโขทัย (พ.ศ.1835 - พ.ศ.1983) **ช่วง 2** สมัยอยุธยา ถึง สมัยธนบุรี (พ.ศ.1983 - พ.ศ.2325) **ช่วง 3** สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 1 ถึง รัชกาลที่ 3 (พ.ศ.2325 - พ.ศ.2394) **ช่วง 4** สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 4 ถึง รัชกาลที่ 5 (พ.ศ.2394 - พ.ศ.2453) **ช่วง 5** สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 6 ถึง รัชกาลที่ 8 (พ.ศ.2453 - พ.ศ.2489) และ**ช่วง 6** สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 9 (พ.ศ.2489 - ปัจจุบัน) เพื่อศึกษาหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ในแต่ละช่วงสมัย

สำหรับหลักเกณฑ์ในการจัดแบ่งช่วงสมัยนั้น ผู้วิจัยพิจารณาจากหลักฐานที่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร โดยสมัยสุโขทัยมีหลักฐานประเภทจารึกที่เก่าที่สุด คือ ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง พ.ศ. 1835 ผู้วิจัยจึงเริ่มศึกษาข้อมูลภาษาตั้งแต่สมัยนี้

ปรีชา ช่างขวัญยืน (2515: 5-10) เห็นว่าภาษาไทยสมัยสุโขทัยเก่ากว่าภาษาไทยสมัยอยุธยา (แต่ไม่ได้หมายความว่าภาษาไทยสมัยอยุธยาสืบทอดมาจากสมัยสุโขทัย เนื่องจากผู้ใช้ภาษาอยู่คนละกลุ่มสังคมกัน) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงแบ่งช่วงสมัยของการศึกษาหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ออกเป็น**ช่วง 1** สมัยสุโขทัย และ**ช่วง 2** สมัยอยุธยา - ธนบุรี อย่างไรก็ตาม ภาษาทั้งสองกลุ่มสังคมนี้ก็ยังสามารถถือว่าเป็นภาษาไทยถิ่นเดียวกัน

ส่วนหลักฐานประเภทลายลักษณ์อักษรที่ปรากฏในสมัยอยุธยา - ธนบุรี นั้น มักเป็นจารึกความเรียง พงศาวดาร หมายรับสั่ง และจดหมายเหตุ ซึ่งมีปริมาณน้อย อีกทั้งเอกสารโดยมากมักพบในช่วงสมัยอยุธยาตอนปลาย ผู้วิจัยจึงรวมสมัยอยุธยาเข้ากับสมัยธนบุรี โดยเริ่มศึกษาเอกสารพระราชพงศาวดารกรุงเก่า พ.ศ. 2223 จนถึงหมายรับสั่งสมัยธนบุรี พ.ศ. 2323 รวมระยะเวลา 100 ปี ซึ่งพอจะทำให้เห็นการเปลี่ยนของภาษาได้

ขณะที่สมัยรัตนโกสินทร์ ช่วงรัชกาลที่ 1 มีการชำระกฎหมายตราสามดวง ทั้งยังมีการจัดพิมพ์หนังสือจดหมายเหตุ ฯ THE BANGKOK RECORDER ขึ้นในรัชกาลที่ 3 ซึ่งปรากฏสำนวนภาษาพูด ส่งผลให้ข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมมีความแตกต่างจากสมัยอยุธยา - ธนบุรี

อย่างไรก็ตาม สาเหตุที่ทำให้ผู้วิจัยแบ่งช่วงรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 ออกจากรัชกาลที่ 4 เนื่องจาก ปรีชา ช่างขวัญยืน (2515) กล่าวถึง พระราชวิจารณ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (จดหมายเหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวี, 2501: 61-62) ตอนหนึ่ง ว่า

“แต่ข้าพเจ้ายืนยันได้ว่าหนังสือฉบับนี้ไม่มีความเท็จเลย ความที่เคลื่อนไหวคลาดนั้นด้วยลิมบ้าง ด้วยทราบผิดไปบ้าง เรียงลงไม่ถูกเป็นภาษาไม่สู้แจ่มแจ้งบ้าง ทั้งวิธีเรียงหนังสือในอายุชั้นนั้นไม่สู้จะมีเครื่องมือสำหรับเขียนบริบูรณ์และคล่องแคล่ว เหมือนอย่างทุกวันนี้ ถ้าจะเขียนหนังสือแล้วคิดนาน ๆ บรรจุความให้แน่นในวรรคหนึ่งแล้วจกลงไป ผู้ใดแต่งหนังสือให้สั้นและให้จุความได้มาก ผู้นั้นแต่งหนังสือดี ไม่เหมือนอย่างเวลานี้ที่เขียนหน้ากระดาษหนึ่งได้ใจความสักบรรทัดเดียว มีแต่ “เอกชน” “เพื่อนมนุษย์” “โดย” อะไรต่าง ๆ เต็มไปทั้งหน้ากระดาษ อีกประการหนึ่ง ภาษาในรัชกาลที่ 4 เปลี่ยนจากภาษาใน 3 รัชกาลก่อนนั้น ครั้นตมมาถึงรัชกาลปัจจุบันนี้ยิ่งเปลี่ยนเร็วหนักขึ้นอีก ผู้ที่จะอ่านหนังสือโดยความไตร่ตรองกลับน้อยลงไปด้วยเหตุหลายอย่าง จนถึงนักเรียนชั้นใหม่ ๆ จับไปอ่านหนังสือเก่าซึ่งเขียนใน 3 รัชกาลแรก ไม่เข้าใจ และไม่พยายามที่จะอ่านด้วยเห็นว่าเรอระ่า รุ่มง่าม ไม่มีความรู้บริบูรณ์เหมือนเดี๋ยวนี้อ...”

เมื่อพิจารณาจากบทพระราชวิจารณ์ข้างต้น พบว่าในช่วงรัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 ภาษาไทยมีลักษณะที่ต่างจากช่วงรัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 ค่อนข้างมาก สังเกตได้จากข้อความที่ว่า “นักเรียนชั้นใหม่ ๆ จับไปอ่านหนังสือเก่าซึ่งเขียนใน 3 รัชกาลแรก ไม่เข้าใจ และไม่พยายามที่จะอ่านด้วยเห็นว่าเรอระ่า รุ่มง่าม ไม่มีความรู้บริบูรณ์เหมือนเดี๋ยวนี้อ...” อีกทั้งสมัยนี้ประเภทของเอกสารได้ขยายวงกว้างมากขึ้น กล่าวคือ ปรากฏเอกสารประเภทแสดงความเห็น และพระราชหัตถเลขา (รุ่งอรุณ ที่ชมขุนทดเถียร, 2545: 6) รวมถึงบทละครพูด ผู้วิจัยจึงจัดให้ช่วงรัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 เป็นสมัยเดียวกัน

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยได้แบ่งช่วงสมัยรัชกาลที่ 6 ออกจากสมัยรัชกาลที่ 5 เนื่องจากในช่วงระยะเวลานี้ เป็นยุคทองของวรรณกรรมไทย มีการจัดตั้งวรรณคดีสโมสร มีการวิพากษ์วิจารณ์ศิลปะการใช้ภาษาในงานวรรณกรรมอย่างจริงจังและกว้างขวาง นอกจากนี้ วรรณกรรมประเภทบทละครพูดและนวนิยาย ยังได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย วรรณกรรมเหล่านี้มักปรากฏบทสนทนาโต้ตอบเพื่อแสดงเจตนาต่าง ๆ ของตัวละคร เช่น การขอร้อง เป็นต้น จึงอาจส่งผลต่อข้อมูลคำ “ด้วย” ที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวม ในแง่ปริมาณของคำลงท้าย “ด้วย” บอก ‘การขอร้อง’ ที่อาจมีจำนวนมากกว่่าช่วงสมัยก่อน ๆ

ส่วนในช่วงสมัยปัจจุบันภาษาไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากคนในสังคมมีโอกาสเข้ารับการศึกษามากขึ้น มีการติดต่อกับสื่อสารกับคนต่างสังคมต่างวัฒนธรรม มีการรับสำนวนภาษาต่างประเทศเข้ามาใช้สื่อสาร เหล่านี้ล้วนส่งผลให้ภาษาไทยเกิดการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งเมื่อผู้วิจัยพิจารณาจากข้อมูลที่เกี่ยวข้องพบว่ามีคำ “ด้วย” มีบริบทการปรากฏในปริเฉทที่แตกต่างจากช่วงสมัยอื่น ๆ ค่อนข้างสูง

ดังที่ได้แสดงเกณฑ์การจำแนกหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ไว้ในบทที่ 3 ฉะนั้น ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ที่ปรากฏในข้อความตั้งแต่ **ช่วงที่ 1** สมัยสุโขทัย จนถึง **ช่วงที่ 6** สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 9 ดังนี้

4.1 คำบุพบท “ด้วย” ในสมัยต่าง ๆ

คำบุพบท “ด้วย” ปรากฏใช้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจวบจนสมัยปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ในแต่ละช่วงสมัยความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” มีความแตกต่างกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1.1 สมัยสุโขทัย

จากข้อมูล que ผู้วิจัยเก็บรวบรวม พบว่า ในสมัยสุโขทัย คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์แสดงการกของคำนามที่ตามหลัง ได้มากถึง 5 ความหมาย ได้แก่ 1. บอกการก ‘ผู้ร่วม’, 2. บอกการก ‘เครื่องมือ’, 3. บอกการก ‘สถานที่’, 4. บอกการก ‘สาเหตุ’ และ 5. บอกการก ‘ลักษณะ’ ดังนี้

4.1.1.1 ความหมายบอกการก ‘ผู้ร่วม’

คำบุพบท “ด้วย” ในสมัยสุโขทัยส่วนหนึ่งทำหน้าที่บ่งชี้ความหมายของคำนามที่ตามหลังว่ามีกรก ‘ผู้ร่วม’ โดยคำนามนั้นมักจะเป็น “มนุษย์” ที่ร่วมทำกรกกับผู้อื่น 2 ลักษณะ คือ 1. เป็นการกระทำต่อกัน (reciprocal) และ 2. เป็นการไปกระทำร่วมกับผู้ใดผู้หนึ่ง (active comitative / human companion)

- ความหมายบอกการก ‘ผู้ร่วม’ ที่ “เป็นการกระทำต่อกัน”

Stolz, Stroh และ Urdze (2006: 41,42) กล่าวถึงคำบุพบท “mit” (‘with’) ในภาษาเยอรมันว่า สามารถแสดงการก ‘ผู้ร่วม’ ของคำนามข้างท้ายแบบ “RECIPROCAL” หรือ “การกระทำต่อกัน” ได้ กล่าวคือ คำนามผู้ร่วมจะกระทำกรกอาการโต้ตอบกับคำนามผู้กระทำกรก (มักปรากฏต้นประโยค) โดยคำนามผู้ร่วมและคำนามผู้กระทำกรกต่างมีสถานภาพในเหตุการณ์เท่าเทียมกัน และทั้งคู่ผลัดกันเป็นผู้กระทำ (active) และผู้ถูกกระทำ (passive) ดังนี้

German : Agnes unterhält sich **mit** Werner.

‘Agnes is chatting **with** Werner.’

(Thomas Stolz และคณะ, 2006: 41)

ในตัวอย่างที่แสดงไปนั้น จะเห็นได้ว่าทั้ง “Agnes” และ “Werner” ต่างทำกรก “chat” หรือ ‘สนทนา’ ต่อกัน ดังนั้น คำนามทั้งคู่จึงเป็นทั้งผู้กระทำ (ผู้พูด) และผู้ถูกกระทำ (ผู้ฟัง) เช่นเดียวกัน

คำนาม ‘ผู้ร่วม’ ที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” ในสมัยสุโขทัยมีลักษณะเช่นที่กล่าวมา ดังนี้

- (1) พ่อกุไปรบขุนสามชนหัวซ้าย ขุนสามชนขั้มาหัวขวา ขุนสามชนเคลื่อนเข้า ไฟรฟ้า
หน้าใสพ่อกุ หนีญญ่ายพายจแจ้น กุบหนี กุชี้ข้างเบกพล กุซบเข้าก่อนพ่อกุ กุต่อข้าง
ด้วยขุนสามชน

ด้วย [+บุพบท] +[__ผู้ร่วม +มนุษย์]

ขุนสามชน [+นาม +ผู้ร่วม +มนุษย์]

จารึกพ่อขุนรามคำแหง

(กรมศิลปากร, 2527: 8)

ตัวอย่าง (1) ในประโยค “กุต่อข้างด้วยขุนสามชน” คำบุพบท “ด้วย” ทำหน้าที่บอกการก
คำนามที่ตามหลังว่าเป็น ‘ผู้ร่วม’ ซึ่งทำกริยา “ต่อข้าง” หรือ ‘ชนข้าง’ ร่วมกับคำสรรพนามที่อยู่ต้น
ประโยค “กุ” (พ่อขุนรามคำแหง) จะเห็นได้ว่ากริยา “ต่อข้าง” นี้ เป็นกริยาที่ต้องการผู้ร่วมกระทำ อีกทั้งผู้กระทำและผู้ร่วมกระทำต้องผลัดกันทำกริยา

- ความหมายบอกการก ‘ผู้ร่วม’ ที่ “เป็นการไปกระทำร่วมกับผู้ใดผู้หนึ่ง”

นอกจากคำบุพบท “mit” (‘with’) ในภาษาเยอรมัน ที่แสดงการก ‘ผู้ร่วม’ ของ
คำนามที่ตามหลังลักษณะ “เป็นการกระทำต่อกัน” แล้ว Stolz, Stroh และ Urdze (2006: 41,42)
ยังได้เสนอการก ‘ผู้ร่วม’ ของคำนามที่ตามหลังคำบุพบท “mit” แบบ “ACTIVE COMITATIVE /
HUMAN COMPANION” หรือ “เป็นการไปกระทำร่วมกับผู้หนึ่งผู้ใด” กล่าวคือ “เป็นการกระทำ
กริยาไปพร้อมกันโดยมีคนหนึ่งเป็นหลักในการกระทำกริยานั้น” อาจเป็นคำนามผู้ร่วมที่ตามหลังคำ
บุพบท “ด้วย” ทำกริยาร่วมไปกับคำนามผู้กระทำกริยา (อยู่ต้นประโยค) ซึ่งเป็นหลัก หรืออาจเป็น
คำนามผู้กระทำกริยาร่วมทำกริยาไปกับคำนามผู้ร่วมซึ่งเป็นหลักก็ได้ ดังตัวอย่าง

German : Agnes geht mit ihrer Tochter spazieren.

‘Agnes is going for a walk with her daughter.’

(Thomas Stolz และคณะ, 2006: 41)

ตัวอย่างที่แสดงไปนี้ คำนาม “Agnes” และคำนาม “her daughter” ร่วมทำกริยา “walk”
หรือ ‘เดินเล่น’ ไปด้วยกัน แต่คำนาม “Agnes” มีสถานะเป็นผู้กำหนดหรือควบคุมคำนาม “her
daughter” ในลักษณะเป็นผู้พาไป

คำนาม ‘ผู้ร่วม’ ที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” ในสมัยสุโขทัยมีลักษณะเช่นที่กล่าวมา ดัง
ตัวอย่าง

- (2) พระองค์ท่านเสด็จในกำแพงเพชรบุรีศรีวิมลลาสน์ ด้วยพระราชศฤงคารบริวารพล และจตุรงคนิกรธาราน้ำ

ด้วย [+บุพบท] +[_ผู้ร่วม +มนุษย์]

พระราชศฤงคารบริวารพลและจตุรงคนิกร [+นามวลี +ผู้ร่วม +มนุษย์]

จารึกกกุฬหมายลักษณะโจร

(กรมศิลปากร, 2527: 156)

ตัวอย่าง (2) นี้ วินัย พงศ์ศรีเพียร (2554: 3) อธิบายว่า “พระองค์ท่าน” หมายถึง สมเด็จพระปิตรมหาราชบุตรธรรมราชาธิราชศรีบรมจักรพรรดิราช ซึ่งเสด็จไปประทับในกำแพงเพชรบุรีศรีวิมลลาสน์ พร้อมด้วยพระราชศฤงคารบริวารพลและทหารทั้ง 4 เหล่าทางลำนน้ำ

คำสรรพนาม “พระองค์ท่าน” ในตำแหน่งต้นประโยคทำกริยา “เสด็จ” ร่วมไปกับนามวลีที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” ได้แก่ “พระราชศฤงคารบริวารพลและจตุรงคนิกร” ซึ่งมีการกเป็น ‘ผู้ร่วม’ แต่คำสรรพนาม “พระองค์ท่าน” มีสถานะเป็นผู้กำหนดหรือควบคุมนามวลี “พระราชศฤงคารบริวารพลและจตุรงคนิกร” ซึ่งเป็นผู้ถวายการรับใช้

4.1.1.2 ความหมายบอกการก ‘เครื่องมือ’

นอกจากคำบุพบท “ด้วย” จะแสดงการกของคำนามที่มีความหมาย ‘ผู้ร่วม’ แล้ว คำบุพบท “ด้วย” ยังสามารถบอกการกคำนามที่มีความหมาย ‘เครื่องมือ’ ได้ คำนามที่มีความหมาย ‘เครื่องมือ’ นี้ จะเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตก็ได้ แต่ถูกผู้ทำกริยาในประโยคใช้เป็นเครื่องมือในการทำกิจกรรม หรือใช้เป็นส่วนประกอบสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

การก ‘เครื่องมือ’ ของคำนามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” นั้น มีหลายลักษณะ เช่น มนุษย์ (human instrument), อวัยวะของร่างกาย (body part instrument), ยานพาหนะ (means of transportation), วัสดุส่วนประกอบ (material) และ เครื่องมือ เครื่องใช้ (tool) เป็นต้น ในสมัยสุโขทัยพบคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘เครื่องมือ’ เพียงบางลักษณะเท่านั้น ดังตัวอย่าง

- (3) ○ พระมหาราชอุทลวงนั้นกระทำปฏิหารย์อัศจรรย์หนักหนา และมีพระธาตุอันใหญ่ ล้อมหลายแอกม ○ ก่อตั้งมหาพิหารใหญ่ด้วยอิฐเสร์จบริวารแล้ว จึงไปสืบค้นหาเอาพระพุทธรูปหินเก่าแก่แต่บุราด้วยไกล ชั่วสองสามคืน เอามาประดิษฐานไว้ในมหาพิหาร ลางแห่งได้คอได้ตน ลางแห่งได้ผมได้แขนได้ออก ลางแห่งได้หัวตกล้อแลสี่คนหาม เอามาจึงได้ ○ ลางแห่งได้แข้งได้ขา ลางแห่งได้มือได้ตีน ย่อมพระหินอันใหญ่ ชักมาด้วยล้อด้วยเกวียน เช่นเข้าในมหาพิหาร

ด้วย [+บุพบท] +[_เครื่องมือ +วัตถุ]

เกวียน [+นาม +เครื่องมือ +วัตถุ]

จารึกวัดศรีชุม ด้าน 2 บรรทัด 28-37

(กรมศิลปากร, 2527 : 74-75)

- (4) เจ้าเมืองตรอกสลอบ แลแขงนแผ่ใจรักมักบุญธรรมเป็นขุนผู้ใจดี ขวนลูกเจ้า ลูกขุน มุนนายไพรไทย ทั้งชาวแม่ชาวเจ้าทั้ง หลายพิมพ์รูปพระด้วยเหยือกด้วยดินได้ หมั้น พันร้อยแปดอัน

ด้วย [+บุพบท] +[_เครื่องมือ +วัตถุ]

เหยือก, ดิน [+นาม +เครื่องมือ +วัตถุ]

จารึกวัดบางสนุก

(กรมศิลปากร, 2527: 24)

- (5) เมื่อฉลองพระยีนเป็นเจ้าคาบหลังนั้นโสดในเดือนหกบุรณมีวันพฤหัสบดี ท่านพญา ธรรมิกราชให้ท่านแปลงปราสาทอันหนึ่งและประดับงามดีหนักหนา ฝักอุมาไป ดั่งมหาไพชยนต์ปราสาทนั้นตายแลจึงสรงพระธาตุเป็นเจ้าด้วยน้ำสุคนธศรีสินธุธารา แล้วจึงบูชาพระธาตุเป็นเจ้าด้วยเครื่องบูชาทั้งหลายอันพิเศษหนักหนาและครบถ้วน สามวัน

ด้วย [+บุพบท] +[_เครื่องมือ +วัตถุ]

เครื่องบูชา (ทั้งหลาย) [+นาม +เครื่องมือ +วัตถุ]

จารึกวัดพระยีน

(กรมศิลปากร, 2527 : 100)

ในตัวอย่าง (3) (4) และ (5) คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘เครื่องมือ’ ของคำนามที่ตามหลัง แต่ทั้ง 3 ตัวอย่างมีความต่างกันตรงที่ ตัวอย่าง (3) คำนาม “เกวียน” ซึ่งปรากฏในตำแหน่งท้าย คำบุพบทเป็นเครื่องมือประเภทพาหนะ ตัวอย่าง (4) คำนาม “เหยือก” แปลว่า ‘ตัก’ และคำนาม “ดิน” ต่างเป็นเครื่องมือประเภทวัสดุที่ถูกใช้เป็นส่วนประกอบในการสร้างพระพิมพ์ ส่วนตัวอย่าง (5) คำนาม “เครื่องบูชา” เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ที่ถูกผู้ทำนำไปทำกิจกรรม “บูชาพระธาตุเป็นเจ้า”

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าในสมัยสุโขทัยคำบุพบท “ด้วย” สามารถปรากฏหน้า “คำบอก เวลา” ซึ่งแสดงการก ‘เครื่องมือ’ ได้

วิจิตรนั ภาณุพงศ์ (2538: 72-75) กล่าวถึง “คำบอกเวลา” ว่ามีลักษณะที่คล้ายคลึงและ แตกต่างกับคำนาม กล่าวคือ หมวดคำทั้งสอง “สามารถปรากฏข้างหลังคำบุพบทได้” แต่ก็มีข้อ แตกต่างกันตรงที่ “คำนาม” สามารถปรากฏข้างหน้าคำบอกกำหนดเสียงโทได้ ส่วน “คำบอกเวลา” ไม่สามารถปรากฏเช่นนั้นได้ ดังตัวอย่าง

คำนาม: หนังสือนี้

คำบอกเวลา: *เย็นนี้ *คืนนี้

คำบอกเวลา ที่ปรากฏท้ายคำบุพบท “ด้วย” ในปริจเฉทสมัยสุโขทัย มีดังต่อไปนี้

- (6) เมื่อปีอันพระยามหารธรรมราชก่พระธาตุนี้ ชนม์คนถอยจากร้อยปีนั้นได้ร้อยสามสิบเก้าปีแล ปีอันถอยนั้นว่าไซริในปีเถาะแต่ปีนั้นมาแล ผุงเจ้าขุนพราหมณ์ เศรษฐี ถอยจากเป็นมลาก เป็นดีเข้าแต่นั้นแล ยังผุงรู้ หลวก โทรทายยาหยูกก็ถอยแต่นั้นแล บ่ชอบบ่ยำ เลย ผิมมีคนถามดังนี้โสด แต่วันพระเจ้าเราได้เป็นพระพุทธรูปในใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ มาถึงวันสถาปนาพระศรีรัตนธาตุนี้ได้เท่าใด ให้แก้ว่าดังนี้ ผิจักนับด้วยปี ได้พันเก้าร้อยสี่สิบหกปี ๐ ปี อันพระได้เป็นพระพุทธรูปนั้นในปีกอก ผิจักนับด้วยเดือน ได้ ญิบหมื่นสี่พันหกสิบเดือน ๐ เดือนอันพระได้เป็นพระพุทธรูปนั้นในเดือนหกบุรณมี ผิจักนับด้วยวัน ได้เจ็ดแสนหมื่นสี่ร้อยหกสิบแปดวัน...

ด้วย [+บุพบท] +[_ เครื่องมือ +เวลา]

ปี, เดือน, วัน [+นาม +เครื่องมือ +เวลา]

จารึกนครชุม ด้าน 1 บรรทัด 26-29

(กรมศิลปากร, 2527 : 30-31)

ดังตัวอย่าง (6) คำว่า “ปี”, “เดือน”, “วัน” ที่ปรากฏหลังคำบุพบท “ด้วย” ล้วนเป็น “คำบอกเวลา” อย่างไรก็ดี คำเหล่านี้เมื่อปรากฏหลังคำบุพบท “ด้วย” ต่างก็มีการก ‘เครื่องมือ’ ให้ความหมายว่า ‘ช่วงเวลา’ ซึ่งนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการนับ แตกต่างจากคำนามการก ‘เครื่องมือ’ ในตัวอย่าง (3) (4) (5) ตรงที่ “คำบอกเวลา” มีความเป็นนามธรรมสูงกว่า

4.1.1.3 ความหมายบอกการก ‘สถานที่’

คำบุพบท “ด้วย” ในสมัยสุโขทัยสามารถทำหน้าที่บอกการก ‘สถานที่’ ของคำนามที่ตามหลังได้ และคำนามที่มีความหมาย ‘สถานที่’ นี้ มักเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิตหรือเป็นเพียงอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งในร่างกายเท่านั้น ดังตัวอย่าง

- (7) ...จารึกอันถั่ง มีในเมืองชเสียง สถาบไว้ด้วยพระศรีรัตนธาตุน จารึกอันถั่ง มีในถ้ำชื่อถ้ำพระราม อยู่ฝั่งน้ำลำพาย จารึกอันถั่ง มีในถ้ำรัตนธาร ...

ด้วย [+บุพบท] +[_ สถานที่ +พื้นที่]

พระศรีรัตนธาตุน [+นาม +สถานที่ +พื้นที่]

จารึกพ่อขุนรามคำแหง

(กรมศิลปากร, 2527: 17)

ในตัวอย่าง (7) คำบุพบท “ด้วย” ปรากฏหน้าคำนาม “พระศรีรัตนธาตุน” ซึ่งเป็นสิ่งไม่มีชีวิตเพื่อบ่งชี้ว่าคำนาม “พระศรีรัตนธาตุน” นั้น เป็นสถานที่หรือพื้นที่ที่ตั้งจารึก

4.1.1.4 ความหมายบอกการก ‘สาเหตุ’

คำนามแสดงการก ‘สาเหตุ’ ที่ปรากฏหลังคำบุพบท “ด้วย” ในสมัยสุโขทัยนั้น มักมีลักษณะเป็นนามธรรม อย่างไรก็ตามดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 ว่า “บุพบทวลี” สามารถย้ายตำแหน่งมาวางในต้นประโยคได้ ผู้วิจัยพบโครงสร้างวากยสัมพันธ์เช่นนี้ในปริเฉทสมัยสุโขทัย ดังตัวอย่าง

- (8) **ด้วย**กุศลผลกุช้ำหล่อพระพุทธริมพ์ ถ้วนวันเกิดทำบูชาพระศรีรัตนตรัย ฟังพระสัด
ปรณาภิธรรม สรรพบริบูรณ์กลปนา⁵³ อานิสงส์นั้ไปทั่วไตรภพสบ สัตว์นิกร บิดร
ญาตีสาสุชน ส่วนตนกูช้ำขอไปเกิด เอากำเนิดในดุสิต...

ด้วย [+บุพบท] +[__สาเหตุ +นามธรรม]

กุศลผล [+นาม +สาเหตุ +นามธรรม]

จากรีกแผ่นศิใบุควัดมหาธาตุ

(กรมศิลปากร, 2527: 105)

ตัวอย่าง (8) นี้ คำบุพบท “ด้วย” ปรากฏตำแหน่งหน้าคำนาม “กุศลผล” หรือ ‘ผลกุศล’ มีลักษณะเป็นนามธรรม “กุศลผล” นี้ เกิดจากผู้ทำในประโยค คือ “กูช้ำ” ได้สร้างพระพุทธริมพ์ ได้บูชาพระรัตนตรัย ได้ฟัง “สัดปรณาภิธรรม” หรือ “สตัดปรณาภิธมม⁵⁴” เป็น “สาเหตุ” ให้สรรพสัตว์และญาติมิตรล้วนได้รับอานิสงส์ ส่วน “ตนกูช้ำ” หรือตัวผู้สร้างได้ไปเกิดในดุสิตสวรรค์

4.1.1.5 ความหมายบอกการก ‘ลักษณะ’

คำนามแสดง ‘ลักษณะ’ ที่ปรากฏหลังคำบุพบท “ด้วย” ในสมัยสุโขทัยนั้น มักเป็นนามธรรม และมีความสัมพันธ์กับคำกริยาแสดงอาการ โดยคำนามหลังคำบุพบท “ด้วย” จะทำหน้าที่บอกลักษณะของคำกริยาแสดงอาการนั้น ๆ ดังตัวอย่าง

- (9) ขุนจ้งนั้ชั้ข้างสรายเป็นสารสูงใหญ่แก่ม น้ามันข้างกำลังตก แล่นมา**ด้วย**เร็วหนัก
หนา

ด้วย [+บุพบท] +[__ลักษณะ +นามธรรม]

เร็ว (หนักหนา) [+กริยา⁵⁵ +ลักษณะ +นามธรรม]

จารึกวัดศรีชุม

(กรมศิลปากร, 2527: 66)

⁵³ กลปนา หมายถึง การอุทิศที่ดิน สิ่งของรวมถึงผู้คนเพื่อเป็นผลประโยชน์แก่วัดและพุทธศาสนา แต่ในที่นี้หมายถึง “อุทิศ” (พันธุทิพย์ ธีระเนตร, 2547)

⁵⁴ สตัดปรณาภิธมม หมายถึง พระอภิธรรม 7 คัมภีร์ ได้แก่ สงคณิ วิภงค ธาตุกถา ปุคคผลปณญตติ กถาวตถุ ยมก ปฏฐาน โดยมีการย่อเพื่อให้จดจำได้ง่าย คือ “ส วิ ธา ปุ ก ย ป” (ฉ่ำ ทองคำวรรณ, 2527)

⁵⁵ กริยาสภาวมาลา “เร็ว” ในที่นี้ทำหน้าที่ได้เช่นเดียวกับคำนาม

ตัวอย่าง (9) “ข้างตม้น” แสดงกิริยาอาการ “เล่นมา” หรือ “วิ่งมา” ส่วนกิริยา “เร็ว (หนักหนา)” ที่ปรากฏในตำแหน่งข้างท้ายคำบุพบท “ด้วย” ทำหน้าที่ช่วยแสดง “ลักษณะอาการ” เพิ่มเติมของกริยาดังกล่าวว่ามีอัตราความเร็วในการเคลื่อนที่สูง

4.1.2 สมัยอยุธยา - สมัยธนบุรี

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวม พบว่า ในสมัยอยุธยา - สมัยธนบุรี คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์แสดงการกของคำนามที่ตามหลังได้มากกว่าสมัยสุโขทัย 1 ความหมาย คือ การก ‘บอกเนื้อความ’ รวมเป็น 6 ความหมาย ได้แก่ 1. บอกการก ‘ผู้ร่วม’, 2. บอกการก ‘เครื่องมือ’, 3. บอกการก ‘สถานที่’, 4. บอกการก ‘สาเหตุ’, 5. บอกการก ‘ลักษณะ’ และ 6. บอกการก ‘บอกเนื้อความ’ ดังนี้

4.1.2.1 ความหมายบอกการก ‘ผู้ร่วม’

คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ของคำนามที่ตามหลังในสมัยอยุธยา - สมัยธนบุรี มีลักษณะที่สอดคล้องกับสมัยสุโขทัย กล่าวคือ คำนามผู้ร่วมซึ่งมักจะเป็น “มนุษย์” ร่วมทำกริยากับผู้อื่น 2 ลักษณะ คือ 1. เป็นการกระทำต่อกัน และ 2. เป็นการไปกระทำร่วมกับผู้ใดผู้หนึ่ง ดังตัวอย่าง

- (10) แลกรมการผู้ใด ๆ คบซื้อขายนาวพระด้วยข้าพพระ ซึ่งพระราชอุทิศไว้สำหรับพระแลอาราม แลมิได้เป็นอิฐปูนบำเพ็ญพระเจ้า ไหยกน่านนั้นออก แลให้เจ้านาเอาเงินแก่ผู้ขาย

ด้วย [+บุพบท] + [__ผู้ร่วม +มนุษย์]

ข้าพพระ [+นาม +ผู้ร่วม +มนุษย์]

ประชุมพระตำราบรมราชูทิศเพื่อกัลปนาสมัยอยุธยา ภาค 1

(กรมศิลปากร , 2510: 78)

- (11) แลมุสุล้ามอกไปด้วยข้าพเจ้า

ด้วย [+บุพบท] + [__ผู้ร่วม +มนุษย์]

ข้าพเจ้า [+สรรพนาม +ผู้ร่วม +มนุษย์]

(ประวัติโกษาปานและบันทึกการเดินทางไปฝรั่งเศส, 2530: 59)

ตัวอย่าง (10) คำบุพบท “ด้วย” ปรากฏในตำแหน่งหน้าคำนาม “ข้าพพระ” ทำหน้าที่บอกการกว่าคำนามนั้นเป็น ‘ผู้ร่วม’ ซึ่งทำกริยา “ซื้อขาย” ที่นาของพระกับคำนาม “กรมการ(ผู้ใด ๆ)” คำนามทั้งสองมีลักษณะความสัมพันธ์กับคำกริยาแบบ “กระทำต่อกัน” นั่นคือ “การซื้อขายแลกเปลี่ยน”

ส่วนตัวอย่าง (11) คำบุพบท “ด้วย” ปรากฏในตำแหน่งหน้าคำสรรพนาม “ข้าพเจ้า” ทำหน้าที่บอกการกว่าคำสรรพนามนั้นเป็น ‘ผู้ร่วม’ ซึ่งทำกริยา “ไป” พร้อมกับคำนาม “มูสุลัมอก” คำนามและคำสรรพนามข้างต้นมีลักษณะความสัมพันธ์กับคำกริยาแบบ “ฝ่ายหนึ่งไปกระทำกริยาร่วมกับอีกฝ่าย” จะเห็นได้ว่า ตัวอย่าง (11) นี้แตกต่างจากตัวอย่าง (2) “พระองค์ท่านเสด็จในกำแพงเพชรบุรีศรีวิมลลาสน์ด้วยพระราชศฤงคารบริวารพลและจตุรงคณิกธรรลำนน้ำ” ที่ได้กล่าวไปแล้ว ตรงที่ คำนาม “มูสุลัมอก” ตามไปทำกริยาร่วมกับคำสรรพนาม “ข้าพเจ้า” (ผู้ร่วม) มิใช่ผู้ร่วมตามไปทำกริยาร่วมกับผู้ทำ

4.1.2.2 ความหมายบอกการก ‘เครื่องมือ’

คำบุพบท “ด้วย” ซึ่งปรากฏในสมัยอยุธยา - ธนบุรี สามารถบอกการก ‘เครื่องมือ’ ของคำนามที่ตามหลังได้ โดยเครื่องมือที่ปรากฏมักมีลักษณะเป็นอวัยวะของร่างกาย, วัสดุ ส่วนประกอบ และเครื่องมือเครื่องใช้ ดังตัวอย่าง

- (12) ถ้าและทรงสั่งมหาดเล็กเลวก็ให้มหาดเล็กเลวรับสั่งเกิด แต่เมื่อจะออกไปนั้นให้กราบลงสามทีแล้วคลานด้วยศอกถอยหลังออกไปจนสุดที่ฝ้าแล้ว ถวายบังคมอีกสามทีจึงวิ่งไป อย่าให้ย่นขึ้นวิ่งไปในที่ฝ้า

ด้วย [+บุพบท] + [__เครื่องมือ + รูปธรรม]

ศอก [+นาม + เครื่องมือ + รูปธรรม]

ตำราแบบธรรมเนียมในราชสำนักครั้งกรุงศรีอยุธยา

(กรมศิลปากร, 2493: 32)

- (13) แลเป็นกลทำด้วยทองเหลือง

ด้วย [+บุพบท] + [__เครื่องมือ + วัตถุ]

ทองเหลือง [+นาม + เครื่องมือ + วัตถุ]

(ประวัติโกษาปานและบันทึกการเดินทางไปฝรั่งเศส, 2530: 39)

- (14) และมีรับสั่งตรัสว่าราชทูต อุปทูต ตริทูต อยู่ณกรุง ๆ ประรณาบารมีมากแล้ว จึงได้มานมัสการพระทันตธาตุ ได้สักการบูชาด้วยเสื้อผ้าสิ่งของทั้งปวงจะได้มีพาศนาลัย ๆ ขึ้นไป

ด้วย [+บุพบท] + [__เครื่องมือ + วัตถุ]

เสื้อผ้าสิ่งของทั้งปวง [+นามวลี + เครื่องมือ + วัตถุ]

(จดหมายเหตุระยะทางพระอุบาลีไปลังกาทวีป, 2473: 83)

ตัวอย่าง (12) (13) และ (14) คำบุพบท “ด้วย” ปรากฏหน้าคำนาม “ศอก”, “ทองเหลือง” และนามวลี “เสื้อผ้าสิ่งของทั้งปวง” ตามลำดับ “ศอก” ซึ่งเป็นอวัยวะส่วนหนึ่งของร่างกายถูกใช้เป็น

เครื่องมือเพื่อเคลื่อนที่ร่วมกับอวัยวะส่วนอื่น ๆ ขณะที่ “ทองเหลือง” ถูกใช้เป็นวัตถุติดอย่างหนึ่งในการสร้างปืนกล ส่วน “เสื้อผ้าสิ่งของทั้งปวง” ถูกนำมาใช้เสมือนเครื่องมือเพื่อสักการบูชาพระทันตธาตุ

4.1.2.3 ความหมายบอกการก ‘สถานที่’

สมัยอยุธยา - ธนบุรี คำบุพบท “ด้วย” สามารถปรากฏหน้าคำนามที่มีการก ‘สถานที่’ ได้ ดังตัวอย่าง

- (15) และมีฎีกาสำเร็จ (มี) บัญชีนายสามจอมไว้ด้วยตำราและเพลลา⁵⁶ พระตำราและบัญชีทะเบียน และบุรพกษัตราอุทิศไว้แต่ก่อนสำหรับพระศาสนาและอารามทั้งปวงแต่ก่อน

ด้วย [+บุพบท] +[_สถานที่ +พื้นที่]

ตำราและเพลลา [+นามวลี +สถานที่ +พื้นที่]

ประชุมพระตำราบรมราชูทิศเพื่อกัลปนาสมัยอยุธยา ภาค 1

(กรมศิลปากร, 2493: 40-41)

ในตัวอย่าง (15) คำบุพบท “ด้วย” ปรากฏในตำแหน่งหน้านามวลี “ตำราและเพลลา” ซึ่งเป็นสถานที่สำหรับ “ไว้” (เก็บ,บันทึก) รายละเอียดเกี่ยวกับบัญชีที่ดินของนายสามจอม

คำบุพบท “ด้วย” ในตัวอย่าง (15) นี้ จึงทำหน้าที่บอกการก ‘สถานที่’ ของนามวลี “บัญชีนายสามจอม”

4.1.2.4 ความหมายบอกการก ‘สาเหตุ’

สมัยอยุธยา - ธนบุรี คำบุพบท “ด้วย” สามารถปรากฏหน้าคำนาม เพื่อบอกการก ‘สาเหตุ’ ของคำนามนั้นได้ ดังตัวอย่าง

- (16) แลให้ตามตำราพระราชโองการไว้แต่ก่อนนั้น ซึ่งพระราชเมาศีให้กราบทูลขอให้เมืองนครศรีธรรม ซึ่งชะแมบ้านหมื่นพิจิตรผู้เฒ่า มาบ้านกุฎีหลวงซึ่งพันศรีเฒ่าผู้นั้น แลบ้านสมสมัคพรคพวกญาติล้าเลอเท่านั้น ซึ่งพระราชทานให้ขาดให้ช่วยเป็นกำลังรักษาพระเจ้าแลสงฆ์ไปมาอุโบสถอิกรรมทำกิจ ช่วยซ่อมแซมเล็กพระศาสนาญาติชาวพระกัลปนา เทียงแท้ด้วยประการใด ๆ ไשר ให้ญาติโยมบังคับเอาทรัพย์นั้น มาเป็นอิฐปูนบำเพ็ญพระศาสนาถวายตามพระราชกุศล

ด้วย [+บุพบท] +[_สาเหตุ +นามธรรม]

ประการใด ๆ [+นามวลี +สาเหตุ +นามธรรม]

ประชุมพระตำราบรมราชูทิศเพื่อกัลปนาสมัยอยุธยา ภาค 1

(กรมศิลปากร, 2510: 79)

⁵⁶ เพลลา [เพลลา] คือ ชื่อกระดาดสาขชนิดบาง โบราณใช้ร่างหนังสือด้วยดินสอดำหรือใช้ประโยชน์อย่างอื่น เช่นปิดหุ่นหัวโขนและหุ้มอื่น ๆ เรียกว่า กระดาดเพลลา (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2555: 800)

ตัวอย่าง (16) คำบุพบท “ด้วย” ทำหน้าที่บอกการกนามวลีที่ตามหลัง “ประการใด ๆ” ว่าเป็น “สาเหตุ” ของกริยา “เที่ยงแท้” หรือ “แน่นอน” ส่งผล “ให้ญาติโยมบังคับเอาทรัพย์นั้น มาเป็นอิฐปูนบำเพ็ญพระศาสนาถวายตามพระราชกุศล”

4.1.2.5 ความหมายบอกการก ‘ลักษณะ’

สมัยอยุธยา - สมัยธนบุรี คำบุพบท “ด้วย” สามารถปรากฏหน้าคำนามที่มีการก ‘ลักษณะ’ ได้ ดังตัวอย่าง

(17) แลอุตส่าห์มารับสู้อัตโนด้วยความยินดีนี้

ด้วย [+บุพบท] + [__+ลักษณะ +นามธรรม]

ความยินดี [+นาม +ลักษณะ +นามธรรม]

(ประวัติโกษาปานและบันทึกการเดินทางไปฝรั่งเศส, 2530)

ตัวอย่าง (17) คำบุพบท “ด้วย” ทำหน้าที่บอกการกของคำนาม “ความยินดี” ที่ปรากฏอยู่ในตำแหน่งข้างท้ายว่ามีกรก ‘ลักษณะ’ คำนาม “ความยินดี” มีความสัมพันธ์กับประธานของประโยค (ไม่ปรากฏในข้อความ) และกริยาวลีแสดงอาการ “อุตส่าห์มารับสู้อัตโน” หมายถึง ‘ต้อนรับอย่างแข็งขัน’ เนื่องจากช่วยอธิบายลักษณะของประธานและลักษณะของกริยาดังกล่าว

4.1.2.6 ความหมายบอกการก ‘บอกเนื้อความ’

ดังได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 แล้วว่า คำนามที่มีการก ‘บอกเนื้อความ’ คือ “คำนามที่แสดงความเกี่ยวข้องบางประการกับคำกริยาในลักษณะที่ช่วยบอกเรื่องราว หรือบอกเนื้อความ” ผู้วิจัยพบว่า ในสมัยอยุธยา - ธนบุรี คำบุพบท “ด้วย” สามารถปรากฏหน้าคำนามที่แสดงการก ‘บอกเนื้อความ’ ได้ ดังตัวอย่าง

(18) ถ้าทรงว่าวเพลาเข้าเพลาเย็นนั้น เจ้ากรมปลัดกรมผู้อยู่เวรเข้ามาคอยกราบทูลพระกรุณาด้วยลมกลั้วลมอ่อน ครั้นเสด็จไปทรงว่าวเจ้ากรมปลัดกรม ซึ่งอยู่เวรประณมมือแท้เสด็จไปจนถึงลานทรงว่าว ณ สวนกระต่ายแล้วเฝ้าคอยรับสั่ง

ด้วย [+บุพบท] + [__เนื้อความ +นามธรรม]

ลมกลั้วลมอ่อน [+นามวลี +เนื้อความ +นามธรรม]

ตำราแบบธรรมเนียมในราชสำนักครั้งกรุงศรีอยุธยา

(กรมศิลปากร, 2493: 44)

ตัวอย่างที่ (18) คำบุพบท “ด้วย” ปรากฏในตำแหน่งหน้านามวลี “ลมกลั้วลมอ่อน” เพื่อบอกว่านามวลีดังกล่าวเป็น “เนื้อความ” ที่เจ้ากรมปลัดกรมนำขึ้นกราบ “ทูล”

4.1.3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

จากข้อมูลของผู้วิจัยเก็บรวบรวมพบว่า ในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์แสดงการกของคำนามข้างท้ายเพิ่มขึ้นจากสมัยอยุธยา – สมัยธนบุรี 3 ความหมาย คือ 1. บอกการก ‘วิธีการ’, 2. บอกการก ‘แหล่งเดิม’ และ 3. บอกการก ‘ผู้ทำ’ อย่างไรก็ตามในช่วงสมัยนี้ไม่ปรากฏคำบุพบท “ด้วย” ที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘สถานที่’ ดังนั้นความหมายเชิงไวยากรณ์ทั้งหมดของคำบุพบท “ด้วย” ในช่วงสมัยนี้ จึงมี 8 ความหมาย ได้แก่ 1. บอกการก ‘ผู้ร่วม’, 2. บอกการก ‘เครื่องมือ’, 3. บอกการก ‘สาเหตุ’, 4. บอกการก ‘ลักษณะ’, 5. บอกการก ‘บอกเนื้อความ’, 6. บอกการก ‘วิธีการ’, 7. บอกการก ‘แหล่งเดิม’ และ 8. บอกการก ‘ผู้ทำ’ ดังนี้

4.1.3.1 ความหมายบอกการก ‘ผู้ร่วม’

สมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 คำบุพบท “ด้วย” ทำหน้าที่บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ของคำนามข้างท้าย ซึ่งมักจะเป็น “มนุษย์” ที่ร่วมทำกริยากับผู้อื่น 2 ลักษณะ คือ 1. เป็นการกระทำต่อกัน และ 2. เป็นการไปกระทำร่วมกับผู้ใดผู้หนึ่ง ดังตัวอย่าง (19) และ (20)

- (19) $\left. \begin{array}{l} \text{โงท} \\ \text{จำเลย} \end{array} \right\} \text{บุตรภรรยาญาติพี่น้องพวกพ้องฝ่าย} \left. \begin{array}{l} \text{โงท} \\ \text{จำเลย} \end{array} \right\} \text{ไปสู่หาเจรจา} \underline{\text{ด้วย}}$
 $\left. \begin{array}{l} \text{พยานฝ่าย} \\ \text{จำเลย} \end{array} \right\} \text{ก็ตีฝ่ายข้างหนึ่งจับได้สืบสวนเปนสัจว่าไปสู่หาเจรจา} \underline{\text{ด้วย}}$
 พยาน แต่มิได้ปรากฏออกข้อความว่าชักซ้อมประการใด อย่าเพื่อให้เอาเนื้อความ
 เปนแพ้ก่อน ให้สืบถามพยานว่ามาเจรจาว่ากล่าวนั้นประการใด
 ด้วย [+บุพบท] +[ผู้ร่วม +มนุษย์]
 พยาน [+นาม +ผู้ร่วม +มนุษย์]

(กฎหมายตราสามดวง, 2550: 291-291)

ตัวอย่างที่ (19) คำบุพบท “ด้วย” ทำหน้าที่บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ของคำนาม “พยาน” ซึ่งร่วมทำกริยา “เจรจา” กับคำนาม “โงท” และ “จำเลย” จะเห็นได้ว่ากริยา “เจรจา” นี้ เป็นกริยาที่ต้องการผู้ร่วมกระทำ และมีลักษณะเป็นการกระทำต่อกัน

ความสัมพันธ์ที่คำนามผู้ร่วมกระทำกริยาอาการโต้ตอบกับคำนามผู้กระทำกริยา ดังเช่นตัวอย่าง (19) นี้ มิใช่ลักษณะของคำนามผู้ร่วมที่กระทำกริยาร่วมกับคำนามผู้กระทำกริยาในตัวอย่าง (20)

- (20) ให้พระยาโกษาธิบดีแต่งขุนหมื่นกำกับด้วยข้าหลวง. กรมการ. เสนา. เร่งรัดให้เอาข้าว
ค่านาข้าวจัดซื้อ

ด้วย [+บุพบท] +[__ผู้ร่วม +มนุษย์]

ข้าหลวง, กรมการ, เสนา [+นาม +ผู้ร่วม +มนุษย์]

(จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2, 2513: 105)

ตัวอย่างที่ (20) คำบุพบท “ด้วย” ปรากฏในตำแหน่งหน้าคำนาม “กรมการ”, “ข้าหลวง” และ “เสนา” เพื่อทำหน้าที่บอกการกของคำนามเหล่านี้ว่าเป็น ‘ผู้ร่วม’ ซึ่งทำกริยา “เร่งรัด” ร่วมกับคำนาม “ขุนหมื่น” อย่างไรก็ดี ความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยาที่กล่าวมานี้มีลักษณะแตกต่างจากตัวอย่างที่ (19) กล่าวคือ ความสัมพันธ์ของคำนามผู้กระทำและคำนามผู้ร่วมมิได้เป็นไปในลักษณะทำกริยาอาการโต้ตอบกัน แต่คำนาม “กรมการ”, “ข้าหลวง” และ “เสนา” ต่างทำหน้าที่เป็นผู้กำหนดควบคุม “ขุนหมื่น” ให้ทำกริยาเดียวกัน ลักษณะความสัมพันธ์เช่นนี้เป็นแบบ “การไปกระทำร่วมกับผู้ใดผู้หนึ่ง”

4.1.3.2 ความหมายบอกการก ‘เครื่องมือ’

คำบุพบท “ด้วย” ที่ปรากฏในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 สามารถบอกการก ‘เครื่องมือ’ ของคำนามข้างท้ายได้ เครื่องมือที่ปรากฏมีได้หลายลักษณะ ได้แก่ อวัยวะของร่างกาย, ยานพาหนะ, วัสดุส่วนประกอบ และเครื่องมือเครื่องใช้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (21) ²³ ๑. มาตราหนึ่ง วิวาทชกตีทุบลองตบิตชวนด้วยมือก็ดี...ประการเท่านั้นให้ไหมเสมอ
ศักดิ์มือ

ด้วย [+บุพบท] +[__เครื่องมือ +รูปธรรม]

มือ [+นาม +เครื่องมือ +รูปธรรม]

(กฎหมายตราสามดวง, 2550: 238)

- (22) อย่างนี้แล้วก็คิดพากันยึดเอาเรือมันไว้เสียให้หมดก็จะแล้ว มันจะพากันไปที่ไหนได้
มันจะไปก็ไปด้วยเรือ จะไปบกไปฝั่งนั้นก็เห็นจะไปไม่ได้ฯ

ด้วย [+บุพบท] +[__เครื่องมือ +วัตถุ]

เรือ [+นาม +เครื่องมือ +วัตถุ]

(จดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ, 2517: 109)

- (23) Connecticut Clocks.
 ประเทศยูในดิชเทศนั้น, มีเมืองหนึ่งชื่อกะเนติกัดที่เขาทำนารกามาก, ทำด้วยไม้
 บ้าง, ด้วยทองเหลืองบ้าง. ในปีขานเขาทำด้วยไม้ได้ 5 แสนใบ. ในเมืองกะเนติกัด
 นั้นมีหวัเมืองแห่งหนึ่งที่เขาเคยทำนารกาไม้วันละพันใบทุกวัน ๆ.

ด้วย [+บุพบท] +[_เครื่องมือ +วัตถุ]

ไม้, ทองเหลือง [+นาม +เครื่องมือ +วัตถุ]

(หนังสือจดหมายเหตุ ท THE BANGKOK RECORDER, 2537: 22)

- (24) ครั้นเช้าวันพุธเดือนสิบห้าค่ำ ก็ให้เอานักโทษ 40 ทั้งตัวนายไปประหารชีวิตเสีย
 พร้อมด้วยหม่อมหมื่นแลนายหนูดำเจ้ามารดาสำลี แต่หม่อมหมื่นนั้นให้เอาไป
 สำเร็จโทษด้วยท่อนจันทร์ที่วัดประทุมคงคา

ด้วย [+บุพบท] +[_เครื่องมือ +วัตถุ]

ท่อนจันทร์ [+นาม +เครื่องมือ +วัตถุ]

(จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2, 2513: 2)

คำบุพบท “ด้วย” ทำหน้าที่บอกการก ‘เครื่องมือ’ ของคำนามข้างท้ายในตัวอย่าง (21) (22) (23) และ (24) อย่างไรก็ตาม ตัวอย่างที่นำมาแสดงนี้มีความแตกต่างกันตรงที่ ตัวอย่าง (21) คำนาม “มือ” เป็นเครื่องมือประเภทอวัยวะของร่างกายมนุษย์ที่ใช้ทำกริยา “ชกตีทุบถองตบปิดข่วน” ขณะที่ ตัวอย่าง (22) คำนาม “เรือ” เป็นเครื่องมือประเภทพาหนะที่ใช้ทำกริยา “ไป” ส่วนตัวอย่าง (23) คำนาม “ไม้” และ “ทองเหลือง” ต่างเป็นเครื่องมือประเภทวัสดุที่ถูกใช้เป็นส่วนประกอบหนึ่งเพื่อสร้าง “นารกา” (นาฬิกา) สุดท้ายตัวอย่าง (24) คำนาม “ท่อนจันทร์” ถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือเพื่อทำกริยา “สำเร็จโทษ” ผู้ถูก นั่นคือ “หม่อมหมื่น”

4.1.3.3 ความหมายบอกการก ‘สาเหตุ’

สมัยสุโขทัย และ สมัยอยุธยา – ธนบุรี คำบุพบท “ด้วย” มักปรากฏหน้าคำนาม แสดงการก ‘สาเหตุ’ ที่มีลักษณะเป็นนามธรรม อย่างไรก็ตาม ในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 ผู้วิจัยพบว่า คำบุพบท “ด้วย” สามารถปรากฏหน้าคำนามแสดงการก ‘สาเหตุ’ ที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม เช่น มนุษย์ วัตถุ สิ่งของ เป็นต้น ดังตัวอย่าง

- (25) ทรงตรัสว่า คิดว่าจะเป็นการกำปั่นแก๊วกลางสมุทรกลับมาแล้ว มิรู้เป็นการกำปั่นมาเที่ยว
 ขายฝิ่นเล่นที่เดียว เป็นเหตุด้วยอ้ายเจ๊กอ้ายแป๊ะของเรานั่นเอง ถ้ามันไม่มีใครซื้อ
 แล้วมันจะมาขายกับใครได้ที่ไหน

ด้วย [+บุพบท] +[_สาเหตุ +มนุษย์]

อ้ายเจ๊กอ้ายแป๊ะของเรา [+นามวลี +สาเหตุ +มนุษย์]

(จดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ, 2517: 124)

- (26) พระยาযะหริง ยกติดตามเข้าไปตีอ้ายแขกที่ทุ่งโพ ได้สู้รบกันกับอ้ายแขก ๆ แต่งกอง ออกกวทหลังสกัดตีกองลำเลียงพระยาสาย พระยาযะหริง ๆ คิดจะสู้รบก็ขัดด้วย เสบียงอาหาร

ด้วย [+บุพบท] +[_สาเหตุ +วัตถุ]

เสบียงอาหาร [+นาม +สาเหตุ +วัตถุ]

(จดหมายหลวงอุดมสมบัติ, 2517: 54)

- (27) ถ้าเหนผลโลหิตกับน้ำเหลืองปนกันอยู่, ก็พึงรู้ว่าผลนั้นร้อนอยู่เพราะโลหิตมารวมกันคั่งอยู่ที่ตรงผลนั้น. เนื่อนั้นจึงเนาเรวด้วยร้อน.

ด้วย [+บุพบท] +[_สาเหตุ +นามธรรม]

ร้อน [+กริยา +สาเหตุ +นามธรรม]

(หนังสือจดหมายเหตุ ฯ THE BANGKOK RECORDER, 2537: 23)

ตัวอย่าง (25) คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘สาเหตุ’ ของนามวลีที่ปรากฏข้างท้าย นั่นคือ “อ้ายเจ๊กอ้ายแป๊ะของเรา” [+มนุษย์] ผู้เป็นต้นเหตุให้เรือกำปั่นเข้ามาเที่ยวขายฝิ่น ขณะที่ตัวอย่าง (26) คำนาม “เสบียงอาหาร” [+วัตถุ] เป็นเหตุให้พระยาযะหริงติดขัดไม่สามารถ “คิดจะสู้รบ” ได้ ส่วนตัวอย่าง (27) กริยาสภาวะมาลา “ร้อน” [+สภาวะ] เป็นสาเหตุให้ผลเนาเร็วขึ้น

4.1.3.4 ความหมายบอกการก ‘ลักษณะ’

ค่านามการก ‘ลักษณะ’ ที่ปรากฏหลังคำบุพบท “ด้วย” ในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 มีลักษณะที่สอดคล้องกับสมัยสุโขทัย และ สมัยอยุธยา-ธนบุรี กล่าวคือ มีลักษณะเป็นนามธรรม และมีความสัมพันธ์กับคำกริยาแสดงอาการ โดยค่านามข้างท้ายคำบุพบท “ด้วย” จะทำหน้าที่บอกลักษณะของกริยาแสดงอาการนั้น ๆ ดังตัวอย่าง

- (28) กระษัตริย์แลอัครมเหสี, ได้ต้อนรับแขกเขาด้วยความยินดี

ด้วย [+บุพบท] +[_ลักษณะ +นามธรรม]

ความยินดี [+นาม +ลักษณะ +นามธรรม]

(หนังสือจดหมายเหตุ ฯ THE BANGKOK RECORDER, 2537: 76)

ตัวอย่าง (28) “กระษัตริย์แลอัครมเหสี” ได้ทำกริยาแสดงอาการ “ต้อนรับ” แขกของพระองค์ ส่วนค่านาม “ความยินดี” ที่ปรากฏในตำแหน่งข้างท้ายคำบุพบท “ด้วย” ทำหน้าที่ช่วยแสดงลักษณะอาการเพิ่มเติมของกริยา ดังกล่าวว่าเป็นไปด้วยความยินดี

4.1.3.5 ความหมายบอกการก ‘บอกเนื้อความ’

สมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 คำบุพบท “ด้วย” สามารถปรากฏหน้าคำนาม เพื่อบ่งชี้การก ‘บอกเนื้อความ’ ในคำนามนั้นกับข้อความที่ปรากฏตอนต้น ดังตัวอย่าง

- (29) ๑ ท่านผู้ที่เขียนหนังสือข้างบนนั้น, ยอมรับว่าท่านมีความรู้ชนบธรรมเนียมอเมริกา
นั้นน้อย, เพราะความที่อยู่ไกลนัก, และไม่สู้เต็มใจอ่านในหนังสือพิมพ์อังกฤษ, ที่
กล่าวด้วยเมืองอเมริกานั้นยืดยาวนัก. ถ้าไม่เต็มใจอ่านตริตรอง, ที่ไหนจะรู้ความ
ในเรื่องนั้นเปนแน่ได้เล่า.

ด้วย [+บุพบท] +[_เนื้อความ +นามธรรม]

เมืองอเมริกา [+นามวลี +เนื้อความ +นามธรรม]

(หนังสือจดหมายเหตุ ฯ THE BANGKOK RECORDER, 2537: 139)

ตัวอย่าง (29) คำบุพบท “ด้วย” ปรากฏในตำแหน่งหน้านามวลี “เมืองอเมริกา” เพื่อบ่งชี้การก ‘บอกเนื้อความ’ ว่านามวลีดังกล่าวเป็นเรื่องราวที่ถูกรวบรวม “กล่าวถึง” ในหนังสือพิมพ์อังกฤษ

4.1.3.6 ความหมายบอกการก ‘วิธีการ’

สมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 นี้ ผู้วิจัยพบว่าบุพบท “ด้วย” สามารถปรากฏในตำแหน่งหน้าคำนามซึ่งมีการก ‘วิธีการ’ โดยคำนามดังกล่าวมักมีลักษณะเป็นกิจกรรม หรือ กระบวนการ ดังตัวอย่าง

- (30) ถ้าหญิงใดดุจดั่งอำแดงอุ้นี้ก็ดี ผู้รู้ด้วยประการใด ๆ พิจารณาเปนสัจไซ้ ท่านให้
ผจวน ^{หญิง} } นั้นด้วยไถนา ส่วนหญิงอันร้ายให้เอาเฉลวปะหน้าตัดดอกงาแดง
ชาย }
ทั้งสองหู ร้อยดอกงาแดงเปนมาลัยใส่ ^{ศีรษะ} } แล้วให้เอาหญิงนั้นเข้าเทียมแอก
คอ }
ข้างหนึ่ง ชายชู้เทียมแอกข้างหนึ่งผจวนด้วยไถนา 3 วัน

ด้วย [+บุพบท] +[_วิธีการ +กิจกรรม]

ไถนา [+กริยา +วิธีการ +กิจกรรม]

(กฎหมายตราสามดวง, 2550: 558)

ตัวอย่างที่ (30) กริยาวลี “ไถนา” ที่ปรากฏในตำแหน่งท้ายคำบุพบท “ด้วย” คือ วิธีการอย่างหนึ่ง ซึ่งใช้ลงโทษ “อำแดงอุ้น” เนื่องจากลักลอบเล่นซู้กับหลวงราชริน และเจ้าชาต (ไม่ปรากฏในข้อความตัวอย่าง) จะเห็นได้ว่ากริยาวลี “ไถนา” ที่กล่าวไปนั้นมีลักษณะเป็น “กิจกรรม”

อย่างไรก็ดี แม้คำที่ตามหลังบุพบท “ด้วย” ในตัวอย่างดังกล่าวไม่ใช่คำนามโดยแท้ กล่าวคือ มีลักษณะเป็น “คำกริยาสภาวมาลา” แต่ก็ยังปรากฏรูปแบบเป็นคำที่แสดงกิจกรรม หรือกระบวนการได้เช่นเดียวกับคำนาม

4.1.3.7 ความหมายบอกการก ‘แหล่งเดิม’

สมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 คำบุพบท “ด้วย” สามารถปรากฏหน้าคำนามเพื่อแสดงการก ‘แหล่งเดิม’ ได้ โดยคำนามที่มีความหมาย ‘แหล่งเดิม’ นี้ จะแสดงนัยของจุดเริ่มต้น หรือ จุดกำเนิด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (31) แลลักษณะบุตรอันจะได้ทรัพย์มรดกนั้น คือบุตรอันเกิด**ด้วย**ภริยาสุขอแลภริยาพระราชทาน 1 เกิด**ด้วย**อนุภริยา 1 เกิด**ด้วย**ทาศิภริยา 1 ...แลบุตร 6 จำพวกนี้ควรจะได้ส่วนแบ่งปันทรัพย์มรดกแห่งบิดามานดา
- ด้วย** [+บุพบท] +[_แหล่งเดิม +พื้นที่]
ภริยาสุขอแลภริยาพระราชทาน, อนุภริยา, ทาศิภริยา [+นามวลี +แหล่งเดิม +พื้นที่]

(กฎหมายตราสามดวง, 2550: 378)

ตัวอย่าง (31) คำบุพบท “ด้วย” ปรากฏหน้านามวลี “ภริยาสุขอแลภริยาพระราชทาน”, “อนุภริยา” และ “ทาศิภริยา” นามวลีเหล่านี้ล้วนมีความหมายแสดงการก ‘แหล่งเดิม’ เนื่องจากเป็นแหล่ง “เกิด” ของ “บุตร”

4.1.3.8 ความหมายบอกการก ‘ผู้ทำ’

สมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 คำบุพบท “ด้วย” สามารถปรากฏหน้าคำนามเพื่อแสดงการก ‘ผู้ทำ’ ได้ โดยคำนามที่มีความหมาย ‘ผู้ทำ’ นี้ มักเป็นสิ่งมีชีวิตหรือเป็นผู้ก่อการกระทำ ดังตัวอย่าง

- (32) ถ้าแลหัวใจปิดรัดเข้าให้โลหิตออก**ด้วย**ลำพังตัวของตัวเองนั้น, โลหิตก็จะไม่ทราบชานไปทั่วทั้งกายได้. เหตุฉะนั้นคลองโลหิตนั้นจึงพลอยรัดเข้า**ด้วย**พร้อมทั้งหัวใจ, เป็นไปดังนี้, คือจะให้โลหิตนั้นทราบชานไปทั่วทั้งกายได้.

ด้วย [+บุพบท] +[_ผู้ทำ +สิ่งมีชีวิต]

ลำพังตัวของตัวเอง (หัวใจ) [+นามวลี +ผู้ทำ +สิ่งมีชีวิต]

(หนังสือจดหมายเหตุ ท THE BANGKOK RECORDER, 2537: 55)

ตัวอย่าง (32) นามวลี “ลำพังตัวของตัวเอง” (หัวใจ) ที่ปรากฏหลังคำบุพบท “ด้วย” มีการก ‘ผู้ทำ’ โดยนามวลีดังกล่าวได้ทำกริยา “ปิดรัดเข้า” เพื่อให้เลือดไหลออก

4.1.4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 5

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวม พบว่า ในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 5 คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์แสดงการกของคำนามที่ตามหลังได้น้อยกว่าสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 1 ความหมาย ความหมายที่สูญไปคือ ความหมายบอกการก ‘แหล่งเดิม’ ดังนั้น จึงเหลือความหมายเชิงไวยากรณ์แสดงการกของคำนามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” เพียง 7 ความหมาย ได้แก่ 1. บอกการก ‘ผู้ร่วม’, 2. บอกการก ‘เครื่องมือ’, 3. บอกการก ‘สาเหตุ’, 4. บอกการก ‘ลักษณะ’, 5. บอกการก ‘บอกเนื้อความ’, 6. บอกการก ‘วิธีการ’ และ 7. บอกการก ‘ผู้ทำ’ ดังนี้

4.1.4.1 ความหมายบอกการก ‘ผู้ร่วม’

คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ของคำนามข้างท้ายในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 5 มีลักษณะเช่นเดียวกับช่วงรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 กล่าวคือ คำนามผู้ร่วมซึ่งมักจะเป็น “มนุษย์” ร่วมทำกริยากับผู้อื่น 2 ลักษณะ คือ 1. เป็นการกระทำต่อกัน และ 2. เป็นการไปกระทำร่วมกับผู้ใดผู้หนึ่ง ดังตัวอย่าง (33) และ (34)

- (33) สมเด็จพระรามาธิบดีได้ทราบฯ ฟาทะละไปร่วมคิดด้วยพระยาเดโชเป็นขบถก็ยกไพร่พลไปต่อรบด้วยพวกขบถ
 ด้วย [+บุพบท] +[ผู้ร่วม +มนุษย์]
 พวกขบถ [+นามวลี +ผู้ร่วม +มนุษย์]
 (พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1, 2552: 31)

- (34) จินฮุ่นคิดว่า เรือเรากล้าเดียวพลัดเข้ามาถึงนี้ โดยจะไม่ไปหางเชียงสือ องเชียงสือก็จะหักหาญเอา ที่ไหนจะพันมือไปได้ จำจะคิดทำคุณไว้ดีกว่า คิดแล้วก็ลงเรือไปด้วยองจวงขึ้นไปหางเชียงสือ ๆ ปราศรัยว่า เรามาอยู่เกาะกุดนี้มานานแล้ว ผู้คนหาไม้ข้าวจะกินไม่เรือจินฮุ่นชดออกมาถึงนี้มีข้าวสารก็ดีแล้ว แลเงินตราซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้เราแลมารดาเราเก็บไว้ เงิน 17 ชั่ง 10 ตำลึงนั้น เราจะขอจัดซื้อข้าวสารตามแต่จะขายให้ จินฮุ่นตอบองเชียงสือว่า ท่านออกมาอยู่ที่กันดารอดเสียดอาหาร ข้าวสาร 30 เกวียนนั้น ข้าพเจ้ายอมถวายท่านให้ทั้งสิ้น ไม่คิดเอาราคา
 ด้วย [+บุพบท] +[ผู้ร่วม +มนุษย์]
 องจวง [+นาม +ผู้ร่วม +มนุษย์]
 (พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1, 2552: 112-113)

ตัวอย่าง (33) คำบุพบท “ด้วย” ทำหน้าที่บอกการกของนามวลีที่ตามหลัง คือ “พวกขบถ” ว่าเป็นความหมายเชิงไวยากรณ์เป็น ‘ผู้ร่วม’ ซึ่งทำกริยา “ต่อรบ” กับคำนามที่ปรากฏตอนต้นข้อความ

คือ “สมเด็จพระรามาธิบดี” และ “ไพร่พล” จะเห็นได้ว่ากริยา “ต่อรบ” นี้ เป็นกริยาที่ต้องการผู้ร่วมกระทำ อีกทั้งผู้กระทำและผู้ร่วมกระทำต้องผลัดกันทำกริยา ความสัมพันธ์ของคำนามและคำกริยาเช่นนี้เป็นแบบ “การกระทำต่อกัน”

ขณะที่ตัวอย่าง (34) คำบุพบท “ด้วย” ปรากฏในตำแหน่งหน้าคำนาม “องจวง” เพื่อทำหน้าที่บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ของคำนามนั้น ซึ่งทำกริยา “ไป” พร้อมกับคำนาม “เงินฮุ่น” คำนามทั้งสองมีลักษณะความสัมพันธ์กับคำกริยาแบบ “ผู้หนึ่งไปกระทำร่วมกับผู้ใดผู้หนึ่ง” เนื่องจากสถานการณ์ดังกล่าว “องจวง” (ไพร่พลขององเชียงสือ) อยู่ในสถานะเป็นผู้กำหนดให้ “เงินฮุ่น” ทำกริยา “ไป” หาองเชียงสือด้วยกัน

4.1.4.2 ความหมายบอกการก ‘เครื่องมือ’

คำบุพบท “ด้วย” ที่ปรากฏในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 สามารถบอกการก ‘เครื่องมือ’ ของคำนามข้างท้ายได้หลายลักษณะ เช่น อวัยวะของร่างกาย, ยานพาหนะ, วัสดุส่วนประกอบ และเครื่องมือเครื่องใช้ เป็นต้น ดังตัวอย่าง

- (35) คำเราไปบน⁵⁷ เฝ้าที่บอกว่าทูลหม่อมบนทรงละเลงขนมเบื้องด้วยพระหัตถ์ของท่านเอง

ด้วย [+บุพบท] +[_เครื่องมือ +รูปธรรม]

พระหัตถ์ของท่านเอง [+นามวลี +เครื่องมือ +รูปธรรม]

จดหมายเหตุรายวันสมเด็จพระบรมราชาปิตุลาธิบติเจ้าฟ้ามหาวชิรมหิศ

(2499: 139)

- (36) ถ้าจะขึ้นไปให้ได้จะถึงบ่าย 5 โมงเช้ากลับไม่ได้ จะต้องกลับด้วยรถไฟ

ด้วย [+บุพบท] +[_เครื่องมือ +วัตถุ]

รถไฟ [+นาม +เครื่องมือ +วัตถุ]

(ไกลบ้าน เล่ม 2, 2545: 25)

- (37) ครั้นปฏิญญาเปลี่ยนเสร็จแล้ว มองซิเออดุซิด เด เบลกวอด ราชทูตถือรับสั่งของกรุงฝรั่งเศส ได้มอบเครื่องบรรณาการคือพระราชรูปของกรุงฝรั่งเศสแลพระมเหสี ซึ่งหล่อด้วยทองสัมฤทธิ์ และถ้วยแก้วมีสำคัญราชัญจรของกรุงฝรั่งเศส

ด้วย [+บุพบท] +[_เครื่องมือ +วัตถุ]

ทองสัมฤทธิ์ [+นาม +เครื่องมือ +วัตถุ]

(พระราชสาส์นในรัชกาลที่ 4, 2502: 73)

⁵⁷ “บน” มีนัยหมายถึง ที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หลังพระที่นั่งจักรี.

- (38) ได้แทงโลหิตออกตรวจสองอย่างสอบกกัน คืออย่างหนึ่งตรวจด้วยกล้องส่อง อีกอย่างหนึ่งตรวจด้วยหลอด

ด้วย [บุพบท] +[_เครื่องมือ +วัตถุ]

กล้องส่อง, หลอด [+นาม +เครื่องมือ +วัตถุ]

(ไกลบ้าน เล่ม 2, 2545: 50)

ตัวอย่าง (35) (36) (37) และ (38) คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘เครื่องมือ’ ของคำนามข้างท้าย ในตัวอย่าง (35) นามวลี “พระหัตถ์ของท่านเอง” ที่ปรากฏในตำแหน่งท้ายคำบุพบทเป็นเครื่องมือประเภทอวัยวะ ซึ่งถูกใช้ทำกริยา “ละเลงขนมเบื้อง” ขณะที่ตัวอย่าง (36) คำนาม “รถไฟ” เป็นเครื่องมือประเภทยานพาหนะ ไว้สำหรับใช้โดยสาร ส่วนตัวอย่าง (37) คำนาม “ทองสัมฤทธิ์” ถูกใช้เป็นวัสดุส่วนประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งสำหรับ “หล่อ” พระบรมรูปของกษัตริย์กรุงฝรั่งเศสและพระมหากษัตริย์ สุตท้ายตัวอย่างที่ (38) คำนาม “กล้องส่อง” และ “หลอด” ต่างก็เป็นเครื่องมือที่ถูกนำไปใช้ตรวจสอบ “โลหิต”

4.1.4.3 ความหมายบอกการก ‘สาเหตุ’

คำนามแสดงการก ‘สาเหตุ’ ซึ่งปรากฏข้างท้ายคำบุพบท “ด้วย” ในปริจเฉทที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวม ช่วงสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 นี้ มักมีลักษณะเป็นนามธรรม ดังตัวอย่าง

- (39) ไม่มุ่งหมายอยากได้ทรัพย์ของผู้อื่นด้วยความมั่งได้

ด้วย [+บุพบท] +[_สาเหตุ +นามธรรม]

ความมั่งได้ [+นาม +สาเหตุ +นามธรรม]

(ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4, 2504: 26)

ตัวอย่าง (39) คำบุพบท “ด้วย” ทำหน้าที่บอกการก ‘สาเหตุ’ ในคำนาม “ความมั่งได้” [+นามธรรม] ซึ่งปรากฏอยู่ข้างท้าย โดยคำนามดังกล่าวเป็นเหตุให้เกิดกริยา “มุ่งหมายอยากได้ทรัพย์ของผู้อื่น”

4.1.4.4 ความหมายบอกการก ‘ลักษณะ’

สมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 คำบุพบท “ด้วย” สามารถปรากฏหน้าคำนามที่มีการก ‘ลักษณะ’ ได้ ดังตัวอย่าง

- (40) ราชทูตานุทูตทั้งหลายซึ่งพระองค์ท่านจะพึงโปรดส่งไปยังท้องพระโรงหลวงของเราทั้งหลายนั้น จะเป็นผู้ที่เราทั้งหลายจะพึงรับรองด้วยความอวโรหิตเมื่อทุกทาง

ด้วย [+บุพบท] +[_ลักษณะ +นามธรรม]

ความอวโรหิต [+นาม +ลักษณะ +นามธรรม]

(พระราชสาส์นในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ, 2502: 40)

ตัวอย่าง (40) คำบุพบท “ด้วย” ทำหน้าที่บอกการกของคำนาม “ความอารี” ที่ปรากฏอยู่ข้างท้ายว่ามีกรก ‘ลักษณะ’ คำนามดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับผู้ทำคือ “เราทั้งหลาย” และคำกริยาแสดงอาการ “รับรอง” (ดูแล) เนื่องจากช่วยให้รายละเอียดถึงลักษณะของกริยา “รับรอง” ว่าเป็นไปอย่าง “โอบอ้อมอารี”

4.1.4.5 ความหมายบอกการก ‘บอกเนื้อความ’

สมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 คำบุพบท “ด้วย” สามารถปรากฏหน้าคำนามเพื่อบ่งชี้การก ‘บอกเนื้อความ’ ในคำนามนั้นกับข้อความที่ปรากฏตอนต้น ดังตัวอย่าง

- (41) บัดนี้ทรงพระราชดำริรำคาญขึ้นอีกอย่างหนึ่ง **ด้วย**การหวิมมมทวดไทยของข้าราชการฝ่ายหน้า

ด้วย [+บุพบท] +[__เนื้อความ +นามธรรม]

การหวิมมมทวดไทยของข้าราชการฝ่ายหน้า [+นามวลี +เนื้อความ +นามธรรม]

(ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4, 2504: 154)

ตัวอย่าง (41) คำบุพบท “ด้วย” นำหน้านามวลี “การหวิมมมทวดไทยของข้าราชการฝ่ายหน้า” เพื่อบ่งว่านามวลีดังกล่าวเป็น “เรื่องราว” อย่างหนึ่งที่ทำ (ไม่ปรากฏในข้อความ) “ทรงพระราชดำริรำคาญ”

4.1.4.6 ความหมายบอกการก ‘วิธีการ’

สมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 คำบุพบท “ด้วย” สามารถปรากฏในตำแหน่งหน้าคำนามซึ่งมีการก ‘วิธีการ’ โดยคำนามดังกล่าวมักมีลักษณะเป็นกิจกรรม หรือ กระบวนการ ดังตัวอย่าง

- (42) คนชาวดัด ๆ หาเพื่องหาสิ่งทีวัด ได้เล็กน้อยก็สำคัญว่ามีทรัพย์พอเพนทุน คีอกออกหากินค่างบ้าน**ด้วย**การแต่งแลเขียนหนังสือ มักโง่เคอะไม่รู้จักขนบธรรมเนียมในราชการแผ่นดินว่าผิด ๆ ถูก ๆ ท่านทั้งปวงอย่าเชื่อถือนัก

ด้วย [+บุพบท] +[__วิธีการ +กิจกรรม]

การแต่งแลเขียนหนังสือ [+นามวลี +วิธีการ +กิจกรรม]

(ราชกิจจานุเบกษาในรัชกาลที่ 4, 2537 : 80)

ตัวอย่าง (42) นามวลี “การแต่งแลเขียนหนังสือ” ที่ปรากฏในตำแหน่งท้ายคำบุพบท “ด้วย” คือ วิธีการหาเลี้ยงชีพอย่างหนึ่งของพระ (คนชาวดัด) ที่ลาสิกขา

4.1.4.7 ความหมายบอกการก ‘ผู้ทำ’

สมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 คำบุพบท “ด้วย” สามารถปรากฏหน้าคำนามเพื่อแสดงการก ‘ผู้ทำ’ ได้ โดยคำนามที่มีการก ‘ผู้ทำ’ นี้ อาจเป็นตนเองที่ก่อการกระทำ หรือจะเป็นบุคคลอื่นที่ก่อการกระทำก็ได้ ดังตัวอย่าง

- (43) พระเจ้าแผ่นดินจีนก็ทรงพระราชสาส์น**ด้วยพระองค์**เอง

ด้วย [+บุพบท] +[__ผู้ทำ +มนุษย์]

พระองค์ [+สรรพนาม +ผู้ทำ +มนุษย์]

(ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4, 2504: 161)

- (44) คนเยอรมันเข้าใจว่าคนเมืองนี้กลับกลอก เมื่อเวลาอยู่กับฝรั่งเศสอยากเปนเยอรมัน ครั้นเมื่อได้มาอยู่กับเยอรมันกลับอยากอยู่ในฝรั่งเศส เปนเมืองที่**ข่มไว้ด้วยทหาร**ทั้ง การในเมืองแลเตรียมต่อสู้

ด้วย [+บุพบท] +[__ผู้ทำ +มนุษย์]

ทหาร [+นาม +ผู้ทำ +มนุษย์]

(ไกลบ้าน เล่ม 2, 2545: 67)

ตัวอย่าง (43) สรรพนาม “พระองค์” ที่ปรากฏหลังคำบุพบท “ด้วย” มีการก ‘ผู้ทำ’ โดยสรรพนามดังกล่าวได้ทำกริยา “ทรงพระราชสาส์น” อย่างไรก็ดี เหตุที่สรรพนาม “พระองค์” ปรากฏขึ้นในส่วนท้ายสุดของประโยค ก็เพียงเพื่อต้องการเน้นย้ำผู้ทำกริยาที่ปรากฏตอนต้นประโยคเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากสรรพนาม “พระองค์” คือคนเดียวกับ “พระเจ้าแผ่นดิน” (ปรากฏอยู่ต้นประโยค) ซึ่งมีการก ‘ผู้ทำ’ เช่นเดียวกัน ส่วนตัวอย่าง (44) คำบุพบท “ด้วย” บ่งชี้การก ‘ผู้ทำ’ ของคำนาม “ทหาร” ซึ่งปรากฏอยู่ในตำแหน่งข้างท้าย คำนามดังกล่าวเป็นผู้ทำกริยา “ข่ม” (ควบคุม) เมือง สวิตเซอร์แลนด์ (ไม่ปรากฏในบริเฉทตัวอย่าง) ไว้

4.1.5 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 - รัชกาลที่ 8

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวม พบว่า ในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 6 - รัชกาลที่ 8 คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์แสดงการกของคำนามที่ตามหลังเท่ากับสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 คือ มี 7 ความหมาย ได้แก่ 1. บอกการก ‘ผู้ร่วม’, 2. บอกการก ‘เครื่องมือ’, 3. บอกการก ‘สาเหตุ’, 4. บอกการก ‘ลักษณะ’, 5. บอกการก ‘บอกเนื้อความ’, 6. บอกการก ‘วิธีการ’ และ 7. บอกการก ‘ผู้ทำ’ ดังนี้

4.1.5.1 ความหมายบอกการก ‘ผู้ร่วม’

คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ของคำนามที่ตามหลัง ในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 คำนามผู้ร่วมซึ่งมักจะเป็น “มนุษย์” ร่วมทำกริยากับผู้อื่น 2 ลักษณะ คือ 1. เป็นการกระทำต่อกัน และ 2. เป็นการไปกระทำร่วมกับผู้ใดผู้หนึ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (45) ข้าพเจ้าไม่ตั้งใจจะให้ผู้ใดลากตัวข้าพเจ้าไปเป็นผู้ทู่เถียงด้วยผู้หนึ่งในเรื่องการเมือง
 ด้วย [+บุพบท] +[_ผู้ร่วม +มนุษย์]
 ผู้หนึ่ง [+สรรพนาม +ผู้ร่วม +มนุษย์]
 (ประมวลบทพระราชานิพนธ์ในรัชกาลที่ 6, 2504: 8)

- (46) ต่อมาอีกประมาณ 6 เดือน ข้าพเจ้าได้รับข่าวจากหม่อมราชวงศ์กิริติว่า เจ้าคุณ
 อธิการบดีได้ถึงแก่กรรมแล้วด้วยโรคไตพิการ ข้าพเจ้ามีความเศร้าสลดใจด้วยเธอ
 ด้วย [+บุพบท] +[_ผู้ร่วม +มนุษย์]
 เธอ [+สรรพนาม +ผู้ร่วม +มนุษย์]
 (ข้างหลังภาพ, 2548: 119)

ตัวอย่าง (45) คำบุพบท “ด้วย” ทำหน้าที่บอกการกคำสรรพนามข้างท้าย “ผู้หนึ่ง” ว่ามีความหมาย ‘ผู้ร่วม’ ซึ่งคำกริยา “ทู่เถียง” กับสรรพนามผู้ทำกริยาที่ปรากฏอยู่ต้นประโยค (ตัวข้าพเจ้า) จะเห็นได้ว่า กริยา “ทู่เถียง” นี้ เป็นกริยาที่ต้องการผู้ร่วมกระทำ อีกทั้งผู้กระทำและผู้ร่วมกระทำต้องผลัดกันทำกริยา ความสัมพันธ์ของคำสรรพนามและคำกริยาเช่นนี้เป็นแบบ “การกระทำต่อกัน”

ขณะที่ ตัวอย่าง (46) คำบุพบท “ด้วย” ปรากฏในตำแหน่งหน้าคำสรรพนาม “เธอ” (หม่อมราชวงศ์กิริติ) เพื่อทำหน้าที่บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ของคำสรรพนามนั้น ซึ่งทำกริยา “มีความเศร้าสลดใจ” ร่วมกับคำสรรพนาม “ข้าพเจ้า” (นพพร) ที่ปรากฏตอนต้นประโยค ในปริศนทตัวอย่างที่ยกมา จะเห็นว่า คำสรรพนามผู้ร่วม (เธอ) เป็นคำสรรพนามหลักในการทำกริยา “มีความเศร้าสลดใจ” ส่วนคำสรรพนาม “ข้าพเจ้า” (นพพร) เป็นผู้ร่วมกระทำกริยา ลักษณะความสัมพันธ์เช่นนี้เป็นแบบ “การไปกระทำร่วมกับผู้ใดผู้หนึ่ง”

4.1.5.2 ความหมายบอกการก ‘เครื่องมือ’

คำบุพบท “ด้วย” ที่ปรากฏในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 สามารถบอกการก ‘เครื่องมือ’ ของคำนามข้างท้ายได้ โดย “เครื่องมือ” ที่ปรากฏมักมีลักษณะเป็นสัตว์, อวัยวะ, ยานพาหนะ, วัสดุส่วนประกอบ, เครื่องมือเครื่องใช้ และกิจกรรม ดังตัวอย่าง (47) – (52)

- (47) ตั้งแต่อายุได้ 14 ปีก็บวชเปณโยคีแล้วออกเดินป่าจนได้เห็นหงส์และกิรทั้งนาค ได้เห็นเมืองหนึ่งนั้นไถนาด้วยหนูและจามรี
ด้วย [+บุพบท] +[_เครื่องมือ +สิ่งมีชีวิต]
 หนูและจามรี [+นามวลี +เครื่องมือ +สิ่งมีชีวิต]
 (คำให้การขุนหลวงหาวัด, 2549: 110)
- (48) เมื่อเข้าได้กล่าวกับเจ้ามาดั่งข้างบนนี้แล้ว เจ้าก็คงจะตอบว่าข้ายังไม่เข้าใจ ด้วยในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยยุโรปมันไม่เหมือนเมืองนี้ เขาทำกันอย่างไรก็ต้องทำไปตามเขา เข้าเมืองตาหลิวต้องหลิวตาตามแลเข้ากรุงโรมต้องทำตามชาวโรมัน หรือเมื่ออยู่ในตำบลที่เขาดับไม้ขีดไฟกันด้วยจมูก แลขลุ่ยปากด้วยขำเปญ ก็ต้องทำไปด้วยตาม ๆ กันเป็นแพชั้น จะไปทำแปลกกับคนอื่นอยู่คนเดียวก็ไม่ได้
ด้วย [+บุพบท] +[_เครื่องมือ +รูปธรรม]
 จมูก [+นาม +เครื่องมือ +รูปธรรม]
 (จดหมายจากวางหว้า, 2478: 36-37)
- (49) ยังข้างฝ่ายข้างปักชไตอันมาด้วยเรือและกำปั่นและสำเภา คือรามปี สุรัส วิลินดา อังกฤษ ยี่ปุ่น...
ด้วย [+บุพบท] +[_เครื่องมือ +วัตถุ]
 เรือและกำปั่นและสำเภา [+นามวลี +เครื่องมือ +วัตถุ]
 (คำให้การขุนหลวงหาวัด, 2549: 109)
- (50) ถ้าใช้น้ำปลาเจ้าจงถึงจะเอาปุ้เค็มใส่สำหรับทุกวัน นายก็ต้องกินข้าวได้ ส่วนกับข้าวใหม่ ๆ ที่คิดทำขึ้นด้วยน้ำปลานี้นั้น มีก็สืออย่างก็เหลือจะรำพัน ลงท้ายดูเหมือนจะทำทองหยิบฝอยทองก็เกือบจะต้องเหาะน้ำปลาชนิดนี้ด้วย
ด้วย [+บุพบท] +[_เครื่องมือ +วัตถุ]
 น้ำปลา [+นาม +เครื่องมือ +วัตถุ]
 (จดหมายจากวางหว้า, 2478: 55)
- (51) เจ้าควรยินดีที่สุดที่มนุษย์เมื่อสองสามพันปีมาแล้ว เขามีความคิดอาจหาญดีกว่าเจ้าในข้อที่กล้าทำผิดกับคนอื่น โดยเป็นผู้ลงมือประดักกายด้วยใบไม้หรือหนังสัตว์ ถ้าเขาฉลาดเหมือนเจ้าตลอดมา ป่านนี้เจ้าจะหนว้นักหนา
ด้วย [+บุพบท] +[_เครื่องมือ +วัตถุ]
 ใบไม้หรือหนังสัตว์ [+นามวลี +เครื่องมือ +วัตถุ]
 (จดหมายจากวางหว้า, 2478: 38)

ตัวอย่าง (47) (48) (49) (50) และ (51) คำบุพบท “ด้วย” ปรากฏหน้านามวลี “หนูและจามรี”, “จมูก”, “เรือและกำปั่นและสำเภา”, “น้ำปลา” และ “ใบไม้หรือหนังสัตว์” (ตามลำดับ) เพื่อทำหน้าที่บอกการก ‘เครื่องมือ’ กล่าวคือ “หนูและจามรี” ในตัวอย่าง (47) ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือ

ในการไถนา ขณะที่ตัวอย่าง (48) “จมูก” ซึ่งเป็นอวัยวะส่วนหนึ่งบนใบหน้าถูกใช้ดับไฟที่ลุกอยู่บนไม้ขีด เช่นเดียวกับตัวอย่าง (49) “เรือและกำปั่นและสำเภา” ถูกชาวรามปี สุรัส วิสันดา อังกฤษ ญี่ปุ่น ใช้เป็นยานพาหนะเพื่อสัญจรเข้ามาค้าขายในสยาม ส่วนตัวอย่าง (50) “น้ำปลา” ถูกใช้เป็นวัตถุดิบที่สำคัญอย่างหนึ่งในการประกอบอาหาร ท้ายสุดตัวอย่าง (51) “ไปไม้หรือหนังสัตว์” คือ เครื่องมือเครื่องใช้ที่ถูกมนุษย์นำมาประดับปิดบังเรือนร่างของตนเอง อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าในช่วงสมัยนี้ คำนามที่มีความหมายเชิงนามธรรม เช่น กิจกรรม เป็นต้น สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือเพื่อทำให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ ดังตัวอย่าง

- (52) การที่ข้าให้เจ้ามีเวลาว่างเดือนกว่านี้ เจ้าก็ควรจะยินดี ด้วยข้าเข้าใจว่าเจ้าไม่ใช่เด็กชนิดที่ไม่ชอบอยู่เปล่า ๆ ข้าได้ยินคนบางคนชอบพูดว่าไม่ชอบมีเวลาว่าง มันต้องทำงานอยู่เสมอจึงจะอยู่เป็นสุข ถึงกับฆ่าตัวเองด้วยงาน แต่ที่จริงเพศฆาตนั้นไม่ใช่งานเลย มักจะบรันตีหรือความยุ่งในหัว
- ด้วย [+บุพบท] +[_เครื่องมือ + กิจกรรม]
งาน [+นาม + เครื่องมือ + กิจกรรม]

(จดหมายจางวางหรั, 2478: 65-66)

ตัวอย่าง (52) คำบุพบท “ด้วย” ปรากฏในตำแหน่งหน้าคำนาม (งาน) เพื่อบ่งชี้การก ‘เครื่องมือ’ ทั้งนี้เนื่องจากคำนาม “งาน” [+กิจกรรม] ถูกใช้เป็นเสมือนเครื่องมือเพื่อ “ฆ่า” ผู้ทำ

4.1.5.3 ความหมายบอกการก ‘สาเหตุ’

สมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 คำบุพบท “ด้วย” สามารถปรากฏหน้าคำนาม เพื่อบอกการก ‘สาเหตุ’ ของคำนามนั้น ทั้งในลักษณะที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ดังตัวอย่าง

- (53) ฝ่ายพระพี่น้องนั้นกลัวพระเจ้าหงสาวู้ จึงว่าถ้าหนีได้ก็จะไม่มรณา ถ้าไม่พ้นก็พากันบรลยี้ จึงตรัสว่าอย่าเปนห่วงด้วยพี่เลย เจ้าจะไปก็ตามอชมาศรียเถิด
- ด้วย [+บุพบท] +[_สาเหตุ + รูปธรรม]
พี่ [+สรรพนาม + สาเหตุ + รูปธรรม]

(คำให้การขุนหลวงหาวัด, 2549: 7)

- (54) ข้าพเจ้าปล่อยมือน้อยอ่อนนุ่มด้วยความตกใจ
- ด้วย [+บุพบท] +[_สาเหตุ + นามธรรม]
ความตกใจ [+นาม + สาเหตุ + นามธรรม]

(ข้างหลังภาพ, 2548: 45)

ตัวอย่าง (53) คำบุพบท “ด้วย” ทำหน้าที่บอกการกของคำสรรพนามข้างท้ายว่ามีความหมาย ‘สาเหตุ’ โดยคำสรรพนาม “พี่” (พระสุพรรณกัลยา) [+รูปธรรม] ในตัวอย่างนี้ เป็นสาเหตุให้คำสรรพนาม “เจ้า” (พระนเรศวร) รู้สึก “เพนห้วง” ขณะที่ตัวอย่าง (54) คำนาม “ความตกใจ” [+นามธรรม] ที่ปรากฏตำแหน่งหลังคำบุพบท “ด้วย” เป็นสาเหตุให้คำสรรพนาม “ข้าพเจ้า” ทำกริยา “ปล่อย”

4.1.5.4 ความหมายบอกการก ‘ลักษณะ’

สมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 คำบุพบท “ด้วย” สามารถปรากฏหน้าคำนามที่มีการก ‘ลักษณะ’ ได้ ดังตัวอย่าง

- (55) ระหว่างทางที่กลับ เป็นยามเย็นที่ไร้แสงแดด เด็กเล็กออกวิ่งเล่นกันตามบริเวณบ้าน เราผ่านบ้านที่ภูมิลานงดงามหลังหนึ่ง สตรีรุ่นกำตัด หน้าตาหมตจงดงามสองคนจูงเด็กน้อยเดินบังวิ้งบัง**ด้วยความ**ร่าเริงออกมาจากบ้าน
- ด้วย [+บุพบท] + [__ลักษณะ +นามธรรม]
ความร่าเริง [+นาม +ลักษณะ +นามธรรม]

(ข้างหลังภาพ, 2548: 26)

ตัวอย่าง (55) คำบุพบท “ด้วย” ทำหน้าที่บอกการกของคำนาม “ความร่าเริง” ที่ปรากฏข้างท้ายว่ามีการก ‘ลักษณะ’ คำนาม “ความร่าเริง” นี้ มีความสัมพันธ์กับทั้งคำนามข้างหน้า (เด็กน้อย) และคำกริยาแสดงอาการ “เดิน”, “วิ่ง” เนื่องจากช่วยเพิ่มรายละเอียดของคำนามและกริยาดังกล่าวว่าเป็นไปอย่างร่าเริง

4.1.5.5 ความหมายบอกการก ‘บอกเนื้อความ’

สมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 คำบุพบท “ด้วย” สามารถปรากฏหน้าคำนาม เพื่อบ่งชี้การก ‘บอกเนื้อความ’ ในคำนามนั้นกับข้อความที่ปรากฏตอนต้น ดังตัวอย่าง

- (56) ถ้าจะว่า**ด้วย**ชาติกำเนิด นายทหารหลายคนก็มิได้มีตระกูลสูงกว่าพลทหารเลย ที่ดีกว่าก็แต่ในสวนวิชาซึ่งได้เรียนรู้มากกว่ากันเท่านั้น
- ด้วย [+บุพบท] + [__เนื้อความ +นามธรรม]
ชาติกำเนิด [+นามวลี +เนื้อความ +นามธรรม]

(ประมวลบทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6, 2504: 66)

ตัวอย่าง (56) คำบุพบท “ด้วย” นำหน้านามวลี “ชาติกำเนิด” เพื่อบ่งชี้ว่านามวลีดังกล่าวเป็น “เรื่องราว” ที่ถูก “ว่า” (กล่าว) โดยคู่สนทนาคนหนึ่ง

4.1.5.6 ความหมายบอกการก ‘วิธีการ’

สมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 คำบุพบท “ด้วย” สามารถปรากฏในตำแหน่งหน้าคำนามที่มีการก ‘วิธีการ’ โดยคำนามดังกล่าวมักมีลักษณะเป็นกิจกรรม หรือ กระบวนการ ดังตัวอย่าง

- (57) วิธีที่มนุษย์เราจะมั่งมีได้รวดเร็วขึ้นถ้าพูดกันโดยตรงไปตรงมาก็มีอยู่สองทาง คือ คนอื่นเขายื่นให้เมื่อเขายังเป็นทางหนึ่ง เขาทิ้งไว้ให้เมื่อเขาตายทางหนึ่ง ส่วนการมั่งมีเร็วด้วยวิธีเดินกรรอก คือวิธีมีดๆ เลี้ยวๆ ลดๆ นั้นก็มีมาก...การมั่งมีด้วยวิธีเดินกรรอกนี้ใช้ไม่ได้ ถ้าตายแต่หนุ่มก็ตกนรกเร็ว ถ้าตายแก่บางทีตกแต่ยังไม่ตายก็ได้

ด้วย [+บุพบท] +[_วิธีการ +กิจกรรม]

วิธีเดินกรรอก [+นามวลี +วิธีการ +กิจกรรม]

(จดหมายจางวางหรั้า, 2478: 29)

ตัวอย่าง (57) นามวลี “วิธีเดินกรรอก” (เดินตรอก) ที่ปรากฏในตำแหน่งท้ายคำบุพบท “ด้วย” คือ วิธีการหาทรัพย์สินอย่างทุจริต แม้จะมีส่วนช่วยให้ผู้ทำร่ำรวยได้รวดเร็ว แต่ก็มีผลให้ผู้ทำหมดคุณค่า หมดราศี หมดความเป็นผู้ดี จนต้องหลบหนีไปเดินตรอก เหตุด้วยละอายต่อตนเอง

4.1.5.7 ความหมายบอกการก ‘ผู้ทำ’

สมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 คำบุพบท “ด้วย” สามารถปรากฏหน้าคำนามเพื่อแสดงการก ‘ผู้ทำ’ ได้ โดยคำนามที่มีการก ‘ผู้ทำ’ นี้ มักเป็นตนเองที่ก่อการกระทำ ดังตัวอย่าง

- (58) “...เราตั้งใจว่าจะดำเนินตามรอยพระบาทต่อไป จึงอุตส่าห์ขึ้นมาถึงมณฑลพายัพ ครั้งนี้ เพื่อประสงค์จะมาตรวจตราให้เห็นภูมิลำเนา และรู้จักกิจการในมณฑลด้วยตนเอง...”

ด้วย [+บุพบท] +[_ผู้ทำ +มนุษย์]

ตนเอง [+นามวลี +ผู้ทำ +มนุษย์]

(จดหมายเหตุเสด็จเสียบมณฑลฝ่ายเหนือและมณฑลพายัพ, 2469: 55)

ตัวอย่าง (58) นามวลี “ตนเอง” (พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว) ที่ปรากฏหลังคำบุพบท “ด้วย” มีการก ‘ผู้ทำ’ โดยคำนามดังกล่าวเป็นผู้ทำกริยา “ตรวจตรา” อย่างไรก็ดี นามวลี “ตนเอง” ก็คือผู้เดียวกับคำสรรพนาม “เรา” (ปรากฏอยู่ต้นประโยค) ซึ่งมีการก ‘ผู้ทำ’ เช่นเดียวกัน

4.1.6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 (พ.ศ.2489 - ปัจจุบัน)

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวม พบว่า ในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 9 (พ.ศ.2489 - ปัจจุบัน) คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์แสดงการกของคำนามข้างท้าย 5 ความหมาย ได้แก่ 1. บอการก ‘เครื่องมือ’, 2. บอการก ‘สาเหตุ’, 3. บอการก ‘ลักษณะ’, 4. บอการก ‘วิธีการ’ และ 5. บอการก ‘ผู้ทำ’ ดังนี้

4.1.6.1 ความหมายบอการก ‘เครื่องมือ’

คำบุพบท “ด้วย” ที่ปรากฏในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 9 สามารถบอการก ‘เครื่องมือ’ ของคำนามข้างท้ายได้ โดย “เครื่องมือ” ที่ปรากฏมักมีลักษณะเป็น อวัยวะ, ยานพาหนะ, วัสดุส่วนประกอบ, เครื่องมือเครื่องใช้ และนามธรรม ดังตัวอย่าง (59) – (63)

- (59) แต่ความจริงหนึ่งที่ไม่จำเป็นต้องถาม ไม่ว่าผู้ใดก็เห็นได้ด้วยตา เวลานี้ทุ่งร้างไม่ใช่
ทุ่งร้างอีกต่อไป ดอกไม้สีเหลืองกลีบอบบางและใบเรียวยาวสะพรั่งท้องทุ่ง

ด้วย [+บุพบท] +[_เครื่องมือ +รูปธรรม]

ตา [+นาม +เครื่องมือ +รูปธรรม]

(เจ้าหญิง, 2548: 31)

- (60) “ขึ้นปีกให้ได้บรรยากาศ ต้องขึ้นด้วยรถรางครับ...”

ด้วย [+บุพบท] +[_เครื่องมือ +วัตถุ]

รถราง [+นาม +เครื่องมือ +วัตถุ]

(กีฟ้า, 2554: 255)

- (61) ถ้าผู้ที่ได้รับพระราชทานเหรียญชัยสมรภูมิได้ประกอบวีรกรรม แต่ยังไม่ถึงขั้นที่จะ
ได้รับพระราชทานเหรียญกล้าหาญ จะได้รับพระราชทานเครื่องหมายทำด้วยโลหะ
สีทองเป็นรูปช่อชัยพฤกษ์ช่อเดียวสำหรับติดที่แพรแถบทุกครั้ง

ด้วย [+บุพบท] +[_เครื่องมือ +วัตถุ]

โลหะสีทอง [+นามวลี +เครื่องมือ +วัตถุ]

(ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับ 1-60, 2514: 150)

- (62) เครื่องดีที่สามี่เขาไม่อยู่นิ่งและศึกษาเครื่องมือเครื่องใช้ใหม่ ๆ อยู่ตลอด เขาก็
เขียนแบบด้วยคอมพิวเตอร์

ด้วย [+บุพบท] +[_เครื่องมือ +วัตถุ]

คอมพิวเตอร์ [+นาม +เครื่องมือ +วัตถุ]

“ถ้อยแถลง”, สตรีสาร ปีที่ 48

ฉบับที่ 12, 4/6/2538: 9

ตัวอย่าง (59) (60) (61) และ (62) คำบุพบท “ด้วย” ปรากฏหน้าคำนาม “ตา”, “รถราง”, “โลหะ(สีทอง)” และ “คอมพิวเตอร์” (ตามลำดับ) เพื่อทำหน้าที่บ่งชี้ว่าคำนามเหล่านี้มีการก ‘เครื่องมือ’ ในตัวอย่าง (59) คำนาม “ตา” จัดเป็นอวัยวะที่ใช้ในการมองเห็น ส่วนตัวอย่าง (60) คำนาม “รถราง” ถูกใช้เป็นยานพาหนะเพื่อนำผู้โดยสารขึ้นไปยัง “ฟีก” (จุดชมทิวทัศน์ในฮ่องกง) ขณะที่ ตัวอย่าง (61) นามวลี “โลหะสีทอง” คือวัตถุติดบอย่างหนึ่งที่ใช้ทำเครื่องหมายพระราชทานรูปช่อชัยพฤกษ์ สุดท้ายตัวอย่าง (62) คำนาม “คอมพิวเตอร์” คือ เครื่องมือที่ใช้เพื่อการเขียนแบบ

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยพบว่าในช่วงสมัยนี้คำนามที่มีความหมายเป็นนามธรรม มักถูกสมมติให้มีสถานะเป็นรูปธรรม ดังตัวอย่าง

- (63) จู๋ ๆ สุดสายตา เหมือนมีบางสิ่งขวางกั้นระหว่างเจ้าหญิงกับโพนฟ้า สิ่งนั้นสว่างใส
ไร้ตัวตน ไม่มีรูปทรง ไม่มีน้ำหนัก ไม่มีสีสัน แต่สัมผัสได้ด้วยความรู้สึก
ด้วย [+บุพบท] +[_เครื่องมือ +นามธรรม]
ความรู้สึก [+นาม +เครื่องมือ +นามธรรม]

(เจ้าหญิง, 2548: 83)

ตัวอย่าง (63) คำบุพบท “ด้วย” ปรากฏในตำแหน่งหน้าคำนาม “ความรู้สึก” เพื่อบ่งชี้ว่าคำนามดังกล่าวมีความหมายเป็นการก ‘เครื่องมือ’ ทั้งนี้เนื่องจากคำนาม “ความรู้สึก” [+นามธรรม] ถูกทำให้เป็นเสมือนเครื่องมือ ใช้ “สัมผัส” สิ่งที่มีคุณสมบัติเป็นนามธรรมเช่นกัน นั่นคือ “ละอองไอ” (ไม่ปรากฏในข้อความ) ซึ่งมีคุณลักษณะ “ไร้ตัวตน ไม่มีรูปทรง ไม่มีน้ำหนัก ไม่มีสีสัน”

4.1.6.2 ความหมายบอกการก ‘สาเหตุ’

สมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 9 คำบุพบท “ด้วย” สามารถปรากฏหน้าคำนาม เพื่อบอกการก ‘สาเหตุ’ ของคำนามนั้นได้ ดังตัวอย่าง

- (64) “แดฟโฟดิลหรือ” เด็ก ๆ ร้องตื่นเต้น “เคยได้ยินแต่ชื่อนี้สวยจังเลยนะ เธอ
ได้มาอย่างไรกันล่ะ”
“ก็เจ้า...เอ้อ...คือว่า...เอ้อ...” ตอบคำถามนี้ที่ไร เด็กชายให้หน้าแดงและพูด
ตะกุกตะกักด้วยความอับอาย
ด้วย [+บุพบท] +[_สาเหตุ +นามธรรม]
ความอับอาย [+นาม +สาเหตุ +นามธรรม]

(เจ้าหญิง, 2548: 29)

ตัวอย่าง (64) คำบุพบท “ด้วย” ทำหน้าที่บอกการก ‘สาเหตุ’ ของคำนาม “ความอับอาย” ซึ่งปรากฏอยู่ข้างท้าย โดยคำนาม “ความอับอาย” นี้ เป็นเหตุให้คำนาม “เด็กชาย” ทำกริยา “พูดตะกุกตะกัก”

4.1.6.3 ความหมายบอกการก ‘ลักษณะ’

สมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 9 คำบุพบท “ด้วย” สามารถปรากฏหน้าคำนามที่มี การก ‘ลักษณะ’ ได้ ดังตัวอย่าง

(65) “หมิงฟุน” เพกาทำตาโต เพราะเป็นครั้งแรกที่ได้ยินชื่อประหลาดนี้ “เจ้าสาวผี...”

“แปลกใจนักหรือ” เจ้าหมิงเทียนหัวเราะด้วยท่าทางขมขื่น

ด้วย [+บุพบท] +[_ลักษณะ +นามธรรม]

ท่าทางขมขื่น [+นามวลี +ลักษณะ +นามธรรม]

(กีฟ้า, 2554: 209)

ตัวอย่าง (65) คำบุพบท “ด้วย” ทำหน้าที่บอกการกของนามวลี “ท่าทางขมขื่น” ที่ปรากฏอยู่ในตำแหน่งข้างท้ายว่ามีกรก ‘ลักษณะ’ นามวลี “ท่าทางขมขื่น” นี้ มีความสัมพันธ์กับประธานของประโยค (เจ้าหมิงเทียน) และคำกริยาแสดงอาการ “หัวเราะ” เนื่องจากช่วยแสดงลักษณะของประธานที่ทำกริยา “หัวเราะ” ว่า “ระคนไปด้วยความขมขื่น”

4.1.6.4 ความหมายบอกการก ‘วิธีการ’

สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 คำบุพบท “ด้วย” สามารถปรากฏหน้าคำนามที่มีความหมายแสดงการก ‘วิธีการ’ ได้ ดังตัวอย่าง

(66) อนึ่ง คณะปฏิวัติขอประกาศว่า คณะปฏิวัติจะยังไม่ทำการตรวจข่าวหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์ทั้งหลายอาจพิมพ์ออกจำหน่ายได้โดยไม่ต้องผ่านการตรวจข่าวก่อน เพราะคณะปฏิวัติเชื่อว่าหนังสือพิมพ์ทั้งหลายจะให้ความร่วมมือแก่การปฏิวัติครั้งนี้ ด้วยวิธีเสนอข่าวความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ตามที่เป็นจริง

ด้วย [+บุพบท] +[_วิธีการ +กิจกรรม]

วิธีเสนอข่าวความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ตามที่เป็นจริง [+นามวลี +วิธีการ +กิจกรรม]

(ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับ 1-60, 2514: 10)

ตัวอย่าง (66) นามวลี “วิธีเสนอข่าวความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ตามที่เป็นจริง” ที่ปรากฏในตำแหน่งท้ายคำบุพบท “ด้วย” คือ วิธีการอย่างหนึ่งซึ่งแสดงว่า “หนังสือพิมพ์” ได้ให้ความร่วมมือกับ “คณะปฏิวัติ”

4.1.6.5 ความหมายบอกการก ‘ผู้ทำ’

สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 คำบุพบท “ด้วย” สามารถปรากฏหน้าคำนาม เพื่อแสดงการก ‘ผู้ทำ’ ได้ โดยคำนามที่มีการก ‘ผู้ทำ’ นี้ มักเป็นตนเองที่ก่อการกระทำ ดังตัวอย่าง

- (67) จริงอย่างที่มารดาว่า อาแทนไทเป็นเจ้าของสายการบินเอกชน มีเที่ยวบินตรงจากกรุงเทพฯสู่เสียมเรียบและพนมเปญวันละหลายเที่ยว อามีสายสัมพันธ์กับผู้คนมากมายที่นั่น ถ้าอาถึงกับบินไปตามฟุ่มข้าวบิณฑ์ด้วยตัวเอง อีกไม่นานจะต้องได้ข่าวสืบหน้าแน่ ๆ

ด้วย [+บุพบท] +[__ผู้ทำ +มนุษย์]

ตัวเอง [+นามวลี +ผู้ทำ +มนุษย์]

(กิ๊พัว, 2554: 243)

ตัวอย่าง (67) นามวลี “ตนเอง” ที่ปรากฏหลังคำบุพบท “ด้วย” มีการก ‘ผู้ทำ’ โดยนามวลีดังกล่าวเป็นผู้ทำกริยา “ไปตามฟุ่มข้าวบิณฑ์” อย่างไรก็ตาม นามวลี “ตนเอง” ก็คือผู้เดียวกับประธานของประโยค คือ “อา” (อาแทนไท) ซึ่งมีการก ‘ผู้ทำ’ เช่นเดียวกัน

กล่าวโดยสรุป คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์แสดงการกของคำนามที่ปรากฏในตำแหน่งท้ายได้หลายการก ซึ่งจะต่างกันตามแต่ละช่วงสมัย กล่าวคือ **ช่วง 1** สมัยสุโขทัย คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์แสดงการกของคำนามข้างท้ายได้ 5 ความหมาย ได้แก่ 1. บอกการก ‘ผู้ร่วม’, 2. บอกการก ‘เครื่องมือ’, 3. บอกการก ‘สถานที่’, 4. บอกการก ‘สาเหตุ’ และ 5. บอกการก ‘ลักษณะ’ **ช่วง 2** สมัยอยุธยา - ธนบุรี คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์แสดงการกของคำนามข้างท้ายเพิ่มขึ้นมา 1 ความหมาย ได้แก่ **บอกการก ‘บอกเนื้อความ’** รวมมี 6 ความหมาย **ช่วง 3** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์แสดงการกของคำนามข้างท้ายเพิ่มขึ้นมาอีก 3 ความหมาย ได้แก่ 1. **บอกการก ‘วิธีการ’**, 2. **บอกการก ‘แหล่งเดิม’** และ 3. **บอกการก ‘ผู้ทำ’** แต่สูญเสียความหมายบอกการก ‘สถานที่’ ไป รวมมี 8 ความหมาย **ช่วง 4** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์แสดงการกของคำนามข้างท้ายน้อยกว่า ช่วง 3 (สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3) อยู่ 1 ความหมาย โดยความหมายที่สูญเสียไป คือความหมาย**บอกการก ‘แหล่งเดิม’** จึงเหลือเพียง 7 ความหมาย **ช่วง 5** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์แสดงการกของคำนามข้างท้ายเท่ากับ ช่วง 4 (สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5) กระทั่ง **ช่วง 6** สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 9 (ปัจจุบัน) ความหมายเชิงไวยากรณ์แสดงการกของคำนามข้างท้ายคำบุพบท “ด้วย” ลดลงจาก ช่วง 4 และ ช่วง 5 อีก 2 ความหมาย เหลือเพียง 5 ความหมาย ความหมายที่สูญเสียไป คือความหมาย**บอกการก ‘ผู้ร่วม’** และ **บอกการก ‘บอกเนื้อความ’** ผู้วิจัยสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 6: การจำแนกความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” ตั้งแต่ ช่วง 1 สมัยสุโขทัย – ช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9

ที่	ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย”	ช่วง 1 สุโขทัย	ช่วง 2 อยุธยา-ธนบุรี	ช่วง 3 รัตนโกสินทร์ ร.1 – ร.3	ช่วง 4 รัตนโกสินทร์ ร.4 – ร.5	ช่วง 5 รัตนโกสินทร์ ร.6 – ร.8	ช่วง 6 รัตนโกสินทร์ ร.9
1.	บอกการก ‘ผู้ร่วม’	✓	✓	✓	✓	✓	-
2.	บอกการก ‘เครื่องมือ’	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3.	บอกการก ‘สถานที่’	✓	✓	-	-	-	-
4.	บอกการก ‘สาเหตุ’	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5.	บอกการก ‘ลักษณะ’	✓	✓	✓	✓	✓	✓
6.	บอกการก ‘บอกเนื้อความ’	-	✓	✓	✓	✓	-
7.	บอกการก ‘แหล่งเดิม’	-	-	✓	-	-	-
8.	บอกการก ‘วิธีการ’	-	-	✓	✓	✓	✓
9.	บอกการก ‘ผู้ทำ’	-	-	✓	✓	✓	✓

จากตารางที่แสดงไปนี้ จะเห็นว่าคำบุพบทบอกการก ‘เครื่องมือ’, บอกการก ‘สาเหตุ’ และบอกการก ‘ลักษณะ’ ปรากฏใช้เรื่อยมาตั้งแต่ช่วง 1 สมัยสุโขทัยจนถึงช่วง 6 สมัยปัจจุบัน ขณะที่คำบุพบทบอกการก ‘ผู้ร่วม’ ซึ่งเริ่มปรากฏใช้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัยนั้นไม่ปรากฏใช้ในสมัยปัจจุบัน ส่วนคำบุพบทบอกการก ‘สถานที่’ ที่เริ่มปรากฏใช้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัยนั้นไม่ปรากฏใช้เมื่อเข้าสู่ช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3

นอกจากการก 5 การกที่เริ่มปรากฏใช้มาตั้งแต่ช่วง 1 สมัยสุโขทัย ผู้วิจัยพบว่า เมื่อเข้าสู่ช่วง 2 สมัยอยุธยา – ธนบุรี คำบุพบท “ด้วย” สามารถบอกการก ‘บอกเนื้อความ’ ได้ และปรากฏใช้เรื่อยมาจนถึงช่วง 5 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 ปัจจุบันไม่ปรากฏใช้คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘บอกเนื้อความ’ อย่างไรก็ตามหากพิจารณาในตารางข้างต้น จะพบว่า ช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกได้มากที่สุดถึง 8 การก เนื่องจากช่วงสมัยนี้ปรากฏว่า คำบุพบท “ด้วย” สามารถบอกการกเพิ่มขึ้นอีก 3 การก ได้แก่ การก ‘แหล่งเดิม’, การก ‘วิธีการ’ และ การก ‘ผู้ทำ’ แต่เฉพาะ คำบุพบท “ด้วย” ที่บอกการก ‘วิธีการ’ และบอกการก ‘ผู้ทำ’ เท่านั้น ที่ปรากฏใช้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘แหล่งเดิม’ นั้น ปรากฏใช้เฉพาะในช่วงที่ 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3

หากพิจารณาในแง่พัฒนาการจะเห็นได้ว่า ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกค่านามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” เริ่มปรากฏใช้เพียง 5 การก ในช่วง 1 สมัยสุโขทัย จากนั้นเพิ่มเป็น 6 การก ในช่วง 2 สมัยอยุธยา – ธนบุรี และมีจำนวนการกมากที่สุด ในช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 คือ 8 การก แล้วลดลงเหลือ 7 การก ในช่วง 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 และช่วง 5 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 กระทั่งช่วง 6 สมัยปัจจุบัน คำบุพบท “ด้วย” ทำหน้าที่บอกการกค่านามที่ตามหลังได้เพียง 5 การก เป็นการกที่ปรากฏใช้มาตั้งแต่สมัย

สุโขทัย 3 การก คือ การก ‘เครื่องมือ’, การก ‘สาเหตุ’ และการก ‘ลักษณะ’ อีก 2 การกที่เริ่มปรากฏใช้เมื่อเข้าสู่ช่วงสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 คือ การก ‘วิธีการ’ และ การก ‘ผู้ทำ’

4.2 คำเชื่อมนาม “ด้วย” ในสมัยต่าง ๆ

ในอดีต คำเชื่อมนาม “ด้วย” สามารถปรากฏเป็นส่วนประกอบในโครงสร้างประโยคภาษาไทยได้ โดยมีตำแหน่งอยู่ระหว่างคำนาม 2 คำ และทำหน้าที่เชื่อมคำนามทั้งสองเข้าไว้ด้วยกัน เป็น “กลุ่มคำนาม” ซึ่งสามารถปรากฏเป็นส่วนประธานหรือกรรมของประโยคก็ได้ อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมมาพบว่าคำเชื่อมนาม “ด้วย” จะปรากฏในข้อความตัวอย่างเพียงบางช่วงสมัยเท่านั้น และในภาษาไทยสมัยปัจจุบันไม่พบคำ “ด้วย” ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมนาม

4.2.1 สมัยสุโขทัย

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมมา พบว่า คำเชื่อมนาม “ด้วย” สามารถปรากฏในโครงสร้างประโยคภาษาไทยสมัยสุโขทัยได้ และมีความหมายเชิงไวยากรณ์แสดง ‘ความคล้อยตาม’ ของคำนามที่ปรากฏในตำแหน่งหน้าและตำแหน่งหลังคำเชื่อมนาม “ด้วย” ดังตัวอย่าง

- (68) แล้วจึงอัญเชิญมหาสมมิ่งฆราวา**ด้วย**เถรานุเถระภิกษุสงฆ์ทั้งหลายขึ้นเมื่อเถิงราช
มนเทียร...องจึง...บวชเป็นสามเณรที่นั่น
มหาสมมิ่งฆราวา [+นาม +มนุษย์]
ด้วย [+เชื่อมนาม] +[มนุษย์ _มนุษย์]
เถรานุเถระภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย [+นามวลี +มนุษย์]

จารึกวัดป่ามะม่วง

(กรมศิลปากร, 2527: 49-50)

ตัวอย่าง (68) คำเชื่อมนาม “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก “ความคล้อยตาม” ของคำนามที่ปรากฏข้างหน้า (มหาสมมิ่งฆราวา) และนามวลีที่ตามหลัง (เถรานุเถระภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย) ว่า มีลักษณะที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน กล่าวคือ หน่วยนามทั้ง 2 หน่วย ซึ่งปรากฏระหว่างคำเชื่อมนาม “ด้วย” ต่างก็เป็น “ผู้ถูกอัญเชิญขึ้น”

4.2.2 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3

ในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 คำเชื่อมนาม “ด้วย” ยังคงปรากฏความหมายเชิงไวยากรณ์เช่นเดียวกับสมัยสุโขทัย นั่นคือ บอก ‘ความคล้อยตาม’ ดังตัวอย่าง

- (69) ๑ ความยอมข้อสัญญา, พร้อมด้วยท่านเจ้าพระยาศรีสุริยวงษาที่สมุหพระกลาโหม เปร็อนิแอร์มินิสเตอ, โดยพระนามของพระบาทสมเด็จพระเจ้ากรุงสยามฝ่ายหนึ่ง, แลมองซิเออโอบาเรสกงสุลฝรั่งเศสอฟฟิเซอเดอเลียวอนดอนเนอร์, โดยพระนามแห่งสมเด็จพระเจ้านาโปเลียนเอมเปร็อเดอฝรั่งเศสฝ่ายหนึ่ง, **ด้วย**คอแวนแมนกรุงสยามฝ่ายหนึ่ง, กับคอแวนแมนฝรั่งเศสฝ่ายหนึ่ง. มีใจพร้อมกันตกลงได้ตัดสินใจให้สำเร็จความเมืองเขมรเป็นอย่างไ...

ท่านเจ้าพระยาศรีสุริยวงษา แล มองซิเออโอบาเรสฯ [+นามวลี +มนุษย์]

ด้วย [+เชื่อมนาม] +[มนุษย์ __มนุษย์]

คอแวนแมนกรุงสยามฝ่ายหนึ่ง [+นามวลี +มนุษย์]

(หนังสือจดหมายเหตุ ฯ THE BANGKOK RECORDER, 2537: 86)

ในตัวอย่าง (69) ปรากฏคำเชื่อมนาม 3 คำ คือ 1. คำเชื่อมนาม “แล” ที่เชื่อมนามวลี “ท่านเจ้าพระยาศรีสุริยวงษาที่สมุหพระกลาโหม เปร็อนิแอร์มินิสเตอ,..” กับ “มองซิเออโอบาเรสกงสุลฝรั่งเศสอฟฟิเซอเดอเลียวอนดอนเนอร์,..” 2. คำเชื่อมนาม “ด้วย” ที่เชื่อมนามวลีข้างหน้าเข้ากับนามวลีที่ตามหลัง ได้แก่ “คอแวนแมนกรุงสยามฝ่ายหนึ่ง” และ 3. คำเชื่อมนาม “กับ” ที่เชื่อมนามวลีข้างหน้าเข้ากับนามวลีที่ตามหลัง ได้แก่ “คอแวนแมนฝรั่งเศสฝ่ายหนึ่ง” โดยนามวลีทั้งหมดได้ร่วมกันทำหน้าที่เป็นผู้กระทำในกริยา “ตัดสินใจให้สำเร็จความเมืองเขมร” ดังนั้น คำเชื่อมนาม “ด้วย” จึงมีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘ความคล้อยตาม’ ว่า นามวลีที่ตามหลังกระทำในสิ่งเดียวกัน หรือ ทำนองเดียวกัน

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘ความคล้อยตาม’ ของคำเชื่อมนาม “ด้วย” จะพบว่ามีลักษณะบางประการที่สอดคล้องกับความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ของคำบุพบท “ด้วย” กล่าวคือ คำนามที่ปรากฏข้างหน้าและตามหลังคำเชื่อมนาม “ด้วย” ต่างมีส่วนร่วมในเหตุการณ์เดียวกัน มีเป้าหมายในการกระทำเดียวกัน และมีบทบาทเป็นผู้กระทำ (ประธาน) หรือผู้ถูกกระทำ (กรรม) อย่างเท่าเทียมกัน ลักษณะร่วมของคำนามทั้งสองนี้ Stolz, Stroh และ Urdze (2006: 41,42) เรียกว่า “CO-OPERATIVE” หมายถึง ‘เป็นการกระทำร่วมกันอย่างพร้อมเพรียง’ ดังตัวอย่าง

German : Agnes trinkt **mit** Werner Kaffee.

‘Agnes is drinking coffee **together with** Werner.’

(Thomas Stolz, และคณะ., 2006:41)

ในตัวอย่างประโยคจะเห็นว่าทั้ง “Agnes” และ “Werner” ต่างร่วมกันทำกริยา “drink” โดยที่ทั้งสองมีสถานภาพเป็นผู้กระทำกริยาอย่างเท่าเทียมกัน และมีจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมาย คือ “การดื่มกาแฟ” ร่วมกัน เช่นเดียวกับตัวอย่าง (68) ที่คำนาม “มหาสามีสังฆราช” ซึ่งปรากฏข้างหน้า คำเชื่อมนาม “ด้วย” และคำนาม “เถรานุเถระภิกษุสงฆ์(ทั้งหลาย)” ที่ตามหลังคำเชื่อมนาม “ด้วย”

ต่างมีบทบาทหรือสถานภาพเป็น “ผู้ถูกอัญเชิญขึ้น” เหมือนกัน ส่วนตัวอย่าง (69) นามวลี “ท่านเจ้าพระยาศรีสุริยวงษ์ที่สมุหพระกลาโหมเปร์อนิแอร์มินิสเตอ”, “มองซิเออโอบาเรสกงสุลฝรั่งเศสอพฟิเซอเดอเลียออนดอนเนอร์” ซึ่งปรากฏตำแหน่งหน้าคำเชื่อมนาม “ด้วย” และนามวลี “คอแวนแมนกรุงสยามฝ่ายหนึ่ง” ที่ตามหลังคำเชื่อมนาม “ด้วย” ต่างก็มีบทบาทเป็นผู้ทำกริยา “ตัดสินใจให้สำเร็จความเมืองเขมร”

กล่าวโดยสรุป ความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘ความคล้อยตาม’ ของคำเชื่อมนาม “ด้วย” มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ของคำบุพบท “ด้วย”

อย่างไรก็ตาม การปรากฏของคำเชื่อมนาม “ด้วย” จากตัวอย่างข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมมาพบเพียง 2 ช่วงสมัย ได้แก่ 1. สมัยสุโขทัย และ 2. สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 7: ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำเชื่อมนาม “ด้วย” ตั้งแต่ ช่วง 1 สมัยสุโขทัย – ช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9

ที่	ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำเชื่อมนาม “ด้วย”	ช่วง 1 สุโขทัย	ช่วง 2 อยุธยา-ธนบุรี	ช่วง 3 รัตนโกสินทร์ ร.1 – ร.3	ช่วง 4 รัตนโกสินทร์ ร.4 – ร.5	ช่วง 5 รัตนโกสินทร์ ร.6 – ร.8	ช่วง 6 รัตนโกสินทร์ ร.9
1.	บอก ‘ความคล้อยตาม’	✓	-	✓	-	-	-

4.3 คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ในสมัยต่าง ๆ

คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” มีความแตกต่างจากหมวดคำอื่น ๆ ตรงที่ “ไม่ได้เป็นองค์ประกอบของหน่วยซึ่งทำหน้าที่เป็นภาคประธานและภาคแสดงในประโยคสามัญ” ผู้วิจัยพบว่า คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ปรากฏใช้ในปริจเฉทภาษาไทยมาตั้งแต่สมัยอดีตจนกระทั่งสมัยปัจจุบัน มีรายละเอียดดังนี้

4.3.1 สมัยอยุธยา – สมัยธนบุรี

สมัยอยุธยา – สมัยธนบุรี ผู้วิจัยพบตัวอย่างการใช้คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ในข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาจำนวนหนึ่ง ต่างกับข้อมูลช่วงสมัยสุโขทัยที่ไม่พบตัวอย่างการใช้คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” แต่อย่างใด

ตัวอย่างการใช้คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ในช่วงสมัยอยุธยา – สมัยธนบุรี มีดังต่อไปนี้

- (70) ศักราช 961 กุนศก (พ.ศ.2142) วัน 5 ¹¹/_๑ 11 คำ เวลารุ่งแล้ว 2 นาฬิกา 8 บาท
เสด็จพยุหบาตราไปเมืองตองหู่ ฟันไม้ข่มนามตำบลมพลิตั้งทัพชัยตำบลวัดตาล
แลในเดือน 11 นั้น สงกรานต์ พระเสาร์แต่ราศีกันย์ไปราศีตุล ครั้นถึงวัน 4 ¹⁰/_๑ 4 คำ
เสด็จพระราชดำเนินถึงเมืองตองหู่ แลทัพหลวงเข้าตั้งใกล้เมืองตองหู่ ประมาณ 30

เส้น แลตั้งอยู่ที่นั่น 2 เดือนขาดอาหารพันกำลังไพร่พลทั้งปวงตายด้วยอดอาหาร
เป็นอันมาก ครั้นวัน 4^๑/₆ คำ ทพหลวงเสด็จกลับคืนมายังพระนครศรีอยุธยา

ด้วย [+เชื่อมอนุพากย์] +[__สาเหตุ]

อดอาหารเป็นอันมาก [+อนุพากย์ +สาเหตุ]

(พระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐ, 2549: 67-69)

ในตัวอย่าง (70) จะเห็นว่า อนุพากย์ที่ตามหลังคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ได้แก่ “อดอาหารเป็นอันมาก” คือ สาเหตุให้ “ไพร่พลทั้งปวงตาย” (อนุพากย์แสดงผล) ดังนั้น คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” จึงมีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘สาเหตุ’ ให้กับอนุพากย์ที่ตามหลัง

4.3.2 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3

ในข้อมูลสมัยรัตนโกสินทร์ ช่วงรัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ในข้อความตัวอย่างจำนวนหนึ่ง ดังนี้

- (71) ทุกวันนี้มีกองทัพตั้งสู้รบกับอ้ายญวนประจามิตร ลูกฆ่าฟันทุกหัวเมือง ไม่มีใจสงสาร
อาลัยแก่อ้ายญวนประจามิตรเลย ด้วยมันเป็นใจมิจฉาที่ภูฏีเป็นอันมากนัก

ด้วย [+เชื่อมอนุพากย์] +[__สาเหตุ]

มันเป็นใจมิจฉาที่ภูฏีเป็นอันมากนัก [+อนุพากย์ +สาเหตุ]

(จดหมายเหตุเรื่องทัพญวน, 2476: 41)

ตัวอย่าง (71) คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ปรากฏหน้าอนุพากย์ “มันเป็นใจมิจฉาที่ภูฏีเป็นอันมากนัก” เพื่อบ่งชี้ว่าอนุพากย์ดังกล่าวเป็น ‘สาเหตุ’ ให้ “กองทัพตั้งสู้รบกับอ้ายญวนประจามิตร ลูกฆ่าฟันทุกหัวเมือง ไม่มีใจสงสารอาลัยแก่อ้ายญวนประจามิตรเลย” (อนุพากย์แสดงผล)

4.3.3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5

ในข้อมูลสมัยรัตนโกสินทร์ ช่วงรัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ในข้อความตัวอย่างจำนวนหนึ่ง ดังนี้

- (72) สองโมงเรือถึงปากน้ำทอด (สมอ) ที่พระเจดีย์ เราตามเสด็จลงเรือกรรเชียงไป
ประทับทรงนมัสการพระเจดีย์ แล้วเสด็จกลับมาลงเรือกรรเชียง เรือสตีมล้นซุงเข้า
คลองตาเค็ด ทอดพระเนตรหมู่บ้านตามลำคลอง ถึงบ้านหนึ่งมีการแต่งงานบ่าวสาว
กำลังจะยกขันหมาก รับสั่งให้หยุดเรือพระที่นั่ง จะทอดพระเนตร ด้วยยังไม่เคย
ทอดพระเนตร

ด้วย [+เชื่อมอนุพากย์] +[__สาเหตุ]

ยังไม่เคยทอดพระเนตร [+อนุพากย์ +สาเหตุ]

(จดหมายเหตุรายวันของสมเด็จพระบรมราชาปิตุลาธิบตีเจ้าฟ้ามหาจักรีบรมราช, 2499: 89)

ตัวอย่าง (72) คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ปรากฏหน้าอนุพากย์ “ยังไม่เคยทอดพระเนตร (พิธีแต่งงานของชาวบ้าน)” เพื่อบ่งชี้ว่าอนุพากย์ดังกล่าวเป็น ‘สาเหตุ’ “รับสั่งให้หยุดเรือพระที่นั่ง” (อนุพากย์แสดงผล)

4.3.4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8

ในข้อมูลสมัยรัตนโกสินทร์ ช่วงรัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ในข้อความตัวอย่างจำนวนหนึ่ง ดังนี้

- (73) ถ้าเรายังเข้าไปใกล้หมู่บ้านหรือเมืองที่มีราษฎรมาก เราจะเห็นได้ว่าพวกจีนยังทำตัวออกหากและไม่สนิทสนมกับไทยยิ่งขึ้น นี่เป็นด้วยพวกจีนอาจจะรวบรวมอยู่ด้วยกันเป็นจำนวนมากขึ้น และมีความจำเป็นที่จะต้องขอความช่วยเหลือหรือสมาคมกับคนไทยน้อยลง

ด้วย [+เชื่อมอนุพากย์] +[__สาเหตุ]

พวกจีนอาจจะรวบรวมอยู่ด้วยกันเป็นจำนวนมากขึ้น และมีความจำเป็นที่จะต้องขอความช่วยเหลือหรือสมาคมกับคนไทยน้อยลง [+อนุพากย์ +สาเหตุ]

(ประมวลบทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6, 2504: 9)

ตัวอย่าง (73) คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ปรากฏหน้าอนุพากย์ 2 อนุพากย์ ได้แก่ อนุพากย์ “พวกจีนอาจจะรวบรวมอยู่ด้วยกันเป็นจำนวนมากขึ้น” และอนุพากย์ “มีความจำเป็นที่จะต้องขอความช่วยเหลือหรือสมาคมกับคนไทยน้อยลง” เพื่อบ่งชี้ว่าทั้งสองอนุพากย์เป็น ‘สาเหตุ’ ให้ “พวกจีนยังทำตัวออกหากและไม่สนิทสนมกับไทยยิ่งขึ้น” (อนุพากย์แสดงผล)

4.3.5 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 (พ.ศ. 2489 – ปัจจุบัน)

ในข้อมูลสมัยรัตนโกสินทร์ ช่วงรัชกาลที่ 9 ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ในข้อความตัวอย่างจำนวนหนึ่ง ดังนี้

- (74) ความอบอุ่นของร่างกายของเจ้าหญิงเทียนยังอยู่ในเสื้อจนสัมผัสได้ อาฟเตอร์เชฟที่เขาใช้ยังคงหอมกรุ่นติดปลายจมูก เพกาพยายามจะไม่มองเสี้ยวหน้าของชายหนุ่ม ด้วยไม่ยอมให้เขารู้ว่าหล่อนกำลังใจเต้นแรง

ด้วย [+เชื่อมอนุพากย์] +[__สาเหตุ]

ไม่ยอมให้เขารู้ว่าหล่อนกำลังใจเต้นแรง [+อนุพากย์ +สาเหตุ]

(กิ๊ฟฟ้า, 2554: 161)

ตัวอย่าง (74) คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ปรากฏหน้าอนุพากย์ “ไม่ยากให้เขารู้ว่าหล่อนกำลังใจเต็มแรง” เพื่อบ่งชี้ว่าอนุพากย์ดังกล่าวเป็น ‘สาเหตุ’ ให้ “เพกาพยายาม(จะ)ไม่มองเสียหน้าของชายหนุ่ม” (อนุพากย์แสดงผล)

จากตัวอย่างข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมมาพบว่า คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ปรากฏใช้มากถึง 5 สมัย ได้แก่ 1. สมัยอยุธยา – สมัยธนบุรี, 2. สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3, 3. สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5, 4. สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 และ 5. สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 ไม่พบคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” เพียงสมัยเดียว คือ สมัยสุโขทัย ส่วนความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” มีเพียงความหมายเดียว คือ บอก ‘สาเหตุ’ ซึ่งสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 8: ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ตั้งแต่ ช่วง 1 สมัยสุโขทัย – ช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9

ที่	ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย”	ช่วง 1 สุโขทัย	ช่วง 2 อยุธยา-ธนบุรี	ช่วง 3 รัตนโกสินทร์ ร.1 – ร.3	ช่วง 4 รัตนโกสินทร์ ร.4 – ร.5	ช่วง 5 รัตนโกสินทร์ ร.6 – ร.8	ช่วง 6 รัตนโกสินทร์ ร.9
1.	บอก ‘สาเหตุ’	-	✓	✓	✓	✓	✓

4.4 คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ในสมัยต่าง ๆ

คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” เป็นหมวดคำที่มีความใกล้ชิดกับคำกริยามากกว่าคำ “ด้วย” ในหมวดคำอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ซึ่งยังพอมีความหมายประจำคำอยู่บ้าง ถูกนำมาใช้ทำหน้าที่เป็นคำขยายคำกริยาเพื่อบอก ‘การเข้าร่วม’ ส่วนหมวดคำอื่น ๆ เช่น คำบุพบท “ด้วย” แม้สามารถทำหน้าที่ขยายกริยาได้เช่นเดียวกับคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ในลักษณะ “บุพบทวลีลดฐานะ” แต่คำบุพบท “ด้วย” จะใกล้ชิดกับคำนามที่ตามหลังมากกว่า ดังนั้น เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ คำบุพบท “ด้วย” จะตรึงแน่นเข้ากับคำนามที่ตามหลัง ขณะที่คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” จะตรึงแน่นเข้ากับคำกริยาที่ปรากฏอยู่ข้างหน้า

ในการศึกษาเชิงประวัติ ผู้วิจัยพบว่า คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ที่ปรากฏใช้ในภาษาไทยปัจจุบัน เคยปรากฏใช้มาแล้วตั้งแต่อดีต ซึ่งแสดงให้เห็นได้จากตัวอย่างข้อมูลที่ผู้วิจัยรวบรวมมา ดังนี้

4.4.1 สมัยอยุธยา – สมัยธนบุรี

หากพิจารณาจากแผนภูมิแสดงระดับชั้นหรือปริมาณความเป็นไวยากรณ์ในแต่ละหมวดคำของ Heine และ Kuteva (2007: 111)⁵⁸ จะพบว่าคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์แสดง ‘การเข้าร่วม’ นั้น มีระดับความเป็นไวยากรณ์น้อยที่สุด เมื่อเทียบกับความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ในหมวดคำอื่น ๆ อย่างไรก็ดี ความหมายเชิงไวยากรณ์แสดง ‘การเข้าร่วม’ ของ

⁵⁸ แสดงไว้ในหน้าที่ 35

คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” นี้ มีคุณลักษณะที่ต่างกัน 3 ประการ ได้แก่ 1. เจ้าของกริยาได้ทำกริยานั้น ๆ ร่วมกับผู้อื่นหรือต่อผู้อื่น, 2. เจ้าของกริยาทำกริยาร่วมกับอีกกริยาหนึ่ง (คนเดียวทำกริยาสองอย่าง) และบางกรณีกริยาที่ร่วมกระทำนั้นอาจเป็นกริยาเดียวกันแต่ต่างเพียงสิ่งที่เกี่ยวข้อง และ 3. เพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่งนอกเหนือไปจากความข้างต้น (นววรรณ พันธุมธา, 2553)

ในสมัยอยุธยา – สมัยธนบุรี ผู้วิจัยพบคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ปรากฏในข้อมูลตัวอย่างที่เก็บรวบรวมมาจำนวนหนึ่ง และคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ได้แสดงความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ซึ่งมีคุณลักษณะแตกต่างกัน ดังนี้

- (75) ถ้าทรงเรือแผงและเรือเข้านภประพาสบัว ชาวที่ได้ลงท้ายเรือพระที่นั่งด้วย
ด้วย [+กริยาวิเศษณ์ +การเข้าร่วม] [+กริยาแสดงการเคลื่อนที่__]
 ได้ลงท้ายเรือพระที่นั่ง [+กริยาวลี +การเคลื่อนที่]
 (ตำราธรรมเนียมในราชสำนักครั้งกรุงศรีอยุธยา, 2493: 39)

- (76) ครั้นตีทุ่มตียามให้มหาดเล็กเป่าสังข์ ตีกับด้วยทุกทีไปจนตี 11 ทุ่ม
ด้วย [+กริยาวิเศษณ์ +การเข้าร่วม] [+กริยาแสดงการกระทำ__]
 ตีกับ [+กริยาวลี +การกระทำ]
 ตำราแบบธรรมเนียมในราชสำนักครั้งกรุงศรีอยุธยา
 (กรมศิลปากร, 2493: 31)

ตัวอย่างที่ (75) และ (76) คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ทำหน้าที่ขยายกริยาวลีที่ปรากฏอยู่ข้างหน้า เพื่อแสดงความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ของคนใดคนหนึ่ง สิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสถานะใดสถานะหนึ่ง ตัวอย่าง (75) คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ปรากฏหลังกริยาวลี “ได้ลงท้ายเรือพระที่นั่ง” ดังโครงสร้างส่วนประชิดต่อไปนี้

ชาวที่	ได้	ลง	ท้าย	เรือพระที่นั่ง	<u>ด้วย</u>

จากโครงสร้างส่วนประชิดข้างต้น จะเห็นว่า คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ที่ปรากฏหลังกริยาวลี “ได้ลงท้ายเรือพระที่นั่ง” แสดงความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ของ “ชาวที่” ว่าร่วม “ลงเรือพระที่นั่ง” ไปกับประธานของประโยค (มิได้แสดงไว้ในข้อความตัวอย่าง) ผู้ทำกริยา “ทรงเรือแผงและเรือเข้านภประพาสบัว” สอดคล้องกับคุณลักษณะความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ข้อ 1 ที่ว่า “เจ้าของกริยาได้ทำกริยานั้น ๆ ร่วมกับผู้อื่นหรือต่อผู้อื่น” ส่วนตัวอย่างที่ (76) คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ยังคงปรากฏตามหลังกริยาวลี เพื่อแสดงความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ดังตัวอย่างโครงสร้างส่วนประชิดต่อไปนี้

ให้	มหาดเล็ก	เป่า	สังข์	ตี	กรับ	ด้วย

จากโครงสร้างประโยคตัวอย่าง (76) คำนาม “มหาดเล็ก” เป็นทั้งผู้ถูกใช้และเป็นทั้งผู้ทำกริยา 2 กริยาร่วมกัน ได้แก่ “เป่าสังข์” และ “ตีกรับ” ในที่นี้ คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์แสดง ‘การเข้าร่วม’ ของกริยา “ตีกรับ” ว่าเป็นอีกกริยาหนึ่งที่คำนาม “มหาดเล็ก” ทำพร้อมกับกริยา “เป่าสังข์” สอดคล้องกับคุณลักษณะความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ข้อ 2 ที่ว่า “เจ้าของกริยาทำกริยาร่วมกับอีกกริยาหนึ่ง (คนเดียวทำกริยาสองอย่าง) และบางกรณีกริยาที่ร่วมกระทำนั้นอาจเป็นกริยาเดียวกันแต่ต่างเพียงสิ่งที่เกี่ยวข้อง”

4.4.2 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3

ในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 ผู้วิจัยพบคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ปรากฏในข้อมูลตัวอย่างที่เก็บรวบรวมมา ดังนี้

- (77) ข้าพระพุทธเจ้าได้ให้หลวงวิเศษโอสถเจ้ากรมหมอยา หลวงประสาทวิจิตรเจ้ากรมหมอนวดขึ้นไปส่งเจ้าพระยานครราชสีมาด้วย
ด้วย [+กริยาวิเศษณ์ +การเข้าร่วม] +[+กริยาแสดงการเคลื่อนที่_]
 ขึ้นไปส่ง (เจ้าพระยานครราชสีมา) [+กริยาวลี +การเคลื่อนที่]
 (จดหมายเหตุเรื่องทัพญวน, 2476: 57)

ตัวอย่าง (77) คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ของผู้ใดผู้หนึ่ง สิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสภาวะใดสภาวะหนึ่ง ดังโครงสร้างส่วนประชิดต่อไปนี้

ข้าพระพุทธเจ้า	ได้	ให้	หลวงวิเศษโอสถ	หลวงประสาทวิจิตร	ขึ้น	ไป	ส่ง	เจ้าพระยานครราชสีมา	<u>ด้วย</u>

ในโครงสร้างส่วนประชิดข้างต้น จะเห็นว่า คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ที่ปรากฏหลังกริยาวลี “ขึ้นไปส่งเจ้าพระยานครราชสีมา” ได้แสดงความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ของนามวลี “หลวงวิเศษโอสถเจ้ากรมหมอยา” และนามวลี “หลวงประสาทวิจิตรเจ้ากรมหมอนวด” ว่าต่างก็เป็นผู้

ขึ้นไปส่งเจ้าพระยานครราชสีมา พร้อมกับ “ข้าพระพุทธเจ้า” (ตัวผู้พูดข้อความ) สอดคล้องกับคุณลักษณะความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ข้อ 1 ที่ว่า “เจ้าของกริยาได้ทำกริยานั้น ๆ ร่วมกับผู้อื่นหรือต่อผู้อื่น”

4.4.3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5

สมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 ผู้วิจัยพบคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ปรากฏในข้อมูลตัวอย่างที่เก็บรวบรวมมา และคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ได้แสดงความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ซึ่งมีคุณลักษณะแตกต่างกัน ดังตัวอย่าง (78) – (80)

- (78) กอลอเนนเรบุนกับพวกขุนนางฝรั่งเศสที่มาด้วย ได้ไปยังพระบวรราชวังแล้วมอบเครื่องประดับสำหรับยศ ซึ่งกรุงฝรั่งเศสทรงยินดีมาโดยเฉพาะ พระเจ้าน้องยาเธอของกรุงสยามซึ่งกรุงฝรั่งเศสขนานนามมาว่า แครนออฟเซอนั้น ให้ได้รับโดยคำนับด้วยการเคารพนับถือ

ด้วย [+กริยาวิเศษณ์ +การเข้าร่วม] [+กริยาแสดงการเคลื่อนที่__]
มา [+กริยา +การเคลื่อนที่]

(พระราชสาส์นในรัชกาลที่ 4, 2502: 55)

- (79) ผู้ซึ่งรักจำพวกที่ 3 นั้น เขาย่อมรักด้วยเหตุรักตัวเขาด้วย รักลูกเขาด้วย

ด้วย [+กริยาวิเศษณ์ +การเข้าร่วม] [+กริยาแสดงการประสม__]
รักตัวเขา, รักลูกเขา [+กริยาวลี +การประสม]

(พระบรมราโชวาทในรัชกาลที่ 5, 2515: 22)

- (80) กลับมาทูลหม่อมบน⁵⁹ เสด็จไปทรงเครื่อง สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จจะเสด็จวัดพระแก้ว เราจะกินข้าวกลางวันไม่ทัน ใส่หมวกแล้วไปคอยอยู่ห้องเหลือง เห็นเสด็จอุปัชฌาย์⁶⁰ ประทับอยู่บนอาสนสงฆ์ มีคนอยู่งานพัดถวายด้วย

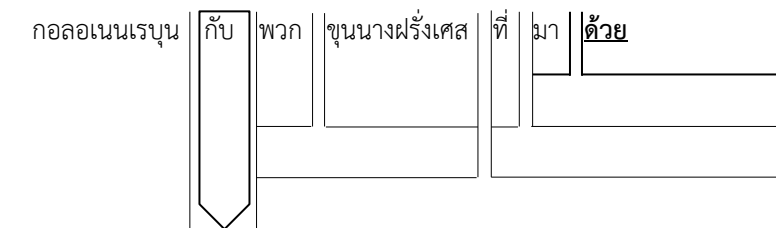
ด้วย [+กริยาวิเศษณ์ +การเข้าร่วม] [+กริยา__]
มีคนอยู่งานพัดถวาย [+กริยาวลี]

(จดหมายเหตุรายวันของสมเด็จพระบรมราชาปิตุลาธิบดีเจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ, 2499: 24)

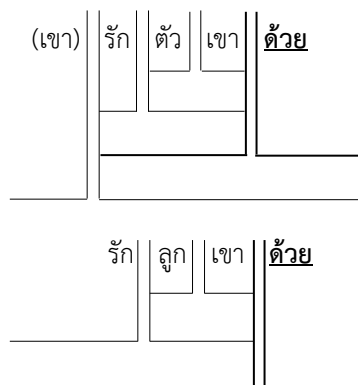
ตัวอย่าง (78) (79) และ (80) คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ของผู้ใดผู้หนึ่ง สิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสภาวะใดสภาวะหนึ่ง อย่างไรก็ตามแต่ละตัวอย่างที่ผู้วิจัยนำมาแสดงนี้ คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” มีคุณลักษณะบอก ‘การเข้าร่วม’ ที่แตกต่างกัน ดังโครงสร้างส่วนประชิดในตัวอย่าง (78) (79) และ (80) ตามลำดับ

⁵⁹ ทูลหม่อมบน คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

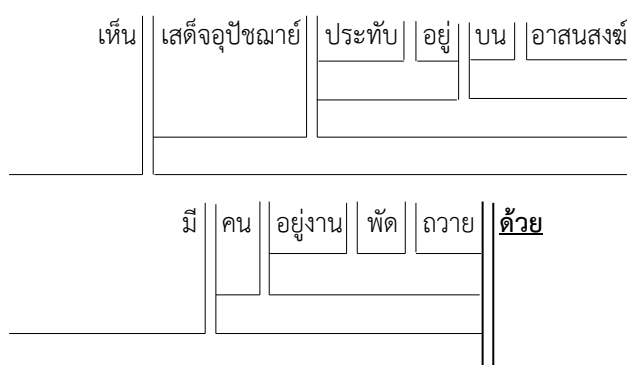
⁶⁰ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า พระองค์เจ้าฤกษ์ กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์

จากโครงสร้างส่วนประชิดข้างต้น คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ที่ตามหลังคำกริยา “มา” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ของนามวลี “พวกขุนนางฝรั่งเศส (ที่)” ว่าทำกริยา “มา” ร่วมกับค่านามหลัก “กอลอเนนเรบุน” สอดคล้องกับคุณลักษณะบอก ‘การเข้าร่วม’ ของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ข้อ 1 ที่ว่า “เจ้าของกริยาได้ทำกริยานั้น ๆ ร่วมกับผู้อื่นหรือต่อผู้อื่น” โครงสร้างส่วนประชิดในตัวอย่าง (79) แสดงได้ดังนี้

หากพิจารณาโครงสร้างส่วนประชิดข้างต้น จะพบว่า คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ปรากฏ 2 ตำแหน่ง แต่ละตำแหน่งล้วนปรากฏตามหลังกริยาเดียวกัน นั่นคือ “รัก” ต่างกันเพียงนามวลีที่เป็น “จุดหมาย” ของกริยา ได้แก่ “ตัวเขา” และ “ลูกเขา” ในตัวอย่างนี้ คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ทำนองว่า “เขารักทั้งตัวเขารักทั้งลูกเขา” สอดคล้องกับคุณลักษณะบอก ‘การเข้าร่วม’ ของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ข้อ 2 ที่ว่า “เจ้าของกริยาทำกริยาร่วมกับอีกกริยาหนึ่ง (คนเดียวทำกริยาสองอย่าง) และบางกรณีกริยาที่ร่วมกระทำนั้นอาจเป็นกริยาเดียวกันแต่ต่างเพียงสิ่งที่เกี่ยวข้อง” โครงสร้างส่วนประชิดในตัวอย่าง (80) แสดงได้ดังนี้

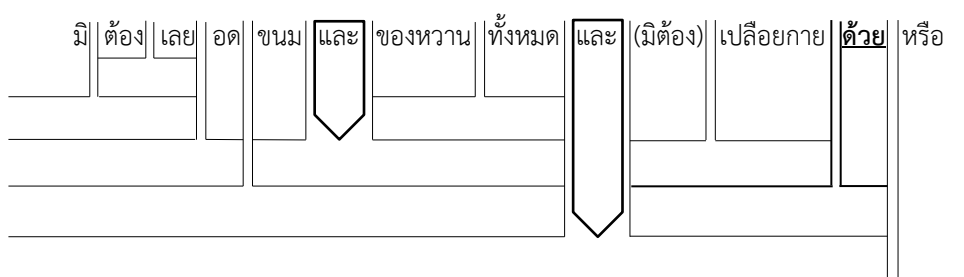
ตัวอย่าง (80) คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ปรากฏหลังกริยาวลี “มีคนอยู่งานพัสดุเลย” อย่างไรก็ตาม คุณลักษณะบอก ‘การเข้าร่วม’ ในความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ตัวอย่างนี้ แตกต่างจากตัวอย่างอื่น ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้เนื่องจาก คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ปรากฏตามหลังกริยาวลีที่แสดงสถานการณ์ใหม่ กล่าวคือ ผู้กระทำกริยา “ประทับอยู่บนอาสนสงฆ์” ของอนุพากย์ที่ 1 ได้แก่ “เสด็จจุฬามณี” มิใช่บุคคลเดียวกันกับผู้กระทำกริยา “อยู่งานพัสดุเลย” ของอนุพากย์ที่ 2 ได้แก่ “คน” สอดคล้องกับคุณลักษณะบอก ‘การเข้าร่วม’ ของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ข้อ 3. ที่ว่า “เพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่งนอกเหนือไปจากความข้างต้น” นอกจากนี้ คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ในที่นี้ยังทำหน้าที่บอกว่าทั้งสองสถานการณ์คือสิ่งที่ถูก “เห็น” โดยคนเดียวกัน สอดคล้องกับคุณลักษณะข้อ 2 ที่ว่า “เจ้าของกริยาทำกริยาร่วมกับอีกกริยาหนึ่ง (คนเดียวทำกริยาสองอย่าง) และบางกรณีกริยาที่ร่วมกระทำนั้นอาจเป็นกริยาเดียวกันแต่ต่างเพียงสิ่งที่เกี่ยวข้อง”

4.4.4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8

สมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 ผู้วิจัยพบคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ปรากฏในข้อมูลตัวอย่างที่เก็บรวบรวมมา ดังตัวอย่าง (81)

- (81) ถ้าต่างว่าของ 2 สิ่งนี้เข้ามาไม่ได้ในเมืองเรา จะเป็นอย่างไรบ้าง? มิต้องเลยอดขนม และของหวานทั้งหมดและเปลือยกายด้วยหรือ ?
 ด้วย [+กริยาวิเศษณ์ +การเข้าร่วม] +[กริยาแสดงการกระทำ__]
 เปลือยกาย [+กริยาวลี +การกระทำ]
 (ประมวลบทพระราชนิพนธ์ รัชกาลที่ 6, 2504: 20)

ตัวอย่าง (81) คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ปรากฏหลังกริยาวลี “เปลือยกาย” ในอนุพากย์ที่ 2 ซึ่งแสดงได้จากโครงสร้างส่วนประชิดต่อไปนี้

จากโครงสร้างส่วนประชิดของตัวอย่าง (81) ประธาน “เรา” ซึ่งถูกละ เป็นผู้ทำกริยา 2 กริยา ได้แก่ กริยา “อดขนมและของหวานทั้งหมด” และ “เปลือยกาย” ถ้าหากของสองสิ่ง ได้แก่ “น้ำตาล” และ “เสื้อผ้า” (ไม่ได้กล่าวถึงในข้อความที่ยกมา) ไม่เข้ามาขายภายในประเทศ ในที่นี้คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ให้ความหมายเชิงไวยากรณ์แสดง ‘การเข้าร่วม’ ของกริยาทั้ง 2 กริยา โดยมีคุณลักษณะ ‘การ

เข้าร่วม’ แบบข้อ 2 ที่ว่า “เจ้าของกริยาทำกริยาร่วมกับอีกกริยาหนึ่ง (คนเดียวทำกริยาสองอย่าง)
และบางกรณีกริยาที่ร่วมกระทำนั้นอาจเป็นกริยาเดียวกันแต่ต่างเพียงสิ่งที่เกี่ยวข้อง”

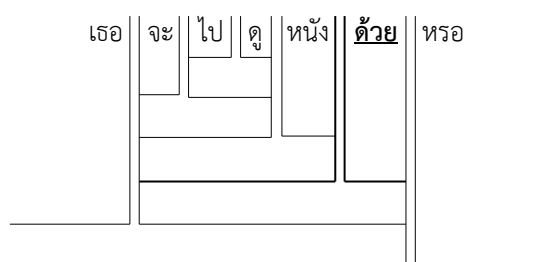
4.4.5 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 (พ.ศ. 2489 – ปัจจุบัน)

สมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 9 ผู้วิจัยพบคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ปรากฏในข้อมูลตัวอย่างที่
เก็บรวบรวมมา และคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ได้แสดงความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ซึ่งมี
คุณลักษณะแตกต่างกัน ดังตัวอย่าง (82) – (84)

- (82) เธอจะไปดูหนังด้วยหรือ
 ด้วย [+กริยาวิเศษณ์ +การเข้าร่วม] [+กริยา __]
 จะไปดูหนัง [+กริยาวลี]
- (83) ฉันซื้อกระเป๋าและซื้อนาฬิกาด้วย
 ด้วย [+กริยาวิเศษณ์ +การเข้าร่วม] [+กริยา __]
 ซื้อนาฬิกา [+กริยาวลี]
- (84) “วันอาทิตย์นี้มีงานเทศกาลประจำปีศาลเจ้าแม่ทับทิมพอดี คุณเพิ่งจะไปเกาะฉางโจว
 วันนั้น จะได้ไปไหว้เจ้าแม่ทับทิมด้วย ดีไหมคะ”
 “ดีค่ะ” เพกพายักหน้าด้วยความพึงใจ
 ด้วย [+กริยาวิเศษณ์ +การเข้าร่วม] [+กริยา __]
 จะไปไหว้เจ้าแม่ทับทิม [+กริยาวลี]

(กีแพ้ว, 2554: 311)

ตัวอย่าง (82) คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ปรากฏหลังกริยาวลี “จะไปดูหนัง” เพื่อแสดง
 ความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ของคำสรรพนาม “เธอ” ว่าร่วมกระทำกริยา “จะไปดู
 หนัง” กับ “ผู้ใดผู้หนึ่ง” ซึ่งเป็นเจ้าของกริยา สอดคล้องกับคุณลักษณะความหมายเชิงไวยากรณ์บอก
 ‘การเข้าร่วม’ ของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ข้อ 1 ที่ว่า “เจ้าของกริยาได้ทำกริยานั้น ๆ ร่วมกับผู้อื่น
 หรือต่อผู้อื่น” ดังโครงสร้างส่วนประชิดต่อไปนี้

ขณะที่ตัวอย่าง (83) คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ยังคงปรากฏตามหลังคำกริยา เพื่อแสดง
 ความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ดังตัวอย่างโครงสร้างส่วนประชิดต่อไปนี้

ฉัน	ชื่อ	กระเป่า	และ	ชื่อ	นาฬิกา	ด้วย

ในโครงสร้างส่วนประชิดของตัวอย่าง (83) คำสรรพนาม “ฉัน” เป็นผู้ทำกริยา “ชื่อ” ของสองอย่างร่วมกัน ได้แก่ “กระเป่า” และ “นาฬิกา” ดังนั้น คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ที่ปรากฏตามหลังกริยาลี “ชื่อนาฬิกา” จึงทำหน้าที่แสดงความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ของคำนามทั้งสองว่า “ถูกชื่อ” โดยผู้ชื่อคนเดียวกัน สอดคล้องกับคุณลักษณะบอก ‘การเข้าร่วม’ ของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ข้อ 2 ที่ว่า “เจ้าของกริยาทำกริยาร่วมกับอีกกริยาหนึ่ง (คนเดียวทำกริยาสองอย่าง) และบางกรณีกริยาที่ร่วมกระทำนั้นอาจเป็นกริยาเดียวกันแต่ต่างเพียงสิ่งที่เกี่ยวข้อง”

ส่วนตัวอย่างที่ (84) คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ปรากฏตามหลังกริยาลีในอนุพากย์ใหม่ เพื่อแสดงความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ในลักษณะเพิ่มสถานการณ์ หรือ “เพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่งนอกเหนือไปจากความข้างต้น” และ “เจ้าของกริยาทำกริยาร่วมกับอีกกริยาหนึ่ง (คนเดียวทำกริยาสองอย่าง) และบางกรณีกริยาที่ร่วมกระทำนั้นอาจเป็นกริยาเดียวกันแต่ต่างเพียงสิ่งที่เกี่ยวข้อง” ดังตัวอย่างโครงสร้างส่วนประชิดต่อไปนี้

คุณพิงค์	ไป	เกาะฉางโจว	วัน	นั้น
จะได้	ไป	ไหว้	เจ้าแม่ทับทิม	ด้วย

ในโครงสร้างส่วนประชิดของตัวอย่าง (84) คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ปรากฏหลังกริยาลี “จะ
ได้ไปไหว้เจ้าแม่ทับทิม” จะเห็นได้ว่า คุณลักษณะบอก ‘การเข้าร่วม’ ของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ในตัวอย่างนี้ มีลักษณะสอดคล้องตาม ข้อ 3 ที่ว่า “เพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่งนอกเหนือไปจากความข้างต้น” เนื่องจากคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ปรากฏตามหลังกริยาลีในสถานการณ์ใหม่ นั่นคือ “จะได้ไปไหว้เจ้าแม่ทับทิม” ซึ่งเพิ่มขึ้นมาจากสถานการณ์ “ไปเกาะฉางโจววันนั้น” นอกจากนี้ คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ยังทำหน้าที่บอกว่าทั้งสถานการณ์ “จะไปเกาะฉางโจว” ในอนุพากย์ 1 และ “จะได้ไปไหว้เจ้าแม่ทับทิม” ในอนุพากย์ 2 เป็นสถานการณ์ที่มีผู้กระทำกริยา “ไป” คนเดียวกัน นั่นคือ “คุณพิงค์” จึงสอดคล้องกับคุณลักษณะบอก ‘การเข้าร่วม’ ของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ข้อ 2 ที่ว่า “เจ้าของกริยาทำกริยาร่วมกับอีกกริยาหนึ่ง (คนเดียวทำกริยาสองอย่าง) และบางกรณีกริยาที่ร่วมกระทำนั้นอาจเป็นกริยาเดียวกันแต่ต่างเพียงสิ่งที่เกี่ยวข้อง”

หากพิจารณาจะเห็นได้ว่า คุณลักษณะในความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ (ทั้ง 3 ประการ) ของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ได้ช่วยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำกริยากับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง สิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสภาวะการณ์ใดสภาวะการณ์หนึ่ง ในบางตัวอย่างอาจพบคุณลักษณะบอก ‘การเข้าร่วม’ เพียงคุณลักษณะเดียว แต่บางตัวอย่างอาจมีการแสดงคุณลักษณะบอก ‘การเข้าร่วม’ ที่มากกว่า 1 คุณลักษณะก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคำกริยาในข้อความที่คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ไปขยาย

อย่างไรก็ดี คุณลักษณะในความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ทั้ง 3 ประการที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ ผู้วิจัยพบว่าปรากฏเหมือนกันทุกช่วงสมัย แต่ที่นำมาแสดงนี้เป็นเพียงตัวอย่างส่วนหนึ่งเท่านั้น

จากตัวอย่างข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมมาพบว่า คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ปรากฏใช้มากถึง 5 สมัย ได้แก่ 1. สมัยอยุธยา – สมัยธนบุรี, 2. สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3, 3. สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5, 4. สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 และ 5. สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 ไม่พบคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” เพียงช่วงสมัยเดียว คือ สมัยสุโขทัย ส่วนความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” มีเพียงความหมายเดียว นั่นคือ บอก ‘การเข้าร่วม’ ซึ่งสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 9: ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ตั้งแต่ ช่วง 1 สมัยสุโขทัย – ช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9

ที่	ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย”	ช่วง 1 สุโขทัย	ช่วง 2 อยุธยา-ธนบุรี	ช่วง 3 รัตนโกสินทร์ ร.1 – ร.3	ช่วง 4 รัตนโกสินทร์ ร.4 – ร.5	ช่วง 5 รัตนโกสินทร์ ร.6 – ร.8	ช่วง 6 รัตนโกสินทร์ ร.9
1.	บอก ‘การเข้าร่วม’	-	✓	✓	✓	✓	✓

หากพิจารณาความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” จะพบว่า มีลักษณะที่เกี่ยวข้องบางประการกับความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ของคำบุพบท “ด้วย” ดังตัวอย่าง (75) “พระเจ้าหงษาเอาสมเด็จพระมหินทราธิราชเจ้าขึ้นไปด้วย” จะเห็นว่าคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ทำหน้าที่บอก ‘การเข้าร่วม’ ของคำนาม “สมเด็จพระมหินทราธิราชเจ้า” ว่าร่วมกระทำการ “ขึ้นไป” พร้อมกับคำนามหลัก “พระเจ้าหงษา” ซึ่งเป็นเจ้าของกริยา เช่นเดียวกับตัวอย่าง (11) “แลมุสุล้ามอกไปด้วยข้าพเจ้า” (ในบทที่ 4) คำบุพบท “ด้วย” ปรากฏในตำแหน่งหน้าคำสรรพนาม “ข้าพเจ้า” (หลัก) เพื่อทำหน้าที่บอกการกว่าคำสรรพนามนั้นเป็น ‘ผู้ร่วม’ ซึ่งทำการ “ไป” พร้อมกับคำนาม “มุสุล้ามอก” ทั้งความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ และความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ต่างมีลักษณะความสัมพันธ์กับคำกริยาแบบ “active comitative/human companion” หรือ “เป็นการไปกระทำร่วมกับผู้ใดผู้หนึ่ง” ตามแนวคิดเรื่อง “comitative” ของ Thomas Stolz, และคณะ (2006)

4.5 คำลงท้าย “ด้วย” ในสมัยต่าง ๆ

คำลงท้าย “ด้วย” เป็นคำไวยากรณ์ที่มีมิติทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ ทั้งนี้เนื่องจากคำดังกล่าวทำหน้าที่ขยายประโยคเพื่อแสดงวัจนกรรม ‘ขอร้อง’ ของผู้พูด ความหมายเชิงไวยากรณ์แสดง ‘การขอร้อง’ นี้ ถูกนำมาใช้เพียงเพื่อเสริมประโยค หากขาดความหมายดังกล่าวไปประโยคก็ยังคงสามารถสื่อความได้เข้าใจ

ผู้วิจัยพบว่า คำลงท้าย “ด้วย” ปรากฏใช้ในภาษาไทยมาตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงสมัยปัจจุบัน มีรายละเอียดดังนี้

4.5.1 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3

คำลงท้าย “ด้วย” ซึ่งมีมิติเชิงวัจนปฏิบัติศาสตร์แสดงวัจนกรรม ‘การขอร้อง’ จัดเป็นคำลงท้ายประเภทแสดงอารมณ์ ความรู้สึก (Mood Particle) ผู้วิจัยพบว่า คำลงท้าย “ด้วย” ปรากฏใช้ในภาษาไทยมาตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (85) ๑ ฝ่ายกระษัตริย์เอลเฟิร์ธ, ขณะเมื่อเสียเมืองนั้น, พระองค์แปลงปลอมเปนไพร่ลอบหนีไปเอาไครย์อยู่กับคนเลี้ยงโค. เวลานั้นหนึ่งเสด็จไปประทับอยู่ริมเตาไฟ, ภรรยาคนเลี้ยงโคสั่งพระองค์ว่า, ช่วยดูขนมที่ปังด้วยเถิด. ขณะนั้นทรงเหลาลูกขชรเพลินไป, มิได้เอาพระไทใส่. ครั้นหญิงนั้นกลับมาเห็นขนมไหมก็โกรธ...

ด้วย [+ลงท้าย +ขอร้อง]

(หนังสือจดหมายเหตุ ฯ THE BANGKOK RECORDER, 2537: 193)

ตัวอย่าง (85) คำสรรพนาม “พระองค์” หรือ “กระษัตริย์เอลเฟิร์ธ” นั่งอยู่ใกล้ริมเตาไฟ ดังนั้นภรรยาคนเลี้ยงโคจึงขอร้องให้กระษัตริย์เอลเฟิร์ธช่วยดูขนมที่ปังอยู่ตรงหน้า จะเห็นได้ว่า คำลงท้าย “ด้วย” ที่ปรากฏในข้อความ “ช่วยดูขนมที่ปังด้วยเถิด” ช่วยลดทอนการบังคับให้ทำ หรือ การออกคำสั่ง อย่างไรก็ดี หากพิจารณาโครงสร้างประโยค “ช่วยดูขนมที่ปังด้วยเถิด” พบว่ามีคำที่แสดงวัจนกรรม ‘การขอร้อง’ ร่วมกันถึง 3 คำ คือ ช่วย+...+ด้วย+เถิด หากตัดคำแสดงการขอร้อง “ช่วย” ออก จะได้ประโยค “ดูขนมปังที่ปังด้วยเถิด” ก็ยังคงแสดงวัจนกรรม ‘การขอร้อง’ ได้ แต่หากตัดคำลงท้าย “ด้วย” ออกไปอีก จะได้ประโยค “ดูขนมปังที่ปังเถิด” จะเห็นว่า วัจนกรรมแสดง ‘การขอร้อง’ ในประโยคดังกล่าวลดน้อยลงจากเดิม ทั้งยังเป็นการเร่งให้ผู้ฟัง (กระษัตริย์เอลเฟิร์ธ) กระทำกริยาอย่างทันทีทันใด และจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ได้รับมอบหมายเพียงอย่างเดียว

4.5.2 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5

ผู้วิจัยพบคำลงท้าย “ด้วย” ปรากฏใช้ในภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (86) กรุงสยามขออ้อนวอนกรุงฝรั่งเศส ขอพระเมตตากรุณาพระเดชพระคุณแก่ราชทูต
นายนี้ด้วย

ด้วย [+ลงท้าย +ขอร้อง]

(พระราชสาส์นในรัชกาลที่ 4, 2502: 74)

ตัวอย่าง (86) คำลงท้าย “ด้วย” ปรากฏในตำแหน่งท้ายสุดของข้อความ เพื่อทำหน้าที่บอกมาลาหรือแสดงเจตนา ‘ขอร้อง’ ร่วมกับคำกริยา “ขอ” ในโครงสร้าง **ขอ+...+ด้วย** อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงระดับของการแสดงความขอร้อง จะพบว่า คำกริยา “ขอ” มีระดับความหมายแสดง ‘การขอร้อง’ สูงกว่าคำลงท้าย “ด้วย” ส่วนคำลงท้าย “ด้วย” จะทำหน้าที่เป็นเพียงตัวสื่อถึงการทำให้น้อยลง (minimizer) เท่านั้น (สุจริตลักษณ์ ตีพิมพ์ และสุขุมาวดี ขำศิริชัย, 2548)

4.5.3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8

ผู้วิจัยพบคำลงท้าย “ด้วย” ปรากฏใช้ในภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (87) ขอให้พืพนมมือขึ้น รับเอาส่วนบุญที่ผมฝากมาให้บัดนี้ด้วยเถิด ผมได้บวชเป็น
สามเณรแล้ว

ด้วย [+ลงท้าย +ขอร้อง]

(ประมวลนิทาน ร.6, 2513: 150)

ตัวอย่าง (87) คำลงท้าย “ด้วย” ปรากฏในข้อความ “ขอให้พืพนมมือขึ้น รับเอาส่วนบุญที่ผมฝากมาให้บัดนี้ด้วยเถิด” เพื่อช่วยลดทอนการบังคับให้ทำ หรือ การออกคำสั่ง และทำให้ประโยคดังกล่าวมีนัยความหมายเชิงไวยากรณ์แสดง ‘การขอร้อง’ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงโครงสร้างประโยคดังกล่าวจะพบว่ามีคำที่แสดงวัจนกรรม ‘การขอร้อง’ ร่วมกันถึง 3 คำ คือ **ขอ+...+ด้วย+เถิด** แต่ละคำจะช่วยกันทำหน้าที่แสดงวัจนกรรม ‘การขอร้อง’ หากขาดคำใดคำหนึ่งไป ระดับแสดง ‘การขอร้อง’ ก็จะลดลงตามไปด้วย

4.5.4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 (พ.ศ. 2489 – ปัจจุบัน)

ผู้วิจัยพบคำลงท้าย “ด้วย” ปรากฏใช้ในภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 9 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (88) “ถ้าได้ข่าน้อง...ไม่ว่าจะข่าวดีหรือข่าวร้าย...” เพกาแม่ริมฝีปากแน่น “แม่ช่วยส่ง ข่าวให้หนูรู้ด้วยนะคะ”

ด้วย [+ลงท้าย +ขอเรื่อง]

(กึ่งฟ้า, 2554: 243)

ตัวอย่าง (88) คำลงท้าย “ด้วย” ปรากฏในข้อความ “แม่ช่วยส่งข่าวให้หนูรู้ด้วยนะคะ” เพื่อช่วยลดทอนการบังคับให้ทำ หรือ การออกคำสั่ง และทำให้ประโยคดังกล่าวมีนัยแสดงความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การขอเรื่อง’ เพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงโครงสร้างประโยคดังกล่าวจะพบว่า มีคำที่แสดงวิจณกรรม ‘การขอเรื่อง’ ประกอบรวมกัน 2 คำ คือ **ช่วย+...+ด้วย**

ในทำนองเดียวกัน นววรรณ พันธุเมธา (2527: 52) ได้ให้ตัวอย่างการใช้คำ “ด้วย” ในภาษาไทยสมัยปัจจุบัน อาทิ “คุณรอฉันด้วยนะ”, “คุณบอกเขาด้วยว่าฉันไปไม่ได้” พร้อมทั้งแสดงทัศนะว่า “ถ้าตัดคำ “ด้วย” ออก 2 ประโยคข้างต้นจะแสดงเจตนาสิ่ง”

จากตัวอย่างข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมมาพบว่า คำลงท้าย “ด้วย” ปรากฏใช้มากถึง 4 สมัย ได้แก่ 1. สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3, 2. สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5, 3. สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 และ 4. สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 ไม่พบคำลงท้าย “ด้วย” 2 สมัย คือ 1. สมัยสุโขทัย และ 2. สมัยอยุธยา – สมัยธนบุรี (ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการที่ผู้วิจัยไม่พบเอกสารที่เป็นภาษาพูดใน **ช่วง 1** สมัยสุโขทัย และ**ช่วง 2** สมัยอยุธยา-ธนบุรี ก็เป็นไปได้) ส่วนความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำลงท้าย “ด้วย” มีเพียงความหมายเดียว นั่นคือ บอก ‘การขอเรื่อง’ ซึ่งสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 10: ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำลงท้าย “ด้วย” ตั้งแต่ ช่วง 1 สมัยสุโขทัย – ช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9

ที่	ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำลงท้าย “ด้วย”	ช่วง 1 สุโขทัย	ช่วง 2 อยุธยา-ธนบุรี	ช่วง 3 รัตนโกสินทร์ ร.1 – ร.3	ช่วง 4 รัตนโกสินทร์ ร.4 – ร.5	ช่วง 5 รัตนโกสินทร์ ร.6 – ร.8	ช่วง 6 รัตนโกสินทร์ ร.9
1.	บอก ‘การขอเรื่อง’	-	-	✓	✓	✓	✓

หากพิจารณาจะพบว่า ความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การขอเรื่อง’ ของคำลงท้าย “ด้วย” มีความเกี่ยวข้องบางประการกับความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ดังเช่นตัวอย่าง (85) “ช่วยดูขนมที่บั้งด้วยเถิด” คำลงท้าย “ด้วย” นอกจากแสดงความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การขอเรื่อง’ แล้ว ยังมีนัยบอก ‘การเข้าร่วม’ ซึ่งมีคุณลักษณะ ข้อ 2 ที่ว่า “เจ้าของกริยาทำกริยาร่วมกับอีกกริยาหนึ่ง (คนเดียวทำกริยาสองอย่าง) ...” และข้อ 3 ที่ว่า “เพิ่มขึ้นอีกอย่าง

หนึ่งนอกเหนือไปจากความข้างต้น” เนื่องจาก ผู้ที่ถูกร้องขอ (กระษัตริ์แอลเฟรต์) กำลังกระทำกริยา “ทรงเหล่าลูกษร” อยู่ก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์ถูกร้องให้ “ช่วยดูขนมที่ปิ้งด้วยไฟ” ดังนั้นคำลงท้าย “ด้วย” ซึ่งปรากฏอยู่ในประโยคดังกล่าวจึงมีนัยสะท้อนถึง “การขอร้องให้ช่วยกระทำอีกสถานการณ์ควบคู่กันไป” โดยมีผู้กระทำหรือเจ้าของกริยาเพียงคนเดียว นั่นคือ “กระษัตริ์แอลเฟรต์” แต่ทำกริยาสองอย่างภายในเวลาเดียวกัน กล่าวคือ “ทรงเหล่าลูกษร” พร้อมไปกับ “ดูขนมที่ปิ้ง”

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด พบว่า หมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ตั้งแต่ ช่วง 1 สมัยสุโขทัย – ช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 มีปริมาณที่ต่างกัน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 11: จำแนกหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ตั้งแต่ ช่วง 1 สมัยสุโขทัย – ช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 9

ที่	หมวดคำ	ความหมายเชิงไวยากรณ์	ช่วง 1 สุโขทัย	ช่วง 2 อยุธยา-ธนบุรี	ช่วง 3 รัตนโกสินทร์ ร.1 - ร.3	ช่วง 4 รัตนโกสินทร์ ร.4 - ร.5	ช่วง 5 รัตนโกสินทร์ ร.6 - ร.8	ช่วง 6 รัตนโกสินทร์ ร.9
1.	คำบุพบท	บอกการก ‘ผู้ร่วม’	✓	✓	✓	✓	✓	-
		บอกการก ‘เครื่องมือ’	✓	✓	✓	✓	✓	✓
		บอกการก ‘สถานที่’	✓	✓	-	-	-	-
		บอกการก ‘สาเหตุ’	✓	✓	✓	✓	✓	✓
		บอกการก ‘ลักษณะ’	✓	✓	✓	✓	✓	✓
		บอกการก ‘บอกเนื้อความ’	-	-	✓	✓	✓	-
		บอกการก ‘แหล่งเดิม’	-	-	✓	-	-	-
		บอกการก ‘วิธีการ’	-	-	✓	✓	✓	✓
		บอกการก ‘ผู้ทำ’	-	-	✓	✓	✓	✓
2.	คำเชื่อมนาม	บอก ‘ความคล้ายตาม’	✓	-	✓	-	-	-
3.	คำเชื่อมอนุพากย์	บอก ‘สาเหตุ’	-	✓	✓	✓	✓	✓
4.	คำกริยาวิเศษณ์	บอก ‘การเข้าร่วม’	-	✓	✓	✓	✓	✓
5.	คำลงท้าย	บอก ‘การขอร้อง’	-	-	✓	✓	✓	✓

ในตารางที่แสดงไปข้างต้น จะเห็นว่า ช่วง 1 สมัยสุโขทัย คำ “ด้วย” ปรากฏได้ 2 หมวดคำ คือ 1. หมวดคำบุพบท และ 2. หมวดคำเชื่อมนาม ช่วง 2 สมัยอยุธยา – สมัยธนบุรี คำ “ด้วย” ปรากฏได้ 3 หมวดคำ คือ 1. หมวดคำบุพบท, 2. หมวดคำเชื่อมอนุพากย์ และ 3. หมวดคำกริยาวิเศษณ์ ช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 คำ “ด้วย” ปรากฏได้ 5 หมวดคำ คือ 1. หมวดคำบุพบท, 2. หมวดคำเชื่อมนาม, 3. หมวดคำเชื่อมอนุพากย์, 4. หมวดคำกริยาวิเศษณ์ และ 5. หมวดคำลงท้าย ขณะที่ ช่วง 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5, ช่วง 5 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 และ ช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 คำ “ด้วย” ปรากฏได้ 4 หมวดคำเหมือนกัน คือ 1. หมวดคำบุพบท, 2. หมวดคำเชื่อมอนุพากย์, 3. หมวดคำกริยาวิเศษณ์ และ 4. หมวดคำลงท้าย

เมื่อพิจารณาความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ที่ปรากฏในหมวดคำต่าง ๆ พบว่า **คำบุพบท “ด้วย”** มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกของคำนามข้างท้ายได้มากถึง 9 การก และแต่ละช่วงสมัยจำนวนความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกที่ปรากฏก็มีปริมาณมากน้อยต่างกัน กล่าวคือ

ช่วง 1 คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก 5 การก คือ 1. การก ‘ผู้ร่วม’, 2. การก ‘เครื่องมือ’, 3. การก ‘สถานที่’, 4. การก ‘สาเหตุ’ และ 5. การก ‘ลักษณะ’ **ช่วง 2** คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกเพิ่มขึ้นอีก 1 การก คือ การก ‘บอกเนื้อความ’ **ช่วง 3** คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกเพิ่มขึ้นอีก 3 การก คือ 1. การก ‘แหล่งเดิม’, 2. การก ‘วิธีการ’ และ 3. การก ‘ผู้ทำ’ ในช่วงสมัยเดียวกันนี้ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” สูญไป 1 การก ได้แก่ การก ‘สถานที่’ (เหลือ 8 การก) กระทั่งถึง**ช่วง 4** และ**ช่วง 5** ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” สูญไปอีก 1 การก ได้แก่ การก ‘แหล่งเดิม’ (เหลือ 7 การก) จนท้ายที่สุด**ช่วง 6** คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกเหลือเพียง 5 การก เนื่องจากสูญความหมายการก ‘ผู้ร่วม’ และการก ‘บอกเนื้อความ’ ไป ขณะที่ **หมวดคำเชื่อมนาม “ด้วย”, หมวดคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย”, หมวดคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” และหมวดคำลงท้าย “ด้วย”** ต่างก็มีความหมายเชิงไวยากรณ์หมวดคำละ 1 ความหมาย คือ บอก ‘สาเหตุ’, บอก ‘ความคล้อยตาม’, บอก ‘การเข้าร่วม’ และบอก “การขอร้อง” ตามลำดับ

อย่างไรก็ดี ตัวอย่างข้อมูลค่า “ด้วย” ที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมตามแต่ละช่วงสมัยพบว่า จำนวนการปรากฏของคำ “ด้วย” ในหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ต่าง ๆ นั้น มีปริมาณการปรากฏที่แตกต่างกัน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 12: แสดงความถี่การปรากฏของคำ “ด้วย” ในหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ต่าง ๆ ตั้งแต่ **ช่วง 1 สมัยสุโขทัย – ช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9**

คิดค่าความถี่เป็นเปอร์เซ็นต์

ที่	หมวดคำ	ความหมายเชิงไวยากรณ์	ช่วง 1 สุโขทัย	ช่วง 2 อยุธยา-ธนบุรี	ช่วง 3 รัตนโกสินทร์ ร.1 - ร.3	ช่วง 4 รัตนโกสินทร์ ร.4 - ร.5	ช่วง 5 รัตนโกสินทร์ ร.6 - ร.8	ช่วง 6 รัตนโกสินทร์ ร.9
1.	คำบุพบท	บอกการก ‘ผู้ร่วม’	21%	31%	9%	7%	2%	-
		บอกการก ‘เครื่องมือ’	31%	17%	12%	16%	15%	13%
		บอกการก ‘สถานที่’	6%	2%	-	-	-	-
		บอกการก ‘สาเหตุ’	13%	3%	10%	8%	14%	13%
		บอกการก ‘ลักษณะ’	25%	2%	5%	3%	11%	28%
		บอกการก ‘บอกเนื้อความ’	-	5%	5%	2%	5%	-
		บอกการก ‘แหล่งเดิม’	-	-	1%	-	-	-
		บอกการก ‘วิธีการ’	-	-	1%	1%	1%	3%
		บอกการก ‘ผู้ทำ’	-	-	1%	1%	2%	1%
2.	คำเชื่อมนาม	บอก ‘ความคล้อยตาม’	4%	-	1%	-	-	-
3.	คำเชื่อมอนุพากย์	บอก ‘สาเหตุ’	-	9%	25%	27%	20%	12%
4.	คำกริยาวิเศษณ์	บอก ‘การเข้าร่วม’	-	31%	29%	34%	29%	27%
5.	คำลงท้าย	บอก ‘การขอร้อง’	-	-	1%	1%	1%	3%
รวม			100%	100%	100%	100%	100%	100%

ตัวอย่างข้อความที่ปรากฏคำ “ด้วย” ซึ่งนำมานับความถี่นี้ ไม่นับรวมข้อความซ้ำ

ในตาราง 12 นี้ จะเห็นว่า **ช่วง 1** สมัยสุโขทัย หมวดคำบุพบท “ด้วย” มีปริมาณการปรากฏมากถึงร้อยละ 96 ขณะที่หมวดคำเชื่อมนาม “ด้วย” มีปริมาณการปรากฏเพียงร้อยละ 4 เท่านั้น อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” จะพบว่า

คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘เครื่องมือ’ พบมากเป็นอันดับ 1 (ร้อยละ 31) อันดับ 2 คือ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘ลักษณะ’ (ร้อยละ 25) อันดับ 3 คือ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘ผู้ร่วม’ (ร้อยละ 21) อันดับ 4 คือ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘สาเหตุ’ (ร้อยละ 13) และ อันดับ 5 คือ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘สถานที่’ (ร้อยละ 6)

ช่วง 2 สมัยอยุธยา – ธนบุรี หมวดคำบุพบท “ด้วย” มีปริมาณการปรากฏมากที่สุด (ร้อยละ 60) รองลงมา คือ หมวดคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” (ร้อยละ 31) ท้ายสุด คือ หมวดคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” (ร้อยละ 9) อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” จะพบว่า คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘ผู้ร่วม’ พบมากเป็นอันดับ 1 (ร้อยละ 31) อันดับ 2 คือ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘เครื่องมือ’ (ร้อยละ 17) อันดับ 3 คือ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘บอกเนื้อความ’ (ร้อยละ 5) อันดับ 4 คือ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘สาเหตุ’ (ร้อยละ 3) อันดับ 5 คือ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘สถานที่’ และ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘ลักษณะ’ (ร้อยละ 2)

ช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 หมวดคำบุพบท “ด้วย” มีปริมาณการปรากฏมากที่สุด (ร้อยละ 44) รองลงมา คือ หมวดคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” (ร้อยละ 29), หมวดคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” (ร้อยละ 25), หมวดคำเชื่อมนาม และ หมวดคำลงท้าย (ร้อยละ 1) อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” จะพบว่า คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘เครื่องมือ’ พบมากเป็นอันดับ 1 (ร้อยละ 12) อันดับ 2 คือ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘สาเหตุ’ (ร้อยละ 10) อันดับ 3 คือ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘ผู้ร่วม’ (ร้อยละ 9) อันดับ 4 คือ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘ลักษณะ’ และ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘บอกเนื้อความ’ (ร้อยละ 5) อันดับ 5 คือ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘แหล่งเดิม’, คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘วิธีการ’ และ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘ผู้ทำ’ (ร้อยละ 1)

ช่วง 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 หมวดคำบุพบท “ด้วย” มีปริมาณการปรากฏมากที่สุด (ร้อยละ 38) รองลงมา คือ หมวดคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” (ร้อยละ 34) ตามด้วย หมวดคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” (ร้อยละ 27) และท้ายสุดคือ หมวดคำลงท้าย “ด้วย” (ร้อยละ 1) อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” จะพบว่า คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘เครื่องมือ’ พบมากเป็นอันดับ 1 (ร้อยละ 16) อันดับ 2 คือ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘สาเหตุ’ (ร้อยละ 8) อันดับ 3 คือ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘ผู้ร่วม’ (ร้อยละ 7) อันดับ 4 คือ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘ลักษณะ’ (ร้อยละ 3) อันดับ 5 คือ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘บอกเนื้อความ’ (ร้อยละ 2) อันดับ 6 คือ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘วิธีการ’ และ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘ผู้ทำ’ (ร้อยละ 1)

ช่วง 5 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 หมวดคำบุพบท “ด้วย” มีปริมาณการปรากฏมากที่สุด (ร้อยละ 50) รองลงมา คือ หมวดคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” (ร้อยละ 29) ตามด้วย

หมวดคำเชื่อมอนุพากย์ (ร้อยละ 20) และท้ายสุดคือ หมวดคำลงท้าย “ด้วย” (ร้อยละ 1) อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” จะพบว่า คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘เครื่องมือ’ พบมากเป็นอันดับ 1 (ร้อยละ 15) อันดับ 2 คือ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘สาเหตุ’ (ร้อยละ 14) อันดับ 3 คือ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘ลักษณะ’ (ร้อยละ 11) อันดับ 4 คือ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘บอกเนื้อความ’ (ร้อยละ 5) อันดับ 5 คือ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘ผู้ร่วม’ และ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘ผู้ทำ’ (ร้อยละ 2) และอันดับ 6 คือ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘วิธีการ’ (ร้อยละ 1)

ช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 หมวดคำบุพบท “ด้วย” ก็ยังคงมีปริมาณการปรากฏมากที่สุด (ร้อยละ 58) รองลงมา คือ หมวดคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” (ร้อยละ 27) ตามด้วย หมวดคำเชื่อมอนุพากย์ (ร้อยละ 12) และท้ายสุดคือ หมวดคำลงท้าย “ด้วย” (ร้อยละ 3) อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” จะพบว่า คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘ลักษณะ’ พบมากเป็นอันดับ 1 (ร้อยละ 28) อันดับ 2 คือ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘เครื่องมือ’ และ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘สาเหตุ’ (ร้อยละ 13) อันดับ 3 คือ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘วิธีการ’ (ร้อยละ 3) และ อันดับ 4 คือ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘ผู้ทำ’ (ร้อยละ 1)

เมื่อทราบหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ทั้งหมด ตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงสมัยปัจจุบันแล้ว ในบทถัดไปผู้วิจัยจะนำเสนอลักษณะความสัมพันธ์ของหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ต่าง ๆ ของคำ “ด้วย” ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยปัจจัยและกลไกใน “กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์”

บทที่ 5

พัฒนาการทางอรรถวากยสัมพันธ์ของคำ “ด้วย” ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน

เมื่อพิจารณาบทที่ 4 จะพบว่า หมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ในแต่ละช่วงสมัย มีปริมาณการปรากฏที่แตกต่างกัน เช่นในด้านหมวดคำ **ช่วง 1** สมัยสุโขทัย คำ “ด้วย” ปรากฏได้ 2 หมวดคำ คือ หมวดคำบุพบท และหมวดคำเชื่อมนาม ต่อมาใน **ช่วง 2** สมัยอยุธยา – ธนบุรี คำ “ด้วย” ปรากฏได้ 3 หมวดคำ คือ หมวดคำบุพบท หมวดคำเชื่อมอนุพจน์ และหมวดคำกริยาวิเศษณ์ ในด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ **ช่วง 1** สมัยสุโขทัย คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกคำนามที่ตามหลังได้ 5 การก คือ ‘ผู้ร่วม’, ‘เครื่องมือ’, ‘สถานที่’, ‘สาเหตุ’ และ ‘ลักษณะ’ ต่อมาใน **ช่วง 2** สมัยอยุธยา – ธนบุรี คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกคำนามที่ตามหลังได้เพิ่มขึ้น 1 การก คือ ‘บอกเนื้อความ’ รวมมี 6 การก การเปลี่ยนแปลงด้านปริมาณหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” เช่นนี้แสดงถึงพัฒนาการของคำ ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization)

“grammaticalization” หรือ ‘การกลายเป็นคำไวยากรณ์’ เป็นคำที่ Antoine Meillet (1912) นักภาษาศาสตร์ชาวฝรั่งเศส ใช้เรียกกระบวนการที่ทำให้คำซึ่งมีความหมายประจำคำกลายมาเป็นคำที่มีหน้าที่ทางไวยากรณ์ อย่างไรก็ดี Kurylowicz (1965) ได้กล่าวถึงการกลายเป็นคำไวยากรณ์ว่า

“Grammaticalization consists in the increase of the range of a morpheme advancing from a lexical to a grammatical or from a grammatical to a more grammatical status.”

(Kurylowicz, 1975 [1965]: 52 อ้างถึงใน Norde, 2009)

หมายความว่า ‘การกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นการเพิ่มขอบเขตของคำจากคำหลักไปเป็นคำไวยากรณ์ หรือจากคำไวยากรณ์ที่มีความเป็นไวยากรณ์อยู่แล้วกลายเป็นคำที่มีความเป็นไวยากรณ์มากขึ้น’

คำนิยามของ Kurylowicz ที่ว่า “การเพิ่มขอบเขตของคำจากคำไวยากรณ์กลายเป็นคำที่มีความเป็นไวยากรณ์มากขึ้น” สอดคล้องกับการศึกษาพัฒนาการด้านอรรถวากยสัมพันธ์ของคำ “ด้วย” ทั้งนี้เนื่องจากคำ “ด้วย” มิใช่ “คำหลัก” แต่เป็น “คำไวยากรณ์” มาตั้งแต่มีการปรากฏหลักฐานตัวเขียนในสมัยสุโขทัย

การกลายเป็นคำที่มีความเป็นไวยากรณ์น้อยไปสู่คำที่มีความเป็นไวยากรณ์มากขึ้นของคำ “ด้วย” เกิดจากกลไกต่าง ๆ ในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ **ทางด้านอรรถศาสตร์** ได้แก่ การ

ขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์ (metaphorical extension), การจางลงของความหมายเดิม (semantic bleaching) และการคงเค้าความหมายเดิม (persistence) **ทางด้านวากยสัมพันธ์** ได้แก่ การวิเคราะห์ใหม่ (reanalysis) และการสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม (decategorialization)

เมื่อศึกษาพัฒนาการของคำ “ด้วย” ตามแนวทฤษฎี “การกลายเป็นคำไวยากรณ์” ผู้วิจัยพบว่า กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์สามารถนำมาใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำหนึ่ง ๆ ของคำ “ด้วย” ได้ เช่น ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ได้พัฒนาไปเป็นความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘เครื่องมือ’ เป็นต้น หรือนำมาใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงความหมายเชิงไวยากรณ์ระหว่างหมวดคำ เช่น ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ของคำบุพบท “ด้วย” ได้พัฒนาไปเป็นความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘ความคล้อยตาม’ ของคำเชื่อมนาม “ด้วย” เป็นต้น นอกจากนี้ กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ก็ยังสามารถนำมาใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งและหน้าที่ของคำ “ด้วย” ในระบบวากยสัมพันธ์ได้อีก

ดังที่ได้กล่าวมาในข้างต้น ผู้วิจัยจึงแบ่งการศึกษาพัฒนาการทางอรรถวากยสัมพันธ์ของคำ “ด้วย” ออกเป็น 5.1 ศึกษาพัฒนาการทางด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” และ 5.2 ศึกษาพัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ระหว่างหมวดคำต่าง ๆ ของคำ “ด้วย” อย่างไรก็ตาม ในบางกรณี พัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ระหว่างหมวดคำต่าง ๆ ของคำ “ด้วย” อาจมีลักษณะที่ไม่เป็นไปตามทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ หรือ มีพัฒนาการที่ย้อนกลับทิศทาง กล่าวคือ หมวดคำที่มีความเป็นไวยากรณ์มากเกิดกลายเป็นหมวดคำที่มีความเป็นไวยากรณ์น้อย ได้แก่ หมวดคำบุพบท “ด้วย” > หมวดคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ประเด็นนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงในหัวข้อ 5.3 กระบวนการเกิดคำใหม่ของคำ “ด้วย” ส่วนหัวข้อ 5.4 นั้น ผู้วิจัยจะแสดงภาพรวมการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ “ด้วย”

5.1 พัฒนาการทางด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย”

คำบุพบท “ด้วย” เป็นคำที่ปรากฏหลักฐานการใช้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากข้อมูลเชิงประวัติที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมมา (บทที่ 4) จะพบว่า ในแต่ละช่วงสมัยความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” ซึ่งแสดงความสัมพันธ์เชิงการกของคำนามที่ตามหลัง มีปริมาณมากน้อยแตกต่างกัน ดังนี้

ช่วง 1 สมัยสุโขทัย: คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก 5 การก ได้แก่ 1. ‘ผู้ร่วม’, 2. ‘เครื่องมือ’, 3. ‘สถานที่’, 4. ‘สาเหตุ’ และ 5. ‘ลักษณะ’

ช่วง 2 สมัยอยุธยา – ธนบุรี: คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกร 6 การกร ได้แก่ 1. ‘ผู้ร่วม’, 2. ‘เครื่องมือ’, 3. ‘สถานที่’, 4. ‘สาเหตุ’, 5. ‘ลักษณะ’ และ 6. ‘บอกเนื้อความ’

ช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3: คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกร 8 การกร ได้แก่ 1. ‘ผู้ร่วม’, 2. ‘เครื่องมือ’, 3. ‘สาเหตุ’, 4. ‘ลักษณะ’, 5. ‘บอกเนื้อความ’, 6. ‘แหล่งเดิม’, 7. ‘วิธีการ’ และ 8. ‘ผู้ทำ’

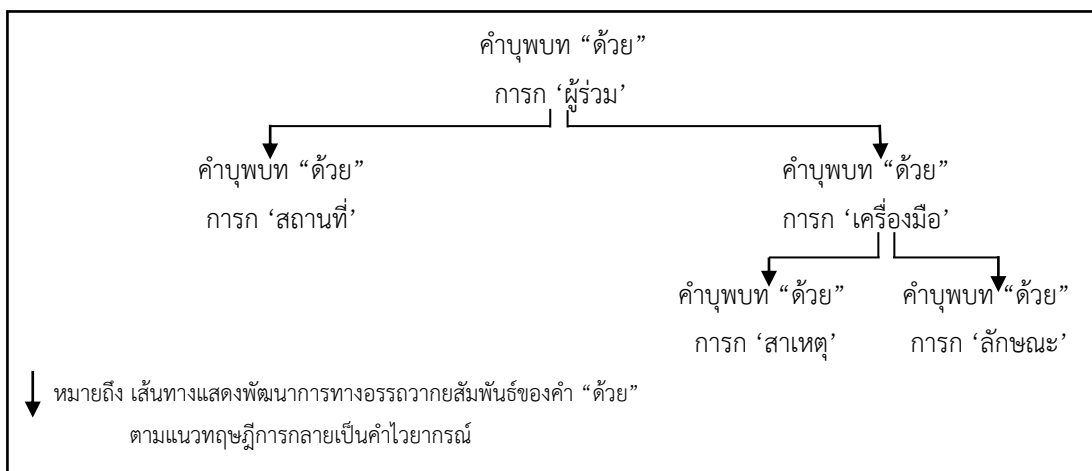
ช่วง 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 และ **ช่วง 5** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8: คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกร 7 การกร (เท่ากันทั้งสองสมัย) ได้แก่ 1. ‘ผู้ร่วม’, 2. ‘เครื่องมือ’, 3. ‘สาเหตุ’, 4. ‘ลักษณะ’, 5. ‘บอกเนื้อความ’, 6. ‘วิธีการ’ และ 7. ‘ผู้ทำ’

ช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 (ปัจจุบัน): คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกร 5 การกร ได้แก่ 1. ‘เครื่องมือ’, 2. ‘สาเหตุ’, 3. ‘ลักษณะ’, 4. ‘วิธีการ’ และ 5. ‘ผู้ทำ’

ในข้อมูลเชิงประวัติที่ผู้วิจัยได้แสดงไปนั้น จะเห็นว่า **ช่วง 1** สมัยสุโขทัย คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกรคำนามที่ตามหลังมากถึง 5 การกร คือ ‘ผู้ร่วม’, ‘เครื่องมือ’, ‘สถานที่’, ‘สาเหตุ’ และ ‘ลักษณะ’ ด้วยเหตุนี้ ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถตั้งสมมติฐานได้ว่าการกรใดเกิดขึ้นก่อนหรือหลัง อย่างไรก็ตาม หากนำ “กลไกการขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์” ตามแนวคิดของ Heine, Claudi และ Hünemeyer (1991) เข้ามาร่วมพิจารณา จะทำให้ผู้วิจัยสามารถแสดงเส้นทางพัฒนาการด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” ซึ่งมีหลายความหมายและเกิดขึ้นในสมัยเดียวกันได้ ดังนี้

1. คำบุพบท “ด้วย” การกร ‘ผู้ร่วม’ > คำบุพบท “ด้วย” การกร ‘เครื่องมือ’
2. คำบุพบท “ด้วย” การกร ‘ผู้ร่วม’ > คำบุพบท “ด้วย” การกร ‘สถานที่’
3. คำบุพบท “ด้วย” การกร ‘เครื่องมือ’ > คำบุพบท “ด้วย” การกร ‘สาเหตุ’
4. คำบุพบท “ด้วย” การกร ‘เครื่องมือ’ > คำบุพบท “ด้วย” การกร ‘ลักษณะ’

เส้นทางทั้ง 4 เส้นทาง ที่แสดงพัฒนาการด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” ใน**ช่วง 1** สมัยสุโขทัย สามารถนำเสนอเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

แผนภูมิที่ 2: เส้นทางแสดงพัฒนาการด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย”

ในช่วง 1 สมัยสุโขทัย

ดังที่ทราบแล้วว่า ความหมายของคำบุพบท “ด้วย” เป็น “ความหมายเชิงไวยากรณ์” ฉะนั้น การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” จึงต้องอาศัย “คำนาม” ที่ตามหลัง ซึ่งเป็นคำหลักที่บังคับปรากฏร่วม (obligatory) ในการแสดงความหมาย

ต่อไปนี้เป็นกรให้รายละเอียดเกี่ยวกับเส้นทางการขยายความหมายเชิงไวยากรณ์ของหมวดคำบุพบท “ด้วย” ในช่วง 1 สมัยสุโขทัย ผ่าน “กลไกการขยายความหมายเชิงอุปลักษณะ” ซึ่งมีทั้งหมด 4 เส้นทาง ดังนี้

5.1.1 คำบุพบท “ด้วย” การกร ‘ผู้ร่วม’ > คำบุพบท “ด้วย” การกร ‘เครื่องมือ’

โดยทั่วไปแล้ว กลไกการขยายความหมายเชิงอุปลักษณะ เป็นกลไกที่ทำให้คำเกิดการเปลี่ยนแปลงความหมายจากแวดวงความหมายที่เป็นรูปธรรมไปสู่แวดวงความหมายที่เป็นนามธรรมมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการเปลี่ยนแปลงความหมายแบบข้ามขอบเขตจากวงความหมายหนึ่งไปสู่อีกวงความหมายหนึ่ง มีเส้นทางการถ่ายโอนความหมายเชิงอุปลักษณะ ดังนี้

มนุษย์ > วัตถุ > กิจกรรม/กระบวนการ > พื้นที่ > เวลา > คุณสมบัติ/นามธรรม

(Heine, Claudi และ Hünemeyer: 1991)

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมมา พบว่า คำนามการกร ‘ผู้ร่วม’ ที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” มักมีลักษณะเป็นสิ่งมีชีวิต เช่น มนุษย์, สัตว์ เป็นต้น ส่วนคำนามการกร ‘เครื่องมือ’ ที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” นั้น มักมีลักษณะเป็น วัตถุ หรือ อวัยวะของร่างกาย อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาเส้นทางการถ่ายโอนความหมายเชิงอุปลักษณะตามแนวคิดของ Heine, Claudi และ Hünemeyer (1991) ประกอบ จะเห็นว่า แวดวงความหมาย “มนุษย์” นั้น สามารถพัฒนาไปสู่แวดวงความหมาย “วัตถุ”

ได้ (มนุษย์ > วัตถุ) นั้นแสดงว่า ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ของคำบุพบท “ด้วย” ก็สามารถขยายขอบเขตไปยังความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘เครื่องมือ’ ได้เช่นกัน

การขยายความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” จากบอกการก ‘ผู้ร่วม’ ไปบอกการก ‘เครื่องมือ’ นั้น มีจุดเริ่มต้นมาจากค่านามการก ‘ผู้ร่วม’ ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิต ดังเช่นตัวอย่าง (1) ถูกแทนที่ด้วยค่านามซึ่งเป็นสิ่งไม่มีชีวิต แต่ยังคงมีเค้าหรือมีบทบาทบางประการของการก ‘ผู้ร่วม’ หลงเหลืออยู่ ดังเช่นตัวอย่าง (2) จนกระทั่งในเวลาต่อมาบทบาทผู้ร่วมเริ่มจางลง ทำให้ความเป็นเครื่องมือเข้ามาแทนที่และปรากฏเด่นชัดขึ้น ดังเช่นตัวอย่าง (3)

ช่วง 1 สมัยสุโขทัย

- (1) กูต่อข้างด้วยขุนสามชน

จารึกพ่อขุนรามคำแหง
(กรมศิลปากร, 2527: 8)

- (2) อยู่มาสบวันดีจึงพระมหาเจ้าก็ระบิตริในใจและมารจนามหาเจดีย์มีข้างรอบประกอบด้วยพระเจ้าหย่อนดิน และพระวิหารและหอพระแล้วเสร็จ ศักราชขึ้นเก้าตัว

จารึกวัดสรศักดิ์
(กรมศิลปากร, 2527: 131-132)

ช่วง 5 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8

- (3) ในกระตานั้นมีหนังสือดีด้วยพิมพ์ดีดไว้ว่า “ให้ทุกซ์แก่ท่านทุกซ์นั้นจะถึงตัว เมื่อทำกับเขาอย่างไร เขาก็จะต้องทำกับท่านเช่นกัน ...”

(ประมวณิทาน ร.6, 2513: 173)

ตัวอย่าง (1) ค่านามการก ‘ผู้ร่วม’ คือ “ขุนสามชน” (มนุษย์) ได้ทำกริยา “ต่อข้าง” ร่วมกับคำสรรพนาม “กู” (พ่อขุนรามคำแหง) ซึ่งเป็นประธานของประโยค จะเห็นได้ว่า ค่านาม “ขุนสามชน” นั้น มีบทบาทเป็นผู้ร่วมเพียงบทบาทเดียว ขณะที่ตัวอย่าง (2) ค่านาม “พระเจ้าหย่อนดิน” (พระพุทธรูป) ซึ่งตามหลังคำบุพบท “ด้วย” เป็นสิ่งไม่มีชีวิต (วัตถุ) ทำให้บทบาทผู้ร่วมเริ่มจางลงและความเป็นเครื่องมือเริ่มปรากฏขึ้น ในตัวอย่างนี้ ผู้วิจัยอาจตีความได้ว่า ค่านาม “พระเจ้าหย่อนดิน” มีการกแสดง ‘เครื่องมือ’ เนื่องจากค่านามดังกล่าวเป็นเครื่องมืออันหนึ่งที่มีส่วนสร้างให้ “มหาเจดีย์” มีความสมบูรณ์ หรือผู้วิจัยอาจตีความว่าค่านาม “พระเจ้าหย่อนดิน” มีการกแสดง ‘ผู้ร่วม’ เนื่องจากถูกก่อสร้าง หรือ ถูก “รจนา” ขึ้น ร่วมกับ “มหาเจดีย์” ก็ได้ ต่างจากตัวอย่าง (3) ที่ค่านาม “พิมพ์ดีด” ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการ “ตีกระตาะ” ให้เป็นตัวหนังสือ จะเห็นได้ว่า บทบาทผู้ร่วมของค่านาม “พิมพ์ดีด” ในตัวอย่าง (3) ได้จางลงไปจนแทบไม่เหลือเค้าความหมายเดิม

การขยายขอบเขตความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” ที่บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ไปเป็นคำบุพบท “ด้วย” ที่บอกการก ‘เครื่องมือ’ นี้ สอดคล้องกับแนวคิดของนักภาษาศาสตร์หลายคน เช่น Lakoff และ Johnson (1980), Lehmann (1982), Lewis (1985), Claudi และ Heine (1986), Heine และคณะ (1991) และ Stolz และคณะ (2006: 41-42) เป็นต้น

Claudi และ Heine (1986: 321) ได้แสดงการขยายความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “kplé” ซึ่งแปลว่า ‘with’ ในภาษา Ewe (Kwa, Niger-Congo) ที่เดิมเป็นคำบุพบท บอกการก ‘ผู้ร่วม’ (comitative preposition) ดังตัวอย่าง (a) แต่ต่อมาได้พัฒนาไปเป็นคำบุพบท บอกการก ‘เครื่องมือ’ (instrument preposition) ดังตัวอย่าง (b)

(a) é- yi kplé wo.
3:SG-go with 2:SG:OBJ
‘She went with you.’

แปลว่า ‘เธอไปกับ(ด้วย)คุณ’ (ผู้วิจัย/แปล)

(b) wó- tu- a βɔtrú kplé safui.
3:PL-open-HAB door with key
‘A door is opened with a key.’

แปลว่า ‘ประตูถูกเปิดด้วยกุญแจ’ (ผู้วิจัย/แปล)

(Claudi และ Heine, 1986: 321)

อีกทั้ง Lewis (1985) ยังได้กล่าวว่า ในภาษา Turkish (Turkic, Altaic) คำ “ile” แปลว่า ‘with’ สามารถเปลี่ยนหน้าที่จากคำบุพบท บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ดังตัวอย่าง (a) ไปเป็นคำบุพบท บอกการก ‘เครื่องมือ’ ได้ ดังตัวอย่าง (b)

(a) kim-in ile gittiniz?
‘With whom did you go?’

แปลว่า ‘คุณไปกับ(ด้วย)ใคร?’ (ผู้วิจัย/แปล)

(b) vapur ile gittiniz.
‘You went by boat.’

แปลว่า ‘คุณไปด้วยเรือ’ (ผู้วิจัย/แปล)

(Lewis, 1985: 86 อ้างถึงใน Heine และ Kuteva, 2002: 85)

5.1.2 คำบุพบท “ด้วย” การก ‘ผู้ร่วม’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘สถานที่’

การขยายความหมายเชิงไวยากรณ์ บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ของ คำบุพบท “ด้วย” ไปเป็น ความหมายเชิงไวยากรณ์ บอกการก ‘สถานที่’ (มนุษย์ > พื้นที่) มีความคล้ายคลึงกับการขยาย ความหมายเชิงไวยากรณ์จากคำบุพบท “ด้วย” ที่บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ไปเป็นคำบุพบท “ด้วย” ที่บอก การก ‘เครื่องมือ’ แต่ความแตกต่างอยู่ที่ค่านามซึ่งตามหลังคำบุพบท “ด้วย” มิได้เป็น “เครื่องมือ” แต่เป็น “สถานที่” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ช่วง 1 สมัยสุโขทัย

(4) จารึกอันนึ่ง มีในเมืองขลียง สถาบไว้ด้วยพระศรีรัตนธาตุ

จารึกพ่อขุนรามคำแหง

(กรมศิลปากร, 2527: 17)

ในตัวอย่าง (4) จะเห็นว่า ค่านาม “พระศรีรัตนธาตุ” ที่ปรากฏหลังคำบุพบท “ด้วย” นอกจากจะทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบหนึ่งของเหตุการณ์แล้ว ยังมีบทบาทของผู้ร่วมแฝงอยู่ด้วย กล่าวคือ เป็นพื้นที่ให้ “จารึกอันนึ่ง มีในเมืองขลียง สถาบไว้” หากพิจารณาแนวคิดเรื่องการถ่ายโอนความหมายของ Heine, Claudi และ Hünemeyer (1991) จะพบว่า แวดวงความหมายที่เป็น “มนุษย์” ซึ่งมีความเป็นรูปธรรมสูง (อยู่ใกล้ตัวมนุษย์) สามารถถ่ายโอนความหมายไปยังแวดวง ความหมายที่เป็น “พื้นที่” ซึ่งมีความเป็นรูปธรรมน้อยกว่า (อยู่ไกลตัวมนุษย์) ได้

5.1.3 คำบุพบท “ด้วย” การก ‘เครื่องมือ’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘สาเหตุ’

ในหัวข้อ 5.1.1 ตัวอย่าง (3) “ในกระดาศนั้นมืหนังสือดีด้วยพิมพ์ดีด...” ค่านาม “พิมพ์ดีด” หรือ “เครื่องพิมพ์ดีด” (การก ‘เครื่องมือ’) ที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” มีบทบาทของผู้ร่วมในลักษณะที่เจือจางมาก ปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดจากค่านาม “พิมพ์ดีด” ได้รับเอาบทบาทสาเหตุ (Causal Roles) เข้ามาแทนที่บทบาทผู้ร่วม พงษ์ศรี เลขะวัฒนะ (2513) กล่าวว่า คำบุพบท ซึ่งบอกการก ‘เครื่องมือ’ สามารถแสดงบทบาทที่เป็นสาเหตุได้ อย่งไรก็ดี ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า ค่านามการก ‘เครื่องมือ’ ที่มีบทบาทสาเหตุ เมื่อเกิดกลายไปเป็นการก ‘สาเหตุ’ ค่านามดังกล่าวจะต้องมีระดับความเป็นนามธรรมที่เพิ่มสูงขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ช่วง 1 สมัยสุโขทัย

(5) ...ลางแห่งได้คอดัดตน ลางแห่งได้ผมได้แขนได้ออก ลางแห่งได้หัวตกไกลแลสี่คนหาม
เอามาจึงได้ ๐ ลางแห่งได้แข่งได้ขา ลางแห่งได้มือได้ตีน ย่อมพระหินอันใหญ่ ชักมา
ด้วยล้อด้วยเกวียน เช่นเข้าในมหาพิหาร เอามาต่อติดประคุดด้วยปูน

จารึกวัดศรีชุม

(กรมศิลปากร, 2527: 74-75)

ช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 (ปัจจุบัน)

(6) ชายเดี่ยวตายสะดุ้ง ลืมตา ด้วยแสงสว่าง จากไฟในเตาผิง

(เจ้าหญิง, 2548: 22)

ตัวอย่าง (5) คำนาม “ปูน” ที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” มีลักษณะเป็น “วัตถุ” และมีการกแสดง ‘เครื่องมือ’ ซึ่งถูกนำไปใช้ “ประกิด” หรือ ‘ประกอบ’ ส่วนต่าง ๆ ของพระพุทธรูปเข้าไว้ด้วยกัน

ต่อมาเมื่อคำนาม (วัตถุ) ที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” ถูกแทนที่ด้วยคำนามซึ่งมีลักษณะเป็นรูปธรรมน้อยกว่า จะทำให้ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘เครื่องมือ’ กลายเป็นความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘สาเหตุ’ ดังเช่นตัวอย่าง (6) นามวลี “แสงสว่าง ๆ” ที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” มีลักษณะเป็นรูปธรรมน้อย และเป็นสาเหตุให้ “ชายเดี่ยวตายสะดุ้ง ลืมตา” อย่างไรก็ตามหากพิจารณาอย่างละเอียดจะพบว่า นามวลี “แสงสว่าง ๆ” นี้ ยังมีเค้าความหมายของการก ‘เครื่องมือ’ แฝงอยู่เนื่องจากเป็น “สิ่ง” ที่ทำให้ “ชายเดี่ยวตายสะดุ้ง ลืมตา”

มูลเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ให้คำบุพบท “ด้วย” ซึ่งมีนามวลี “แสงสว่าง ๆ” ตามหลังบอกการก ‘สาเหตุ’ นั่นคือ การที่ผู้วิจัยสามารถนำคำว่า “เพราะ” ซึ่งเป็นคำบุพบทที่ใช้บอกการก ‘สาเหตุ’ โดยเฉพาะ มาแทนที่คำบุพบท “ด้วย” ได้ ดังตัวอย่าง “ชายเดี่ยวตายสะดุ้ง ลืมตา เพราะแสงสว่าง จากไฟในเตาผิง”

เมื่อพิจารณาแนวคิดเรื่องการถ่ายโอนความหมายของ Heine, Claudi และ Hünne Meyer (1991) จะพบว่า คำนามการก ‘เครื่องมือ’ ที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” ซึ่งอยู่ในแวดวงความหมายที่เป็น “วัตถุ” (รูปธรรม) สามารถถ่ายโอนความหมายไปสู่แวดวงความหมายที่เป็น “รูปธรรมน้อยกว่า” และ “นามธรรม” ได้

5.1.4 คำบุพบท “ด้วย” การก ‘เครื่องมือ’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘ลักษณะ’

การขยายความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” ที่บอกการก ‘เครื่องมือ’ ไปเป็นความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ลักษณะ’ มีสาเหตุมาจากกลไกการขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์ ที่ทำให้แวดวงความหมาย “วัตถุ” ขยายไปยังแวดวงความหมาย “คุณสมบัติ/นามธรรม” (วัตถุ > คุณสมบัติ/นามธรรม) ดังตัวอย่าง (7) – (9)

ช่วง 1 สมัยสุโขทัย

(7) เจ้าเมืองตรอกสลอบ แลแซงนแผ่ใจรักมักบุญธรรมเป็นขุนผู้ใจดี ขวนลูกเจ้า ลูกขุน
มุนนายไพร่ไทย ทั้งชาวแม่ชาวเจ้าทั้งหลายพิมพ์รูปพระ ด้วยเหี้ยกด้วยดิน ได้ หมั้น
พันร้อยแปดอัน

จารึกวัดบางสนุก

(กรมศิลปากร, 2527: 24)

ช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 (ปัจจุบัน)

- (8) บางคนร้ายยิ่งกว่านั้น แอบหัวเราะในใจ แต่ฉาบพรางด้วยสีหน้าเวทนา
(เจ้าหญิง, 2548: 30)
- (9) หากคนในครอบครัว โดยเฉพาะพ่อบ้านมีค่านิยมที่ดี ที่ถูกต้อง คนในครอบครัวก็จะ
ดำเนินชีวิตไปด้วยดี
“ถ้อยแถลง”, สตรีสาร ปีที่ 48
ฉบับที่ 12, 4/6/2538: 13

ตัวอย่าง (7) คำนาม “เหี้ยก” และ “ดิน” ที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” มีลักษณะเป็น “วัตถุ” และมีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘เครื่องมือ’ ต่อมา (ตัวอย่าง (8)) เมื่อคำนามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” ถูกแทนที่ด้วยนามวลี “สีหน้าเวทนา” ซึ่งมีลักษณะเป็นรูปธรรมน้อยกว่า (แต่สามารถสังเกตเห็นได้ด้วยตา) ทำให้ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘เครื่องมือ’ เริ่มกลายไปเป็นความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ลักษณะ’ แทน หากพิจารณาจะเห็นว่า นามวลี “สีหน้าเวทนา” ที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” ในตัวอย่าง (8) “บางคนร้ายยิ่งกว่านั้น แอบหัวเราะในใจ แต่ฉาบพราง ด้วยสีหน้าเวทนา” สามารถตีความว่า มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘เครื่องมือ’ กล่าวคือนามวลี “สีหน้าเวทนา” ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการฉาบพรางกิริยาที่แอบหัวเราะในใจ หรืออาจตีความว่ามีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ลักษณะ’ กล่าวคือ นามวลี “สีหน้าเวทนา” เป็นลักษณะอาการที่แสดงออกเพื่อกลบเกลื่อนกิริยาแอบหัวเราะในใจ ก็ได้

ต่อมา เมื่อคำนามที่ปรากฏหลังคำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเป็นคุณสมบัติหรือมีความเป็นนามธรรมสูง ดังเช่นตัวอย่าง (9) “หากคนในครอบครัว โดยเฉพาะพ่อบ้านมีค่านิยมที่ดีที่ถูกต้อง คนในครอบครัวก็จะดำเนินชีวิตไปด้วยดี” เป็นผลให้ความหมายเชิงไวยากรณ์จากที่บอกการก ‘เครื่องมือ’ ก็กลายมาเป็นความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ลักษณะ’ แทน ในตัวอย่าง (9) นี้ คำกริยาสมามาลา “ดี” ที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” ถูกนำมาใช้ขยายลักษณะอาการของกริยาลี “จะดำเนินชีวิตไป” อีกทั้งยังสามารถใช้คำบุพบท “อย่าง”⁶¹ แทนที่คำบุพบท “ด้วย” ได้ เป็น “...คนในครอบครัวก็จะดำเนินชีวิตไปอย่างดี” คำบุพบท “อย่าง” นี้ พงษ์ศรี เลชะวัฒน์ (2513: 160-161) จัดให้เป็นคำบุพบทบอกการก ‘ลักษณะ’ โดยเฉพาะ

การขยายขอบเขตความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” ที่บอกการก ‘เครื่องมือ’ ไปเป็นคำบุพบท “ด้วย” ที่บอกการก ‘ลักษณะ’ นี้ สอดคล้องกับแนวคิดของนักภาษาศาสตร์หลายคน เช่น Lord (1989), Heine และ Kuteva (2002) เป็นต้น

⁶¹ ข้อสังเกต “กริยาสมามาลา” สามารถปรากฏหลังคำบุพบท “ด้วย”, “โดย” และ “อย่าง” ซึ่งบอกการก ‘ลักษณะ’ ได้ (ด้วยดี, โดยดี, อย่างดี) ส่วน “อาการนาม” เช่น ความประมาท, ความเร็ว นั้น สามารถปรากฏหลังคำบุพบท “ด้วย” และ “โดย” ซึ่งบอกการก ‘ลักษณะ’ แต่ไม่สามารถปรากฏหลังคำบุพบท “อย่าง” ได้ (ด้วยความเต็มใจ, โดยความเต็มใจ, *อย่างความเต็มใจ)

Lord (1989) ได้แสดงการขยายความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “kpɛ̀lú” ซึ่งแปลว่า ‘with’ ในภาษา Yoruba (Kwa, Niger-Congo) ว่า เริ่มแรกคำดังกล่าวมีหน้าที่เป็นตัวบ่งชี้ ‘เครื่องมือ’ (instrument marker) ดังตัวอย่าง (a) แต่ต่อมาได้กลายเป็นตัวบ่งชี้ ‘ลักษณะ’ (manner marker) ดังตัวอย่าง (b)

(a) ó gɛ́ ɛrǎ kpɛ̀lú ɔbɛ.
he cut meat with knife
‘He cut the meat with a knife.’

แปลว่า ‘เขาตัดเนื้อด้วยมีด’ (ผู้วิจัย/แปล)

(b) ó gɛ́ ɛrǎ kpɛ̀lú èsɔ.
he cut meat with care
‘He cut the meat with care.’

แปลว่า ‘เขาตัดเนื้อด้วยความระมัดระวัง’ (ผู้วิจัย/แปล)

(Lord, 1985: 122-123 อ้างถึงใน Heine และ Kuteva: 2002: 181)

อย่างไรก็ดี Heine และ Kuteva (2002: 87-88, 180-181) ได้แสดงความเห็นว่า ก่อนที่การก ‘เครื่องมือ’ จะกลายเป็นการก ‘ลักษณะ’ นั้น การก ‘เครื่องมือ’ ต้องเคยผ่านการเป็นการก ‘ผู้ร่วม’ มาก่อน (comitative > instrument > manner) ดังตัวอย่าง (a) – (c)

(a) Er kam mit seinen Kindern.
he came with his:PL child:PL
‘He came with his children.’

แปลว่า ‘เขามากกับ(ด้วย)ลูก.ๆ.ของเขา’ (ผู้วิจัย/แปล)

(b) Sie schlug ihn mit dem.
3:F:SG hit 3:M:SG:OBJ with DEF:DAT
‘She hit him with her umbrella.’

แปลว่า ‘หล่อนตีเขาด้วยร่ม’ (ผู้วิจัย/แปล)

(c) Sie schlug ihn mit Absicht.
3:F:SG hit 3:M:SG:OBJ with purpose
‘She hit him with on purpose.’

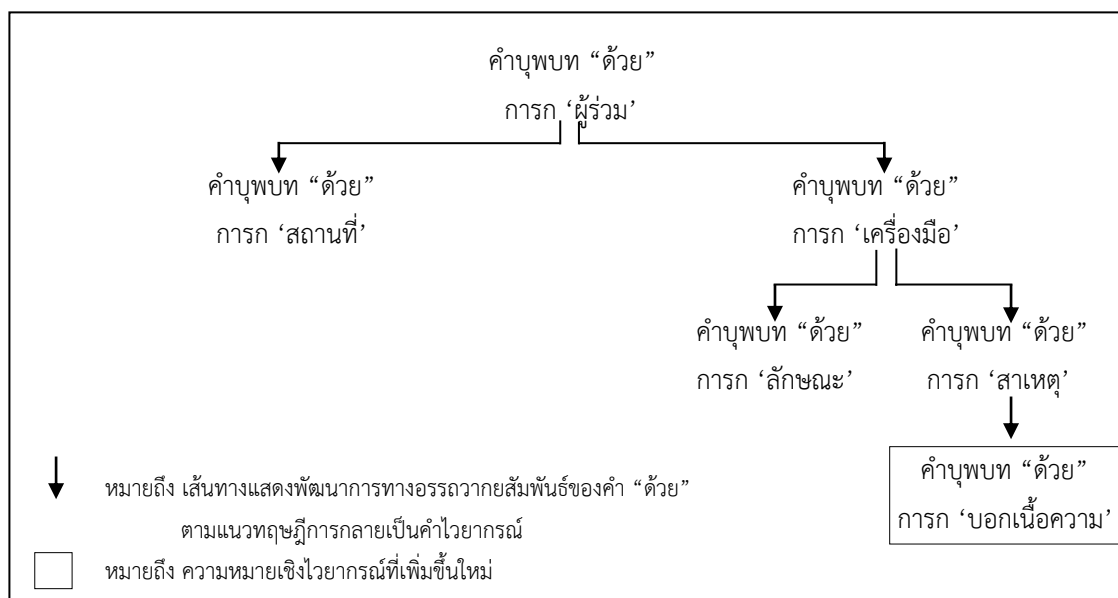
แปลว่า ‘หล่อนตีเขาด้วยความตั้งใจ, ‘หล่อนตีเขาอย่างตั้งใจ’ (ผู้วิจัย/แปล)

ในตัวอย่าง (a) – (c) ที่แสดงไปข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่า เส้นทางการขยายความหมายเชิงไวยากรณ์จากการก ‘ผู้ร่วม’ ไปยังการก ‘เครื่องมือ’ และต่อเนื่องไปเป็นการก ‘ลักษณะ’ นี้ มีความเป็นสากล (Heine และ Kuteva, 2002) การขยายความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” ก็มีลักษณะดังที่วามานี้ กล่าวคือ เริ่มแรกคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ได้ขยายความหมายเชิงไวยากรณ์ไปเป็นคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘เครื่องมือ’ (ดังหัวข้อ 5.1.1) และต่อมาก็ได้ขยายความหมายเชิงไวยากรณ์มาเป็นคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ลักษณะ’ (ดังหัวข้อ 5.1.4)

ในช่วง 2 สมัยอยุธยา – ธนบุรี คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก คำนามที่ตามหลังเพิ่มขึ้น 1 การก ได้แก่ ‘บอกเนื้อความ’ ผู้วิจัยวิเคราะห์ให้การก ‘บอกเนื้อความ’ นี้ มีพัฒนาการมาจากการก ‘สาเหตุ’ ที่ปรากฏใช้มาตั้งแต่ช่วง 1 สมัยสุโขทัย

5. คำบุพบท “ด้วย” การก ‘สาเหตุ’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘บอกเนื้อความ’

สำหรับเส้นทางแสดงพัฒนาการด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” ในช่วง 2 สมัยอยุธยา – ธนบุรี สามารถนำเสนอเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

แผนภูมิที่ 3: เส้นทางแสดงพัฒนาการด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย”

ในช่วง 2 สมัยอยุธยา – ธนบุรี

ต่อไปนี้เป็นกรให้รายละเอียดเกี่ยวกับเส้นทางการขยายความหมายเชิงไวยากรณ์ของหมวดคำบุพบท “ด้วย” ในช่วง 2 สมัยอยุธยา – ธนบุรี ผ่านกลไกการขยายความหมายเชิงอุปลักษณะ ซึ่งมีเพียงเส้นทางเดียว ดังนี้

5.1.5 คำบุพบท “ด้วย” การกร ‘สาเหตุ’ > คำบุพบท “ด้วย” การกร ‘บอกเนื้อความ’

ในหัวข้อ 5.1.3 นั้น ผู้วิจัยได้แสดงการขยายความหมายเชิงไวยากรณ์จากการกร ‘เครื่องมือ’ ของคำบุพบท “ด้วย” ไปเป็นการกร ‘สาเหตุ’ และต่อมาการกร ‘สาเหตุ’ ก็ได้พัฒนามาเป็นการกร ‘บอกเนื้อความ’ ในหัวข้อนี้

เมื่อพิจารณาคำนามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” ซึ่งแสดงการกร ‘สาเหตุ’ จะพบว่า คำนามดังกล่าวอาจปรากฏในลักษณะ “รูปธรรมมาก” เช่น “...จึงตรัสว่าอย่าเป็นห่วงด้วยพี่เลย” (คำให้การขุนหลวงหาวัด, 2549: 7) หรือ “รูปธรรมน้อย” เช่น “ชายเด็ยวตายสะดุ้ง ลืมตา ด้วยแสง(ราว...๗) จากไฟในเตาผิง” (เจ้าหญิง, 2548: 22) หรือ “นามธรรม” เช่น “เด็กชายให้หน้าแดงและพูดตะกุกตะกัก ด้วยความอับอาย” (เจ้าหญิง, 2548: 29) ก็ได้ ส่วนคำนามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” ซึ่งแสดงการกร ‘บอกเนื้อความ’ นั้น หากพิจารณาจะพบว่าคำนามดังกล่าวจะปรากฏอยู่ในรูปของ “นามธรรม” ที่มีลักษณะแสดง “เรื่องราว” ได้เพียงกรณีเดียวเท่านั้น

อย่างไรก็ดี แม้การกร ‘สาเหตุ’ ของคำบุพบท “ด้วย” จะกลายมาเป็นการกร ‘บอกเนื้อความ’ แล้ว แต่การกร ‘บอกเนื้อความ’ ก็ยังคงเค้าที่แสดงบทบาทสาเหตุอยู่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3

- (10) General Treatment of Ulcers. ถ้าผู้ใดเป็นแผลด้วยโรคต่าง...นั้น, ถ้ารักษาให้ล้างชำระด้วยน้ำชาศุบเสียทุกวัน ๆ ก่อน, จึงเอาน้ำยาณะที่บอกไว้นี้, ณะจึงจะต้องด้วยโรค. แล้วให้กินยาถ่ายให้บ่อย ๆ, และอดของแสลงคือเนื้อสดเนื้อเค็ม, แลมะพร้าวแลของที่ประกอบเป็นน้ำมันมากนั้น, อย่ากินเลย. กะปิกี้แสลงนัก. อนึ่งสุราก็ยิ่งแสลงกว่าของทั้งปวง, ถึงเป็นโรคก็ดี, มิเป็นก็ดี, สุรานี้ร้ายนักหนอย่ากินเลย.

(หนังสือจดหมายเหตุ ฯ THE BANGKOK RECORDER, 2537: 8)

ช่วง 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5

- (11) บัดนี้ทรงพระราชดำริราคาณขึ้นอีกอย่างหนึ่ง ด้วยการหวิมมมทไทยของข้าราชการฝ่ายหน้า

(ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4, 2504: 154)

- (12) เมืองนี้เปนเมืองปรากฏชื่อเสียงด้วยเรื่องน้ำหอมอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า โอเดอโกลอน

(ไกลบ้าน เล่ม 3, 2545: 70)

ตัวอย่าง (10) นามวลี “โรคต่าง ๆ” ที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” มีการกรแสดง ‘สาเหตุ’ และปรากฏอยู่ในลักษณะของ “นามธรรม” ซึ่งเป็น “สิ่ง” ที่ทำให้ผู้ใดผู้หนึ่ง “เป็นแผล” ส่วนตัวอย่าง (11) และ (12) นั้น จะเห็นว่า ทั้งนามวลี “การหวิมมมทไทยของข้าราชการฝ่ายหน้า” และนามวลี “เรื่องน้ำหอมอีกอย่างหนึ่ง” (ตามลำดับ) ต่างก็มีลักษณะเป็น “เรื่องราว” (แต่ยังคงหลงเหลือเค้าความหมาย

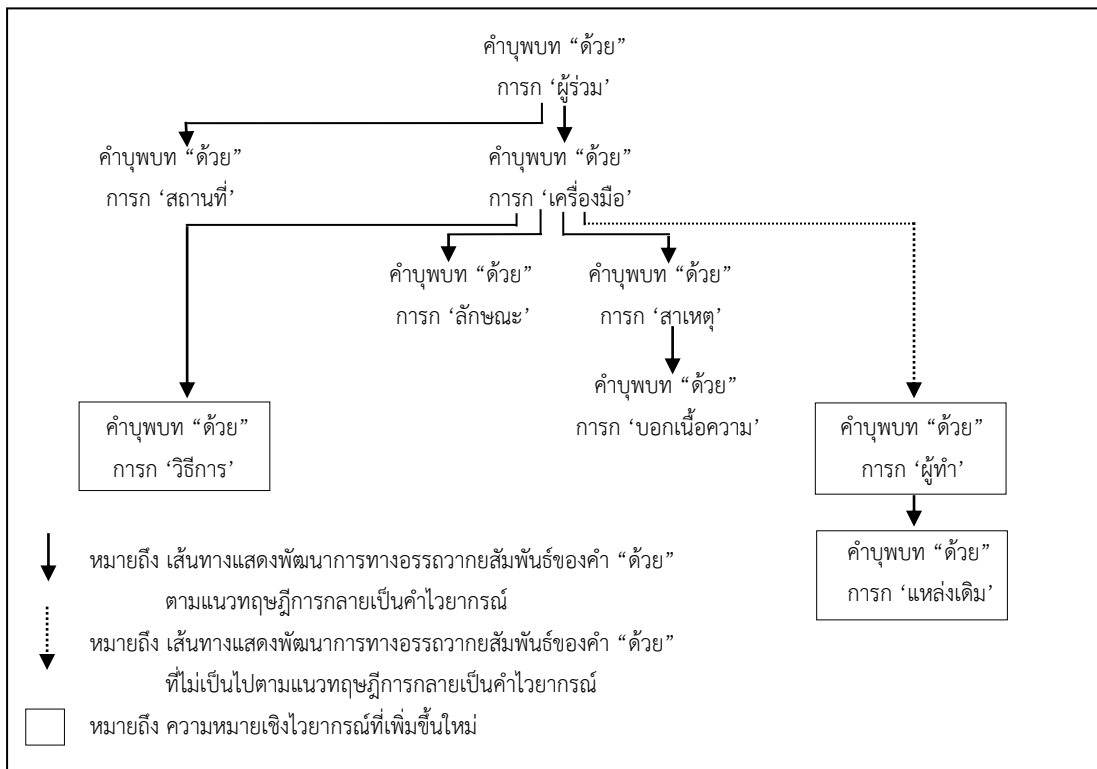
บางประการที่แสดงบทบาทสาเหตุอยู่) กล่าวคือ ตัวอย่าง (11) นามวลี “การหิวฉมมหายของไทยของข้าราชการฝ่ายหน้า” เป็นเรื่องราวที่ส่งผลให้ผู้ถูกกล่าวถึง “ทรงพระราชดำริรำคาญขึ้น” ขณะที่ตัวอย่าง (12) นามวลี “เรื่องน้ำหอมอีกอย่างหนึ่ง” ก็เป็นเรื่องราวที่ส่งผลให้ “เมืองนี้เป็นเมืองปรากฏชื่อเสียง”

การขยายความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” จากการก ‘สาเหตุ’ ไปยังการก ‘บอกเนื้อความ’ นี้ ผู้วิจัยพิจารณาจากปัจจัยสำคัญ 2 ปัจจัย ได้แก่ 1. ข้อมูลเชิงประวัติ ที่แสดงว่าการก ‘สาเหตุ’ ของคำบุพบท “ด้วย” เกิดขึ้นก่อนการก ‘บอกเนื้อความ’ และ 2. การถ่ายโอนความหมายเชิงอุปลักษณ์จากการก ‘สาเหตุ’ ของคำบุพบท “ด้วย” ที่มีลักษณะเป็น “สิ่ง” ไปเป็นการก ‘บอกเนื้อความ’ ที่มีลักษณะเป็น “เรื่องราว”

ในช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกคำนามที่ตามหลังเพิ่มขึ้นอีก 3 การก ได้แก่ ‘ผู้ทำ’, ‘แหล่งเดิม’ และ ‘วิธีการ’ ใดๆก็ตาม เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเชิงประวัติ และพิจารณาจาก “กลไกการขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์” ตามแนวคิดของ Heine, Claudi และ Hünemeyer (1991) ทำให้ผู้วิจัยสามารถแสดงเส้นทางพัฒนาการด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” ได้มากถึง 3 เส้นทาง ดังนี้

6. คำบุพบท “ด้วย” การก ‘เครื่องมือ’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘วิธีการ’
7. คำบุพบท “ด้วย” การก ‘เครื่องมือ’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘ผู้ทำ’
8. คำบุพบท “ด้วย” การก ‘ผู้ทำ’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘แหล่งเดิม’

สำหรับเส้นทางแสดงพัฒนาการด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” ในช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 สามารถนำเสนอเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

แผนภูมิที่ 4: เส้นทางการพัฒนาการด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย”
ในช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3

ต่อไปนี้เป็นกรให้รายละเอียดเกี่ยวกับเส้นทางการขยายความหมายเชิงไวยากรณ์ของหมวดคำบุพบท “ด้วย” ในช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 ผ่านกลไกการขยายความหมายเชิงอุปลักษณะ ซึ่งมีทั้งหมด 3 เส้นทาง ดังนี้

5.1.6 คำบุพบท “ด้วย” การกร ‘เครื่องมือ’ > คำบุพบท “ด้วย” การกร ‘วิธีกร’

การขยายความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” ที่บอกการกร ‘เครื่องมือ’ ไปเป็นคำบุพบท “ด้วย” ที่บอกการกร ‘วิธีกร’ นั้น มีความเกี่ยวข้องกับกลไกการขยายความหมายเชิงอุปลักษณะ และสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการถ่ายโอนความหมายของ Heine, Claudi และ Hünemeyer (1991) กล่าวคือ คำนามการกร ‘เครื่องมือ’ ที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” ซึ่งอยู่ในแวดวงความหมาย “วัตถุ” ได้ถ่ายโอนความหมายไปสู่คำนามการกร ‘วิธีกร’ ซึ่งอยู่ในแวดวงความหมายที่เป็น “กิจกรรม” หรือ “กระบวนการ” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ช่วง 2 สมัยอยุธยา – ธนบุรี

(13) แล้วยู่แผ่นทองเขียนรูปราชสีห์ด้วยขวดทรคุณปกบนผ้าขาว

(ตำราธรรมเนียมในราชสำนักครั้งกรุงศรีอยุธยา, 2493: 51)

ช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3

- (14) “ถ้าหญิงใดจุดตั้งอ้าแดงอันนี้ก็ดี ผู้รู้ด้วยประการใด ๆ พิจารณาเปนสัจใช้ ท่านให้
 ผลงานหญิง } นั้นด้วยไถนา ส่วนหญิงอันร้ายให้เอาเฉลวปะหน้าตัดดอกกบมาแดง
 ชาย }
 ทั้งสองหู ร้อยดอกกบมาแดงเปนมาไลยใส่ คีตะ } แล้วให้เอาหญิงนั้นเข้าเทียมแอก
 คอ }
 ข้างหนึ่ง ชายชู้เทียมแอกข้างหนึ่งผลงานด้วยไถนา 3 วัน”

(กฎหมายตราสามดวง, 2550: 558)

ในตัวอย่าง (13) คำนาม “ชาตหรรคณ” ⁶² ที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิง
 ไวยากรณ์บอกการก ‘เครื่องมือ’ และถูกนำไปใช้ “เขียนรูปราชสีห์” จะเห็นได้ว่าคำนาม “ชาต
 หรรคณ” นี้ มีลักษณะเป็น “วัตถุ” แตกต่างจากคำกริยาสภาวมาลา “ไถนา” ที่ตามหลังคำบุพบท
 “ด้วย” ในตัวอย่าง (14) ซึ่งมีลักษณะเป็น “กิจกรรม”

อย่างไรก็ดี แม้คำกริยาสภาวมาลา “ไถนา” จะมีลักษณะเป็น “กิจกรรม” แต่คำดังกล่าวก็
 ยังคงมีเค้าของเครื่องมืออยู่ กล่าวคือ “การไถนา” ถูกใช้เสมือนเป็นเครื่องมือในการ “ผลงานผู้กระทำ
 ผิด” แต่เพราะคำกริยาสภาวมาลา “ไถนา” อยู่ต่างแวดวงความหมายกับคำนาม “ชาตหรรคณ” ใน
 ตัวอย่าง (13) ผู้วิจัยจึงตัดสินใจให้คำกริยาสภาวมาลา “ไถนา” มีการกแสดง ‘วิธีการ’ และขยาย
 ความหมายเชิงไวยากรณ์มาจากการก ‘เครื่องมือ’ ที่เป็น “วัตถุ” ตามแนวคิดเรื่องการถ่ายโอน
 ความหมายของ Heine, Claudi และ Hünemeyer (1991)

หากพิจารณาช่วงสมัยประกอบ จะพบว่า คำนามการก ‘เครื่องมือ’ ที่ตามหลังคำบุพบท
 “ด้วย” ปรากฏใช้มาตั้งแต่ช่วง 1 สมัยสุโขทัย แต่คำนามการก ‘วิธีการ’ ที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย”
 นี้ เพิ่งปรากฏใช้ในช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 ข้อมูลเชิงประวัติดังกล่าวเป็นข้อ
 ยืนยันประการหนึ่งว่าการก ‘วิธีการ’ ถูกถ่ายโอนความหมายมาจากการก ‘เครื่องมือ’

5.1.7 คำบุพบท “ด้วย” การก ‘เครื่องมือ’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘ผู้ทำ’

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า คำนามการก ‘เครื่องมือ’ ที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” นั้น ปรากฏใช้มา
 ตั้งแต่ช่วง 1 สมัยสุโขทัย อีกทั้งคำนามดังกล่าวมักปรากฏอยู่ในรูปของ “วัตถุ” หรือ อวัยวะส่วนใด
 ส่วนหนึ่งในร่างกาย ดังเช่นตัวอย่าง (15) อย่างไรก็ตาม หากคำนาม “วัตถุ” หรือ “อวัยวะ” สามารถ
 แสดงบทบาทเป็นผู้ทำกริยาได้ด้วยตนเอง จะส่งผลให้คำนามซึ่งมีการก ‘เครื่องมือ’ เริ่มเกิดกลายไป
 เป็นการก ‘ผู้ทำ’ ในโครงสร้างประโยคแบบกรรมวาจก (passive construction) ดังตัวอย่าง (16) จน
 ท้ายสุด เมื่อคำนามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” กลายไปเป็น “สิ่งมีชีวิต” เช่น มนุษย์ สัตว์ เป็นต้น

⁶² **ชาตหรรคณ** คือ ชาตประสมกับปรอทและกำมะถันเพื่อจะให้ชาตจับแน่นกับเนื้อทองคำกะไหล่และเพื่อจะให้สุก (พจนานุกรม
 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2542: 359)

และเป็นผู้กระทำการในประโยค จะทำให้คำนามดังกล่าวเกิดกลายไปเป็นคำนามแสดงการก ‘ผู้ทำ’ อย่างสมบูรณ์ ดังตัวอย่าง (17)

ช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3

- (15) ๑^{๒๓} มาตราหนึ่ง วิวาชชกตีทุบถองตบปิดชวนด้วยมือก็ดี เอา ^{หญิง} _{ผ้า} } พาดตีท่านก็ดี แลผลักใส่ท่านให้กะทบกะเบื่อง ไม้หนามอดสินลาแลงก็ดี ประการเท่านี้ให้ใหม่ เสมอศักดิ์มือ

(กฎหมายตราสามดวง เล่ม 1, 2550: 238)

- (16) ถ้าแลหัวใจปิดรัดเข้าให้โลหิตออกด้วยลำพังตัวของตัวเองนั้น, โลหิตก็จะไม่ทราบ ชานไปทั่วทั้งกายได้ เหตุฉนั้นคลองโลหิตนั้นจึงพลอยรัดเข้าด้วยพร้อมกับหัวใจ
(หนังสือจดหมายเหตุ ฯ THE BANGKOK RECORDER, 2537: 54)

ช่วง 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5

- (17) พระเจ้าแผ่นดินจีนก็ทรงพระราชสาส์นด้วยพระองค์เอง

(ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4, 2504: 161)

ในตัวอย่าง (15) จะเห็นว่า คำนาม “มือ” (อวัยวะ) ที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” มีการกแสดง ‘เครื่องมือ’ ซึ่งถูกประธานของประโยค (เจ้าของอวัยวะ) นำไปใช้ทำกริยา “ชกตีทุบถองตบปิดชวน” ต่อมา (ตัวอย่าง 16) เมื่อคำนาม “วัตถุ” หรือ “อวัยวะ” สามารถแสดงบทบาทเป็นผู้ทำกริยาได้ด้วยตนเอง ดังประโยค “...ปิดรัดเข้าให้โลหิตออกด้วยลำพังตัวของตัวเอง” (“ลำพังตัวของตัวเอง” แทน “หัวใจ”) จะส่งผลให้คำนามซึ่งมีการก ‘เครื่องมือ’ เริ่มเกิดกลายไปเป็นคำนามการก ‘ผู้ทำ’ กระทั่งคำนามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” เปลี่ยนจาก “อวัยวะ” ไปเป็น “มนุษย์” ดังตัวอย่าง (17) ที่คำว่า “พระองค์” (แทนคำนาม “พระเจ้าแผ่นดินจีน”) ทำกริยา “ทรงพระราชสาส์น” จะส่งผลให้คำนามการก ‘เครื่องมือ’ เกิดกลายไปเป็นการก ‘ผู้ทำ’ อย่างสมบูรณ์

อย่างไรก็ดี แม้คำนามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” จะเกิดการกลายจากการก ‘เครื่องมือ’ ไปเป็นการก ‘ผู้ทำ’ แต่คำนามการก ‘ผู้ทำ’ ก็ยังคงเค้าความหมายบางประการของการก ‘เครื่องมือ’ ไว้ หากพิจารณาตัวอย่าง (16) และ (17) จะพบว่า ทั้ง “ตัวของตัวเอง” และ “พระองค์” ต่างมีลักษณะเป็นเสมือนเครื่องมือซึ่งถูกใช้ทำเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง นอกจากนี้ พงษ์ศรี เลขาวิมลนะ (2513) ยังได้กล่าวว่า คำบุพบท ที่บอกการก ‘ผู้ทำ’ และบอกการก ‘เครื่องมือ’ ต่างมีนัยยะที่แสดงบทบาทสาเหตุได้เหมือนกันอีกด้วย

อย่างไรก็ดี นักภาษาศาสตร์ส่วนหนึ่ง อาทิ Corne (1977: 71), Heine และ Kuteva (2002: 79) ต่างเห็นพ้องกันว่า คำบุพบท บอกการก ‘ผู้ทำ’ ในโครงสร้างประโยคแบบกรรมวาจานั้น ถูกถ่ายโอนความหมายมาจากคำบุพบท บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ดังเช่นในภาษา Swahili (Bantu, Niger-Congo)

ที่คำบุพบท “na” ซึ่งบอกการก ‘ผู้ร่วม’ แปลว่า ‘with’ (ตัวอย่าง (a)) ได้กลายเป็นตัวบ่งชี้ ‘ผู้ทำ’ ในโครงสร้างประโยคแบบกรรมวาจก (ตัวอย่าง (b)) ดังนี้

(a) a- li- ondoka na mke-we.
C1-PAST-leave with wife-his
‘He left (together) with his wife.’

แปลว่า ‘เขาออกไปพร้อมกับ(ด้วย)ภรรยาของเขา’ (ผู้วิจัย/แปล)

(b) a- li- it- wa na mke-we.
C1-PAST-call-Pass with wife-his
‘He was called by his wife.’

แปลว่า ‘เขาถูกเรียกโดยภรรยาของเขาเอง’ (ผู้วิจัย/แปล)

(Heine และ Kuteva, 2002: 79)

แต่ Haspelmath⁶³ อ้างถึงใน Heine และ Kuteva (2002: 80) กลับแสดงความเห็นว่าการกเปลี่ยนจากคำบุพบท บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ไปเป็นคำบุพบท บอกการก ‘ผู้ทำ’ นั้น จะต้องผ่านขั้นตอนการกลายเป็นคำบุพบท บอกการก ‘เครื่องมือ’ ก่อน (comitative > instrument > agent)

แนวคิดของ Haspelmath สอดคล้องกับงานวิจัยนี้ กล่าวคือ เริ่มแรกคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ได้ขยายความหมายเชิงไวยากรณ์ไปเป็นคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘เครื่องมือ’ (ดังหัวข้อ 5.1.1) และต่อมาก็ได้ขยายความหมายเชิงไวยากรณ์มาเป็นคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ทำ’ (ดังหัวข้อ 5.1.7)

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมมา พบว่า คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ทำ’ นั้น ปรากฏขึ้นครั้งแรกในช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 และปรากฏใช้เรื่อยมาจนถึงสมัยปัจจุบัน อย่างไรก็ตามหรือนามวลีการก ‘ผู้ทำ’ ที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” มักเป็นคำว่า “ตน”, “ตนเอง”, “ตัวเอง”, “ตัวเขาเอง”, “ตัวคุณเอง”, “ตัวเธอเอง” และ “ตัวพวกคุณเอง” นอกเหนือจากคำเหล่านี้แล้ว ผู้ใช้ภาษาไทยจะใช้คำบุพบท “โดย” นำหน้าคำนามอื่น ๆ เพื่อบอกการก ‘ผู้ทำ’

การขยายความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” จากการก ‘เครื่องมือ’ ไปยังการก ‘ผู้ทำ’ นี้ ผู้วิจัยพิจารณาจากข้อมูลเชิงประวัติที่แสดงว่าการก ‘เครื่องมือ’ ของคำบุพบท “ด้วย” เกิดขึ้นก่อนการก ‘ผู้ทำ’ ส่วนการถ่ายโอนความหมายเชิงอุปลักษณ์จากการก ‘เครื่องมือ’ ของ

⁶³ Haspelmath มิได้ยกตัวอย่างภาษาที่มีการถ่ายโอนความหมายจากคำบุพบท บอกการก ‘เครื่องมือ’ ไปเป็นคำบุพบท บอกการก ‘ผู้ทำ’ เพียงแต่เสนอแนะว่า “เส้นทางดังกล่าว (instrument > agent) ควรมีผู้ศึกษาต่อไป” (Heine และ Kuteva, 2002: 80)

คำบุพบท “ด้วย” ที่มีลักษณะเป็น “วัตถุ” ไปเป็นการก ‘ผู้ทำ’ ที่มีลักษณะเป็น “มนุษย์” (วัตถุ > มนุษย์) นั้น ไม่เป็นไปตามแนวคิด Heine, Claudi และ Hünemeyer (1991)

5.1.8 คำบุพบท “ด้วย” การก ‘ผู้ทำ’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘แหล่งเดิม’

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมมา พบว่า การก ‘ผู้ทำ’ และการก ‘แหล่งเดิม’ ของคำบุพบท “ด้วย” ต่างก็ปรากฏขึ้นครั้งแรกใน ช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 ดังนั้น การศึกษาเส้นทางการขยายความหมายเชิงไวยากรณ์จากการก ‘ผู้ทำ’ ไปยังการก ‘แหล่งเดิม’ ของคำบุพบท “ด้วย” จึงต้องอาศัย “กลไกการขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์” ตามแนวคิดของ Heine, Claudi และ Hünemeyer (1991) เข้ามาร่วมพิจารณา (มนุษย์ > พื้นที่)

โดยทั่วไปแล้ว คำนามหรือนามวลีแสดงการก ‘ผู้ทำ’ ที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” นั้น มักมีลักษณะเป็น “สิ่งมีชีวิต” ดังตัวอย่าง (17) “พระเจ้าแผ่นดินจีนก็ทรงพระราชสาส์น ด้วยพระองค์(เอง)” ส่วนคำนามการก ‘แหล่งเดิม’ ที่ตามหลังคำบุพบทมักมีลักษณะเป็น “สถานที่” เช่น “หล่อนเพิ่งกลับ จากตลาด” อย่างไรก็ตาม Longacre (1976: 23-37) อ้างถึงใน ภาณู สังขวร (2527: 19) กล่าวถึงคำนามซึ่งมีการก ‘แหล่งเดิม’ ว่า สามารถปรากฏอยู่ในลักษณะของสิ่งมีชีวิต เช่น มนุษย์ ได้ แต่คำนามดังกล่าวต้องมี นัยยะแสดงแหล่งกำเนิด เป็นที่มา หรือเป็นเจ้าของในการมอบ การให้ และการแลกเปลี่ยน เช่น “น้องขโมยหนังสือ จากพี่” เป็นต้น (ภาณู สังขวร, 2525: 103)

ผู้วิจัยพบว่า คำบุพบท “ด้วย” ส่วนหนึ่งสามารถแสดงความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘แหล่งเดิม’ ได้ ดังตัวอย่าง (18)

ช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3

- (18) แลลักษณะบุตรอันจะได้ทรัพย์มรดกนั้น คือบุตรอันเกิด ด้วย ภิริยาสุขขอแลภิริยาพระราชทาน 1 เกิด ด้วย อนุภิริยา 1 เกิด ด้วย ทาษีภิริยา 1 ...แลบุตร 6 จำพวกนี้ควรจะได้ส่วนแบ่งปันทรัพย์มรดกแห่งบิดามานดา

(กฎหมายตราสามดวง, 2550: 378)

ในตัวอย่าง (18) จะเห็นว่า ทั้งนามวลี “ภิริยาสุขขอแลภิริยาพระราชทาน”, “อนุภิริยา” และ “ทาษีภิริยา” ที่อยู่หลังคำบุพบท “ด้วย” ต่างก็มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ทำ’ ให้ “บุตรเกิด” ได้ ในทางตรงกันข้าม เราอาจตีความให้นามวลี “ภิริยาสุขขอแลภิริยาพระราชทาน”, “อนุภิริยา” และ “ทาษีภิริยา” มีนัยยะแสดง “พื้นที่” ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของบุตรได้เช่นกัน ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ สะท้อนให้เห็นถึงช่วงระยะเวลาการเปลี่ยนผ่านจากความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ทำ’ ไปเป็นความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘แหล่งเดิม’ ของคำบุพบท “ด้วย” อย่างไรก็ตาม เส้นทางการเปลี่ยนแปลงจากการก ‘ผู้ทำ’ ไปยังการก ‘แหล่งเดิม’ ลึกลับลงเพียงขั้นตอนนี้ (ระหว่างเปลี่ยนแปลงจากการก ‘ผู้ทำ’ > การก ‘แหล่งเดิม’) ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยไม่พบตัวอย่างประโยคใด ๆ ที่แสดงว่า

คำนามซึ่งปรากฏหลังคำบุพบท “ด้วย” มีความหมายแสดงพื้นที่ หรือบอกการก ‘แหล่งเดิม’ ได้โดยปราศบทบาทของการก ‘ผู้ทำ’

ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘แหล่งเดิม’ ของคำบุพบท “ด้วย” นี้ เกิดขึ้นและสิ้นสุดลงในช่วงสมัยเดียวกัน นั่นคือ **ช่วง 3** สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 ขณะที่ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ทำ’ ยังคงปรากฏใช้อยู่จวบจนสมัยปัจจุบัน

กล่าวโดยสรุป เมื่อผู้วิจัยนำ “กลไกการขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์” ตามแนวคิดของ Heine, Claudi และ Hünemeyer (1991) มาวิเคราะห์หาเส้นทางการขยายความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” ใน**ช่วง 1** สมัยสุโขทัย ผู้วิจัยพบว่า คำบุพบท “ด้วย” มีเส้นทางการขยายความหมายเชิงไวยากรณ์มากถึง 4 เส้นทาง ได้แก่ 5.1.1 คำบุพบท “ด้วย” การก ‘ผู้ร่วม’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘เครื่องมือ’ 5.1.2 คำบุพบท “ด้วย” การก ‘ผู้ร่วม’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘สถานที่’ 5.1.3 คำบุพบท “ด้วย” การก ‘เครื่องมือ’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘สาเหตุ’ และ 5.1.4 คำบุพบท “ด้วย” การก ‘เครื่องมือ’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘ลักษณะ’

ต่อมาใน**ช่วง 2** สมัยอยุธยา – ธนบุรี ผู้วิจัยพบว่า คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกคำนามที่ตามหลังเพิ่มขึ้นอีก 1 การก นั่นคือ การก ‘บอกเนื้อความ’ และเมื่อผู้วิจัยนำกลไกการขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์มาวิเคราะห์เพื่อหาต้นทางของความหมายดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่า 5.1.5 คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘สาเหตุ’ ซึ่งปรากฏใช้มาตั้งแต่**ช่วง 1** สมัยสุโขทัย ได้เกิดกลายมาเป็นคำบุพบท “ด้วย” ที่บอกการก ‘บอกเนื้อความ’

เมื่อเข้าสู่**ช่วง 3** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 ผู้วิจัยพบว่า คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกคำนามที่ตามหลังเพิ่มขึ้นอีก 3 การก ได้แก่ การก ‘ผู้ทำ’, ‘แหล่งเดิม’ และ ‘วิธีการ’ เมื่อผู้วิจัยนำกลไกการขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์มาวิเคราะห์เพื่อหาต้นทางของความหมายดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่า 5.1.6 คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘เครื่องมือ’ ซึ่งปรากฏใช้มาตั้งแต่**ช่วง 1** สมัยสุโขทัย ได้เกิดกลายมาเป็นคำบุพบท “ด้วย” ที่บอกการก ‘วิธีการ’ 5.1.7 คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘เครื่องมือ’ ได้กลายไปเป็นคำบุพบท “ด้วย” ที่บอกการก ‘ผู้ทำ’ (วัตถุ > มนุษย์)⁶⁴ และ 5.1.8 คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ทำ’ ได้กลายไปเป็นคำบุพบท “ด้วย” ที่บอกการก ‘แหล่งเดิม’

เส้นทางการขยายความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” สิ้นสุดลงในช่วง **3** (สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3) ทั้งนี้เนื่องจากในช่วง **4** (สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5) ถึง**ช่วง 6** (สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9) ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” ลดลงอย่างต่อเนื่อง

⁶⁴ การถ่ายโอนความหมายเชิงอุปลักษณ์จากแฉวงความหมาย “วัตถุ” ไปยังแฉวงความหมาย “มนุษย์” เป็นการถ่ายโอนความหมายแบบย้อนทิศทาง

สำหรับ “กลไกการขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์” ที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้วิเคราะห์การขยายความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” นั้น Bybee, Perkins และ Pagliuca (1994: 297) ถือว่า กลไกดังกล่าวเป็นกลไกแรกสุด ที่ทำให้คำใดคำหนึ่งเกิดกลายไปเป็นคำที่มีความเป็นไวยากรณ์มากขึ้น

นอกจาก กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ จะสามารถนำมาใช้ศึกษาพัฒนาการทางด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” แล้ว กระบวนการดังกล่าวยังสามารถนำมาใช้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงความหมายเชิงไวยากรณ์ระหว่างหมวดคำ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านตำแหน่ง และ หน้าที่ ของคำในระบบวากยสัมพันธ์ได้อีกด้วย

5.2 พัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ระหว่างหมวดคำต่าง ๆ ของคำ “ด้วย”

เมื่อพิจารณาหมวดคำของคำ “ด้วย” ใน ช่วง 1 สมัยสุโขทัย ผู้วิจัยพบว่าปรากฏได้ 2 หมวดคำ คือ 1. หมวดคำบุพบท และ 2. หมวดคำเชื่อมนาม ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าหมวดคำใดเกิดขึ้นก่อนหรือหลัง แต่โดยทั่วไปแล้ว นักภาษาศาสตร์หนึ่งจัดให้คำบุพบท บอการก ‘ผู้ร่วม’ ของภาษาต่าง ๆ ซึ่งมีความหมายว่า ‘with’ เกิดขึ้นก่อน จากนั้นจึงค่อยพัฒนาไปเป็นคำเชื่อมนาม ซึ่งมีความหมาย ‘and’ (“with” (comitative preposition) > “and” (NP-coordinating conjunction))

Ma Newman (1990: 10) กล่าวว่า ในภาษา Hausa (Chadic, Afroasiatic) คำ “dá” (แปลว่า ‘with’) ได้พัฒนาจากคำบุพบท บอการก ‘ผู้ร่วม’ ไปเป็นคำเชื่อมนาม ‘and’ หรือในภาษา Ewe (Kwa, Niger-Congo) ที่คำ “kplé” (แปลว่า ‘with’) ได้พัฒนาจากคำบุพบท บอการก ‘ผู้ร่วม’ ดังตัวอย่าง (a) ไปเป็นคำเชื่อมนาม ‘and’ ดังตัวอย่าง (b)

(a) é- yi kplé wo.
3:SG-go with 2:SG:OBJ
'She went with you.'

แปลว่า ‘เธอไปกับ(ด้วย)คุณ’ (ผู้วิจัย/แปล)

(b) Kofi kplé Kosí vá égbé.
Kofi and Kosi come today
'Kofi and Kosi came today.'

แปลว่า ‘โคฟีและโคซิมารวันนี้’ (ผู้วิจัย/แปล)

(Heine และ Kuteva, 2002: 80)

พัฒนาการของคำบุพบท บอการก ‘ผู้ร่วม’ (with) ที่กลายไปเป็นคำเชื่อมนาม (and) นี้สามารถนำมาใช้วิเคราะห์หาทิศทางและพัฒนาการของคำ “ด้วย” ในหมวดคำบุพบท และหมวดคำเชื่อมนาม (ซึ่งปรากฏใช้พร้อมกันใน ช่วง 1 สมัยสุโขทัย) ว่าหมวดคำใดมาก่อนกัน ทั้งนี้เนื่องจาก

คำบุพบท “ด้วย” ในอดีต มีความหมายว่า ‘with’ เช่นเดียวกับคำบุพบทในภาษาอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างไปก่อนหน้านี้ ขณะที่คำเชื่อมนาม “ด้วย” ในอดีต ก็มีความหมายว่า ‘and’ เช่นกัน ดังนั้นหากพิจารณาพัฒนาการระหว่างคำบุพบท “ด้วย” กับคำเชื่อมนาม “ด้วย” แล้ว จะวิเคราะห์ได้ว่าคำบุพบท “ด้วย” บอกราก ‘ผู้ร่วม’ หายไปเป็นคำเชื่อมนาม “ด้วย” บอก ‘ความคล้อยตาม’ (คำบุพบท “ด้วย” > คำเชื่อมนาม “ด้วย”)

ต่อมาในช่วง 2 สมัยอยุธยา – ธนบุรี ผู้วิจัยพบว่าหมวดคำของคำ “ด้วย” ปรากฏเพิ่มขึ้นอีก 2 หมวดคำ ได้แก่ 1. หมวดคำกริยาวิเศษณ์ และ 2. หมวดคำเชื่อมอนุพากย์ อย่างไรก็ตามในช่วงสมัยนี้ผู้วิจัยไม่พบหมวดคำเชื่อมนาม “ด้วย” ในข้อมูลตัวอย่าง ดังนั้น สมัยอยุธยา – ธนบุรี หมวดคำของคำ “ด้วย” จึงปรากฏเพียง 3 หมวดคำ คือ 1. หมวดคำบุพบท, 2. หมวดคำกริยาวิเศษณ์ และ 3. หมวดคำเชื่อมอนุพากย์

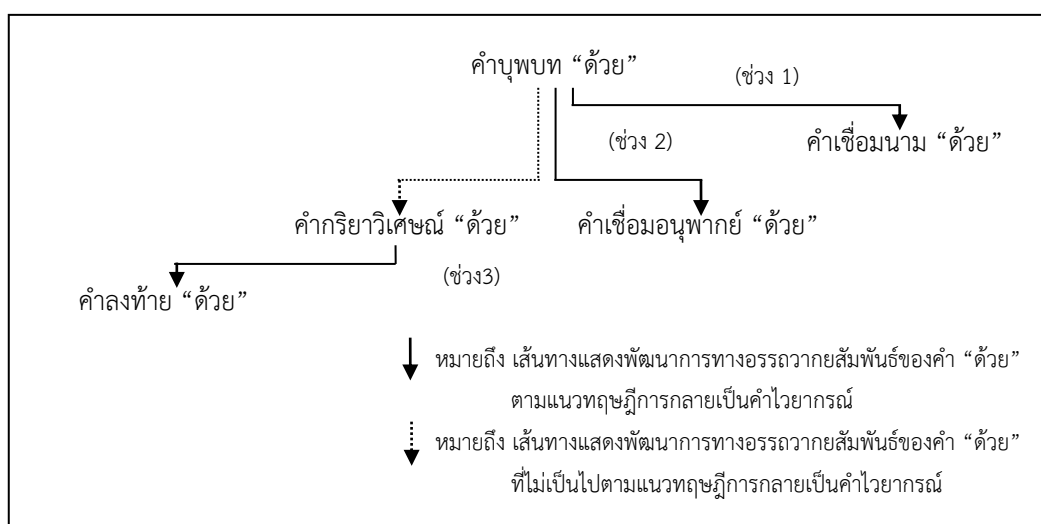
ในช่วงสมัยนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ให้คำบุพบท “ด้วย” บอกราก ‘ผู้ร่วม’ ซึ่งปรากฏใช้มาตั้งแต่ช่วง 1 สมัยสุโขทัย พัฒนาไปเป็นคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” บอก ‘การเข้าร่วม’ ที่เพิ่งปรากฏใช้ในช่วง 2 สมัยอยุธยา – ธนบุรี อย่างไรก็ตาม เส้นทางแสดงพัฒนาการเส้นทางนี้ไม่เป็นไปตามแนวคิด “การกลายเป็นคำไวยากรณ์” ของ Heine และ Kuteva (2007: 111) เนื่องจากมีลักษณะการเกิดแบบ “ย้อนทิศทาง” (คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” < คำบุพบท “ด้วย”) กล่าวคือ คำที่มีระดับความเป็นไวยากรณ์มาก (คำบุพบท “ด้วย”) ได้เกิดกลายเป็น คำที่มีระดับความเป็นไวยากรณ์น้อย (คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย”) ดังนั้น ผู้วิจัยจะนำเสนอเส้นทางแสดงพัฒนาการดังกล่าวในหัวข้อ **5.3 กระบวนการเกิดคำใหม่ของคำ “ด้วย”** ส่วนพัฒนาการของคำ “ด้วย” อีกเส้นทางหนึ่งที่พบในช่วงสมัยนี้ คือ คำบุพบท “ด้วย” บอกราก ‘สาเหตุ’ ซึ่งปรากฏใช้มาตั้งแต่ช่วง 1 สมัยสุโขทัย หายไปเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” บอก ‘สาเหตุ’ ที่เพิ่งปรากฏใช้ในช่วง 2 สมัยอยุธยา – ธนบุรี (คำบุพบท “ด้วย” > คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย”)

เมื่อเข้าสู่ช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 ผู้วิจัยพบหมวดคำของคำ “ด้วย” เพิ่มอีก 1 หมวดคำ ได้แก่ หมวดคำลงท้าย อีกทั้งในช่วงสมัยนี้ผู้วิจัยยังพบ “หมวดคำเชื่อมนาม” ที่ไม่ปรากฏในข้อมูลของผู้วิจัยสมัยอยุธยา – ธนบุรี (ช่วง 2) ดังนั้นในช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 นี้ หมวดคำของคำ “ด้วย” จึงปรากฏมากถึง 5 หมวดคำ ได้แก่ 1. หมวดคำบุพบท, 2. หมวดคำเชื่อมนาม, 3. หมวดคำกริยาวิเศษณ์, 4. หมวดคำเชื่อมอนุพากย์ และ 5. หมวดคำลงท้าย

เส้นทางแสดงพัฒนาการของคำ “ด้วย” เส้นทางหนึ่งที่พบในช่วงสมัยนี้ คือ คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” บอก ‘การเข้าร่วม’ ซึ่งปรากฏใช้มาตั้งแต่ช่วง 2 สมัยอยุธยา – ธนบุรี หายไปเป็นคำลงท้าย “ด้วย” บอก ‘การขอร้อง’ ที่เพิ่งปรากฏใช้ในช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 (คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” > คำลงท้าย “ด้วย”)

เส้นทางแสดงพัฒนาทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ระหว่างหมวดคำต่าง ๆ ของคำ “ด้วย” สิ้นสุดลงเพียง **ช่วง 3** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 ทั้งนี้เนื่องจาก **ช่วง 4** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 หมวดคำของคำ “ด้วย” ลดลง 1 หมวดคำ นั่นคือ หมวดคำเชื่อมนาม เหลือ 4 หมวดคำ ได้แก่ 1. หมวดคำบุพบท, 2. หมวดคำกริยาวิเศษณ์, 3. หมวดคำเชื่อมอนุพากย์ และ 4. หมวดคำลงท้าย ซึ่งปรากฏใช้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน (**ช่วง 6** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9)

เมื่อวิเคราะห์พัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ระหว่างหมวดคำต่าง ๆ ของคำ “ด้วย” ตั้งแต่ **ช่วงที่ 1** สมัยสุโขทัย จนถึง **ช่วงที่ 3** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 ผู้วิจัยสามารถแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 5: แสดงพัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ระหว่างหมวดคำต่าง ๆ ของคำ “ด้วย” ตั้งแต่ช่วง 1 สมัยสุโขทัย – ช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3

ในแผนภูมิ 5 เส้นทางการกลายจากหมวดคำบุพบท “ด้วย” ไปยังหมวดคำเชื่อมนาม “ด้วย” นั้น เป็นเส้นทางแรกสุด ผู้วิจัยสามารถนำกลไกต่าง ๆ ทั้งทางอรรถศาสตร์และวากยสัมพันธ์ของกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์มาใช้เพื่ออธิบายให้เห็นถึงมูลเหตุของการเปลี่ยนแปลงได้ ดังนี้

5.2.1 คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ร่วม’ > คำเชื่อมนาม “ด้วย” บอก ‘ความคล้อยตาม’

คำบุพบท “ด้วย” ที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ร่วม’ นี้ ปรากฏใช้มาตั้งแต่ **ช่วง 1** สมัยสุโขทัย และสิ้นสุดลงใน **ช่วง 5** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 อย่างไรก็ตามหากพิจารณารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างคำนามที่เป็นผู้ร่วม (ตามหลังคำบุพบท “ด้วย”) กับคำนามที่เป็นผู้ทำกริยาในประโยค จะพบว่ามึรูปแบบความสัมพันธ์กัน 2 รูปแบบ คือ 1. เป็นการกระทำต่อกัน และ 2. เป็นการไปกระทำร่วมกับผู้ใดผู้หนึ่ง

ส่วนคำเชื่อมนาม “ด้วย” ซึ่งมีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘ความคล้ายตาม’ แม้จะปรากฏใช้ในสมัยเดียวกับคำบุพบท “ด้วย” ที่บอกการก ‘ผู้ร่วม’ แต่ก็สิ้นสุดการใช้เพียง **ช่วง 3** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3

อย่างไรก็ตาม หากนำกลไกทางด้านอรรถศาสตร์ของกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์อาทิ การคงเค้าความหมายเดิม มาอธิบายถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ได้กลายไปเป็นคำเชื่อมนาม “ด้วย” บอก ‘ความคล้ายตาม’ ก็จะทำให้เห็นการคงเค้าความหมายบางประการของคำบุพบท “ด้วย” ไว้ในคำเชื่อมนาม “ด้วย” ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

5.2.1.1 การคงเค้าความหมายเดิม

ในบทที่ 4 จะเห็นว่า คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกคำนามที่ตามหลังได้มากถึง 9 การก หนึ่งในนั้นคือ ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ซึ่งเมื่อกลายไปเป็นคำเชื่อมนาม “ด้วย” แล้ว ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ร่วม’ นี้ จะถูกถ่ายทอดไปยังคำเชื่อมนาม “ด้วย” เป็นผลให้คำเชื่อมนาม “ด้วย” ยังคงรักษาเค้าความหมายเดิมของคำบุพบท “ด้วย” ไว้ได้ ดังตัวอย่าง (19) – (21)

ช่วง 1 สมัยสุโขทัย: คำบุพบท “ด้วย”

(19) กูต่อข้างด้วยขุนสามชน

ด้วย [+บุพบท] +[__มนุษย์]

ขุนสามชน [+นาม +มนุษย์]

จารึกพ่อขุนรามคำแหง

(กรมศิลปากร, 2527: 8)

(20) พระองค์ท่านเสด็จในกำแพงเพชรบุรีศรีวิมลราชน์ ด้วยพระราชศฤงคารบริวารพลและจตุรงคนิกร

ด้วย [+บุพบท] +[__มนุษย์]

พระราชศฤงคารบริวารพลและจตุรงคนิกร [+นามวลี +มนุษย์]

จารึกกฎหมายลักษณะโจร

(กรมศิลปากร, 2527: 156)

ช่วง 1 สมัยสุโขทัย: คำเชื่อมนาม “ด้วย”

(21) แล้วจึงอัญเชิญมหาสวามีสังฆราชด้วยเถรวานุเถระภิกษุสงฆ์ทั้งหลายขึ้นเมื่อถึงราชมนเทียร

มหาสวามีสังฆราช [+นาม +มนุษย์]

ด้วย [+เชื่อมนาม] +[มนุษย์ __มนุษย์]

เถรวานุเถระภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย [+นามวลี +มนุษย์]

จารึกวัดป่ามะม่วง

(กรมศิลปากร, 2527: 49-50)

ตัวอย่าง (19) และ (20) คำบุพบท “ด้วย” ปรากฏอยู่หน้าหน่วยนาม (มนุษย์) ได้แก่ “ขุนสามชน” และ “พระราชศฤงคารบริพัตรพลและจตุรงคนิกร” (ตามลำดับ) เพื่อบอกการก ‘ผู้ร่วม’ ที่ร่วมทำกริยากับคำสรรพนาม (มนุษย์) ได้แก่ “กู” และ “พระองค์ท่าน” (ตามลำดับ) อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างคำสรรพนาม ซึ่งทำหน้าที่ประธานของประโยคกับนามวลีผู้ร่วมในตัวอย่าง (19) นั้น มีลักษณะความสัมพันธ์แบบ “reciprocal” แปลว่า ‘เป็นการกระทำต่อกัน’ เนื่องจากทั้งคำสรรพนาม “กู” และนามวลีผู้ร่วม “ขุนสามชน” ต่างผลัดกันทำกริยาในเหตุการณ์ “ต่อช้าง” ขณะที่ตัวอย่าง (20) ความสัมพันธ์ระหว่างคำสรรพนาม ซึ่งทำหน้าที่เป็นประธานของประโยคกับนามวลีผู้ร่วม มีลักษณะความสัมพันธ์แบบ “active comitative / human companion” แปลว่า ‘เป็นการไปกระทำร่วมกับผู้ใดผู้หนึ่ง’ เนื่องจากคำสรรพนามหรือนามวลีผู้ร่วม มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไปร่วมกระทำกริยากับอีกฝ่ายหนึ่ง ในตัวอย่าง (20) ที่แสดงไปข้างต้นนั้น นามวลีผู้ร่วม “พระราชศฤงคารบริพัตรพลและจตุรงคนิกร” เป็นผู้ไปกระทำกริยา “เสด็จ” ร่วมกับคำสรรพนาม “พระองค์ท่าน” ที่เป็นประธานของประโยค

ต่อมา เมื่อคำบุพบท “ด้วย” กลายมาเป็นคำเชื่อมนาม “ด้วย” จะส่งผลให้คำเชื่อมนาม “ด้วย” ยังคงเค้าความหมายของ “การบอกผู้ร่วม” ไว้ ดังเช่นตัวอย่าง (21) จะเห็นว่า คำเชื่อมนาม “ด้วย” ปรากฏอยู่ระหว่างคำนามซึ่งเป็น “มนุษย์” อีกทั้งคำนามที่ปรากฏหน้าและหลังคำเชื่อมนาม “ด้วย” ต่างทำหน้าที่เป็น “ผู้ร่วม” ในเหตุการณ์เดียวกัน และมีสถานภาพเป็นผู้ถูก “อัญเชิญ...ขึ้น” เหมือนกัน อย่างไรก็ตาม ในตัวอย่างนี้ไม่ปรากฏว่าคำนามใดทำหน้าที่เป็นคำนามหลัก ทั้งนี้เนื่องจากคำนามทั้งสองต่างก็เป็น “ผู้ร่วม” เหมือนกัน ลักษณะเช่นนี้เป็นความสัมพันธ์แบบ “co-operative” หรือ ‘เป็นการกระทำร่วมกันอย่างพร้อมเพรียง’

กล่าวโดยสรุป แม้คำ “ด้วย” ในหมวดคำบุพบทจะกลายเป็นคำเชื่อมนาม “ด้วย” แต่คำเชื่อมนาม “ด้วย” ก็ยังคงรักษาเค้าความหมายเดิมเหมือนเมื่อครั้งเป็นคำบุพบทไว้ได้ นั่นคือ การบอกผู้ร่วมทำกริยา

นอกจากกลไกทางด้านอรรถศาสตร์แล้ว กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ยังมีกลไกทางด้านวากยสัมพันธ์อีกหลายกลไกที่สามารถนำมาอธิบายการเปลี่ยนแปลงตำแหน่ง และหน้าที่ เมื่อหมวดคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ร่วม’ กลายเป็นหมวดคำเชื่อมนาม “ด้วย” บอก ‘ความคล้อยตาม’ อาทิ การสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

5.2.1.2 การสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม

คุณลักษณะทางวากยสัมพันธ์ทั่วไปของคำบุพบท “ด้วย” คือ มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคำนามที่ตามหลัง เป็นองค์ประกอบของกริยาวลี และทำหน้าที่เป็นหน่วยขยายของหน่วยแก่นในกริยาวลี ดังเช่นตัวอย่าง (19) “กูต่อช้างด้วยขุนสามชน” ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำมาวิเคราะห์เป็นส่วนประชิด (Immediate Constituent) ได้ ดังนี้

(19/ก.)

ก	ต่อข้าง	ด้วย	ขุนสามชน

ในตัวอย่าง (19/ก.) ส่วนประชิดคู่ที่ 1 แสดงให้เห็นว่า คำบุพบท “ด้วย” มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเฉพาะกับคำนามที่ตามหลัง และความสัมพันธ์กับคำนามนั้นเป็นความสัมพันธ์เชิงการก ดังลักษณะทางวากยสัมพันธ์นี้ +[__นาม]

ส่วนประชิดคู่ที่ 2 แสดงให้เห็นว่า คำบุพบท “ด้วย” เป็นองค์ประกอบของกริยาวลี [ต่อข้าง ด้วยขุนสามชน]

นอกจากนี้ หากพิจารณาองค์ประกอบของกริยาวลี [ต่อข้าง ด้วยขุนสามชน] จะเห็นว่า คำกริยา “ต่อข้าง” ทำหน้าที่เป็น “หน่วยแก่น” ส่วนบุพบทวลี “ด้วยขุนสามชน” นั้น ทำหน้าที่เป็น “หน่วยขยาย”

ต่อมาเมื่อคำบุพบท “ด้วย” พัฒนาไปเป็นคำเชื่อมนาม “ด้วย” จะส่งผลให้เกิดการสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม กล่าวคือ คำเชื่อมนาม “ด้วย” มิได้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคำนามที่ตามหลังเท่านั้น แต่มีความสัมพันธ์กับทั้งคำนามที่ปรากฏข้างหน้าและคำนามที่ตามหลังอย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ คำเชื่อมนาม “ด้วย” ยังเป็นองค์ประกอบของกริยาวลีได้เพียงบางกรณี และไม่ได้ทำหน้าที่เป็นหน่วยขยายของหน่วยแก่นอีกต่อไป ดังเช่นตัวอย่าง (21) “แล้วจึงอัญเชิญมหาสามีสังฆราชด้วยเถรานุเถระภิกษุสงฆ์ทั้งหลายขึ้นเมื่อถึงราชนนเทียร” ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำมาวิเคราะห์เป็นส่วนประชิดได้ ดังนี้

(21/ก.)

๐	อัญเชิญ	มหาสามีสังฆราช	ด้วย	เถรานุเถระภิกษุสงฆ์	ทั้งหลาย	ขึ้น

ในตัวอย่าง (21/ก.) จะเห็นว่า คำเชื่อมนาม “ด้วย” ทำหน้าที่เชื่อมโยงคำนามหน้า (มหาสามีสังฆราช) และนามวลีที่ตามหลัง (เถรานุเถระภิกษุสงฆ์) อย่างเท่าเทียมกัน รวมเป็น “กลุ่มคำนาม” ดังลักษณะทางวากยสัมพันธ์นี้ +[นาม __นาม]

ในตัวอย่าง (21/ก.) ส่วนประชิดคู่ที่ 1 แสดงให้เห็นว่า นามวลี “มหาสามีสังฆราชด้วยเถรานุเถระภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย” ทำหน้าที่เป็นกรรมของกริยา “อัญเชิญ...ขึ้น” (รวมกันเป็น “หน่วยแก่น”) นั้นหมายความว่าตัวอย่าง (21) คำเชื่อมนาม “ด้วย” เป็นองค์ประกอบของกริยาวลีได้ อย่างไรก็ตาม

ก็ตาม หากพิจารณาตัวอย่าง (22) จะพบว่า คำเชื่อมนาม “ด้วย” มิได้เป็นองค์ประกอบของกริยาวลี แต่มีหน้าที่เชื่อมคำนามซึ่งเป็นส่วนประธานของประโยค

ช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3

- (22) ๑ ความยอมซื้อสัญญา พร้อมด้วยท่านเจ้าพระยาศรีสุริยวงษ์ที่สมุหพระกลาโหมเปร์
อนิแอร์มินิคเตอ. โดยพระนามของพระบาทสมเด็จพระเจ้ากรุงสยามฝ่ายหนึ่ง แล
มองซิเออโอบาเรสกงสุลฝรั่งเศสอพฟิเชอเดอเลียดอนดอนเนอริ. โดยพระนามแห่ง
สมเด็จพระเจ้าวโปเลออนเอมปิรอเดอฝรั่งเศสฝ่ายหนึ่ง, ด้วยคอคแวนแมนกรุง
สยามฝ่ายหนึ่ง, กับคอคแวนแมนฝรั่งเศสฝ่ายหนึ่ง. มีใจพร้อมกันตกลงได้ตัดสินให้
สำเร็จความเมืองเขมรเป็นอย่างไร...

(หนังสือจดหมายเหตุ ฯ THE BANGKOK RECORDER, 2537: 86)

ในตัวอย่าง (22) คำเชื่อมนาม “ด้วย” ปรากฏอยู่ระหว่างนามวลีข้างหน้า คือ “ท่านเจ้าพระยาศรีสุริยวงษ์...” , “มองซิเออโอบาเรส...” กับนามวลีข้างหลัง คือ “คอคแวนแมนกรุงสยาม” นามวลีในตัวอย่างนี้ทำหน้าที่เป็นส่วน “ประธาน” ของประโยค มิได้ทำหน้าที่เป็น “กรรม” ซึ่งเป็นองค์ประกอบของหน่วยแก่นในกริยาวลี นั่นแสดงว่าคำเชื่อมนาม “ด้วย” ซึ่งทำหน้าที่เชื่อมโยง “คำนาม” หรือ “นามวลี” สามารถปรากฏเป็นองค์ประกอบของกริยาวลีได้เพียงบางกรณี

การสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม เนื่องจากคำบุพบท “ด้วย” พัฒนาไปเป็นคำเชื่อมนาม “ด้วย” สามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 13: แสดงการสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิมจากคำบุพบท “ด้วย” การก ‘ผู้ร่วม’ ไปเป็น คำเชื่อมนาม “ด้วย” บอก ‘ความคล้อยตาม’

คุณลักษณะที่	คำบุพบท “ด้วย”	คำเชื่อมนาม “ด้วย”
1.	+[_นาม]	-[_นาม] +[_นาม _นาม]
2.	[+เป็นองค์ประกอบของกริยาวลี]	[±เป็นองค์ประกอบของกริยาวลี]

5.2.2 คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘สาเหตุ’ > คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” บอก ‘สาเหตุ’

คำบุพบท “ด้วย” ที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘สาเหตุ’ ปรากฏใช้มาตั้งแต่ **ช่วง 1** สมัยสุโขทัย และปัจจุบันก็ยังคงปรากฏใช้อยู่ ส่วนคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘สาเหตุ’ นั้น เริ่มปรากฏใช้ครั้งแรกใน**ช่วง 2** สมัยอยุธยา – ธนบุรี และปัจจุบันก็ยังคงปรากฏใช้อยู่เช่นกัน ผู้วิจัยสามารถนำกลไกทางด้านอรรถศาสตร์ของกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ได้แก่ การขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์ และการคงเค้าความหมายเดิม มาอธิบายถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘สาเหตุ’ ได้กลายเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” บอก ‘สาเหตุ’ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

5.2.2.1 การขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์

การขยายความหมายเชิงไวยากรณ์จากคำบุพบท “ด้วย” บอกราก ‘สาเหตุ’ ไปยังคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ที่บอก ‘สาเหตุ’ นั้น ถือเป็นการขยายความหมายในเชิงอุปลักษณ์ ทั้งนี้เนื่องจากค่านามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” (การก ‘สาเหตุ’) อาจมีลักษณะเป็น “รูปธรรมสูง” เช่น มนุษย์ เป็นต้น หรือมีลักษณะเป็น “นามธรรม” เช่น ความดี, ความรัก เป็นต้น แต่อนุพากย์ที่ตามหลังคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” (บอก ‘สาเหตุ’) นั้น มีลักษณะเป็น “นามธรรม” ในรูปของ “เหตุการณ์” ได้เพียงกรณีเดียว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3: คำบุพบท “ด้วย”

- (23) ทรงตรัสว่า คิดว่าจะเป็นกำปั่นแก้วกลางสมุทรกลับมาแล้ว มิรู้เป็นกำปั่นมาเที่ยวขายผืนเล่นที่เดียว เป็นเหตุด้วยอ้ายเจ๊กอ้ายแป๊ะของเรานั้นเอง ถ้ามันไม่มีใครซื้อแล้วมันจะมาขายกับใครได้ที่ไหน

(จดหมายหลวงอุดมสมบัติ, 2517: 124)

ช่วง 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5: คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย”

- (24) มีนายเรือลูกเรือคน 15 คน 16 คน อ้ายสลัดแล่นไล้มาแต่เกาะข้าง ท้นเข้าที่น้ำเกาะ ปิดเกาะเปิดอ้ายสลัดเอาปืนยิง 2 นัด เรือลำนั้นได้ยิงสู้แต่ประจวบปืนใส่ดินมากไป ปืนแตกดินในถังก็ลุกขึ้นด้วย อ้ายสลัดเอาม่อดินทิ้งลงด้วย คนในลำถูกดินลูกตายสองคนนอกนั้นป่วยเจ็บหมดเหลือเป็นคนต้อยสี่ห้าคน อ้ายสลัดร้องไห้ลดใบแลทอดสมอลงด้วยความกลัวก็ได้ทำตามใจอ้ายเงินสลัด แต่อ้ายเงินสลัดจะขึ้นบนเรือก็หาท้นไม่ด้วยลมส่วภาพัดกล้ำพัดเรืออ้ายสลัดแล่นเลยเรือที่ทอดสมอยุ่ที่นั่นขึ้นมา

(ราชกิจจานุเบกษาในรัชกาลที่ 4, 2537: 16)

ในตัวอย่าง (23) นามวลี “อ้ายเจ๊กอ้ายแป๊ะ” (มนุษย์) ที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” เป็นสาเหตุให้ “เรือกำปั่นมาเที่ยวขายผืน” ส่วนอนุพากย์ “ลมส่วภาพัดกล้ำพัดเรืออ้ายสลัดแล่นเลยเรือที่ทอดสมอยุ่ที่นั่นขึ้นมา” ในตัวอย่าง (24) เป็นเพียงภาพเหตุการณ์ซึ่งสะท้อนถึงสาเหตุที่ทำให้ “อ้ายเงินสลัดจะขึ้นบนเรือก็หาท้นไม่”

พัฒนาการทางด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ จากคำบุพบท “ด้วย” ที่บอกราก ‘สาเหตุ’ ไปยังคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ที่บอก ‘สาเหตุ’ นี้ เกี่ยวข้องกับกลไกการขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์ ทั้งนี้เนื่องจากกลไกดังกล่าวได้ทำหน้าที่ถ่ายโอนความหมาย “รูปธรรมมาก” หรือ “รูปธรรมน้อย” ไปสู่ความหมาย “นามธรรม” (เหตุการณ์)

อย่างไรก็ดี เมื่อหมวดคำบุพบท “ด้วย” ได้พัฒนาไปเป็นหมวดคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” จะส่งผลให้คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ยังคงเค้าความหมายบางประการของคำบุพบท “ด้วย” ซึ่งเป็นหมวดคำเดิมเอาไว้ ปรากฏการณ์ดังกล่าวสามารถอธิบายได้ด้วย “กลไกการคงเค้าความหมายเดิม”

5.2.2.2 การคงเค้าความหมายเดิม

เมื่อคำบุพบท “ด้วย” ที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘สาเหตุ’ ได้กลายไปเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” จะส่งผลให้ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘สาเหตุ’ นี้ ถูกถ่ายเทไปยังคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” เป็นผลให้คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ยังคงเค้าความหมายของหมวดคำเดิมไว้ ดังเช่นตัวอย่าง (25) และ (26)

สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3: คำบุพบท “ด้วย”

- (25) แต่สมเด็จพระพุทธิเจ้าอยู่หัว ยังเคลือบแคลงพระไท่ไม่เห็นจริง ให้ซักถามพญาสังขโลกขุนหมื่นเขมร ว่าพระอุไทรราชาให้ฆ่าพญาจักรี พญากลาโหม เสียมันด้วยเหตุอันใด

ด้วย [+บุพบท] +[_สาเหตุ]

เหตุอันใด [+นามวลี +สาเหตุ]

(จดหมายรัชกาลที่ 2, 2513: 80)

สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5: คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย”

- (26) พ่อไม่ได้แะด้วยกลัวเวลาจะไม่พอ

ด้วย [+เชื่อมอนุพากย์] +[_สาเหตุ]

กลัวเวลาจะไม่พอ [+อนุพากย์ +สาเหตุ]

(ไกลบ้าน เล่ม 3, 2545: 90)

ตัวอย่าง (25) คำ “ด้วย” ปรากฏอยู่ในตำแหน่งของหมวดคำบุพบท กล่าวคือ ปรากฏหน้านามวลี “เหตุอันใด” ซึ่งมีการกแสดง ‘สาเหตุ’ อย่างไรก็ดี หากพิจารณานามวลี “เหตุอันใด” จะพบว่า ถูกนำมาใช้เพื่อแทนหรืออ้างถึง “สิ่ง” ต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในมโนทัศน์ของผู้ตอบคำถาม (พญาสังขโลกขุนหมื่นเขมร) ซึ่งเป็นสาเหตุให้ “พระอุไทรราชาให้ฆ่าพญาจักรี พญากลาโหม”

ต่อมา เมื่อคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘สาเหตุ’ กลายมาเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” เป็นผลให้ค่านามหรือนามวลี (หลังคำบุพบท) ซึ่งถูกนำมาใช้แทนหรืออ้างถึงสิ่งต่าง ๆ กลายไปเป็น “อนุพากย์” ที่นำเสนอเหตุการณ์หรือสถานการณ์ซึ่งเป็นสาเหตุ “กลัวเวลาจะไม่พอ” ของสถานการณ์ที่เป็นผล “พ่อไม่ได้แะ” และเหตุการณ์ดังกล่าวมิได้ปรากฏอยู่เฉพาะในมโนทัศน์ของผู้พูดอีกต่อไป

สำหรับกลไกทางด้านวากยสัมพันธ์ของกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ที่ผู้วิจัยนำมาใช้เพื่ออธิบายถึงมูลเหตุในการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งและหน้าที่จากคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘สาเหตุ’ ไปเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” บอก ‘สาเหตุ’ คือ การวิเคราะห์ใหม่ และการสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

5.2.2.3 การวิเคราะห์ใหม่

ผู้วิจัยวิเคราะห์ให้คำบุพบท “ด้วย” การก ‘สาเหตุ’ ซึ่งปรากฏใช้มาตั้งแต่ช่วง 1 สมัยสุโขทัย พัฒนาไปเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” บอกร ‘สาเหตุ’ ที่เริ่มปรากฏใช้ในช่วง 2 สมัยอยุธยา – ธนบุรี โดยผ่านกลไกการวิเคราะห์ใหม่ กล่าวคือ จากโครงสร้างคำบุพบท “ด้วย” ที่มีค่านามตามหลัง ไปเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ที่มีอนุพากย์ตามหลัง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ช่วง 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5: คำบุพบท “ด้วย”

(27) ไม่มุ่งอยากได้ทรัพย์ของผู้อื่นด้วยความมักได้

(ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4, 2504: 26)

ช่วง 5 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8: คำบุพบท “ด้วย”, คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย”

(28) “เธอยังอดเป็นนักตั้งกระทุ้งไม่ได้” หม่อมราชวงศ์กิริติยิมด้วยรู้สึกมีเอ็นดู “นี้อาจเป็นสิ่งเดียวที่เหลืออยู่ในนพพรที่ฉันได้พบในโตเกียว” ...

(ข้างหลังภาพ, 2548: 139)

(29) พระพุทธศาสนาที่ในอินเดียเสื่อมทรามลง ด้วย แผ่นดินตกอยู่ในอันวางพวงคือศาสนาอื่น

(ชุมนุมปาฐกถา, 2508: 62)

ในตัวอย่าง (27) คำบุพบท “ด้วย” ที่มีค่านาม “ความมักได้” (การก ‘สาเหตุ’) ตามหลังนั้น เป็นองค์ประกอบของกริยาวลี ทำหน้าที่เป็นหน่วยขยายของหน่วยแก่น (ไม่มุ่งอยากได้ทรัพย์ของผู้อื่น) และถือเป็นส่วนของประโยคสามัญ ดังนี้ [Ø [ไม่^(ข1)มุ่งอยากได้ทรัพย์^(ก) ด้วยความมักได้^(ข)]]⁶⁵

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยพบว่า โครงสร้างประโยคตัวอย่างบางประโยคสามารถวิเคราะห์ถ้อยคำที่ตามหลังคำ “ด้วย” ให้เป็น “คำ” หรือเป็น “อนุพากย์” ก็ได้ ดังเช่นตัวอย่าง (28) หม่อมราชวงศ์กิริติยิมด้วยรู้สึกมีเอ็นดู ข้อความ “รู้สึกมีเอ็นดู” ที่ปรากฏหลังคำ “ด้วย” สามารถตีความให้เป็น “กริยาสมาวมาลา” ซึ่งทำหน้าที่ได้เช่นเดียวกับค่านาม “ความรู้สึกมีเอ็นดู” หรืออาจตีความให้เป็นอนุพากย์ว่า “หม่อมราชวงศ์กิริติยิมรู้สึกมีเอ็นดู” ก็ได้ โครงสร้างประโยคที่กำกวมเช่นนี้มีผลโดยตรงต่อการวิเคราะห์หมวดคำของคำ “ด้วย” กล่าวคือ หากถ้อยคำที่ตามหลังคำ “ด้วย” ถูกตัดสินให้เป็น “ค่านาม” จะทำให้คำ “ด้วย” ในตัวอย่าง (28) เป็น “คำบุพบท” ดังนี้ [หม่อมราชวงศ์กิริติยิม^(ก) ด้วยรู้สึกมีเอ็นดู^(ข)]] แต่ถ้าถ้อยคำที่ตามหลังคำ “ด้วย” ถูกตัดสินให้เป็น “อนุพากย์” ที่ละส่วน

⁶⁵ ^(ข1) แทน หน่วยช่วยกริยาหน้าหน่วยแก่น (วิจิตรน ภาณุพงศ์, 2538: 88)

^(ก) แทน หน่วยแก่น (ดูเชิงอรรถหน้า 58)

^(ข) แทน หน่วยขยาย (วิจิตรน ภาณุพงศ์, 2538: 89)

ประธาน จะทำให้โครงสร้างประโยคถูกวิเคราะห์ใหม่และเกิดการเปลี่ยนแปลงจาก “ประโยคสามัญ” ไปเป็น “ประโยคผสม” ดังนี้ [หม่อมราชวงศ์กิริติ [ยิ้ม⁽ⁿ⁾]] **ด้วย** [Ø [รู้สึกมีเอ็นดู⁽ⁿ⁾]]

ตัวอย่างโครงสร้างประโยคที่ (29) คือ ผลที่ได้จาก “การวิเคราะห์ใหม่” กล่าวคือ คำบุพบท “ด้วย” ในโครงสร้างประโยคสามัญถูกวิเคราะห์ใหม่ให้เป็นคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ในโครงสร้างประโยคผสม หากพิจารณาคูถ้อยคำที่ตามหลังคำ “ด้วย” ในตัวอย่าง (29) จะพบว่า “แผ่นดินตกอยู่ในอำนาจพวกถือศาสนาอื่น” นั้น มีลักษณะเป็น “อนุพากย์” ที่ประกอบด้วยส่วนประธาน คือ “แผ่นดิน” กับส่วนแสดง คือ “ตกอยู่ในอำนาจพวกถือศาสนาอื่น” อีกทั้งประธานของอนุพากย์ดังกล่าวมิใช่คำเดียวกับประธานของอนุพากย์แสดงผล (พระพุทธรศาสนาที่ในอินเดีย) ซึ่งปรากฏมาก่อนหน้าด้วย

การกลายจากองค์ประกอบของประโยคหรือส่วนของประโยคไปเป็นหน่วยเชื่อมโยงที่ไม่ได้เป็นส่วนของประโยคสามัญเช่นนี้ เป็นผลมาจาก “กลไกการวิเคราะห์ใหม่” ในทางเดียวกัน เมื่อคำบุพบท “ด้วย” ถูกวิเคราะห์ใหม่ให้เป็นคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” จะส่งผลให้คำบุพบท “ด้วย” เกิดการสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิมไป มีรายละเอียดดังนี้

5.2.2.4 การสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม

“การเป็นส่วนของประโยค” คือ คุณลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของคำบุพบท “ด้วย” นอกเหนือไปจากคุณลักษณะอื่น ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวไปแล้วในหัวข้อ 5.2.1.2

หากพิจารณาตัวอย่างประโยคที่ (27) “ไม่มุ่งอยากได้ทรัพย์ของผู้อื่น**ด้วยความมักได้**” จะพบว่า ประโยคดังกล่าวเป็นประโยคสามัญ มีคำกริยา “(ไม่)มุ่งอยากได้ทรัพย์” ทำหน้าที่เป็นหน่วยแก่น ขณะที่บุพบทวลี “**ด้วยความมักได้**” นั้น ทำหน้าที่เป็นหน่วยขยายของหน่วยแก่น เป็นองค์ประกอบหนึ่งของกริยาวลี และเป็นส่วน of ประโยคสามัญ

ต่อมา เมื่อคำบุพบท “ด้วย” (การก ‘สาเหตุ’) พัฒนาไปเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” (บอก ‘สาเหตุ’) จะทำให้เกิดการสูญเสียคุณลักษณะของหมวดคำเดิมไป นั่นคือ “การไม่เป็นส่วน of ประโยคสามัญ” ดังเช่นตัวอย่าง (30)

ช่วง 5 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8: คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย”

(30) เมืองญวนเกิดจลาจลขึ้น **ด้วย** พวกโจรโกชินเป็นขบถ

(พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2, 2546: 45)

ในตัวอย่าง (30) จะเห็นว่า คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ปรากฏอยู่ระหว่างอนุพากย์ 2 อนุพากย์ และไม่เป็นองค์ประกอบหรือส่วนของอนุพากย์ใดเลย อย่างไรก็ตาม คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” มักจะปรากฏอยู่หน้าอนุพากย์ที่บอก ‘สาเหตุ’ เสมอ ดังเช่นประโยคตัวอย่างที่คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ปรากฏอยู่หน้าอนุพากย์ “พวกโจรโกชินเป็นขบถ” ซึ่งเป็นสาเหตุให้ “เมืองญวนเกิดจลาจลขึ้น”

การสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม เนื่องจากคำบุพบท “ด้วย” พัฒนาไปเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ดังที่กล่าวไปในข้างต้น สามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 14: แสดงการสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิมจากคำบุพบท “ด้วย” การก ‘สาเหตุ’ ไปเป็น คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” บอกร ‘สาเหตุ’

คุณลักษณะที่	คำบุพบท “ด้วย”	คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย”
1.	[+เป็นส่วนของประโยค]	[-เป็นส่วนของประโยค]

5.2.3 คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” บอกร ‘การเข้าร่วม’ > คำลงท้าย “ด้วย” บอกร ‘การขอร้อง’

คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกร ‘การเข้าร่วม’ ปรากฏใช้มาตั้งแต่ **ช่วง 2** สมัยอยุธยา – ธนบุรี และปัจจุบันก็ยังคงปรากฏใช้อยู่ อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” จะพบว่า ความหมายดังกล่าวมีระดับความเป็นไวยากรณ์ที่น้อยกว่าหมวดคำอื่น ๆ ของคำ “ด้วย” ทั้งนี้เป็นเพราะหมวดคำกริยาวิเศษณ์นั้น “มีความหมายในตัวเอง” Hopper และ Traugott (2003: 107) ได้จัดให้หมวดคำกริยาวิเศษณ์เป็นสมาชิกของกลุ่ม “คำกึ่งไวยากรณ์” (intermediate category) เช่นเดียวกับหมวดคำคุณศัพท์ ขณะที่หมวดคำอื่น ๆ ของคำ “ด้วย” เช่น หมวดคำบุพบท, หมวดคำเชื่อมนาม, หมวดคำเชื่อมอนุพากย์ เป็นต้น Hopper และ Traugott จัดให้อยู่ในกลุ่มของ “คำไวยากรณ์” (minor category)

สำหรับ คำลงท้าย “ด้วย” ที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกร ‘การขอร้อง’ นั้น เริ่มปรากฏใช้ครั้งแรกใน **ช่วง 3** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 และปัจจุบันก็ยังคงปรากฏใช้อยู่

ผู้วิจัยสามารถนำกลไกทางด้านอรรถศาสตร์ของกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ได้แก่ การจางลงของความหมายเดิม และการคงเค้าความหมายเดิม มาอธิบายถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” บอกร ‘การเข้าร่วม’ ซึ่งเกิดขึ้นใน **ช่วง 2** ได้กลายเป็นคำลงท้าย “ด้วย” บอกร ‘การขอร้อง’ ซึ่งเกิดขึ้นใน **ช่วง 3** มีรายละเอียด ดังนี้

5.2.3.1 การจางลงของความหมายเดิม

เมื่อคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” (คำกึ่งไวยากรณ์) พัฒนาไปเป็นคำลงท้าย “ด้วย” (คำไวยากรณ์) จะทำให้เกิดการสูญเสียความหมายที่มีลักษณะ “กึ่งอติวิสัย” ไป และก่อให้เกิดเป็นความหมายใหม่ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับปริบทเข้ามาแทนที่ ดังเช่นตัวอย่าง (31) และ (32)

ช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3: คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย”

- (31) เลือกเอานายทัพนายกองไปเถิด จะเอาไพร่หน้าไพร่หลวงกรมไร้ก้เอาไป ดูเอาที่คน
แข็งแรง เคยไปเข้าใจในทางทะเลนั่นออกไปให้มาก ๆ เอาพวกตำรวจวังหน้าไปด้วย
แลเมืองนนทบุรี เมืองพนัสนิคมเหล่านี้เขาก็เคยไป ดูเลือกเอาเถิด

ด้วย [+กริยาวิเศษณ์ ±อัติวิสัย]

(จดหมายหลวงอุดมสมบัติ, 2517: 58-59)

ช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 (ปัจจุบัน): คำลงท้าย “ด้วย”

- (32) “ถ้าได้ข้าน้อง...ไม่ว่าจะขวดีหรือขวร้าย...” เพกาแม่ริมฝีปากแน่น “แม่ช่วยส่ง
ขวให้หนูด้วยนะคะ”

ด้วย [+ลงท้าย -อัติวิสัย]

(กึ่งฟ้า, 2554: 243)

ในตัวอย่าง (31) จะเห็นว่า คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” นั้น มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ กล่าวคือ คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ทำให้รู้ว่า “พวกตำรวจวังหน้า” ได้ทำกริยา “ไป” ร่วมกับผู้ใดผู้หนึ่งที่กำลังกล่าวไว้ก่อนหน้านี้ อย่างไรก็ตาม คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” นี้ เริ่มมีภาวะที่แสดง “อัติวิสัย” ได้ [\pm อัติวิสัย] กล่าวคือ เริ่มปรากฏความหมายประจำคำขึ้น

ต่อมา เมื่อคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” พัฒนาไปเป็นคำลงท้าย “ด้วย” จะทำให้ความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ที่มีลักษณะ “กึ่งอัติวิสัย” เจือจางลง และเกิดการรับความหมายใหม่ (บอก ‘การขอร้อง’) ซึ่งได้จากบริบทเข้ามาแทนที่ หากพิจารณาโครงสร้างประโยคคำสั่งในตัวอย่าง (32) จะพบว่า คำ “ด้วย” มีหน้าที่ทำให้ประโยคดังกล่าวสื่อถึงการสั่งที่นุ่มนวลขึ้น จนกระทั่งกลายเป็นการสื่อถึงการขอร้องในที่สุด

ตัวอย่าง (32) “แม่ช่วยส่งขวให้หนูด้วยนะคะ” จะเห็นว่า ผู้ฟัง (แม่) ถูกผู้พูด (ลูก) สั่งให้ “ส่งขว” (ถ้าได้ข้าน้อง) หากพิจารณาจะพบว่า เหตุการณ์สั่งให้ “ส่งขวเรื่องน้อง” นั้น มิได้สร้างภาระให้แก่ผู้ฟัง ทั้งนี้เนื่องจากเรื่องซึ่งขอให้ช่วยเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกในครอบครัว อีกทั้งการสนทนาผ่านโทรศัพท์ทางไกลก็เป็นเรื่องที่ถูกผู้ฟังกับผู้พูด (เพกา) กระทำอยู่เป็นกิจวัตร ดังนั้น “การส่งขวเรื่องน้อง” จึงเป็นเหตุการณ์ที่เพิ่มขึ้น หรือร่วมเข้าไปกับเหตุการณ์อื่น แต่เหตุการณ์ที่เพิ่มเข้าไปนี้ “ไม่เป็นภาระ และไม่เป็นการรบกวนที่มากเกินไปต่อผู้ถูกขอร้อง” ในตัวอย่างนี้จะเห็นว่า ความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ เจือจางลงไปมาก ทั้งนี้เป็นเพราะคำ “ด้วย” มิได้ปรากฏอยู่ในประโยคที่แสดงเจตนาบอกเล่า แต่กลับปรากฏในประโยคที่แสดงเจตนาสั่งแทน จึงเป็นผลให้ความหมายบอก ‘การเข้าร่วม’ ของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” เจือจางลง ขณะที่ความหมายบอก ‘การขอร้อง’ กลับปรากฏเด่นชัดขึ้น

การจางลงในความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” สามารถแสดงได้ดังนี้

ด้วย (คำกริยาวิเศษณ์) > ด้วย (คำลงท้าย)
 [± อัตวิสัย] [-อัติวิสัย]

อย่างไรก็ดี เมื่อหมวดคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” พัฒนาไปเป็นหมวดคำลงท้าย “ด้วย” จะส่งผลให้คำลงท้าย “ด้วย” ยังคงเก็บรักษาเค้าความหมายบางประการของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ซึ่งเป็นหมวดคำเดิมเอาไว้ ปรากฏการณ์ดังกล่าวสามารถอธิบายได้ด้วย “กลไกการคงเค้าความหมายเดิม”

5.2.3.2 การคงเค้าความหมายเดิม

คำ “ด้วย” ที่จัดอยู่ในหมวดคำกริยาวิเศษณ์ นั้น มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ต่อมาเมื่อคำ “ด้วย” กลายจากหมวดคำกริยาวิเศษณ์ไปเป็นหมวดคำลงท้าย ความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ก็จะสืบทอดมายังคำลงท้าย “ด้วย” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ช่วง 2 สมัยอยุธยา – ธนบุรี: คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย”

(33) อนึ่งเมื่อพระเจ้าหงษาเสด็จกลับคืนไปเมืองหงสา นั้นพระเจ้าหงษา เอาสมเด็จพระมหินทราธิราชเจ้าขึ้นไปด้วย

ด้วย [+กริยาวิเศษณ์ +บอกการเข้าร่วม] +[กริยาวลี__]

เอาสมเด็จพระมหินทราธิราชเจ้าขึ้นไป [+กริยาวลี]

(พระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐ, 2549: 49)

ช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 (ปัจจุบัน): คำลงท้าย “ด้วย”

(34) “ช่วยเราด้วย เราโดนคนใจร้ายจับตัวไว้”

ด้วย [+ลงท้าย +บอกการเข้าร่วมโดยนัย] +[ประโยค__], +[ปริจเฉท__]

(เจ้าหญิง, 2548: 21)

ในตัวอย่าง (33) คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ปรากฏหลังกริยาวลี “เอา...ขึ้นไป” เพื่อแสดงความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ของคำนาม “สมเด็จพระมหินทราธิราช” ที่ถูกคำนาม “พระเจ้าหงษา” เอาขึ้นไปพร้อมกัน

ต่อมา เมื่อคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” กลายไปเป็นคำลงท้าย “ด้วย” จะส่งผลให้คำลงท้าย “ด้วย” ยังคงรักษาเค้าความหมายเดิม นั่นคือ ความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ไว้ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่าง (34) “ช่วยเราด้วย” แม้คำลงท้าย “ด้วย” จะมีความหมายเชิงไวยากรณ์ที่แสดง ‘การขอร้อง’ แต่หากพิจารณาประโยคดังกล่าว จะพบว่า สถานการณ์ขอร้องให้ช่วยคือสถานการณ์ที่เพิ่มขึ้นจากสถานการณ์ปกติของผู้ที่ถูกขอร้อง และหากผู้ที่ถูกขอร้องให้การช่วยเหลือตามคำขอร้อง จะทำให้เหตุการณ์ “ช่วยคนที่โดนคนใจร้ายจับตัวไว้” เพิ่มขึ้นจากสถานการณ์ปกติที่ผู้ถูกขอร้องกระทำ

จากที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปนั้น จะเห็นว่า แม้คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ได้กลายไปเป็นคำลงท้าย “ด้วย” แต่ความหมายเดิม นั่นคือ บอก ‘การเข้าร่วม’ ก็ยังคงปรากฏอยู่ในคำลงท้าย “ด้วย”

สำหรับกลไกทางด้านวากยสัมพันธ์ของกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ที่ผู้วิจัยนำมาใช้เพื่ออธิบายถึงมูลเหตุในการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งและหน้าที่จากคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” บอก ‘การเข้าร่วม’ ไปเป็นคำลงท้าย “ด้วย” บอก ‘การขอร้อง’ คือ การวิเคราะห์ใหม่ และการสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม มีรายละเอียดดังนี้

5.2.3.3 การวิเคราะห์ใหม่

ผู้วิจัยวิเคราะห์ให้คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ที่ปรากฏใช้มาตั้งแต่ช่วง 2 สมัยอยุธยา – ธนบุรี พัฒนาไปเป็นคำลงท้าย “ด้วย” ที่เริ่มปรากฏใช้ใน ช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 โดยผ่านกลไกการวิเคราะห์ใหม่ กล่าวคือ จากโครงสร้างคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ที่เป็นองค์ประกอบของกริยาวลี ทำหน้าที่เป็นหน่วยขยายของหน่วยแก่นในประโยค และปรากฏได้ตามลำพัง “[กริยา_]” ไปเป็นคำลงท้าย “ด้วย” ที่ปรากฏได้ตามลำพังเช่นกัน แต่ทำหน้าที่ขยายส่วนประโยคทั้งหมด และไม่ใช่องค์ประกอบของกริยาวลี “[_]” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ช่วง 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5: คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย”

- (35) กอลอเนนเรบุนกับพวกขุนนางฝรั่งเศสที่มาด้วย ได้ไปยังพระบรมราชวังแล้วมอบเครื่องประดับสำหรับยศ

(พระราชสาส์นในรัชกาลที่ 4, 2502: 55)

ช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9

- (36) ฉันทไปกับเธอด้วย

ในตัวอย่าง (35) จะเห็นว่า คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ปรากฏเป็นหน่วยขยายของหน่วยแก่น และเป็นองค์ประกอบกริยาวลีในส่วนของประโยค [พวกขุนนางฝรั่งเศสที่มา⁽ⁿ⁾ด้วย^(ข)] แต่ในตัวอย่าง (36) นั้น ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ให้คำ “ด้วย” ปรากฏเป็นสมาชิกของหมวดคำกริยาวิเศษณ์ หรือหมวดคำลงท้าย ก็ได้ กล่าวคือ หากวิเคราะห์ว่าตัวอย่างที่ (36) แสดงเจตนา “บอกเล่า” คำ “ด้วย” ก็จะถูกวิเคราะห์ให้เป็นสมาชิกของหมวดคำกริยาวิเศษณ์ ที่ทำหน้าที่ขยายของหน่วยแก่น และเป็นองค์ประกอบของกริยาวลีในส่วนของประโยค [ฉันทไป⁽ⁿ⁾กับเธอ^(ข)ด้วย^(ข)] จะเห็นว่าคำ “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ของคำสรรพนาม “ฉันท” ว่าได้ทำกริยา “ไป” ร่วมกับคำสรรพนาม “เธอ” อย่างไรก็ตาม หากวิเคราะห์คำ “ด้วย” ในตัวอย่างที่ (36) ว่าแสดงเจตนา “สั่ง” คำ “ด้วย” ก็จะถูกวิเคราะห์ว่าเป็นสมาชิกของหมวดคำลงท้าย ที่ไม่ทำหน้าที่ขยายหน่วยแก่น และไม่ใช่องค์ประกอบของกริยาวลี [ฉันทไป⁽ⁿ⁾กับเธอ^(ข)]ด้วย^(ข) จะเห็นว่าคำ “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การขอร้อง’ ของคำสรรพนาม “ฉันท” ที่ขอทำกริยา “ไป” ร่วมกับคำสรรพนาม “เธอ” โครงสร้างประโยคที่กำกวมเช่นนี้เป็นผลให้คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ถูกวิเคราะห์ใหม่เป็นคำลงท้าย “ด้วย” ในเวลาต่อมา

5.2.3.4 การสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม

คุณลักษณะทางวากยสัมพันธ์ที่สำคัญของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” คือ สามารถปรากฏตามลำดับ เพื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยขยายของหน่วยแก่น เป็นองค์ประกอบของกริยาวลี และเป็นส่วนของประโยค นอกจากนี้ คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ยังมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับคำกริยามากกว่าหมวดคำอื่น ๆ ของคำ “ด้วย” อาทิ หมวดคำบุพบท “ด้วย”, หมวดคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” เป็นต้น ดังเช่นตัวอย่าง (37)

ช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3: คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย”

- (37) ครั้น ๓ วัน 5¹¹ 4 คำ ปี่มะเส็งเอกศก ภายหลังกายทองด้วงมา แยกเมืองไชยาซึ่ง
ไปเก็บรังนก อ้ายพม่าจับไปไว้แต่ก่อน ครั้งนี้อ้ายพม่าพามาด้วย
(จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2, 2513: 17)

ในตัวอย่าง (37) จะเห็นว่าคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ปรากฏเป็นหน่วยขยายของหน่วยแก่น “พามา” ได้ ดังนั้นคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ซึ่งเป็นหน่วยขยายนี้จึงถือเป็นองค์ประกอบของกริยาวลี และเป็นส่วนของประโยค

ต่อมาเมื่อคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” พัฒนาไปเป็นคำลงท้าย “ด้วย” จะส่งผลให้เกิดการสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิมไป นั่นคือ ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นหน่วยขยายของหน่วยแก่น และไม่ปรากฏเป็นองค์ประกอบของกริยาวลี อย่างไรก็ตาม คำลงท้าย “ด้วย” ก็ยังคงปรากฏเป็นส่วนหนึ่งของประโยคอยู่ แต่เปลี่ยนหน้าที่ไปบอกมาลาของประโยคแทน ดังตัวอย่าง (38)

ช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9: คำลงท้าย “ด้วย”

- (38) “พวกเราไม่ได้คิดอย่างนั้นเลย เราเดินทางเข้าเมืองเพื่อหางานและหาเงินเรียนหนังสือต่อ ถ้าไม่ได้งานนี้ เราก็กินทำงานอื่นได้ แต่ขอให้มีคนไปช่วยเจ้าหญิงด้วยนะ พระเจ้าข้า สงสารนาง”
(เจ้าหญิง, 2548: 101)

ตัวอย่าง (38) หมวดคำของคำ “ด้วย” ได้เปลี่ยนจากหมวดคำกริยาวิเศษณ์ไปเป็นหมวดคำลงท้าย สังเกตได้จากคำลงท้าย “ด้วย” ไม่ได้เป็นองค์ประกอบในกริยาวลี “ขอให้มีคนไปช่วยเจ้าหญิง” แต่ก็ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของประโยคเช่นเดียวกับคำ “นะ” และ “พระเจ้าข้า” ซึ่งแสดงลักษณะทางวากยสัมพันธ์ได้ดังนี้ +[__#]

การสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม เนื่องจากคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” พัฒนาไปเป็นคำลงท้าย “ด้วย” ดังที่กล่าวไปในข้างต้น สามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 15: แสดงการสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิมจากคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” บวก ‘การเข้าร่วม’ ไปเป็นคำลงท้าย “ด้วย” บวก ‘การขอร้อง’

คุณลักษณะที่	คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย”	คำลงท้าย “ด้วย”
1.	[+เป็นองค์ประกอบของกริยาวลี] หรือ +[กริยา _]	[-เป็นองค์ประกอบของกริยาวลี] หรือ +[_ #]

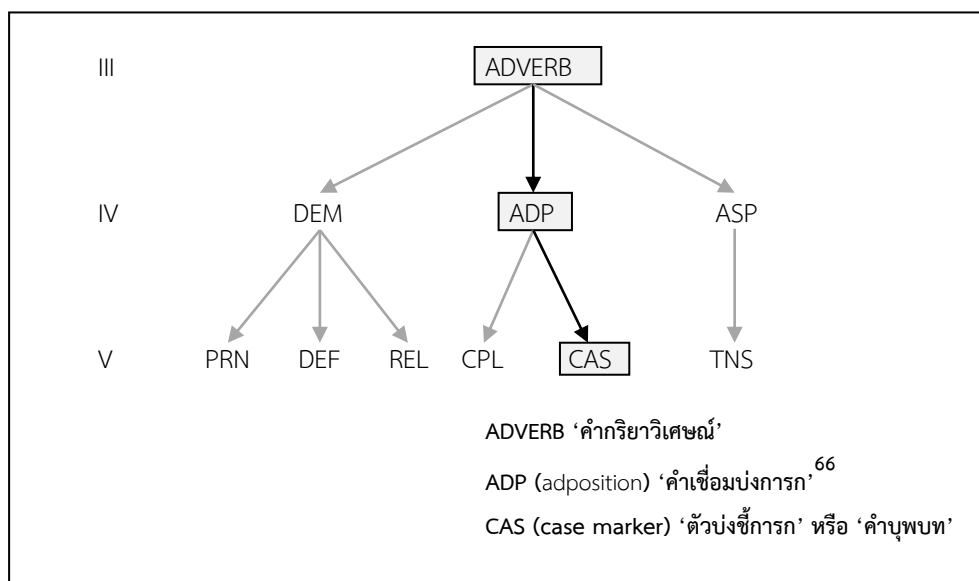
กลไกการสูญเสียลักษณะหมวดคำของคำ “ด้วย” นี้ มีความสัมพันธ์กับกลไกการวิเคราะห์ใหม่ กล่าวคือ เมื่อหมวดคำของคำ “ด้วย” ถูกวิเคราะห์ให้กลายเป็นหมวดคำใหม่ จะส่งผลให้เกิดการสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิมควบคู่ไปด้วย อย่างไรก็ตาม Hopper และ Traugott (2003) ได้กล่าวถึงการสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิมว่า “ไม่ได้เป็นเพียงการสูญเสียลักษณะของหมวดคำ แต่ยังเป็น การรับคุณลักษณะของหมวดคำใหม่เพิ่มเข้ามาด้วย”

พัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ระหว่างหมวดคำต่าง ๆ ของคำ “ด้วย” ทั้ง 3 เส้นทาง ได้แก่ 5.2.1 คำบุพบท “ด้วย” บอกรกรก ‘ผู้ร่วม’ > คำเชื่อมนาม “ด้วย” บอก ‘ความคล้อยตาม’ 5.2.2 คำบุพบท “ด้วย” บอกรกรก ‘สาเหตุ’ > คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” บอก ‘สาเหตุ’ และ 5.2.3 คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” บอก ‘การเข้าร่วม’ > คำลงท้าย “ด้วย” บอก ‘การขอร้อง’ มีลักษณะเป็นการเปลี่ยนแปลงในแบบค่อยเป็นค่อยไป เนื่องจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบข้ามยุคสมัย

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยพบว่าเส้นทางการขยายความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” เส้นทางหนึ่ง นั่นคือ จากคำบุพบท “ด้วย” บอกรกรก ‘ผู้ร่วม’ กลายเป็นคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” บอก ‘การเข้าร่วม’ มีลักษณะการกลายหรือการขยายความหมายแบบย้อนทิศทางทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

5.3 กระบวนการเกิดคำใหม่ของคำ “ด้วย”

เส้นทางแสดงพัฒนาการด้านอรรถวากยสัมพันธ์จากคำบุพบท “ด้วย” บอกรกรก ‘ผู้ร่วม’ ไปสู่คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” บอก ‘การเข้าร่วม’ (ในแผนภูมิ 5 หน้า 158) นั้น ไม่เป็นไปตามทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ทั้งนี้เนื่องจาก “หมวดคำบุพบท” มีระดับความเป็นไวยากรณ์ที่สูงกว่า “หมวดคำกริยาวิเศษณ์” หากเป็นไปตามทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ เส้นทางการขยายความหมายเชิงไวยากรณ์ของหมวดคำทั้งสองควรมีลักษณะดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 6: แสดงระดับชั้นและทิศทางกรกลายเป็นคำไวยากรณ์ตามแนวคิดของ
 Heine และ Kuteva (2007: 111)

เมื่อพิจารณาแผนภูมิที่ 6 จะพบว่า “หมวดคำกริยาวิเศษณ์” นั้น มีระดับความเป็นไวยากรณ์อยู่ในชั้น 3 ขณะที่ “หมวดคำบุพบท” มีระดับความเป็นไวยากรณ์อยู่ในชั้น 5 นั้นแสดงว่า หมวดคำกริยาวิเศษณ์มีระดับการแสดงความหมายมากกว่าหมวดคำบุพบท ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ที่หมวดคำกริยาวิเศษณ์จะถ่ายทอดความหมายภายในตัวเองไปยังหมวดคำบุพบท ซึ่งมีความหมายเชิงไวยากรณ์กล่าวคือ ต้องพึ่งพาความหมายจากคำนามที่ตามหลัง สอดคล้องกับแนวคิดของ Hopper และ Traugott (2003) ที่จัดให้ หมวดคำกริยาวิเศษณ์ เป็นหมวดคำที่อยู่ระหว่างคำหลักและคำไวยากรณ์ เรียกว่า “คำกึ่งไวยากรณ์” (intermediate category) ขณะที่ หมวดคำบุพบท นั้น ถูกจัดอยู่ในกลุ่ม “คำไวยากรณ์” (minor category) ซึ่งแสดงพัฒนาการของหมวดคำทั้งสองได้ ดังนี้

major category (>intermediate category) > minor category

(Hopper และ Traugott, 2003: 107)

อย่างไรก็ตาม ในข้อมูลเชิงประวัติที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมมานั้น พบว่า คำบุพบท “ด้วย” ปรากฏใช้มาตั้งแต่ **ช่วง 1** สมัยสุโขทัย แต่คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” เพิ่งเริ่มปรากฏใช้ใน **ช่วง 2** สมัยอยุธยา – ธนบุรี นั้นแสดงว่า คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” บอก ‘การเข้าร่วม’ มีพัฒนาการมาจากคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ร่วม’ และพัฒนาการของหมวดคำทั้งสองมีลักษณะย้อนทิศทางกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

⁶⁶ วิภาส โปธิแพทย์ เรียก ADP (adposition) ว่า “คำเชื่อมบ่งการก” (สัมภาษณ์)

หากพิจารณาคุณลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของคำบุพบท “ด้วย” จะเห็นว่า คำบุพบท “ด้วย” มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคำนามที่ตามหลัง และเป็นองค์ประกอบเดียวกันกับคำนามนั้น “[_นาม]” เรียกว่า “บุพบทวลี” ดังนั้น คำบุพบท “ด้วย” จึงไม่สามารถปรากฏได้ตามลำพัง แม้ทำหน้าที่เป็นหน่วยขยายของหน่วยแก่นในกริยาวลีก็ต้องปรากฏคู่กับคำนามที่ตามหลังเสมอ ดังตัวอย่าง (39)

ช่วง 2 สมัยอยุธยา – รัตนบุรี: คำบุพบท “ด้วย”

(39) แลมุสูลำมอกไปด้วยข้าพเจ้า

(ประวัติโกษาปานและบันทึกการเดินทางไปฝรั่งเศส, 2530: 57)

ในตัวอย่าง (39) ที่ผู้วิจัยได้แสดงไป จะเห็นว่า คำบุพบท “ด้วย” มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับหน่วยนามที่ตามหลัง (ข้าพเจ้า) นั้นแสดงว่า คำบุพบท “ด้วย” ไม่สามารถปรากฏได้ตามลำพัง ต้องปรากฏคู่กับหน่วยนามที่ตามหลังเสมอ

ต่อมาเมื่อคำบุพบท “ด้วย” พัฒนาไปเป็นคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” จะส่งผลให้คำ “ด้วย” สามารถปรากฏได้ตามลำพัง ไม่ต้องมีคำนามตามหลัง “[กริยา_]” ดังตัวอย่าง (40)

ช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3: คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย”

(40) ...เลือกเอานายทัพนายกองไปเกิด จะเอาไพร่น้ำไพร่หลวงกรมไร้เอาไป ดูเอาที่คน
แข็งแรง เคยไปเข้าใจในทางทะเลนั้นออกไปให้มาก ๆ เอาพวกตัวรวจิ้งหนีไปด้วย

(จดหมายเหตุสมเด็จพระนเรศวรมหาราช, 2517: 58-59)

ในตัวอย่าง (40) หมวดคำของคำ “ด้วย” ได้เปลี่ยนจากหมวดคำบุพบทไปเป็นหมวดคำกริยาวิเศษณ์แล้ว สังเกตได้จาก คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” สามารถปรากฏได้ตามลำพัง กล่าวคือ ไม่ต้องมีคำนามตามหลังเหมือนคำบุพบท “ด้วย”

การเปลี่ยนแปลงจากคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ไปเป็นคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” บอก ‘การเข้าร่วม’ นี้ มีความเกี่ยวข้องกับการละคำนามที่ข้างท้ายคำบุพบท “ด้วย” ออก ดังตัวอย่าง

ช่วง 9 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 (ปัจจุบัน): คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย”

(41) เย็นนี้ พ่อจะกลับมาทานข้าวด้วย

ในตัวอย่าง (41) คำ “ด้วย” ปรากฏเป็นสมาชิกของหมวดคำกริยาวิเศษณ์ และมีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ หากพิจารณาประโยคดังกล่าว จะเห็นว่า คนที่พ่อจะกลับมาทานข้าวด้วย ก็คือ “ตัวของผู้พูดประโยค” ดังนั้น ผู้พูดประโยคย่อมทราบดีว่าตัวเองคือผู้ที่ต้องรับประทานอาหารมื้อเย็นร่วมกับพ่อ การละคำที่ใช้แทนตัวเอง เช่น “ผม”, “ข้าพเจ้า”, “ฉัน” ที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” ออกอย่างฉับพลันเช่นนี้ ย่อมจะส่งผลโดยตรงต่อการกลายจากคำบุพบท “ด้วย” ที่บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ไปเป็นคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ที่บอก ‘การเข้าร่วม’

อย่างไรก็ดี แม้เส้นทางการกลายจากคำบุพบท “ด้วย” ไปเป็นคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” จะไม่เป็นตามทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ แต่ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าหมวดคำทั้งสองมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ทั้งในแง่ของความหมายและในแง่ของหน้าที่

ในแง่ของความหมายนั้น ผู้วิจัยพบว่า คำบุพบท “ด้วย” ที่ปรากฏในตำแหน่งหน้าคำนาม เช่น “ข้าพเจ้า” (ตัวอย่าง (39)) ก็เพื่อทำหน้าที่บ่งชี้การกของคำนามนั้นว่าเป็น ‘ผู้ร่วม’ ทำกริยา “ไป” กับ “มุสลิมอก” ส่วนตัวอย่าง (41) นั้น คำ “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ว่าคำนาม “พ่อ” ได้ทำกริยา “ทานข้าว” ร่วมกันกับคำนามที่ถูกละ หรือก็คือ “ตัวของผู้พูด” ทั้งความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ของคำบุพบท “ด้วย” (ตัวอย่าง (39)) และความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” (ตัวอย่าง (41)) ต่างก็มีความสัมพันธ์กับคำกริยาแบบ “เป็นการไปกระทำร่วมกับผู้ใดผู้หนึ่ง” หรือ “active comitative/human companion” ตามแนวคิดเรื่อง “comitative” ของ Thomas Stolz และคณะ (2006) เหมือนกัน

สำหรับในแง่ของหน้าที่นั้น ผู้วิจัยเห็นว่า แม้คำบุพบท “ด้วย” ได้เกิดกลายไปเป็นคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” แต่ทั้งคำบุพบท “ด้วย” และคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ต่างก็ทำหน้าที่เป็นหน่วยขยายของหน่วยแก่นในกริยาวลีได้เหมือนกัน

ปรากฏการณ์ที่คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ร่วม’ กลายไปเป็นคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” บอก ‘การเข้าร่วม’ นี้ เป็นไปตามแนวคิดเรื่อง “กระบวนการเกิดคำใหม่”⁶⁷ ซึ่งมีหลายลักษณะ ลักษณะหนึ่งคือกระบวนการที่สวนทางกับแนวทฤษฎีกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ กล่าวคือ กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์จะมีเส้นทางการเปลี่ยนแปลงจากคำหลักไปเป็นคำไวยากรณ์ หรือจากคำที่มีระดับความเป็นไวยากรณ์น้อยไปเป็นคำที่ระดับความเป็นไวยากรณ์มากขึ้น โดยมีทิศทางจาก “ซ้าย ไป ขวา” ดังนี้

content item > grammatical word > clitic > inflectional affix

(Hopper และ Traugott, 2003: 7)

ส่วน กระบวนการเกิดคำใหม่ นั้น ถือเป็นเปลี่ยนแปลงจากคำไวยากรณ์ไปเป็นคำหลัก หรือเปลี่ยนแปลงจากคำที่มีระดับความเป็นไวยากรณ์มากไปเป็นคำซึ่งมีระดับความเป็นไวยากรณ์ที่น้อยลง โดยมีทิศทางจาก “ขวา ไป ซ้าย” อย่างไรก็ตาม เส้นทางการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการเกิดคำใหม่นั้น มิได้เป็นการเปลี่ยนแปลงจาก “ขวา ไป ซ้าย” ตลอดทั้งระบบ กล่าวคือ มิได้เป็นการเปลี่ยนแปลงจาก “inflectional affix” เรื่อยมาจนถึง “content item” แต่การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเป็นช่วงเป็นตอน เช่น content item < grammatical word หรือ grammatical word < more grammatical word (Norde, 2009) เช่นในภาษาอังกฤษ คำกริยาวิเศษณ์ “off” ได้กลายไปเป็น คำกริยา

⁶⁷ กระบวนการเกิดคำใหม่ ของคำ “ด้วย” ที่คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ร่วม’ กลายไปเป็นคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” บอก ‘การเข้าร่วม’ นี้ มีลักษณะเป็นแบบ “การเกิดคำใหม่ผ่านการเพิ่มอิสระของคำ” (lexicalization as increase in autonomy)

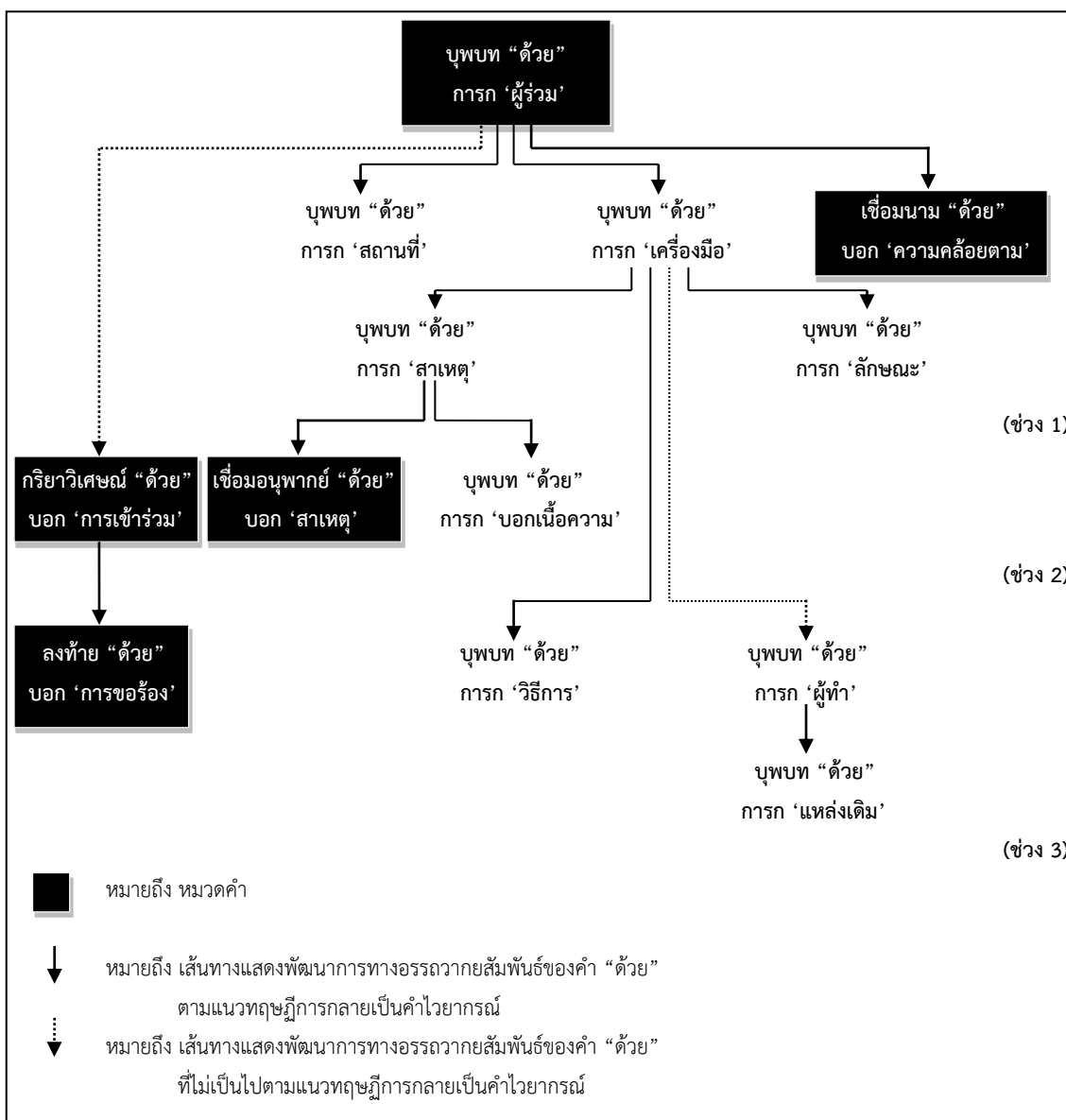
“(to)off” หรือคำเชื่อมอนุพากย์ “if” ได้กลายเป็นคำนาม “if” เป็นต้น(Brinton และ Traugott, 2005: 38)

5.4 ภาพรวมการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ “ด้วย”

เมื่อวิเคราะห์หลักไวยากรณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” แล้ว ผู้วิจัยสามารถสรุปภาพรวมการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ได้ ดังนี้

5.4.1 เส้นทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ “ด้วย”

การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของคำแบบหลายเส้นทาง (multiple paths) ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 7: แสดงภาพรวมการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ “ด้วย”

ตัวอย่างแผนภูมิ 7 ที่ผู้วิจัยได้แสดงไปนั้น จะเห็นว่า คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘ผู้ร่วม’ คือ “จุดเริ่มต้น” ของการขยายความหมายเชิงไวยากรณ์ไปยังความหมายเชิงไวยากรณ์อื่น ๆ ทั้งภายในหมวดคำบุพบทและหมวดคำอื่น ๆ ที่คำ “ด้วย” ปรากฏเป็นสมาชิก

ในช่วง 1 สมัยสุโขทัย ความหมายเชิงไวยากรณ์บอการก ‘ผู้ร่วม’ ของคำบุพบท “ด้วย” ได้พัฒนาไปเป็นการก ‘เครื่องมือ’ และการก ‘สถานที่’ (การก ‘ผู้ร่วม’ > การก ‘เครื่องมือ’, การก ‘ผู้ร่วม’ > การก ‘สถานที่’) นอกจากนี้ คำบุพบท “ด้วย” การก ‘ผู้ร่วม’ ยังมีพัฒนาการทั้งทางด้านอรรถศาสตร์และทางด้านวากยสัมพันธ์ในลักษณะการกลายเป็นคำเชื่อมนาม “ด้วย” บอการก ‘ความคล้ายตาม’ (คำบุพบท “ด้วย” > คำเชื่อมนาม “ด้วย”) ในคราวเดียวกัน ความหมายเชิงไวยากรณ์บอการก ‘เครื่องมือ’ ของคำบุพบท “ด้วย” ก็ได้พัฒนาไปเป็นความหมายเชิงไวยากรณ์บอการก ‘ลักษณะ’ และบอการก ‘สาเหตุ’ (การก ‘เครื่องมือ’ > การก ‘ลักษณะ’, การก ‘เครื่องมือ’ > การก ‘สาเหตุ’)

ต่อมาในช่วง 2 สมัยอยุธยา – สมัยธนบุรี ความหมายเชิงไวยากรณ์บอการก ‘สาเหตุ’ ของคำบุพบท “ด้วย” ก็ได้พัฒนาไปเป็นความหมายเชิงไวยากรณ์บอการก ‘บอกเนื้อความ’ (การก ‘สาเหตุ’ > การก ‘บอกเนื้อความ’) นอกจากนี้ คำบุพบท “ด้วย” การก ‘สาเหตุ’ ยังมีพัฒนาการทั้งทางด้านอรรถศาสตร์และทางด้านวากยสัมพันธ์ในลักษณะการกลายเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” บอการก ‘สาเหตุ’ (คำบุพบท “ด้วย” > คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย”) อย่างไรก็ตาม ในช่วงสมัยนี้ได้ปรากฏหมวดคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ขึ้น หมวดคำดังกล่าวมีระดับความหมายเชิงไวยากรณ์ที่น้อยกว่าหมวดคำบุพบท “ด้วย”, หมวดคำเชื่อมนาม “ด้วย” (ต่างปรากฏขึ้นในช่วง 1 สมัยสุโขทัย) และหมวดคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ดังนั้น พัฒนาการของหมวดคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” จึงมีลักษณะย้อนทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ กล่าวคือ หมวดคำใดหมวดคำหนึ่งที่มีระดับความเป็นไวยากรณ์มากได้พัฒนาไปเป็นหมวดคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ที่มีระดับความเป็นไวยากรณ์น้อย และเมื่อผู้วิจัยใช้แนวคิดของกระบวนการเกิดคำใหม่มาวิเคราะห์ เพื่อหาหมวดคำอันเป็นจุดเริ่มต้นของการกลายมาเป็นคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ก็พบว่า หมวดคำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘ผู้ร่วม’ คือ “หมวดคำต้นทาง” ก่อนเกิดกลายมาเป็นหมวดคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” บอการก ‘การเข้าร่วม’ (คำบุพบท “ด้วย” > คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย”)

เมื่อเข้าสู่ช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 ความหมายเชิงไวยากรณ์บอการก ‘เครื่องมือ’ ของคำบุพบท “ด้วย” ก็ได้พัฒนาไปเป็นความหมายเชิงไวยากรณ์บอการก ‘วิธีการ’ และการก ‘ผู้ทำ’ (การก ‘เครื่องมือ’ > การก ‘วิธีการ’, การก ‘เครื่องมือ’ > การก ‘ผู้ทำ’) ขณะที่ความหมายเชิงไวยากรณ์บอการก ‘ผู้ทำ’ ของคำบุพบท “ด้วย” ก็ได้พัฒนาต่อไปเป็นความหมายเชิงไวยากรณ์บอการก ‘แหล่งเดิม’ (การก ‘ผู้ทำ’ > การก ‘แหล่งเดิม’) นอกจากนี้ คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” บอการก ‘การเข้าร่วม’ ที่ปรากฏในช่วง 2 สมัยอยุธยา – ธนบุรี ยังได้แสดง

พัฒนาการทั้งทางด้านอรรถศาสตร์และทางด้านวากยสัมพันธ์ในลักษณะการกลายไปเป็นคำลงท้าย “ด้วย” บอก ‘การขอร้อง’ (คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” > คำลงท้าย “ด้วย”) อย่างไรก็ตาม พัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ของคำ “ด้วย” ได้สิ้นสุดลงเพียง **ช่วง 3** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3

5.4.2 ปัจจัยที่ส่งผลให้คำ “ด้วย” เกิดการกลายไปเป็นคำไวยากรณ์

เมื่อพิจารณาพัฒนาการทางด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” (หัวข้อ 5.1) ผู้วิจัยพบว่า กลไกสำคัญที่ส่งผลต่อการขยายความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” คือ “กลไกการขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์” กลไกดังกล่าวนี้ มีความสัมพันธ์กับ “ปัจจัยอุปลักษณ์” กล่าวคือ อุปลักษณ์ (metaphor) ทำให้เกิดการถ่ายโอนความหมายของคำนามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” จากแฉกดวงรูปธรรมหรือตนเอง (มนุษย์) ไปสู่แฉกดวงนามธรรมหรือสิ่งที่ไกลออกไปจากตนเองตามลำดับ เช่น คำบุพบท “ด้วย” การก ‘ผู้ร่วม’ (มนุษย์) > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘เครื่องมือ’ (วัตถุ) > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘ลักษณะ’ (นามธรรม) เป็นต้น นอกจากนี้ “ปัจจัยอุปลักษณ์” ยังส่งผลต่อพัฒนาการทางด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ระหว่างหมวดคำต่าง ๆ ของคำ “ด้วย” (หัวข้อ 5.2) เช่น คำบุพบท “ด้วย” การก ‘สาเหตุ’ > คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” บอก ‘สาเหตุ’ กล่าวคือ อุปลักษณ์ ทำให้เกิดการถ่ายโอนความหมายของคำนาม (หลังคำบุพบท “ด้วย”) ที่แสดงการก ‘สาเหตุ’ ซึ่งมีคุณลักษณะเป็น “รูปธรรมมาก” หรือ “รูปธรรมน้อย” ก็ได้ ไปสู่อนุพากย์ (หลังคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย”) ที่บอก ‘สาเหตุ’ ซึ่งมีคุณลักษณะเป็น “นามธรรม” เช่น “เรื่องราว” หรือ “เหตุการณ์” แทน

ในทางหนึ่ง หากศึกษาพัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์จากคำบุพบท “ด้วย” ที่มี ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ไปเป็นคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” บอก ‘การเข้าร่วม’ ตามแนวทฤษฎีกระบวนการเกิดคำใหม่ (หัวข้อ 5.3) จะพบว่า “การใกล้ชิดกันของชื่อ” (contiguity of names) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการแปลงหมวดคำ (conversion) อีกทั้งยังส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความหมายเชิงไวยากรณ์ด้วย กล่าวคือ “คำที่เกิดข้างเคียงกับอีกคำหนึ่งจะได้รับอิทธิพลทางความหมายของคำที่อยู่ข้างเคียง เมื่อเกิดการละคำใดคำหนึ่งไป ความหมายของคำที่ถูกละไปจะถูกถ่ายโอนไปยังคำที่เกิดเคียงกัน (รุ่งอรุณ ทิฆชอุณหเถียร, 2545: 22) ดังเช่น คำบุพบท “ด้วย” ที่มีคำนามการก ‘ผู้ร่วม’ ตามหลัง เมื่อตัดคำนามนั้นทิ้งไป จะทำให้ความหมาย ‘ผู้ร่วม’ ของคำนามถ่ายโอนไปยังคำ “ด้วย” ต่อมาคำ “ด้วย” ที่ไม่มีคำนามต่อท้าย (คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย”) จึงสามารถแสดงนัยความหมายบอก ‘ผู้ร่วม’ ได้

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยอุปลักษณ์ ส่งผลให้คำ “ด้วย” เกิดกลายจากคำที่มีระดับความเป็นไวยากรณ์น้อยไปเป็นคำที่มีระดับความเป็นไวยากรณ์มาก ส่วน ปัจจัยการใกล้ชิดกันของชื่อ นั้น จะส่งผลต่อการเกิดเป็นคำใหม่ของคำ “ด้วย” ในลักษณะที่ย้อนแนวทฤษฎีกระบวนการกลายไปเป็นคำไวยากรณ์

ดังที่กล่าวมา จะเห็นว่า ความหมายเชิงไวยากรณ์และหมวดคำของคำ “ด้วย” ที่เกิดการ พัฒนาไปนั้น แท้จริงแล้ว ยังคงมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอยู่ ดังเช่น การกลายจากคำบุพบท “ด้วย” การกร ‘ผู้ร่วม’ > คำเชื่อมนาม “ด้วย” บอก ‘ความคล้อยตาม’, คำบุพบท “ด้วย” การกร ‘สาเหตุ’ > คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” บอก ‘สาเหตุ’, คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” บอก ‘การเข้าร่วม’ > คำลงท้าย “ด้วย” บอก ‘การขอร้อง’ หรือแม้แต่การกลายแบบย้อนทิศทางจากคำบุพบท “ด้วย” การกร ‘ผู้ร่วม’ > คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” บอก ‘การเข้าร่วม’ ผู้วิจัยก็ไม่สามารถแยกออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด ทั้งนี้เนื่องจาก เมื่อหมวดคำหนึ่งเกิดกลายไปเป็นอีกหมวดคำหนึ่งความหมายเชิงไวยากรณ์ของหมวด คำเดิมบางส่วนก็จะถูกถ่ายโอนไปยังอีกหมวดคำหนึ่งด้วย ปรากฏการณ์เช่นนี้เป็นผลให้คำ “ด้วย” มี ลักษณะเป็นคำหลายความหมาย หรือคำหลายหน้าที่

5.4.3 คุณลักษณะหลายหน้าที่ของคำ “ด้วย”

ภาพรวมที่แสดงถึงพัฒนาการทางด้านความหมายเชิงไวยากรณ์และหมวดคำของคำ “ด้วย” ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอไปแล้วนี้ (หัวข้อ 5.1 – 5.3) สะท้อนให้เห็นว่าคำ “ด้วย” มีลักษณะเป็น “คำหลาย ความหมาย” กล่าวคือ ความหมายเชิงไวยากรณ์ที่ปรากฏในหมวดคำต่าง ๆ ของคำ “ด้วย” ล้วนมี ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทางความหมาย

หากพิจารณาความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” (หัวข้อ 5.1) จะพบว่า ความหมายเชิงไวยากรณ์ที่แสดงการกรต่าง ๆ นั้น ล้วนมีจุดกำเนิดมาจากแหล่งเดียวกัน นั่นคือ ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกร ‘ผู้ร่วม’ (ดังแผนภูมิ 7)

นอกจากความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันแล้ว ความหมายเชิงไวยากรณ์ในหมวดคำอื่น ๆ ของคำ “ด้วย” ได้แก่ ความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘ความ คล้อยตาม’ ของคำเชื่อมนาม “ด้วย”, ความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘สาเหตุ’ ของคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย”, ความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” และความหมายเชิง ไวยากรณ์บอก ‘การขอร้อง’ ของคำลงท้าย “ด้วย” ต่างก็มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน (ดังที่ผู้วิจัยแสดง ให้เห็นในหัวข้อ 5.2 และ 5.3) ในแง่ของคำหลายหน้าที่ กล่าวคือ คำ “ด้วย” ซึ่งมีรูปเดียวกัน สามารถ ปรากฏได้หลายหมวดคำ ทำให้ก่อเกิดความหมายได้หลายความหมาย แต่ความหมายเหล่านั้นล้วนมี ความเกี่ยวข้องกัน เนื่องจากความหมายเชิงไวยากรณ์และหมวดคำเหล่านี้ ล้วนมีจุดกำเนิดมาจาก แหล่งเดียวกัน นั่นคือ คำบุพบท บอกการกร ‘ผู้ร่วม’ (ดังแผนภูมิ 7)

พัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ของคำ “ด้วย” ในงานวิจัยนี้ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน ส่วนแรก คือ พัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ของคำ “ด้วย” ที่เป็นไปตามทฤษฎีการ กลายเป็นไวยากรณ์ (หัวข้อ 5.1, 5.2) กล่าวคือ เป็นการเปลี่ยนแปลงโดยอาศัยกลไกต่าง ๆ ของ กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป เป็นขั้นเป็นตอน และ

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจใช้ระยะเวลาหลายช่วงสมัย **ส่วนสอง** คือ พัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ของคำ “ด้วย” ที่ไม่เป็นไปตามทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (หัวข้อ 5.3) กล่าวคือ เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบย้อนกลับทิศทางของกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ดังนั้น พัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ของคำ “ด้วย” จึงมิได้เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบทิศทางเดียวแต่เพียงประการเดียว

เส้นทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ “ด้วย” ทั้งที่เป็นไปตามแนวทฤษฎีและไม่เป็นไปตามแนวทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ดังที่ผู้วิจัยได้แสดงไปแล้วนั้น สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบพัฒนาการของคำ “ด้วย” ว่ามีลักษณะแตกต่างไปจากพัฒนาการของคำอื่น ๆ ที่เคยมีการศึกษามาก กล่าวคือ กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” มีทั้งการกลายจากหมวดคำที่มีความเป็นไวยากรณ์น้อยไปเป็นหมวดคำที่มีความเป็นไวยากรณ์มาก เช่น การกลายจากคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ไปเป็นคำลงท้าย “ด้วย” ในทางตรงกันข้ามก็มีการกลายจากหมวดคำที่มีความเป็นไวยากรณ์มากไปเป็นหมวดคำที่มีความเป็นไวยากรณ์น้อย เช่น การกลายจากคำบุพบท “ด้วย” ไปเป็นคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” นอกจากนี้ การศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ยังถือเป็นการศึกษาพัฒนาของคำไวยากรณ์ซึ่งยังมีผู้สนใจศึกษาน้อย

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะได้สรุปผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานองงานวิจัย พร้อมทั้งอภิปรายถึงประเด็นที่น่าสนใจ และเสนอแนะแนวทางการวิจัยที่ต่อเนื่องจากงานวิจัยนี้

6.1 สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 2 ประการ คือ 1. วิเคราะห์หมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของ “ด้วย” ในภาษาไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน และ 2. ศึกษาปัจจัยและกลไกการเปลี่ยนแปลงของ “ด้วย” ตามแนวทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

6.1.1 หมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงสมัยปัจจุบัน

ตั้งแต่ช่วง 1 สมัยสุโขทัย จนถึง ช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 (พ.ศ.2489 – ปัจจุบัน) หมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” มีดังต่อไปนี้

6.1.1.1 คำบุพบท “ด้วย”

ในช่วง 1 สมัยสุโขทัย คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกคำนามที่ตามหลังได้ 5 การก ได้แก่ 1. การก ‘ผู้ร่วม’, 2. การก ‘เครื่องมือ’, 3. การก ‘สถานที่’, 4. การก ‘สาเหตุ’ และ 5. การก ‘ลักษณะ’

ช่วง 2 สมัยอยุธยา – ธนบุรี คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกคำนามที่ตามหลังเพิ่มขึ้น 1 การก ได้แก่ การก ‘บอกเนื้อความ’ รวมเป็น 6 การก ได้แก่ 1. การก ‘ผู้ร่วม’, 2. การก ‘เครื่องมือ’, 3. การก ‘สถานที่’, 4. การก ‘สาเหตุ’, 5. การก ‘ลักษณะ’ และ 6) การก ‘บอกเนื้อความ’

ช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกคำนามที่ตามหลังเพิ่มขึ้นอีก 3 การก ได้แก่ การก ‘วิธีการ’, การก ‘แหล่งเดิม’ และ การก ‘ผู้ทำ’ ขณะที่ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘สถานที่’ ซึ่งปรากฏใช้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเกิดสูญไปในช่วงสมัยนี้ รวมความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” ในช่วงสมัยนี้มีทั้งสิ้น 8 การก ได้แก่ 1. การก ‘ผู้ร่วม’, 2. การก ‘เครื่องมือ’, 3. การก ‘สาเหตุ’, 4. การก ‘ลักษณะ’, 5. การก ‘บอกเนื้อความ’, 6. การก ‘วิธีการ’, 7. การก ‘แหล่งเดิม’ และ 8. การก ‘ผู้ทำ’

ช่วง 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 และ ช่วง 5 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกคำนามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” ลดลงไปอีก 1

การก ได้แก่ การก ‘แหล่งเดิม’ เหลือ 7 การก ได้แก่ 1. การก ‘ผู้ร่วม’, 2. การก ‘เครื่องมือ’, 3. การก ‘สาเหตุ’, 4. การก ‘ลักษณะ’, 5. การก ‘บอกเนื้อความ’, 6. การก ‘วิธีการ’ และ 7. การก ‘ผู้ทำ’

ช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 (พ.ศ.2489 – ปัจจุบัน) ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกค่านามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” ลดลงอีก 2 การก ได้แก่ การก ‘ผู้ร่วม’ และ การก ‘บอกเนื้อความ’ เหลือ 5 การก ได้แก่ 1. การก ‘เครื่องมือ’, 2. การก ‘สาเหตุ’, 3. การก ‘ลักษณะ’, 4. การก ‘วิธีการ’ และ 5. การก ‘ผู้ทำ’

เมื่อวิเคราะห์ความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” ในระยะเริ่มแรกจะพบว่า มีปริมาณเพิ่มขึ้นมาเป็นลำดับ กระทั่งถึง**ช่วง 3** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” กลับลดลงอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม จะเห็นว่าคำบุพบท “ด้วย” นี้ ปรากฏหลักฐานการใช้มาตั้งแต่**ช่วง 1** สมัยสุโขทัย กระทั่ง **ช่วง 6** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาล 9 (ปัจจุบัน) ก็ยังคงปรากฏใช้อยู่

6.1.1.2 คำเชื่อมนาม “ด้วย”

คำเชื่อมนาม “ด้วย” ปรากฏหลักฐานการใช้ครั้งแรกใน**ช่วง 1** สมัยสุโขทัย และ**ช่วง 3** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 โดยมีความหมายเชิงไวยากรณ์เพียงความหมายเดียว คือ บอก ‘ความคล้ายตาม’ ปัจจุบันไม่ปรากฏว่ามีการใช้คำ “ด้วย” ทำหน้าที่เชื่อมนามทั้งในภาษาพูดและภาษาเขียน

6.1.1.3 คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย”

คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ปรากฏหลักฐานการใช้ครั้งแรกใน**ช่วง 2** สมัยอยุธยา – ธนบุรี กระทั่ง**ช่วง 6** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 (ปัจจุบัน) ก็ยังคงปรากฏหลักฐานการใช้ด้วยความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” มีเพียงความหมายเดียว คือ บอก ‘สาเหตุ’

6.1.1.4 คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย”

คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ปรากฏหลักฐานการใช้ครั้งแรกใน**ช่วง 2** สมัยอยุธยา – ธนบุรี กระทั่ง**ช่วง 6** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 (ปัจจุบัน) ก็ยังคงปรากฏหลักฐานการใช้ด้วยความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” มีเพียงความหมายเดียว คือ บอก ‘การเข้าร่วม’

6.1.1.5 คำลงท้าย “ด้วย”

คำลงท้าย “ด้วย” ปรากฏหลักฐานการใช้ครั้งแรกใน**ช่วง 3** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 กระทั่ง**ช่วง 6** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 (ปัจจุบัน) ก็ยังคงปรากฏหลักฐานการใช้ด้วยความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำลงท้าย “ด้วย” มีเพียงความหมายเดียว คือ บอก ‘การขอร้อง’

เมื่อพิจารณา จะพบว่า คำเชื่อมนาม “ด้วย”, คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย”, คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” และ คำลงท้าย “ด้วย” ต่างก็มีความหมายเชิงไวยากรณ์เพียงหมวดคำละ 1 ความหมาย ความหมายเหล่านี้ใช้มาตั้งแต่แรกเริ่มปรากฏหมวดคำ กระทั่งปัจจุบันความหมายดังกล่าวก็ยังคงใช้อยู่ (ยกเว้นคำเชื่อมนาม “ด้วย”) แตกต่างจากคำบุพบท “ด้วย” ที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์มากกว่า 1 ความหมาย ความหมายดังกล่าวเพิ่มขึ้นและลดลงตามแต่ละช่วงสมัย ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 16: แสดงความถี่และการปรากฏของหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ตั้งแต่ ช่วง 1 สมัยสุโขทัย – ช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 9 (ปัจจุบัน)

ที่	หมวดคำ	ความหมายเชิงไวยากรณ์	ช่วง 1 สุโขทัย	ช่วง 2 อยุธยา-ธนบุรี	ช่วง 3 รัตนโกสินทร์ ร.1 - ร.3	ช่วง 4 รัตนโกสินทร์ ร.4 - ร.5	ช่วง 5 รัตนโกสินทร์ ร.6 - ร.8	ช่วง 6 รัตนโกสินทร์ ร.9
1.	คำบุพบท	บอกการก ‘ผู้ร่วม’	21%	31%	9%	7%	2%	-
		บอกการก ‘เครื่องมือ’	31%	17%	12%	16%	15%	13%
		บอกการก ‘สถานที่’	6%	2%	-	-	-	-
		บอกการก ‘สาเหตุ’	13%	3%	10%	8%	14%	13%
		บอกการก ‘ลักษณะ’	25%	2%	5%	3%	11%	28%
		บอกการก ‘บอกเนื้อความ’	-	5%	5%	2%	5%	-
		บอกการก ‘แหล่งเดิม’	-	-	1%	-	-	-
		บอกการก ‘วิธีการ’	-	-	1%	1%	1%	3%
		บอกการก ‘ผู้ทำ’	-	-	1%	1%	2%	1%
		รวม	96%	60%	44%	38%	50%	58%
2.	คำเชื่อมนาม	บอก ‘ความคล้ายตาม’	4%	-	1%	-	-	-
3.	คำเชื่อมอนุพากย์	บอก ‘สาเหตุ’	-	9%	25%	27%	20%	12%
4.	คำกริยาวิเศษณ์	บอก ‘การเข้าร่วม’	-	31%	29%	34%	29%	27%
5.	คำลงท้าย	บอก ‘การขอร้อง’	-	-	1%	1%	1%	3%
		รวมทั้งหมด	100%	100%	100%	100%	100%	100%

ตาราง 16 ที่แสดงไปข้างต้น จะเห็นว่า ในแต่ละช่วงสมัยหมวดคำบุพบท “ด้วย” มีความถี่ในการปรากฏสูงสุดเป็นอันดับ 1 เสมอ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” ทั้ง 9 ความหมาย จะพบว่า มีเพียง 3 ความหมายเท่านั้น ที่ปรากฏใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน ได้แก่ 1. บอกการก ‘เครื่องมือ’, 2. บอกการก ‘สาเหตุ’ และ 3. บอกการก ‘ลักษณะ’ หากพิจารณาต่อไป จะพบว่า ความหมายเชิงไวยากรณ์ทั้ง 3 ความหมายนี้ มีความถี่ในการปรากฏใช้อยู่อันดับต้น ๆ มาตั้งแต่อดีต

อนึ่ง หากพิจารณาอย่างละเอียด จะพบว่า เมื่อเข้าสู่ช่วง 2 สมัยอยุธยา – ธนบุรี หมวดคำของคำ “ด้วย” ได้เพิ่มขึ้นอีก 2 หมวดคำ คือ 1. หมวดคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” และ 2. หมวดคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” การเพิ่มขึ้นของหมวดคำทั้งสองส่งผลให้ค่าความถี่ในการปรากฏของคำบุพบท “ด้วย” ลดลง ทั้งนี้เนื่องจากคำ “ด้วย” ต้องกระจายไปทำหน้าที่ทางไวยากรณ์อื่น ๆ หากสังเกตจะเห็นว่าการปรากฏของคำบุพบท “ด้วย” มีค่าความถี่สูงกว่า 60% เพียงช่วงสมัยเดียว นั่นคือ ช่วง 1 สมัยสุโขทัย ขณะที่สมัยต่อ ๆ มาคำบุพบท “ด้วย” มีค่าความถี่ในการปรากฏใช้ไม่เกิน 60%

เมื่อวิเคราะห์หมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ในภาษาไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน ผู้วิจัยพบว่า หมวดคำของคำ “ด้วย” ใน 6 ช่วงสมัย มีลักษณะการปรากฏที่

แตกต่างกัน กล่าวคือ **ช่วง 1** สมัยสุโขทัย คำ “ด้วย” ปรากฏได้ 2 หมวดคำ คือ 1. หมวดคำบุพบท และ 2. หมวดคำเชื่อมนาม **ช่วง 2** สมัยอยุธยา – สมัยธนบุรี คำ “ด้วย” ปรากฏได้ 3 หมวดคำ คือ 1. หมวดคำบุพบท, 2. หมวดคำเชื่อมอนุพากย์ และ 3. หมวดคำกริยาวิเศษณ์ **ช่วง 3** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 คำ “ด้วย” ปรากฏได้ 5 หมวดคำ คือ 1. หมวดคำบุพบท, 2. หมวดคำเชื่อมนาม, 3. หมวดคำเชื่อมอนุพากย์, 4. หมวดคำกริยาวิเศษณ์, และ 5. หมวดคำลงท้าย ขณะที่ **ช่วง 4** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5, **ช่วง 5** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 และ **ช่วง 6** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 คำ “ด้วย” ปรากฏได้ 4 หมวดคำเหมือนกัน คือ 1. หมวดคำบุพบท, 2. หมวดคำเชื่อมอนุพากย์, 3. หมวดคำกริยาวิเศษณ์ และ 4. หมวดคำลงท้าย

ส่วนความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ที่ปรากฏในหมวดคำต่าง ๆ ผู้วิจัยพบว่า คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการของคำนามข้างท้ายได้มากถึง 9 กรก และในแต่ละช่วงสมัยจำนวนความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการที่ปรากฏก็มีปริมาณมากน้อยต่างกัน ส่วนหมวดคำเชื่อมนาม “ด้วย”, หมวดคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย”, หมวดคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” และหมวดคำลงท้าย “ด้วย” ต่างก็มีความหมายเชิงไวยากรณ์เพียงหมวดคำละ 1 ความหมาย ดังที่ได้แสดงไปแล้วในข้างต้น

จะเห็นได้ว่า หมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปแล้วนี้ สอดคล้องกับสมมติฐานงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ในตอนต้นว่า “หมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ในแต่ละสมัยมีส่วนที่เหมือนกันและต่างกัน”

6.1.2 ปัจจัยและกลไกการเปลี่ยนแปลงของคำ “ด้วย” ตามแนวทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์

ในการศึกษา การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ “ด้วย” เริ่มแรกผู้วิจัยได้ศึกษา “กลไก” (mechanisms) ที่ส่งผลให้คำ “ด้วย” เกิดกลายเป็นคำที่มีความเป็นไวยากรณ์มาก โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ 1. ศึกษากลไกที่มีผลต่อพัฒนาการทางด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” และ 2. ศึกษากลไกที่มีผลต่อพัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ระหว่างหมวดคำต่าง ๆ ของคำ “ด้วย” ผลการศึกษาแสดงได้ดังนี้

6.1.2.1 กลไกที่มีผลต่อพัฒนาการทางด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย”

“กลไกการขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์” เป็นกลไกสำคัญและเป็นกลไกแรกสุด ในความคิดของ Bybee, Perkins และ Pagliuca (1994: 297) ที่ทำให้คำใดคำหนึ่งเกิดกลายเป็นคำไวยากรณ์ เมื่อผู้วิจัยนำกลไกดังกล่าวมาใช้อธิบายการขยายความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวด

คำบุพบท “ด้วย” ก็พบเส้นทางแสดงพัฒนาการของความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” มากถึง 8 เส้นทาง โดยแบ่งตามช่วงสมัยได้ดังนี้

ช่วง 1 สมัยสุโขทัย

1. คำบุพบท “ด้วย” การก ‘ผู้ร่วม’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘เครื่องมือ’
2. คำบุพบท “ด้วย” การก ‘ผู้ร่วม’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘สถานที่’
3. คำบุพบท “ด้วย” การก ‘เครื่องมือ’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘สาเหตุ’
4. คำบุพบท “ด้วย” การก ‘เครื่องมือ’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘ลักษณะ’

การกเปลี่ยนจากการก ‘ผู้ร่วม’ ไปเป็นการก ‘เครื่องมือ’ ของคำนามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” มีลักษณะข้ามขอบเขตแฉดวงความหมาย (domain) จาก “มนุษย์” ไปสู่ “วัตถุ” (มนุษย์ > วัตถุ) ส่วนการกเปลี่ยนจากการก ‘ผู้ร่วม’ ไปเป็นการก ‘สถานที่’ ของคำนามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” มีลักษณะข้ามขอบเขตแฉดวงความหมายจาก “มนุษย์” ไปสู่ “พื้นที่” (มนุษย์ > พื้นที่) ขณะที่การกเปลี่ยนจากการก ‘เครื่องมือ’ ไปเป็นการก ‘สาเหตุ’ ของคำนามซึ่งตามหลังคำบุพบท “ด้วย” มีลักษณะข้ามขอบเขตแฉดวงความหมายจาก “รูปธรรม” ไปสู่ “รูปธรรมที่น้อยกว่า” หรือ “นามธรรม” ส่วนการกเปลี่ยนจากการก ‘เครื่องมือ’ ไปเป็นการก ‘ลักษณะ’ ของคำนามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” นั้น มีลักษณะข้ามขอบเขตแฉดวงความหมายจาก “รูปธรรม” ไปสู่ “นามธรรม” (วัตถุ > นามธรรม/คุณสมบัติ)

ช่วง 2 สมัยอยุธยา – ธนบุรี

5. คำบุพบท “ด้วย” การก ‘สาเหตุ’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘บอกเนื้อความ’

การกเปลี่ยนจากการก ‘สาเหตุ’ ไปเป็นการก ‘บอกเนื้อความ’ ของคำนามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” นั้น มีลักษณะข้ามขอบเขตแฉดวงความหมายจากที่เป็นได้ทั้ง “รูปธรรม”, “รูปธรรมน้อย” และ “นามธรรม” ไปสู่ “นามธรรม” ที่เป็นเรื่องราวหรือสถานการณ์

ช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3

6. คำบุพบท “ด้วย” การก ‘เครื่องมือ’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘วิธีการ’
7. คำบุพบท “ด้วย” การก ‘เครื่องมือ’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘ผู้ทำ’
8. คำบุพบท “ด้วย” การก ‘ผู้ทำ’ > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘แหล่งเดิม’

การกเปลี่ยนจากการก ‘เครื่องมือ’ ไปเป็นการก ‘วิธีการ’ ของคำนามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” มีลักษณะข้ามขอบเขตแฉดวงความหมายจาก “วัตถุ” ไปสู่ “กิจกรรม” หรือ “กระบวนการ” (วัตถุ > กิจกรรม/กระบวนการ) ส่วนการกเปลี่ยนจากการก ‘เครื่องมือ’ ไปเป็นการก ‘ผู้ทำ’ ของคำนามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” นั้น แม้จะมีลักษณะข้ามขอบเขตแฉดวงความหมาย แต่ก็ยังเป็นไปในรูปแบบที่ย้อนทิศทางการ “วัตถุ” มาสู่ “มนุษย์” (มนุษย์ < วัตถุ) ขณะที่การกเปลี่ยนจากการก ‘ผู้ทำ’

ไปเป็นการก ‘แหล่งเดิม’ ของคำนามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” มีลักษณะข้ามขอบเขตแวดวงความหมายจาก “มนุษย์” ไปสู่ “พื้นที่” (มนุษย์ > พื้นที่)

เมื่อพิจารณาทิศทางการเปลี่ยนแปลงของความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” ทั้ง 8 เส้นทาง จะพบว่า เส้นทางขยายความหมายเชิงไวยากรณ์จากการก ‘เครื่องมือ’ ไปเป็นการก ‘ผู้ทำ’ เท่านั้น ที่มีลักษณะการเกิดกลายแบบย้อนทิศทาง ส่วนอีก 7 เส้นทางที่เหลือมีทิศทางการเปลี่ยนแปลงไปในแนวเดียวกับการขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์ กล่าวได้ว่า พัฒนาการทางด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” มิได้เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบทิศทางเดียว

6.1.2.2 กลไกที่มีผลต่อพัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ระหว่างหมวดคำต่าง ๆ ของคำ “ด้วย”

กลไกต่าง ๆ ในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ นอกจากนำมาใช้อธิบายพัฒนาการของความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” แล้ว ยังสามารถนำมาใช้อธิบายพัฒนาการของความหมายเชิงไวยากรณ์ระหว่างหมวดคำ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านตำแหน่งและหน้าที่ของคำในระบบวากยสัมพันธ์ ได้อีกด้วย

สำหรับกลไก **ด้านอรรถศาสตร์** ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ศึกษาพัฒนาการระหว่างหมวดคำต่าง ๆ ของคำ “ด้วย” ได้แก่ การขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์ (metaphorical extension), การจางลงของความหมายเดิม (semantic bleaching) และการคงเค้าความหมายเดิม (persistence) ส่วน **ด้านวากยสัมพันธ์** ได้แก่ การวิเคราะห์ใหม่ (reanalysis) และ การสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม (deategorialization)

ในช่วง 1 สมัยสุโขทัย คำบุพบท “ด้วย” ซึ่งมีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ได้เกิดกลายไปเป็นคำเชื่อมนาม “ด้วย” ที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘ความคล้อยตาม’ ผู้วิจัยสามารถอธิบายพัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ดังกล่าวได้ด้วยกลไกการคงเค้าความหมายเดิม และ กลไกการสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม

ในช่วง 2 สมัยอยุธยา – ธนบุรี คำบุพบท “ด้วย” ซึ่งมีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘สาเหตุ’ ได้เกิดกลายไปเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘สาเหตุ’ พัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถอธิบายได้ด้วยกลไกการขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์, กลไกการคงเค้าความหมายเดิม, กลไกการวิเคราะห์ใหม่ และ กลไกการสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม

ในช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 ผู้วิจัยพบว่า คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ซึ่งมีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ได้เกิดกลายไปเป็นคำลงท้าย “ด้วย” ที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การขอร้อง’ ผู้วิจัยสามารถอธิบายพัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ดังกล่าว

ได้ด้วยกลไกการจางลงของความหมายเดิม, กลไกการคงค่าความหมายเดิม, กลไกการวิเคราะห์ใหม่ และกลไกการสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม

เส้นทางแสดงพัฒนาการด้านอรรถวากยสัมพันธ์ระหว่างหมวดคำต่าง ๆ ของคำ “ด้วย” ทั้ง 3 เส้นทาง ซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวไปข้างต้นนี้ เป็นไปตามแนวทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ กล่าวคือ เป็นการเปลี่ยนแปลงจากคำที่มีความเป็นไวยากรณ์น้อยไปสู่คำที่มีความเป็นไวยากรณ์มากขึ้น อย่างไรก็ตาม มีเส้นทางหนึ่งไม่เป็นตามแนวทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ นั่นคือ มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงจากคำที่มีความเป็นไวยากรณ์มากไปสู่คำที่มีความเป็นไวยากรณ์น้อย ได้แก่ การกลายเป็นคำบุพบท “ด้วย” ซึ่งมีความหมายเชิงไวยากรณ์ บอกการก ‘ผู้ร่วม’ (ปรากฏใช้ **ช่วง 1** สมัยสุโขทัย) ไปเป็นคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ (ปรากฏใช้ **ช่วง 2** สมัยอยุธยา – รัตนบุรี) อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทฤษฎีกระบวนการเกิดคำใหม่ ในลักษณะ “การเพิ่มอิสระของคำ” กล่าวคือ จากเดิมที่คำบุพบท “ด้วย” ต้องปรากฏร่วมกับคำนามซึ่งมีการก ‘ผู้ร่วม’ เพื่อทำหน้าที่ขยายกริยาในประโยค แต่เมื่อกลายมาเป็นคำกริยาวิเศษณ์ คำ “ด้วย” จึงสามารถทำหน้าที่ขยายกริยาได้โดยไม่จำเป็นต้องปรากฏคำนามตามหลัง การตัดคำนามซึ่งมีการก ‘ผู้ร่วม’ ของคำบุพบท “ด้วย” ออกเช่นนี้ จะส่งผลให้ความหมายบอก ‘ผู้ร่วม’ ถูกถ่ายโอนมาสู่คำ “ด้วย” ที่แปลงหมวดคำ (conversion) ไปเป็นหมวดคำกริยาวิเศษณ์ ต่อมาคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” จึงมีความหมายเชิงเนื้อความเพิ่มมากขึ้น ความหมายดังกล่าวแสดงการเข้าร่วมทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งของผู้คน หรือแสดงว่าคนเดียวทำกริยาร่วมกันสองอย่าง หรือแสดงสภาพเหตุการณ์หนึ่งที่ปรากฏร่วมกับอีกสภาพเหตุการณ์หนึ่ง ก็ได้

จะเห็นได้ว่า เส้นทางแสดงพัฒนาการด้านอรรถวากยสัมพันธ์ระหว่างหมวดคำต่าง ๆ ของคำ “ด้วย” ทั้ง 4 เส้นทาง มี 3 เส้นทางที่เป็นไปตามแนวทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ได้แก่ 1. คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ร่วม’ > คำเชื่อมนาม “ด้วย” บอก ‘ความคล้ายตาม’, 2. คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘สาเหตุ’ > คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” บอก ‘สาเหตุ’ และ 3. คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” บอก ‘การเข้าร่วม’ > คำลงท้าย “ด้วย” บอก ‘การขอร้อง’ ส่วนอีกหนึ่งเส้นทางที่ไม่เป็นไปตามแนวทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ได้แก่ 4. คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ร่วม’ > คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” บอก ‘การเข้าร่วม’ (มีความหมายเชิงเนื้อความมากกว่าคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ร่วม’) ดังนั้น พัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ของคำ “ด้วย” จึงมิได้เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบทิศทางเดียว

ลำดับถัดมาผู้วิจัยได้ศึกษา “ปัจจัย” (processes) ที่ส่งผลให้คำ “ด้วย” เกิดกลายไปเป็นคำที่มีความเป็นไวยากรณ์มากขึ้น โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนเช่นกัน คือ 1. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการทางด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” และ 2. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ระหว่างหมวดคำต่าง ๆ ของคำ “ด้วย” ผลการศึกษาแสดงได้ดังนี้

6.1.2.3 ปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการทางด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย”

“ปัจจัยอุปลักษณะ” ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการขยายความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” ทั้งนี้เนื่องจาก “อุปลักษณะ” ทำให้เกิดการถ่ายโอนความหมายของคำนามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” จากแฉวงรูปธรรมไปสู่แฉวงนามธรรม หรือจากแฉวงความหมายที่อยู่ใกล้ตัวไปยังแฉวงความหมายที่อยู่ไกลตัว เช่น การขยายความหมายจากคำบุพบท “ด้วย” การก ‘ผู้ร่วม’ (มนุษย์) > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘เครื่องมือ’ (วัตถุ) > คำบุพบท “ด้วย” การก ‘ลักษณะ’ (นามธรรม) เป็นต้น

6.1.2.4 ปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ระหว่างหมวดคำต่าง ๆ ของคำ “ด้วย”

นอกจาก “ปัจจัยอุปลักษณะ” จะส่งผลต่อการขยายความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” แล้ว ปัจจัยอุปลักษณะ ยังส่งผลต่อพัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ระหว่างหมวดคำของคำ “ด้วย” ได้แก่ การขยายความหมายจากคำบุพบท “ด้วย” การก ‘สาเหตุ’ (รูปธรรม/นามธรรม) ไปเป็น คำเชื่อมอนุพจน์ “ด้วย” บอก ‘สาเหตุ’ (นามธรรม) เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า “ปัจจัยความใกล้ชิดกันของชื่อ” เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ร่วม’ เกิดกลายไปเป็นคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” บอก ‘การเข้าร่วม’ (การเกิดกลายแบบย่อนทิศทาง) กล่าวคือ เมื่อตัดคำนามการก ‘ผู้ร่วม’ ที่อยู่หลังคำบุพบททิ้งไป จะทำให้ความหมาย ‘ผู้ร่วม’ ของคำนามดังกล่าวถ่ายโอนไปยังคำ “ด้วย” ที่อยู่ใกล้เคียง ต่อมา คำ “ด้วย” ที่ไม่มีคำนามต่อท้าย (คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย”) จึงสามารถแสดงนัยความหมายบอก ‘ผู้ร่วม’ ได้

กล่าวโดยสรุป ผู้วิจัยพบว่า “ปัจจัยอุปลักษณะ” ส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ตามแนวทฤษฎีการกลายไปเป็นคำไวยากรณ์ แต่ไม่พบว่า “ปัจจัยนามนัย” มีผลต่อการเพิ่มขึ้นของหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ดังนั้นในสมมติฐานข้อสองที่ว่า “การเพิ่มขึ้นของหมวดคำและขอบเขตความหมายเชิงไวยากรณ์ของ “ด้วย” เกิดขึ้นผ่านกระบวนการทางอรรถวากยสัมพันธ์ที่สำคัญ ได้แก่ อุปลักษณะ และ นามนัย” จึงมิได้เป็น

จริงทั้งหมด อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่ายังมีปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” นั่นคือ “ปัจจัยความใกล้ชิดกันของชื่อ”

6.2 อภิปรายผล

ในตอนต้นผู้วิจัยได้แสดงผลสรุปของงานวิจัยตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานที่กำหนดไว้ หากพิจารณาผลสรุปของงานวิจัยอย่างละเอียด จะพบว่า คำ “ด้วย” เป็นคำไวยากรณ์ที่ทำหน้าที่ได้หลายหน้าที่ และมีบทบาทสำคัญในระบบวากยสัมพันธ์ของภาษาไทยมาอย่างยาวนานและต่อเนื่อง นอกจากนี้ เส้นทางแสดงพัฒนาการของคำ “ด้วย” ยังมีความซับซ้อน และมีทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างจากงานวิจัยอื่น ๆ ซึ่งศึกษาในเรื่องกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ แสดงรายละเอียดได้ดังนี้

6.2.1 เส้นทางแสดงพัฒนาการของคำ “ด้วย” มีลักษณะที่ซับซ้อน

ในการศึกษา การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ “ด้วย” ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ 1. ศึกษาพัฒนาการทางด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” และ 2. ศึกษาพัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ระหว่างหมวดคำต่าง ๆ ของคำ “ด้วย” เมื่อพิจารณาพัฒนาการทางด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” ผู้วิจัยพบว่า แรกเริ่มในช่วงสมัยสุโขทัย คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์แสดงการกของคำนามที่ตามหลังได้มากถึง 5 ความหมาย ได้แก่ 1. การก ‘ผู้ร่วม’, 2. การก ‘สถานที่’, 3. การก ‘เครื่องมือ’, 4. การก ‘ลักษณะ’ และ 5. การก ‘สาเหตุ’ ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ของคำบุพบท “ด้วย” ซึ่งอยู่ในแฉก “มนุษย์” ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการขยายความหมายไปยังแฉกอื่น ๆ ได้แก่ การก ‘สถานที่’ และการก ‘เครื่องมือ’ ถัดมาการก ‘เครื่องมือ’ ซึ่งอยู่ในแฉก “วัตถุ” ก็ได้ขยายความหมายไปยังการก ‘ลักษณะ’ และการก ‘สาเหตุ’ ซึ่งมีความเป็นนามธรรมสูงกว่า

นอกจากนี้ คำบุพบท “ด้วย” ที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ในสมัยดังกล่าว ยังได้เกิดกลายไปเป็นสมาชิกของหมวดคำเชื่อมนาม ที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘ความคล้ายตาม’ คำ “ด้วย” ในหมวดคำเชื่อมนามนี้ แม้จะมีตำแหน่งการปรากฏแตกต่างจากคำ “ด้วย” ในหมวดคำบุพบท แต่คำนามที่ปรากฏร่วม (จากตัวอย่างที่พบ) ก็ยังคงปรากฏในแฉกของ “มนุษย์”

ต่อมา ในช่วงสมัยอยุธยา – ธนบุรี ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘สาเหตุ’ ของคำบุพบท “ด้วย” ที่เกิดกลายมาจากการก ‘เครื่องมือ’ ซึ่งกลายมาจากการก ‘ผู้ร่วม’ อีกทอดหนึ่ง ได้ขยายความหมายไปยังการก ‘บอกเนื้อความ’ ที่มีลักษณะเป็นนามธรรมสูงกว่า นอกจากนี้ คำบุพบท “ด้วย” ที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘สาเหตุ’ ในสมัยดังกล่าว ยังได้เกิดกลายไปเป็นสมาชิกของหมวดคำเชื่อมอนุพากย์ ที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘สาเหตุ’ ส่วน คำบุพบท

“ด้วย” ที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ในสมัยเดียวกันนั้น ได้เกิดกลายเป็นสมาชิกของหมวดคำกริยาวิเศษณ์ ที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’

เมื่อเข้าสู่ช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์แสดงการกของคำนามที่ตามหลังเพิ่มขึ้นอีก 3 ความหมาย ได้แก่ 1. การก ‘ผู้ทำ’, 2. การก ‘วิธีการ’ และ 3. การก ‘แหล่งเดิม’ ในช่วงสมัยนี้ ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘เครื่องมือ’ ซึ่งอยู่ในแฉก “วัตถุ” ที่เกิดกลายมาจากการก ‘ผู้ร่วม’ อีกทอดหนึ่ง ได้ขยายความหมายไปยังการก ‘ผู้ทำ’ ซึ่งอยู่ในแฉก “มนุษย์” และการก ‘วิธีการ’ ซึ่งอยู่ในแฉก “กิจกรรม” ต่อมา ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ทำ’ ก็ได้ขยายความหมายต่อไปยังการก ‘แหล่งเดิม’ ซึ่งอยู่ในแฉก “พื้นที่” อีกทอดหนึ่ง

นอกจากนี้ คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” บอก ‘การเข้าร่วม’ ที่เกิดกลายมาจากคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ยังได้เกิดกลายเป็นสมาชิกของหมวดคำลงท้าย ที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การขอร้อง’

เมื่อพิจารณาเส้นทางการเปลี่ยนแปลงของคำ “ด้วย” ตลอดทุกเส้นทาง จะพบว่า พัฒนาการของคำ “ด้วย” มีลักษณะที่ซับซ้อน พัฒนาการ “ด้านตำแหน่ง” และ “ด้านความหมาย” ในบางเส้นทางนั้น เกิดกลายมาจากคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ร่วม’ โดยตรง เช่น ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘สถานที่’ และความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘ความคล้อยตาม’ ของคำเชื่อมนาม “ด้วย” เป็นต้น อย่างไรก็ตาม พัฒนาการใน “ด้านตำแหน่ง” และ “ด้านความหมาย” อีกหลายเส้นทางนั้น ไม่ได้เกิดกลายมาจากคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ร่วม’ โดยตรง เช่น ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘สาเหตุ’ และความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ลักษณะ’ ที่เกิดกลายมาจากความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘เครื่องมือ’ ซึ่งพัฒนามาจากความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ของคำบุพบท “ด้วย” อีกทอดหนึ่ง หรือคำลงท้าย “ด้วย” บอก ‘การขอร้อง’ ที่พัฒนามาจากคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” บอก ‘การเข้าร่วม’ ซึ่งพัฒนามาจากคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ร่วม’ อีกทอดหนึ่ง เป็นต้น

เส้นทางการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านตำแหน่งและด้านความหมายของคำ “ด้วย” ที่มีความซับซ้อนเช่นนี้ เป็นผลมาจากปริมาณหมวดคำและปริมาณความหมายของคำ “ด้วย” ที่มีจำนวนมาก โดยเฉพาะความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” ที่ปรากฏใช้มากถึง 9 ความหมาย นอกจากนี้ การศึกษาคำ “ด้วย” โดยใช้ข้อมูลในเชิงประวัติ และนำแนวทฤษฎีกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์มาประกอบการพิจารณา ก็ย่อมส่งผลให้ผู้วิจัยพบความเกี่ยวข้องกันระหว่างหมวดคำหรือความหมาย ที่ปรากฏขึ้นก่อน กับหมวดคำ หรือความหมาย ที่ปรากฏขึ้นภายหลังในบางเส้นทาง ซึ่งเคยเกิดขึ้นและสูญไปในอดีต ดังจะได้กล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

6.2.2 การศึกษาคำ “ด้วย” ในเชิงประวัติช่วยแสดงเส้นทางการพัฒนาการด้านอรรถวากยสัมพันธ์ตั้งแต่ “อดีต” จนถึง “ปัจจุบัน”

การศึกษาพัฒนาการทางด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” และการศึกษาพัฒนาการทางด้านอรรถวากยสัมพันธ์ของคำ “ด้วย” โดยใช้ข้อมูลเชิงประวัติพิจารณาประกอบ สามารถนำมาอธิบายมูลเหตุที่ความหมายใดความหมายหนึ่งของคำ “ด้วย” ไม่หลงเหลือเค้าความหมายเดิมเมื่อเกิดกลายไปสู่ความหมายใหม่ ว่าเป็นเพราะ ได้ผ่านขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงทางด้านความหมายมาหลายช่วง อาจกล่าวได้ว่า ยิ่งผ่านขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงมากช่วงเท่าใด ความหมายเดิมนั้นก็ยิ่งเจือจางลงมากขึ้นเท่านั้น ดังเช่น ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘บอกเนื้อความ’ ของคำบุพบท “ด้วย” ที่ผ่านขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายมากถึง 3 ช่วง (การก ‘ผู้ร่วม’ > การก ‘เครื่องมือ’ > การก ‘สาเหตุ’ > การก ‘บอกเนื้อความ’) จึงมีความเป็นไปได้ที่คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘บอกเนื้อความ’ จะคงเค้าความหมายบอกการก ‘สาเหตุ’ ซึ่งอยู่ใกล้มากกว่าจะคงเค้าความหมายบอกการก ‘ผู้ร่วม’ (ความหมายดั้งเดิม) ซึ่งอยู่ห่างไกลออกไป แตกต่างจากความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘สถานที่’ ของคำบุพบท “ด้วย” ที่ผ่านขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายเพียงแค่ 1 ช่วง (การก ‘ผู้ร่วม’ > การก ‘สถานที่’) จึงมีความเป็นไปได้ที่ความหมายใหม่จะยังคงเค้าของความหมายดั้งเดิม

จะเห็นได้ว่า ข้อมูลเชิงประวัติมีความสำคัญและมีส่วนช่วยในการสืบหาความสัมพันธ์ระหว่างความหมายดั้งเดิม กับความหมายที่แตกแขนงหรือขยายออกมา ซึ่งในบางกรณีอาจมีเค้าความหมายดั้งเดิมปรากฏให้เห็นอยู่บ้าง แต่ในบางกรณีอาจแทบไม่หลงเหลือเค้าความหมายดั้งเดิมให้เห็นอยู่เลย นอกจากนี้ หากสังเกตจะพบว่า 1. เส้นทางการพัฒนาการด้านอรรถวากยสัมพันธ์ในบางเส้นทางได้เกิดขึ้นและสูญไปตั้งแต่อดีตได้แก่

1. คำบุพบท “ด้วย” การก ‘ผู้ร่วม’ > การก ‘สถานที่’
2. คำบุพบท “ด้วย” การก ‘ผู้ร่วม’ > การก ‘เครื่องมือ’ > การก ‘สาเหตุ’ > การก ‘บอกเนื้อความ’
3. คำบุพบท “ด้วย” การก ‘ผู้ร่วม’ > คำเชื่อมนาม “ด้วย” บอก ‘ความคล้อยตาม’

2. เส้นทางการพัฒนาการด้านอรรถศาสตร์ในบางเส้นทางได้สูญเสียมความหมายใหม่ไปก่อนกระบวนการเกิดกลายจะสมบูรณ์ ได้แก่

4. คำบุพบท “ด้วย” การก ‘ผู้ร่วม’ > การก ‘เครื่องมือ’ > การก ‘ผู้ทำ’ > การก ‘แหล่งเดิม’

กล่าวคือ ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘แหล่งเดิม’ ของคำบุพบท “ด้วย” ที่ปรากฏในข้อความตัวอย่างช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 นั้น สามารถตีความว่าเป็นการก ‘แหล่งเดิม’ หรือการก ‘ผู้ทำ’ ก็ได้ ผู้วิจัยไม่พบตัวอย่างใดที่สามารถแสดงความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘แหล่งเดิม’ ได้โดยปราศจากบทบาทของ ‘ผู้ทำ’ ต่อมา เมื่อเข้าสู่ช่วงสมัยรัตนโกสินทร์

รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘แหล่งเดิม’ ที่ยังเกิดกลายไม่สมบูรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” ก็ได้สูญเสียความหมายไป

ดังจะเห็นแล้วว่า ข้อมูลเชิงประวัติสามารถบ่งชี้ให้เห็นเส้นทางแสดงพัฒนาการด้านอรรถวากยสัมพันธ์ของคำ “ด้วย” ในบางเส้นทางที่เกิดขึ้นและสูญไปในอดีต รวมทั้งยังแสดงให้เห็นปรากฏการณ์การเกิดกลายที่ไม่สมบูรณ์ในบางเส้นทางที่ได้สูญหายไปในครั้งอดีต ซึ่งข้อมูลภาษาไทยปัจจุบันไม่สามารถแสดงได้

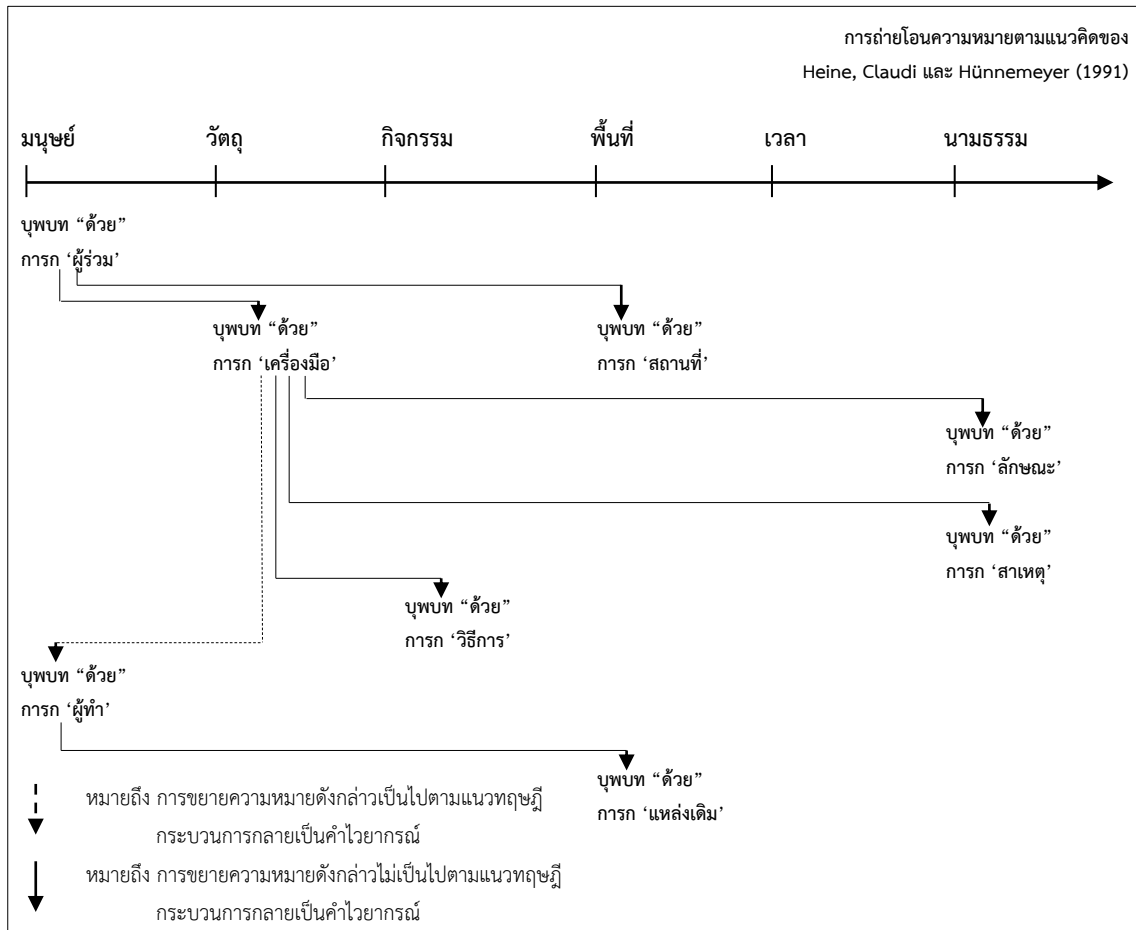
เส้นทางแสดงพัฒนาการด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” และเส้นทางแสดงพัฒนาการด้านอรรถวากยสัมพันธ์ระหว่างหมวดคำต่าง ๆ ของคำ “ด้วย” ที่ผู้วิจัยได้แสดงไปนั้น ส่วนใหญ่เกิดจาก “ปัจจัยอุปลักษณะ” เป็นปัจจัยหลักที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดการขยายความหมาย และมีกลไกต่าง ๆ ในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ช่วยผลักดันให้คำบุพบท “ด้วย” เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในแง่ “ตำแหน่ง” และ “ความหมาย” อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า ในบางเส้นทางพัฒนาการของคำ “ด้วย” มีลักษณะการเกิดกลายแบบย้อนทิศทาง ซึ่งเป็นผลมาจาก “ปัจจัยความใกล้ชิดกันทางชื่อ” ดังจะได้กล่าวไว้ในหัวข้อถัดไป

6.2.3 เส้นทางแสดงพัฒนาการของคำ “ด้วย” มีบางเส้นทางที่ไม่เป็นไปตามแนวทฤษฎีกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

การศึกษาพัฒนาการของคำตามแนวทฤษฎีกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ โดยทั่วไปเป็นการศึกษาการเกิดกลายจาก “คำหลัก” ไปสู่ “คำไวยากรณ์” หรือ จาก “คำที่มีความเป็นไวยากรณ์น้อย” ไปสู่ “คำที่มีความเป็นไวยากรณ์มาก” ดังเช่นในงานวิจัย “ยัง”: การศึกษาเชิงประวัติ ของ สุรีเนตร จรัสจรุงเกียรติ (2551) ที่พบว่า การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ “ยัง” เป็นการเปลี่ยนแปลงในแบบทิศทางเดียว กล่าวคือ เป็นการเปลี่ยนแปลงจาก คำหลัก ได้แก่ คำกริยา “ยัง” ไปสู่ คำไวยากรณ์ ได้แก่ 1. คำช่วยหน้ากริยา “ยัง”, 2. คำเชื่อมอนุพากย์ “ยัง”, 3. คำกริยากริธา “ยัง” และ 4. คำบุพบท “ยัง” แตกต่างจากงานวิจัยนี้ที่พบว่า เส้นทางแสดงพัฒนาการของคำ “ด้วย” มีบางเส้นทางที่ไม่เป็นไปตามแนวทฤษฎีกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ อธิบายได้ดังนี้

ดังที่ได้กล่าวไปก่อนหน้านี้แล้วว่า เส้นทางแสดงพัฒนาการของคำ “ด้วย” ในงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1. เส้นทางแสดงพัฒนาการด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” และ 2. เส้นทางแสดงพัฒนาการด้านอรรถวากยสัมพันธ์ระหว่างหมวดคำต่าง ๆ ของคำ “ด้วย” เส้นทางแสดงพัฒนาการทั้ง 2 ส่วนนี้ เป็นผลมาจาก ปัจจัยอุปลักษณะ ที่กระตุ้นให้กลไกต่าง ๆ ในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ เช่น กลไกการขยายความหมายเชิงอุปลักษณะ และ กลไกการวิเคราะห์ใหม่ เป็นต้น ทำหน้าที่ผลักดันให้คำบุพบท “ด้วย” ซึ่งบอกการก ‘ผู้ร่วม’ เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในแง่ความหมาย และตำแหน่ง

หากพิจารณาเส้นทางแสดงพัฒนาการด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” จะพบว่า **ปัจจัยอุปลักษณะ** มีส่วนสำคัญที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดกลไกการขยายความหมายจาก แวดวงความหมายที่มีความเป็นรูปธรรมมากไปสู่แวดวงความหมายที่มีความเป็นรูปธรรมน้อย ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 8: แสดงการขยายความหมายภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย”
โดยอาศัย “กลไกการขยายความหมายเชิงอุปลักษณะ”

ในแผนภูมิข้างต้นแสดงให้เห็นว่า พัฒนาการด้านความหมายเชิงไวยากรณ์ภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” นั้น มีหลายเส้นทาง เกือบทุกเส้นทางเป็นการขยายความหมายจากแวดวงความหมายที่มีความเป็นรูปธรรมมากไปสู่แวดวงความหมายที่มีความเป็นรูปธรรมน้อย ซึ่งสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงตามแนวทฤษฎีกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ เช่น การขยายความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกร ‘ผู้ร่วม’ [+มนุษย์] ไปสู่ ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกร ‘สถานที่’ [+พื้นที่] ของคำบุพบท “ด้วย” เป็นต้น **ยกเว้น**การขยายความหมายเชิงไวยากรณ์จากการกร ‘เครื่องมือ’ [+วัตถุ] ไปเป็นการกร ‘ผู้ทำ’ [+มนุษย์] ของคำบุพบท “ด้วย” ที่มีลักษณะย้อนทิศทางกระบวนการ

กลายเป็นคำไวยากรณ์ กล่าวคือ เป็นการขยายความหมายจากแฉวงความหมายที่มีความเป็นรูปธรรมน้อยไปสู่แฉวงความหมายที่มีความเป็นรูปธรรมมาก

นอกจากนี้ หากพิจารณาเส้นทางแสดงพัฒนาการด้านอรรถวากยสัมพันธ์ระหว่างหมวดคำต่าง ๆ ของคำ “ด้วย” จะพบว่า **ปัจจัยอุปลักษณ์** ยังคงมีบทบาทสำคัญที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดกลไกการขยายความหมายจากแฉวงความหมายที่มีความเป็นรูปธรรมมากไปสู่แฉวงความหมายที่มีความเป็นรูปธรรมน้อย เช่น กระตุ้นให้ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘สาเหตุ’ (ลักษณะเป็น “สิ่ง”) ของคำบุพบท “ด้วย” เกิดกลายเป็นความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘สาเหตุ’ (ลักษณะเป็น “เรื่องราว”) ของคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการวิเคราะห์ตำแหน่งของคำ “ด้วย” ใหม่จากเดิมที่คำ “ด้วย” ปรากฏอยู่หน้าคำนามการก ‘สาเหตุ’ ก็เปลี่ยนตำแหน่งไปอยู่หน้าอนุพากย์ที่บอก ‘สาเหตุ’ แทน

เส้นทางแสดงพัฒนาการด้านอรรถวากยสัมพันธ์ระหว่างหมวดคำต่าง ๆ ของคำ “ด้วย” เกือบทุกเส้นทางเป็นการเกิดกลายตามแนวทฤษฎีกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ กล่าวคือ เป็นการเกิดกลายจาก “คำที่มีความเป็นไวยากรณ์น้อย” ไปเป็น “คำที่มีความเป็นไวยากรณ์มาก” **ยกเว้น** การเกิดกลายจากคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ไปเป็น คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” บอก ‘การเข้าร่วม’ ที่มีลักษณะย้อนกลับทิศทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์ กล่าวคือ เป็นการเกิดกลายจาก “คำที่มีความเป็นไวยากรณ์มาก” ไปเป็น “คำที่มีความเป็นไวยากรณ์น้อย” โดยมี “ปัจจัยความใกล้ชิดกันทางชื่อ” เป็นปัจจัยกระตุ้น

เส้นทางแสดงพัฒนาการทั้งภายในหมวดคำบุพบท “ด้วย” และระหว่างหมวดคำต่าง ๆ ของคำ “ด้วย” ที่มีได้เป็นไปตามแนวทฤษฎีกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์นี้ ถือเป็นข้อแตกต่างจากวิจัยอื่น ๆ ที่ศึกษาโดยใช้แนวทฤษฎีเดียวกัน

อนึ่ง ปัจจัยและกลไกต่าง ๆ ในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์มักส่งผลให้คำ “ด้วย” เกิดการขยาย “ตำแหน่ง” และเกิดการขยาย “ความหมาย” ขึ้นเป็นจำนวนมาก ในทางตรงกันข้าม คำ “ด้วย” ที่ปรากฏใช้มาตั้งแต่ตั้งแต่อดีต เช่น คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ร่วม’ หรือคำ “ด้วย” ที่เกิดกลายมาจากคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ร่วม’ โดยตรง เช่น คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘สถานที่’ และคำเชื่อมนาม “ด้วย” บอก ‘ความคล้อยตาม’ เป็นต้น กลับมีปริมาณการปรากฏใช้ลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งไม่ปรากฏใช้ในภาษาไทยปัจจุบัน (ดูได้จากตาราง 16) มูลเหตุสำคัญประการหนึ่ง อาจเกิดจากหมวดคำหรือความหมายเชิงไวยากรณ์นั้น ๆ ถูกคำไวยากรณ์อื่น ๆ เข้ามาทำหน้าที่แทน ดังจะได้กล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

6.2.4 มูลเหตุที่หมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ลดลง

ในช่วง 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา หมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ลดลงอย่างต่อเนื่อง มูลเหตุสำคัญมาจากเหตุผล 2 ประการ คือ 6.2.4.1 หมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ถูกแทนที่โดยคำอื่น และ 6.2.4.2 กระบวนการเกิดคำใหม่ผ่านการหลอมรวมคำ จากโครงสร้าง “ว่า+ด้วย” (หน่วยวากยสัมพันธ์) เป็น “ว่าด้วย” (หน่วยศัพท์)

6.2.4.1 หมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ถูกแทนที่โดยคำอื่น

ตั้งแต่ ช่วง 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา หมวดคำของคำ “ด้วย” ปรากฏใช้เพียง 4 หมวดคำ คือ 1. หมวดคำบุพบท, 2. หมวดคำกริยาวิเศษณ์, 3. หมวดคำเชื่อมอนุพจน์ และ 4. หมวดคำลงท้าย จะเห็นได้ว่า “หมวดคำเชื่อมนาม” ไม่ปรากฏใช้แล้วในช่วงสมัยนี้ มูลเหตุสำคัญของการสูญคำเชื่อมนาม “ด้วย” เกิดจากคำ “แล” (หรือคำ “และ”) ถูกนำมาใช้แทนที่หมวดคำเชื่อมนาม “ด้วย”

นवरรณ พันธเมธา (2553: 97) กล่าวถึงคำ “และ” ว่า “ใช้บอกความหมายทำนองเดียวกัน ไม่ขัดกัน กล่าวรวมได้” จัดเป็นคำเชื่อมนามกับนาม บอก ‘ความคล้ายตาม’ ดังประโยค “นิตรักนี้ของ **และ**เพื่อน...ฯ” จะเห็นว่า ตำแหน่งของคำเชื่อมที่ นवरรณ พันธเมธา กล่าวถึงนั้น หมายรวมถึง ตำแหน่งของ “คำเชื่อมนาม” +[นาม...นาม] ในงานวิจัยนี้ได้ด้วย

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยพบว่า คำเชื่อมนาม “ด้วย” (ที่เกิดกลายมาจากคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ร่วม’) กับคำเชื่อมนาม “แล” หรือ “และ” ในอดีต สามารถแสดงความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘ความคล้ายตาม’ ได้ทั้งคู่ แต่ภายหลังช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา มีเพียงคำ “แล” หรือ “และ” เท่านั้น ที่สามารถปรากฏในตำแหน่งของหมวดคำเชื่อมนาม ซึ่งมีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘ความคล้ายตาม’ ได้ ดังตัวอย่าง

6.2.4.1.1 คำ “ด้วย” ถูกคำ “แล” หรือ “และ” แทนที่ในหมวดคำเชื่อมนาม บอก ‘ความคล้ายตาม’

จากข้อมูลที่เก็บรวบรวม ในช่วง 1 สมัยสุโขทัย และช่วง 2 สมัยอยุธยา – สมัยธนบุรี คำ “แล” สามารถปรากฏในตำแหน่งของคำเชื่อมนาม บอก ‘ความคล้ายตาม’ ได้ ดังตัวอย่าง (1) ขณะที่คำเชื่อมนาม “และ” นั้น มักปรากฏให้เห็นเป็นจำนวนมากเมื่อเข้าสู่ช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ ดังตัวอย่าง (2)

- (1) จึงไปรับพระมหาเถรเป็นเจ้า อัญเชิญเข้ามาในพระพิหาร โอยทาน เวณทั้งกุฏิสถาน
อวาสน์แก่พระมหาเถรเป็นเจ้านั้นแล้ว จึงบำเรอแก่พระมหาเถรเป็นเจ้าแลฝูงสงฆ์
ทั้งหลายด้วยจตุปัจจัยอันควรดี

จารีกวัดพระยีน

(กรมศิลปากร, 2527: 96)

- (2) ถ้าจีนผู้ใดก่อเหตุให้มีความ ก็จะต้องรับอาญาเจ้าพนักงานโดยโทษานุโทษด้วย
ประกาศมาตามบังคับท่านเสนาบดี ณวันจันทร์เดือนห้าขึ้นค่ำหนึ่ง ปีมเมียยังเปน
นพศก เปนวันที่ 2496 ในราชกาลประจุบันนี้ พระยาศรีพิพัฒน์ และพระรัตนโกษา
เปนผู้รับบัญชาสั่งให้ขุนประสิทธิอักษรสารทมาลงพิมพ์ ฯ

(ราชกิจจานุเบกษาในรัชกาลที่ 4, 2537: 9)

ตัวอย่าง (1) คำ “แล” ปรากฏในตำแหน่งของคำเชื่อมนาม มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก
‘ความคล้อยตาม’ โดยนามวลี “พระมหาเถรเป็นเจ้า” ถูกประธานของประโยคทำกริยา “บำเรอ...
ด้วยจตุปัจจัยอันควรดี” เป็นลำดับแรก ส่วนนามวลี “ฝูงสงฆ์ทั้งหลาย” ที่ปรากฏอยู่หลังคำเชื่อมนาม
“แล” ก็ถูกประธานของประโยคทำกริยา “บำเรอ...ด้วยจตุปัจจัยอันควรดี” เป็นลำดับถัดมา ตัวอย่าง
(2) คำ “และ” ปรากฏในตำแหน่งของคำเชื่อมนาม มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘ความคล้อย
ตาม’ เช่นเดียวกับตัวอย่าง (1) โดยค่านาม “พระยาศรีพิพัฒน์” (ศักดิ์สูงกว่า) และค่านาม “พระรัตน
โกษา” (ศักดิ์ต่ำกว่า) ต่างก็เป็นผู้รับบัญชาสั่งให้ขุนประสิทธิอักษรสารทมาลงพิมพ์

นอกจาก คำเชื่อมนาม “แล” หรือ “และ” ที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘ความคล้อย
ตาม’ แล้ว ผู้วิจัยยังพบว่า ในช่วง 1 สมัยสุโขทัย และช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาล
ที่ 3 คำ “ด้วย” ก็สามารถปรากฏในตำแหน่งของคำเชื่อมนาม บอก ‘ความคล้อยตาม’ ได้เช่นกัน
ดังตัวอย่าง (3)

- (3) แล้วจึง อัญเชิญมหาสมณสังฆราช ด้วย เถรวานเถระภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย ขึ้นเมื่อเถิง
ราชมนเทียร...องจึง...บวชเป็นสามเณรที่นั่น

จารีกวัดป่ามะม่วง

(กรมศิลปากร, 2527: 49-50)

ตัวอย่าง (3) คำ “ด้วย” ปรากฏในตำแหน่งของคำเชื่อมนาม มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก
‘ความคล้อยตาม’ โดยค่านาม “มหาสมณสังฆราช” ถูกประธานของประโยคทำกริยา “อัญเชิญ...ขึ้น”
เป็นลำดับแรก ส่วนนามวลี “เถรวานเถระภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย” ที่ปรากฏอยู่หลังคำเชื่อมนาม “ด้วย”
ก็ถูกประธานของประโยคทำกริยา “อัญเชิญ...ขึ้น” เป็นลำดับถัดมา

ปรากฏการณ์ที่คำ “แล” หรือ “และ” กับคำ “ด้วย” ต่างก็สามารถทำหน้าที่ได้เช่นเดียวกัน
นี้ ส่งผลให้ผู้ใ้ภาษาต้องเลือกคำใดคำหนึ่งมาใช้แทนคำที่มีคุณลักษณะเดียวกัน สุดท้ายคำ “และ”

คือคำที่ผู้ใช้ภาษาไทยปัจจุบันเลือกสรรให้ทำหน้าที่เชื่อมนาม และมีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘ความคล้อยตาม’

6.2.4.1.2 คำบุพบท “ด้วย” และคำบุพบท “จาก” ในความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘แหล่งเดิม’

ในช่วง 1 สมัยสุโขทัย คำ “จาก” เป็นคำกริยามีความหมายเชิงเนื้อความบอก ‘แหล่งเดิม’ หรือ ‘จุดเริ่มต้น’ ดังตัวอย่าง (4) ต่อมาคำกริยา “จาก” ได้เกิดกลายไปเป็นคำบุพบทที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘แหล่งเดิม’ ดังตัวอย่าง (5)

- (4) ◦ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า**จาก**แต่สีหลมา เอาฝูง...(ชำระ)...แบกอิฐแต่ต่ำขึ้นไปกระทำพระเก้าท่านคืบบริวารด้วยศรัทธา ยังเอาพระศรีรัตนมหาธาตุสองลูก แต่สีหลมาประดิษฐานที่นั่นโสด บมิดคนนาถึเลย ◦

จารึกวัดศรีชุม
(กรมศิลปากร, 2527: 75)

- (5) ครั้น**ต้นจาก**ที่พระบันทมชำระพระทนต์ ป้ายพระภักตรไปโดยบูรพทิศมิให้ ดำหรัตรัสพระราชบริหารด้วยประการใดๆ

(กฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับ 1, 2550: 158)

ข้อความตัวอย่างที่ (4) ปรากฏในช่วง 1 สมัยสุโขทัย หากพิจารณาจะพบว่าคำ “จาก” เป็นคำกริยา ที่แสดงการเคลื่อนที่ของประธาน (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า) จากจุดเริ่มต้น นั่นคือ “สีหล” ส่วนข้อความตัวอย่าง (5) ปรากฏในช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 คำ “จาก” ได้เกิดกลายไปเป็นสมาชิกของหมวดคำบุพบท และมีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘แหล่งเดิม’ แล้วกล่าวคือ นามวลี “ที่พระบันทม” ซึ่งมีตำแหน่งอยู่หลังคำบุพบท “จาก” เป็นพื้นที่ที่ประธานของประโยคได้ตั้งขึ้น (สำหรับกระบวนการกลายจากคำกริยา “จาก” ไปเป็นคำบุพบท “จาก” นั้นสามารถศึกษารายละเอียดได้จากวิทยานิพนธ์ของ จรัสดาว อินทรทัศน์ (2539))

อย่างไรก็ดี ในช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ทำ’ ได้ขยายความหมายเชิงไวยากรณ์มายังการก ‘แหล่งเดิม’ ดังตัวอย่าง (6)

- (6) แลลักษณบุตรอันจะได้ทรัพย์มรดกนั้น คือบุตรอันเกิด**ด้วย**ภริยาสุขขอแลภริยาพระราชทาน 1 เกิด**ด้วย**อนุภริยา 1 เกิด**ด้วย**ทาสีภริยา 1 ...แลบุตร 6 จำพวกนี้ควรจะได้ส่วนแบ่งปันทรัพย์มรดกแห่งบิดามานดา

(กฎหมายตราสามดวง, 2550: 378)

ตัวอย่าง (6) คำบุพบท “ด้วย” ปรากฏหน้านามวลี “ภริยาสุขอแลภริยาพระราชทาน”, “อนุภริยา” และ “ทาศีภริยา” นามวลีเหล่านี้ล้วนมีความหมายแสดงการก ‘แหล่งเดิม’ เนื่องจากเป็นแหล่ง “เกิด” ของ “บุตร”

ผู้วิจัยพบว่า คำบุพบท “จาก” มีปริบทการปรากฏใช้ที่กว้างกว่าคำบุพบท “ด้วย” กล่าวคือ คำนามที่ตามหลังคำบุพบท “จาก” อาจมีลักษณะเป็น “มนุษย์” เช่น เมื่อได้รับคำชักชวน**จาก**ท่านเจ้าคุณ ซึ่งแม้ข้าพเจ้าเห็นได้ชัดว่าเป็นคำชักชวนด้วยความเต็มใจ ข้าพเจ้าก็ปฏิเสธเสมอ (ข้างหลังภาพ, 2548: 48) หรือ “สถานที่” (ดังตัวอย่าง (5)) ก็ได้ แต่คำนามที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” จะปรากฏได้เฉพาะคำนามที่เป็น “มนุษย์” เท่านั้น (ดังตัวอย่าง (6)) อีกทั้งยังปรากฏบทบาทของผู้ทำแฉงอยู่ เหตุเหล่านี้อาจส่งผลให้คำบุพบท “ด้วย” สูญเสียความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘แหล่งเดิม’ ให้กับคำบุพบท “จาก” ซึ่งมีปริบทการปรากฏใช้ที่กว้างกว่า

6.2.4.1.3 คำบุพบท “ด้วย” ถูกคำบุพบท “กับ” แทนที่ในความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ร่วม’

ในช่วง 1 สมัยสุโขทัย คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ดังตัวอย่าง (7)

(7) กูต่อข้าง**ด้วย**ขุนสามชน

จารึกพ่อขุนรามคำแหง
(กรมศิลปากร, 2527: 8)

ตัวอย่าง (7) คำบุพบท “ด้วย” ปรากฏหน้าคำนาม “ขุนสามชน” เพื่อบอกการกของคำนามดังกล่าวว่าเป็น ‘ผู้ร่วม’ ทำกริยา “ต่อข้าง” ร่วมกับคำสรรพนาม “กู”

ต่อมาผู้วิจัยเห็นว่าคำ “กับ” ก็สามารถแสดงความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ได้ ดังตัวอย่าง (8)

(8) แล้วให้มีศุภอักษร บอกกำหนดการพระบรมศพออกไปถึงเมืองพุทไธเพชรฉบับหนึ่ง
ได้ให้กำนันเย็น พันชู หมื่นอาจณรงค์ ถี้อออกไป**กับ**พระจักษี พระยาพระเชมร มีชื่อ
ด้วยแล้ว

(จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2, 2513: 110)

ตัวอย่าง (8) คำบุพบท “กับ” ปรากฏหน้าคำนาม “พระยาจักษี” เพื่อบอกการกของคำนามดังกล่าวว่าเป็น ‘ผู้ร่วม’ ทำกริยา “ถี้อหนังสือออกไป” ร่วมกับ “กำนันเย็น”, “พันชู” และ “หมื่นอาจณรงค์”

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากตารางที่ 16 (หน้า 183) ประกอบ จะพบว่า ตั้งแต่ช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา การปรากฏของคำบุพบท “ด้วย” ซึ่งมี

ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ร่วม’ นั้น ได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง วิภาส โปธิแพทย์ (ม.ป.ป.) กล่าวว่า มูลเหตุสำคัญประการแรก อาจเกิดจากการขยายหน้าที่ของคำ “กับ” ส่วนมูลเหตุสำคัญอีกประการ อาจเกิดจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีกระแสพระราชดำรัสให้ประกาศเรื่องการใช้คำ “กับ” ว่า “คนสองคนสามคนขึ้นไปทำกริยาเหมือนกันใช้ว่า “กับ” ผัวนอนกับเมีย ผัวอยู่กับเมีย นายไปกับบ่าว, ขุนนางเจรจากกับแขกเมือง ... อะไรอื่น ๆ เช่นนี้มีมากมายนัก เอาที่คนสองคนสามคน หรือมากทำกริยาเดียวกันทำด้วยกันจึงใช้กับ ฯ” (ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4, 2547: 214) ด้วยเหตุผลทั้ง 2 ประการนี้ อาจทำให้ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ของคำบุพบท “ด้วย” ค่อย ๆ เลือนหายไป ขณะที่ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ของคำบุพบท “กับ” กลับปรากฏเด่นชัดมากขึ้น กระทั่งปัจจุบัน หากพิจารณาในข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวม จะไม่พบความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ของคำบุพบท “ด้วย” ปรากฏอยู่ในข้อความใดเลย

6.2.4.2 กระบวนการเกิดคำใหม่ผ่านการหลอมรวมคำ จากโครงสร้าง “ว่า+ด้วย” (หน่วยวากยสัมพันธ์) เป็น “ว่าด้วย” (หน่วยศัพท์)

วิภาส โปธิแพทย์ (ม.ป.ป.: 2) กล่าวถึง กระบวนการเกิดคำใหม่ผ่านการหลอมรวมคำ ว่า “เป็นกระบวนการที่ส่วนประกอบภายในหน่วยสร้าง (constructions) ระดับต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นระดับคำที่มีโครงสร้างซับซ้อน (เช่น คำประสม) ระดับกลุ่มคำ หรือ ระดับประโยค ได้เกิดการหลอมรวมกันกลายเป็นคำใหม่ ซึ่งมีโครงสร้างที่มีความตรงแน่นสูงขึ้น มีความซับซ้อนน้อยลง และมีความหมายใหม่เกิดขึ้น ความหมายใหม่อาจเปลี่ยนแปลงไปจากความหมายของส่วนประกอบเดิม มากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่กรณี” กระบวนการดังกล่าวนี้ส่งผลให้ความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘บอกเนื้อความ’ ของหมวดคำบุพบท “ด้วย” หายไป กล่าวคือ ในช่วง 2 สมัยอยุธยา – ธนบุรี จนถึง ช่วง 5 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 ผู้วิจัยพบว่า คำ “ด้วย” สามารถปรากฏเป็นสมาชิกของหมวดคำบุพบท ซึ่งมีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘บอกเนื้อความ’ ได้ ดังตัวอย่าง (9) และ (10)

- (9) ถ้าทรงว่าวเพลาเข้าเพลาเย็นนั้น เจ้ากรมปลัดกรมผู้อยู่เวรเข้ามาคอยกราบทูลพระ
กรุณาด้วยลมกล้าลมอ่อน ครั้นเสด็จไปทรงว่าวเจ้ากรมปลัดกรม ซึ่งอยู่เวร
ประณมมือแห่เสด็จไปจนถึงลานทรงว่าว ณ สวนกระต่ายแล้วเฝ้าคอยรับสั่ง

ตำราแบบธรรมเนียมในราชสำนักครั้งกรุงศรีอยุธยา

(กรมศิลปากร, 2493: 44)

- (10) ๑ ท่านผู้เขียนหนังสือข้างบนนั้น, ยอมรับว่าท่านมีความรู้ชนบธรรมเนียมอเมริกา นั้นน้อย, เพราะความที่อยู่ไกลนัก, และไม่สู้เต็มใจอ่านในหนังสือพิมพ์อังกฤษ, ที่กล่าวด้วยเมืองอเมริกานั้นยืดยาวนาน. ถ้าไม่เต็มใจอ่านตริกตรอง, ที่ไหนจะรู้ความ ในเรื่องนั้นเปนแน่ได้เล่า.

(หนังสือจดหมายเหตุ ฯ THE BANGKOK RECORDER, 2537: 139)

ตัวอย่างที่ (9) คำบุพบท “ด้วย” ปรากฏในตำแหน่งหน้านามวลี “ลมกล้าลมอ่อน” เพื่อบอก ว่านามวลีดังกล่าวเป็น “เนื้อความ” ที่เจ้ากรมปลัดกรมนำขึ้นกราบ “ทูล” ส่วนตัวอย่าง (10) คำ บุพบท “ด้วย” ปรากฏในตำแหน่งหน้านามวลี “เมืองอเมริกา” เพื่อบ่งชี้การก ‘บอกเนื้อความ’ ว่า นามวลีดังกล่าวเป็นเรื่องราวที่ถูก “กล่าวถึง” ในหนังสือพิมพ์อังกฤษ

ตัวอย่าง (9) และ (10) ที่ผู้วิจัยได้แสดงไปข้างต้นนั้น หากพิจารณาจะเห็นว่า คำบุพบท “ด้วย” ซึ่งมีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘บอกเนื้อความ’ มักปรากฏตามหลังคำกริยาที่มีนัย ความหมายแสดงถึง “การบอก” หรือ “การพูด” เช่น กราบทูล, กล่าว, ว่า เป็นต้น การปรากฏของ คำกริยากับบุพบทดังกล่าวบ่อย ๆ ซ้ำ ๆ นี้เอง ที่ทำให้คำกริยาบางคำซึ่งมีนัยแสดงถึง “การพูด” กับ คำบุพบท “ด้วย” ซึ่งมีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกของคำนามที่เป็นเนื้อความหลอมรวมเข้า ด้วยกัน ดังตัวอย่าง (11)

- (11) ข้อ 3 ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา ผู้พิพากษาศาลอาญาและผู้พิพากษาศาล จังหวัดทุกศาล เป็นตุลาการศาลทหาร ตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหารแห่ง ศาลนั้น ๆ ซึ่งเป็นศาลทหารตามความในข้อ 2 ด้วย

(ประกาศของคณะปฏิวัติ, 2514: 4)

ตัวอย่าง (11) ที่ผู้วิจัยได้แสดงไปนั้น จะเห็นว่า คำกริยา “ว่า” และคำบุพบท “ด้วย” เกิดการ หลอมรวมขึ้นเป็นคำคำเดียว นั่นคือ “ว่าด้วย” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542: 1064) กล่าวถึง “ว่าด้วย” ว่า เป็น “คำบุพบท” และมีความหมายเชิงไวยากรณ์ว่า ‘เกี่ยวกับ’ หากสังเกตจะ เห็นว่า วลี “ว่า+ด้วย” ได้ไปถูกลดระดับลงเป็นคำ “ว่าด้วย” นอกจากนี้ ความหมายเดิมที่แสดง ‘การพูดถึง’ ก็เจือจางลงเหลือเพียงความหมายเชิงไวยากรณ์ที่แสดงความเกี่ยวข้อง

มูลเหตุที่คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘บอกเนื้อความ’ เกิดหลอมรวมเข้ากับคำกริยา “ว่า” ซึ่งเป็นคำกริยาที่มีค่าความถี่ในการปรากฏคู่กับคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘บอกเนื้อความ’ มาก ที่สุดนี้ ทำให้คำบุพบท “ว่าด้วย” ถูกนำมาใช้แทนคำบุพบท “ด้วย” ที่บอกการก ‘บอกเนื้อความ’ ส่วนคำกริยาอันมีนัยความหมายเหมือนกับคำ “ว่า” (การบอก, การพูด) เช่น กราบทูล, กล่าว เป็นต้น ปัจจุบันมักปรากฏร่วมกับคำบุพบท “ถึง” แทน เช่น กราบทูลถึง, กล่าวถึง เป็นต้น

นอกจาก กระบวนการเกิดคำใหม่ผ่านการหลอมรวมคำจากโครงสร้าง “ว่า+ด้วย” เป็น “ว่า ด้วย” แล้ว ผู้วิจัยยังพบกระบวนการเกิดคำใหม่ผ่านการหลอมรวมคำของคำ “ด้วย” กับคำอื่น ๆ อีก

เป็นจำนวนมาก แต่ไม่เกี่ยวข้องกับการสูญหมวดคำหรือสูญความหมายของคำ “ด้วย” แต่อย่างใด ดังเช่นตัวอย่างที่ได้นำมาแสดงในหัวข้อต่อไปนี้

6.2.5 กระบวนการเกิดคำใหม่ผ่านการหลอมรวมคำของคำ “ด้วย” กับคำอื่น ๆ

6.2.5.1 ด้วย+กัน > ด้วยกัน (หน่วยวากยสัมพันธ์ > หน่วยศัพท์)

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2546: 80-81) ได้กล่าวว่า “คำ “กัน” ในอดีตสามารถปรากฏเป็นสมาชิกของหมวดคำสรรพนาม ประเภทวิภาคสรรพนาม ได้ โดยคำ “กัน” จะถูกใช้แทนคำนามข้างหน้า เพื่อให้รู้ว่านามหลายส่วนนั้น ทำกิริยาเกี่ยวข้องกัน เช่นในความว่า “ชาวเมืองดีกัน” คำ “กัน” ในที่นี้แทนชาวเมือง แสดงว่าชาวเมืองหลายพวก ซึ่งทำกิริยาดีแก่กันและกัน” (พระยาอุปกิตศิลปสาร, 2546: 80)

อย่างไรก็ดี คำสรรพนาม “กัน” ในอดีตส่วนหนึ่งมักปรากฏหลังคำบุพบท “ด้วย” พระยาอุปกิตศิลปสาร (2546: 81,100) แสดงตัวอย่างไว้ ได้แก่ “ผิวเมียอยู่ด้วยกัน”, “อยู่ด้วยกัน”

เมื่อพิจารณาข้อมูลในสมัยสุโขทัย ผู้วิจัยพบว่า คำ “กัน” ส่วนหนึ่งปรากฏเป็นสมาชิกของหมวดคำสรรพนาม ประเภทวิภาคสรรพนาม ตามแนวคิดของพระยาอุปกิตศิลปสาร (2546) ดังตัวอย่าง (12) และตัวอย่าง (13)

- (12) ○ พ่อขุนบางกลางหาวได้เมืองศรีเสขนาไล...พ่อขุนผาเมืองเจ้าเมืองรัตเอาพลมา
ตบกันที่บางชลง

จารึกวัดศรีชุม

(กรมศิลปากร, 2527: 63)

ตัวอย่าง (12) คำ “กัน” แทน “พ่อขุนบางกลางหาวกับไพร่พล” และ “พ่อขุนผาเมืองเจ้าเมืองรัตกับไพร่พล” ซึ่งต่างก็ “มาตบ” แปลว่า ‘มาพบ’, ‘มารวมพล’ ที่บางชลง

- (13) ○ พ่อขุนบางกลางหาวแลพ่อขุนผาเมืองซึ่งข้างสราย...พระยาผสบกันแลกันคืนให้ซึ่ง
ด้วยกันเหนือหัวช้าง

จารึกวัดศรีชุม

(กรมศิลปากร, 2527: 63)

ตัวอย่าง (13) สำนวน “กันแลกัน” นี้ คล้ายกับสำนวน “กันและกัน” ในภาษาไทยปัจจุบัน พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2539: 80) และพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546: 104) แสดงความหมายของสำนวนดังกล่าวว่าเป็นสรรพนามที่ใช้แทนชื่อในลักษณะที่มีการกระทำร่วมกันหรือต่อกัน ดังนั้น “กันแลกัน” จึงถูกใช้เป็นคำแทน “พ่อขุนบางกลางหาวและพ่อขุนผาเมือง” ซึ่งทั้งสองพระองค์ได้ทรงช้างปรึกษาเรื่องการศึกกัน

อนึ่ง ผู้วิจัยพบว่าคำ “กัน” ในช่วง 1 สมัยสุโขทัยนี้ สามารถปรากฏอยู่ในตำแหน่งหลังคำบุพบท “ด้วย” ได้ ดังตัวอย่าง (16)

(14) เพื่อผิวเมียสิ่งอยู่ด้วยกันมา

ศิลาวัดหินตั้ง

(กรมศิลปากร, 2527: 191)

ตัวอย่าง (14) คำสรรพนาม “กัน” ถูกใช้แทนคำนาม “ผิว” และคำนาม “เมีย” ซึ่งทำกริยา “สิ่งอยู่...มา” ร่วมกัน อีกทั้งสามารถปรากฏอยู่หลังคำบุพบท “ด้วย” ได้ สอดคล้องกับคำกล่าวของพระยาอุปกิตศิลปสาร (2546) ที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปในข้างต้น

ต่อมาในสมัยหนึ่งคำบุพบท “ด้วย” กับคำสรรพนาม “กัน” (ประเภทวิภาคสรรพนาม) ได้หลอมรวมจากหน่วยวากยสัมพันธ์ ระดับวลี (บุพบทวลี) กลายเป็นหน่วยศัพท์ “ด้วยกัน” เพื่อทำหน้าที่ขยายกริยา และแสดงความหมายบอก ‘การเข้าร่วม’ ในลักษณะ “เป็นการกระทำร่วมกันอย่างพร้อมเพรียง” สอดคล้องกับพจนานุกรมอักษราภิธานศรับท์ (2416: 226) ที่กล่าวถึง คำ “ด้วยกัน” ว่า มีลักษณะ “ตามกันพร้อมกัน” มีความหมายคล้ายกับคำ “together” ในภาษาอังกฤษ ดังตัวอย่าง (15)

(15) เราจะไปฮ่องกงด้วยกัน

ตัวอย่าง (15) คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วยกัน” ทำหน้าที่ขยายคำกริยา “ไปฮ่องกง” เพื่อแสดงว่า “เรา” ซึ่งได้แก่บุคคลหลายคนได้ทำกริยา “ไปฮ่องกง” ร่วมกัน อย่างพร้อมเพรียงกัน ด้วยเหตุนี้ คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วยกัน” จึงมีความหมายบอก ‘การเข้าร่วม’ ในลักษณะ co-operative ตามแนวคิดเรื่อง comitative ของ Stolz, Stroh และ Urdze (2006: 41,42)

6.2.5.2 ด้วย+อันว่า > ด้วยอันว่า > ด้วยว่า (หน่วยวากยสัมพันธ์ > หน่วยศัพท์)

มีความเป็นไปได้ว่า คำบุพบทในภาษาไทยส่วนหนึ่งวิวัฒนาการมาจากวิภัตตินามในภาษาบาลี พระยาอุปกิตศิลปสาร (2546: 97) กล่าวว่า “คำบุพบทในภาษาไทยนั้น ชั้นเดิมก็ตั้งขึ้นแทนวิภัตตินามในภาษาบาลี ซึ่งคำนามของเขาต้องมี “วิภัตติ” ติดอยู่ท้ายด้วยทุกคำ เราจึงควรตั้งคำบุพบทเหล่านี้แทนวิภัตติของภาษาบาลีเพื่อให้แปลได้ตรงกัน ต่างกันก็เพียงบาลีเอาวิภัตติไว้ท้าย แต่เราเอาบุพบทไว้หน้าตามระเบียบภาษาไทยของเราเท่านั้น เช่น

...

เทโว (โอ) = (อันว่า) เทวดา คำประธาน

เทเวน (เอน) = (ด้วย) เทวดา คำทำหน้าที่เครื่องใช้

...

คำในวงเล็บท้ายบาลีคือวิภัตตินาม คำในวงเล็บหน้าคำไทยนั้น คือคำบุพบทซึ่งตั้งขึ้นแทนวิภัตตินาม ที่จริงคำบุพบทของเราไม่มีมาก เพิ่งจะมีมากภายหลังเมื่อเรานิยมใช้ภาษาบาลี หนึ่งคำ ‘อันว่า’ ที่ท่านใช้นำหน้าประธานนั้น สังเกตเห็นเป็นคำนำหน้าข้อความเป็นพื้นไม่มีนำหน้าคำเลย จึงจัดไว้ในชนิดคำสันธาน”

คำกล่าวของ พระยาอุปกิตศิลปสาร (2546) ข้างต้น แสดงให้เห็นถึงการกำเนิดของคำบุพบท “ด้วย” และคำสันธานหรือคำเชื่อมอนุพากย์ “อันว่า” ในภาษาไทย

อย่างไรก็ดี เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลสมัยสุโขทัยก็พบว่า คำบุพบท “ด้วย” ส่วนหนึ่งสามารถปรากฏหน้าอนุพากย์ที่มีคำ “อันว่า” นำหน้าอนุพากย์นั้น ดังตัวอย่าง (16)

- (16) พระมหาเถรเป็นเจ้านั้นโสด ประกอบด้วยอิริยาบถอันดีมีอินทรีย์อันสามนต์ ทาน
อด⁶⁸ ญาณกรัตตัญญุตาท กอปรด้วยปัญญาและศีลาจารบุญสมภาร รู้ฉลาดในโวหาร
อรรถธรรมทั้งหลาย รู้สอนคนเข้าในไตรสรณคมน์ และผู้ใดจักจมไปในจตุรกาย
นรกไซ้ ท่านยกออกบอกหนทางสวรรค์ด้วยอันว่าให้จำศีลกระทำเพียรภาวนาเมื่อ
ท่านเป็นเจ้ามานั้น ...

จารีกวดพระยีน

(กรมศิลปากร, 2527: 96)

ในตัวอย่างที่ (16) ผู้วิจัยพบว่าคำ “ด้วย” ปรากฏอยู่หน้าคำ “อันว่า” ซึ่งมีตำแหน่งอยู่หน้าอนุพากย์ “ให้จำศีลกระทำเพียรภาวนาเมื่อท่านเป็นเจ้ามานั้น” หากพิจารณาจะเห็นว่า อนุพากย์ดังกล่าวเป็นสาเหตุของการหลุดพ้นจาก “จตุรกายนรก” เหตุที่คำบุพบท “ด้วย” และคำเชื่อมอนุพากย์ “อันว่า” ซึ่งทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมเหมือนกัน สามารถปรากฏคู่กันได้เช่นนี้ ส่งผลให้คำ “ด้วย” เกิดการหลอมรวมเข้ากับคำ “อันว่า” เป็น “ด้วยอันว่า” และต่อมาเมื่อเข้าสู่ช่วง 2 สมัยอยุธยา – ธนบุรี ผู้ใช้ภาษาก็ตัดคำ “อัน” ออก กลายเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วยว่า” สอดคล้องกับ เทพี พันธุมธา (2529) และ เทพี จรัสจรัสเกียรติ (2543: 61) ที่กล่าวว่าคำ “ด้วยว่า” เพิ่งปรากฏใช้ในช่วงสมัยอยุธยา ดังประโยค “พระพุทธรูปบันดาลที่ยืนนั่งนอนนั้น ^{โลก} _{ใหญ่} ก็ดี ล้วนกระทำด้วยสลาด้วยหรดาลทั้งนั้น ด้วยว่าหาทองคำเปลวปิดหุ้มได้” (4/จ.ศ.1178 อ้างถึงใน เทพี พันธุมธา, 2529: 58)

นอกจากคำบุพบท “ด้วย” และคำเชื่อมอนุพากย์ “อันว่า” จะทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมได้เหมือนกันแล้ว ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำทั้งสองยังมีความเกี่ยวข้องกัน กล่าวคือ คำบุพบท “ด้วย” ที่ปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์ “อันว่า” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘สาเหตุ’ ส่วนคำเชื่อมอนุพากย์ “อันว่า” นั้น ก็มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘สาเหตุ’ เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม แม้

⁶⁸ ทานอด หมายถึง อดทน

คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วยว่า” มิได้แสดงความหมายเชิงไวยากรณ์แตกต่างไปจากเดิม แต่ก็ทำให้ภาษาไทยมีคำเชื่อมอนุพากย์ใหม่ ๆ ใช้

6.2.6 วิเคราะห์เปรียบเทียบผลการศึกษาคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ในงานวิจัยนี้กับงานวิจัยในอดีต

6.2.6.1 ความหมายเชิงไวยากรณ์ของหมวดคำบุพบท “ด้วย”

ในอดีตมีนักวิจัยไทยได้ศึกษาคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ไว้จำนวนหนึ่ง อาทิ นันทกา พหลยุทธ์ (2526) ได้ศึกษาการใช้คำบุพบทในสมัยสุโขทัย อยุธยา (อยุธยา – รัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3) และสมัยปัจจุบัน นันทกา พบว่า คำบุพบท “ด้วย” สมัยสุโขทัย มีความหมายเชิงไวยากรณ์ ดังนี้

สมัยสุโขทัย

1. คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘เครื่องมือ’
2. คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘สาเหตุ’
3. คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ความคล้อยตาม’
4. คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ที่หมาย’
5. คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ร่วม’

หากพิจารณาจะเห็นว่า ความหมายเชิงไวยากรณ์ของหมวดคำบุพบท “ด้วย” ในงานวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยนี้ 3 ความหมาย ได้แก่ 1. บอกการก ‘เครื่องมือ’, 2. บอกการก ‘สาเหตุ’ และ 3. บอกการก ‘ผู้ร่วม’ ส่วนคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ความคล้อยตาม’ และคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ที่หมาย’ นั้น นันทกา พหลยุทธ์ (2526) ได้แสดงตัวอย่างดังนี้

คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ความคล้อยตาม’

- (17) แล้วจึง อัญเชิญมหาสามีสั่งพระราชด้วยเถรานุเถระภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย ขึ้นเมื่อเถิงราชมนเทียร

(จารึกวัดป่ามะม่วง)

คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ที่หมาย’

- (18) แลท่านบัญชาด้วยนาง.ฯ จึงกระทำไ้

(ไตรภูมิพระร่วง: 159)

ตัวอย่าง (17) ที่ นันทกา พหลยุทธ์ (2526) แสดงไปนั้น ผู้วิจัยวิเคราะห์ให้เป็นหมวดคำเชื่อมนาม บอก ‘ความคล้อยตาม’ ทั้งนี้เนื่องจากตำแหน่งที่คำ “ด้วย” ปรากฏอยู่ระหว่างคำนาม 2 คำ และคำนามทั้ง 2 คำ ทำหน้าที่เป็นกรรมของประโยคเหมือนกัน

ข้อสังเกตประการหนึ่งจากงานวิจัยนี้ คือ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘ผู้ร่วม’ มักจะปรากฏหลังคำกริยาที่ไม่มีคำนามทำหน้าที่กรรมหรือผู้ถูก เช่น พระอุบาลีสนทนาด้วยสามเณร (จดหมายเหตุระยะทางพระอุบาลีไปลังกาทวีป, 2473: 75) แต่หากคำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘ผู้ร่วม’ ปรากฏหลังคำกริยาที่มีคำนามทำหน้าที่กรรมหรือผู้ถูก จะทำให้ถูกตีความเป็นคำเชื่อมนาม “ด้วย” บอการก ‘ความคล้ายตาม’ (ดังตัวอย่าง (17))⁶⁹ ทั้งนี้เนื่องจากคำนามผู้ร่วมหลังคำ “ด้วย” มิได้ทำหน้าที่ขยายกริยา แต่จะเปลี่ยนหน้าที่เป็นกรรมของประโยคแทน

อนึ่ง คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘ที่หมาย’ นั้น นันทกา พหลยฺหุท (2526) กล่าวว่า พบเฉพาะในหนังสือไตรภูมิพระร่วง และพบเพียงตัวอย่างเดียว คือ ตัวอย่าง (18) “แลท่านบัญชาด้วยนาง...ฯ จึงกระทำไ้” กล่าวคือ คำนาม “นาง” ที่ปรากฏอยู่หลังคำบุพบท “ด้วย” เป็นผู้รับบัญชาหรือเป็นที่หมายของการสั่ง ดังนั้น นันทกา พหลยฺหุท (2526) จึงตีความว่าคำบุพบท “ด้วย” ในตัวอย่างนี้มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอการก ‘ที่หมาย’ ได้ อย่างไรก็ตาม หนังสือไตรภูมิพระร่วงนี้ไม่จัดอยู่ในรายชื่อหนังสือที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมตัวอย่างข้อมูลคำ “ด้วย” ดังนั้น ความหมายเชิงไวยากรณ์บอการก ‘ที่หมาย’ ของคำบุพบท “ด้วย” จึงไม่ปรากฏในงานวิจัยนี้ นอกจากนี้ ตัวอย่าง “แลท่านบัญชาด้วยนาง...ฯ จึงกระทำไ้” อาจตีความคำบุพบท “ด้วย” ว่ามีความหมายเชิงไวยากรณ์บอการก ‘ผู้ร่วม’ ก็ได้

อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้พบความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” (สมัยสุโขทัย) เพิ่มเติมจากงานวิจัยของนันทกา 2 ความหมาย คือ 1. บอการก ‘ลักษณะ’ และ 2. บอการก ‘สถานที่’

ในสมัยอยุธยา - ธนบุรี นันทกา พหลยฺหุท (2526) พบว่า คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์ ดังนี้

สมัยอยุธยา - ธนบุรี

1. คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘เครื่องมือ’
2. คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘สาเหตุ’
3. คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘ผู้ร่วม’

ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” ข้างต้น สอดคล้องกับงานวิจัยนี้ กล่าวคือ ในช่วง 2 สมัยอยุธยา - ธนบุรี ผู้วิจัยพบว่า คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอการก ‘เครื่องมือ’, บอการก ‘สาเหตุ’ และบอการก ‘ผู้ร่วม’ ได้ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังพบความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” เพิ่มเติมจากงานวิจัยของนันทกาอีก 3 ความหมาย คือ 1. บอการก ‘ลักษณะ’, 2. บอการก ‘สถานที่’ และ 3. บอการก ‘บอกเนื้อความ’

⁶⁹ หรือ คำบุพบท “ด้วย” บอการก ‘ความคล้ายตาม’ (นันทกา พหลยฺหุท, 2526)

ในสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 นันทกา พหุลยทุธ (2526) พบว่า คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกได้ 3 การก ได้แก่ 1. บอกการก ‘เครื่องมือ’, 2. บอกการก ‘สาเหตุ’ และ 3. บอกการก ‘ผู้ร่วม’ อย่างไรก็ตามในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยพบว่า ในช่วง 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” มี 8 ความหมาย ได้แก่ 1. บอกการก ‘เครื่องมือ’, 2. บอกการก ‘สาเหตุ’, 3. บอกการก ‘ผู้ร่วม’, 4. บอกการก ‘ลักษณะ’, 5. บอกการก ‘บอกเนื้อความ’, 6. บอกการก ‘วิธีการ’, 7. บอกการก ‘ผู้ทำ’ และ 8. บอกการก ‘แหล่งเดิม’

ในภาษาไทยปัจจุบัน นววรรณ พันธุมธา (2527) พบว่าคำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกได้ 2 การก คือ 1. บอกการก ‘เครื่องมือ’ และ 2. บอกการก ‘ลักษณะ’ ขณะที่ นันทกา พหุลยทุธ (2526) พบว่า คำบุพบท “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกได้ 2 การก คือ 1. บอกการก ‘เครื่องมือ’ และ 2. บอกการก ‘สาเหตุ’ ส่วน ภาณุ สังขะวร (2527) พบว่า คำบุพบท “ด้วย” ในสมัยเดียวกันนี้ มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการกได้ 3 การก คือ 1. บอกการก ‘เครื่องมือ’, 2. บอกการก ‘สาเหตุ’ และ 3. บอกการก ‘ลักษณะ’ อย่างไรก็ตามในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยพบว่า ในช่วง 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 (ปัจจุบัน) ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ด้วย” มีมากถึง 5 ความหมาย ได้แก่ 1. บอกการก ‘เครื่องมือ’, 2. บอกการก ‘สาเหตุ’, 3. บอกการก ‘ลักษณะ’, 4. บอกการก ‘วิธีการ’ และ 5. บอกการก ‘ผู้ทำ’

6.2.6.2 ความหมายเชิงไวยากรณ์ของหมวดคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย”

จิราพร โชติเชียรระวงศ์ (2524) ศึกษาเรื่องคำสันธาน (หรือ คำเชื่อมอนุพากย์) สมัยสุโขทัย อยุธยา (อายุธยา – รัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3) และปัจจุบัน พบว่า คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ปรากฏครั้งแรกในสมัยอยุธยา และมีความหมายเชิงไวยากรณ์เพียงความหมายเดียว คือ บอก ‘สาเหตุ’ เช่นเดียวกับ เทพี พันธุมธา (2529) ที่กล่าวว่า คำสันธาน “ด้วย” มีความหมายเชิงไวยากรณ์เพียงความหมายเดียว คือ บอก ‘สาเหตุ’ มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับ นววรรณ พันธุมธา (2527) ที่กล่าวถึง คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ในปัจจุบันว่ามีความหมายเชิงไวยากรณ์ บอก ‘สาเหตุ’ ได้เพียงความหมายเดียว

ผลการศึกษาดังที่กล่าวข้างต้น สอดคล้องกับงานวิจัยนี้ เนื่องจากผู้วิจัยพบว่า คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ปรากฏใช้ครั้งแรกในช่วง 2 สมัยอยุธยา – ธนบุรี และมีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘สาเหตุ’ ความหมายดังกล่าวปรากฏใช้ต่อเนื่องเรื่อยมากระทั่งสมัยปัจจุบัน

6.2.6.3 ความหมายเชิงไวยากรณ์ของหมวดคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย”

การศึกษาหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ในอดีตนั้น มีจำนวนผลการศึกษาไม่มาก ดังนั้นความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ที่มีนักวิจัยไทยศึกษาไว้ จึงมักปรากฏในข้อมูลภาษาสมัยปัจจุบัน

วัลยา วิมุกตะลพ (2520) สังเกตเห็นพัฒนาการของคำ “ด้วย” ในอดีต (รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 6) ที่แรกเริ่มใช้ทำหน้าที่ขยายคำกริยาและต้องมีค่านามตามหลัง ต่อมาสามารถใช้ขยายกริยาได้เพียงลำพังโดยไม่ต้องมีค่านามตามหลัง และมีความหมายบอก ‘การเข้าร่วม’ หากพิจารณาโดยใช้เกณฑ์ตำแหน่งประกอบ จะเห็นว่า พัฒนาการดังกล่าวคือพัฒนาการของหมวดคำบุพบท “ด้วย” ที่เกิดกลายมาเป็นคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” บอก ‘การเข้าร่วม’ ซึ่งปรากฏใช้ในภาษาไทยปัจจุบันอย่างแพร่หลาย สอดคล้องกับ นววรรณ พันธุมธา (2527) ที่กล่าวถึง คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ว่า มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ใน 3 ลักษณะ คือ 1. เจ้าของกริยาได้ทำกริยานั้น ๆ ร่วมกับผู้อื่นหรือต่อผู้อื่น, 2. เจ้าของกริยาทำกริยาร่วมกับอีกกริยาหนึ่ง (คนเดียวทำกริยาสองอย่าง) และบางกรณีกริยาที่ร่วมกระทำนั้นอาจเป็นกริยาเดียวกันแต่ต่างเพียงสิ่งที่เกี่ยวข้อง และ 3. เพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่งนอกเหนือไปจากความข้างต้น

ผลการศึกษาดังที่กล่าวข้างต้น สอดคล้องกับงานวิจัยนี้ เนื่องจากผู้วิจัยพบว่า คำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ซึ่งปรากฏใช้ครั้งแรกใน **ช่วง 2** สมัยอยุธยา – ธนบุรี นั้น เกิดกลายมาจากคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ร่วม’ นอกจากนี้ ความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การเข้าร่วม’ ของคำกริยาวิเศษณ์ “ด้วย” ก็ปรากฏใช้เรื่อยมาจนถึงสมัยปัจจุบัน

6.2.6.4 ความหมายเชิงไวยากรณ์ของหมวดคำลงท้าย “ด้วย”

นววรรณ พันธุมธา (2527) กล่าวว่า คำ “ด้วย” ส่วนหนึ่งสามารถสื่อความหมายเพื่อแสดงการขอร้องได้ เช่น คุณรอฉัน **ด้วย**นะ, คุณบอกเขา **ด้วย**ว่าฉันไปไม่ได้ เป็นต้น หากตัดคำ “ด้วย” ออก ประโยค 2 ประโยคข้างต้นจะแสดงเจตนาสั่งอย่างชัดเจน สอดคล้องกับ สุจริตลักษณ์ ดีผดุง และ สุขุมาวดี ขำศิริณู (2548: 55) ที่จัดให้คำ “ด้วย” ดังกล่าว เป็นคำอนุภาคลงท้าย ประเภทบอกอารมณ์ ความรู้สึก ในวัจนกรรมแสดงการขอร้อง เมื่อนำคำอนุภาคลงท้าย “ด้วย” มาต่อท้ายถ้อยคำแสดงการขอร้องต่าง ๆ ที่ปรากฏในโครงสร้างประโยคคำสั่ง คำอนุภาคลงท้าย “ด้วย” จะช่วยให้ประโยคคำสั่งนั้น สื่อถึงการสั่งที่นุ่มนวลขึ้น

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยพบว่า คำอนุภาคลงท้าย “ด้วย” หรือคำลงท้าย “ด้วย” ปรากฏขึ้นครั้งแรกใน **ช่วง 3** สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 โดยมีความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘การขอร้อง’ และในภาษาไทยปัจจุบันความหมายเชิงไวยากรณ์ดังกล่าวก็ยังคงปรากฏใช้อยู่

6.2.7 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของคำ “ด้วย” ในอนาคต

6.2.7.1 คำบุพบท “ด้วย” สูญเสียความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘เครื่องมือ’ ให้กับคำบุพบท “กับ”

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมมาพบว่า คำบุพบท “ด้วย” ที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘เครื่องมือ’ ในภาษาไทยปัจจุบัน เริ่มสูญเสียพื้นที่ในการปรากฏเป็นส่วนของประโยคให้กับคำบุพบท “กับ” กล่าวคือ คำบุพบท “กับ” ในภาษาไทยปัจจุบัน เริ่มสามารถแสดงความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘เครื่องมือ’ ได้เช่นเดียวกับคำบุพบท “ด้วย” ดังตัวอย่าง (19) และ (20)

(19) ทำกับมือ

(20) ทำด้วยมือ

(วิภาส โทธิแพทย์, ม.ป.ป.)

ในตัวอย่าง (19) จะเห็นว่า คำบุพบท “กับ” สามารถปรากฏหน้าคำนาม “มือ” ที่มีการก ‘เครื่องมือ’ ซึ่งถูกนำไปใช้ทำกริยาได้เช่นเดียวกับคำบุพบท “ด้วย” (ตัวอย่าง (20)) อย่างไรก็ตาม ตัวอย่างข้อความทั้งสองนี้มิได้สื่อความหมายเหมือนกันทุกประการ กล่าวคือ คำนาม “มือ” ที่ปรากฏหลังคำบุพบท “กับ” มีนัยความหมายพิเศษที่แสดงถึงการเน้นย้ำ หรือแสดงว่าตนเองได้กระทำจริง ๆ แต่คำนาม “มือ” ที่ปรากฏหลังคำบุพบท “ด้วย” มิได้มีนัยของความหมายดังกล่าว

หากพิจารณาคำบุพบท “กับ” ที่ปรากฏใช้ในภาษาไทยปัจจุบัน จะพบว่ายังมีขอบเขตการใช้งานที่แคบกว่าคำบุพบท “ด้วย” กล่าวคือ ไม่สามารถปรากฏแทนที่คำบุพบท “ด้วย” ซึ่งบอกการก ‘เครื่องมือ’ ได้ทุกบริบท ดังตัวอย่าง

(21)

(21/ก.) ฉันเดินไปที่นั่นด้วยเท้าเปล่า (ใช้ได้)

(21/ข.) *ฉันเดินไปที่นั่นกับเท้าเปล่า (ใช้ไม่ได้)

ปรากฏการณ์ที่คำบุพบท “ด้วย” และคำบุพบท “กับ” ต่างสามารถแสดงความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘เครื่องมือ’ ได้นั้น เป็นเสมือนเครื่องบ่งชี้ว่า ขณะนี้คือช่วงระยะเวลาการเปลี่ยนผ่านของความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘เครื่องมือ’ จากเดิมที่เป็นนัยความหมายของคำบุพบท “ด้วย” กลายเป็นนัยความหมายของคำบุพบท “กับ” แทน นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่า ในอนาคตคำบุพบท “ด้วย” อาจสูญเสียความหมายเชิงไวยากรณ์ในฐานะคำบอกเครื่องมือไปให้กับคำบุพบท “กับ” เช่นเดียวกับที่เคยเสียบทบาทคำบอกผู้ร่วมให้แก่คำบุพบท “กับ” มาแล้ว (วิภาส โทธิแพทย์, ม.ป.ป.)

6.2.7.2 คำบุพบท “ด้วย” สูญเสียความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘สาเหตุ’ ให้กับคำบุพบท “เพราะ”

คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘สาเหตุ’ ปรากฏใช้ครั้งแรกใน **ช่วง 1** สมัยสุโขทัย และสมัยปัจจุบันก็ยังคงปรากฏใช้อยู่ อย่างไรก็ตาม ขอบเขตการใช้คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘สาเหตุ’ ในภาษาไทยปัจจุบันนั้น มีลักษณะที่แตกต่างจากในอดีต กล่าวคือ คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘สาเหตุ’ ถูกจำกัดขอบเขตให้ใช้ได้เฉพาะภาษาที่มีลักษณะเป็นทางการ ส่วนภาษาพูดหรือภาษาสนทนาโดยทั่วไปมักใช้คำบุพบท “เพราะ” แทน มูลเหตุนี้เอง ที่ทำให้คำบุพบท “ด้วย” เริ่มสูญเสียความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘สาเหตุ’ ทั้งนี้เนื่องจากภาษาระดับทางการมีการเปลี่ยนแปลงซ้ำ และมีรูปแบบการใช้ที่มีความเฉพาะกว่าภาษาสนทนา ซึ่งคำบุพบท “เพราะ” ได้ยึดครองหน้าที่และความหมายเชิงไวยากรณ์ดังกล่าวอยู่ จึงมีความเป็นไปได้ว่าในอนาคตคำบุพบท “ด้วย” จะสูญเสียความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘สาเหตุ’ ให้กับคำบุพบท “เพราะ”

6.2.7.3 คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” สูญเสียความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘สาเหตุ’ ให้กับคำเชื่อมอนุพากย์ “เพราะ”

คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” บอก ‘สาเหตุ’ ปรากฏใช้ครั้งแรกใน **ช่วง 2** สมัยอยุธยา – ธนบุรีเรื่อยมาจวบจนสมัยปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ขอบเขตการใช้คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” บอก ‘สาเหตุ’ ในภาษาไทยปัจจุบันนั้น มีลักษณะที่แตกต่างจากในอดีต กล่าวคือ คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” บอก ‘สาเหตุ’ มักถูกจำกัดขอบเขตให้ใช้ได้เฉพาะภาษาที่มีลักษณะเป็นทางการ ส่วนภาษาพูดหรือภาษาสนทนาโดยทั่วไปมักใช้คำเชื่อมอนุพากย์ “เพราะ” แทน ดังตัวอย่าง (22)

(22)

(22/ก.) เขาไม่มาโรงเรียน เพราะ เขาไม่สบายมาก	(ใช้ในบทสนทนาทั่วไป)
(22/ข.) เขาไม่มาโรงเรียน ด้วย เขาไม่สบายมาก	(ไม่ใช้ในบทสนทนาทั่วไป)

ในตัวอย่าง (22) จะเห็นได้ว่า ตัวอย่าง (22/ก.) ที่ปรากฏคำเชื่อมอนุพากย์ “เพราะ” เป็นตัวอย่างที่นิยมใช้มากกว่าตัวอย่าง (22/ข.) ที่ปรากฏคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงระดับความเป็นทางการแล้ว จะพบว่า ตัวอย่าง (22/ข.) มีระดับความเป็นทางการสูงกว่าตัวอย่าง (22/ก.) ซึ่งนิยมใช้ในบทสนทนาทั่วไป มูลเหตุนี้เอง ที่ทำให้คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” เริ่มสูญเสียพื้นที่ในการปรากฏความหมายเชิงไวยากรณ์บอกการก ‘สาเหตุ’ ไป ในทางตรงข้าม คำเชื่อมอนุพากย์ “เพราะ” บอก ‘สาเหตุ’ ก็เริ่มปรากฏใช้กับภาษาไทยได้ทุกระดับ ดังตัวอย่าง

(23)

(23/ก.) นาย สมัคร สุนทรเวช ถึงแก่อสัญกรรม ด้วย เป็นมะเร็งที่ขั้วต้น
(23/ข.) นาย สมัคร สุนทรเวช ถึงแก่อสัญกรรม เพราะ เป็นโรคมะเร็งที่ขั้วต้น

เมื่อพิจารณาตัวอย่าง (23) จะพบว่า ตัวอย่างดังกล่าวมีลักษณะความเป็นทางการสูง อย่างไรก็ตาม ทั้งคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” และคำเชื่อมอนุพากย์ “เพราะ” ต่างก็สามารถปรากฏในประโยคดังกล่าวได้ โดยไม่ทำให้ระดับความเป็นทางการของประโยคลดลง

ด้วยเหตุที่ คำเชื่อมอนุพากย์ “เพราะ” บอก ‘สาเหตุ’ เริ่มสามารถปรากฏได้ในรูปประโยคที่เป็นทางการนี้เอง จึงมีความเป็นไปได้ว่าในอนาคตคำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” จะสูญเสียความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘สาเหตุ’ ไป

เมื่อพิจารณาประเด็นข้างต้นแล้ว จะเห็นว่า ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” หลายความหมายมีแนวโน้มที่จะสูญหายไป ส่วนหมวดคำของคำ “ด้วย” นั้น ผู้วิจัยเห็นว่ายังคงปรากฏดั้งเดิม หรืออาจต้องใช้ระยะเวลาเวลานานมากที่หมวดคำใดหมวดคำหนึ่งของคำ “ด้วย” จะสูญไป

6.3 ข้อเสนอแนะ

หลังจากศึกษาเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ “ด้วย” แล้ว ผู้วิจัยพบว่า ยังมีประเด็นหรือหัวข้ออื่น ๆ ที่น่าสนใจ และสามารถนำไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้อีก ดังนี้

6.3.1 ศึกษาเปรียบเทียบคำ “ด้วย” กับคำอื่น ๆ ที่มีความหมายเกี่ยวข้องกัน

ในการศึกษาหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” ผู้วิจัยพบว่า คำบุพบท “ด้วย” สามารถแสดงความหมายเชิงไวยากรณ์ได้คล้ายคลึงกับคำบุพบทอื่น ๆ เช่น 1. คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ทำ’ และบอกการก ‘วิธีการ’ ได้ คำบุพบท “โดย” ก็บอกความหมายเชิงไวยากรณ์ดังกล่าวได้ 2. คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ลักษณะ’ ได้ คำบุพบท “อย่าง” ก็บอกความหมายเชิงไวยากรณ์ดังกล่าวได้ 3. คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ผู้ร่วม’, บอกการก ‘เครื่องมือ’ และบอกการก ‘สถานที่’ ได้ คำบุพบท “กับ” ก็บอกความหมายเชิงไวยากรณ์ดังกล่าวได้ 4. คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘สาเหตุ’ ได้ คำบุพบท “เพราะ” ก็บอกความหมายเชิงไวยากรณ์ดังกล่าวได้ และ 5. คำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘แหล่งเดิม’ ได้ คำบุพบท “จาก” ก็บอกความหมายเชิงไวยากรณ์ดังกล่าวได้เช่นกัน นอกจากนี้ คำเชื่อมอนุพากย์ “ด้วย” ก็ยังสามารถแสดงความหมายเชิงไวยากรณ์บอก ‘สาเหตุ’ ได้เช่นเดียวกับคำเชื่อมอนุพากย์ “เพราะ”

ผู้สนใจสามารถศึกษาเพิ่มเติมว่า คำ “ด้วย” กับคู่คำต่าง ๆ ที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์เดียวกันนี้ มีบริบทในการปรากฏเหมือนกันหรือไม่ อย่างไร เช่น คำที่ตามหลังคำบุพบท “ด้วย” บอกการก ‘ลักษณะ’ อาจเป็นคำนามหรือคำกริยาก็ได้ แต่คำที่ตามหลังคำบุพบท “อย่าง” บอกการก ‘ลักษณะ’ มักเป็นคำกริยา (เขาเดินอย่างเร็ว) เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้สนใจยังสามารถศึกษาเพิ่มเติมว่า คำ “ด้วย” กับคู่คำต่าง ๆ ที่มีความหมายเชิงไวยากรณ์เดียวกันนั้น คำใดเกิดขึ้นก่อน คำใดเกิดขึ้นหลัง รวมถึงศึกษาเรื่องการแทนที่ในหน้าที่และความหมายเชิงไวยากรณ์ระหว่างคำ “ด้วย” กับคู่คำต่าง ๆ

6.3.2 ศึกษาพัฒนาการของคำ “ด้วย” โดยเปรียบเทียบกับภาษาอื่น ๆ

การศึกษาเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ “ด้วย” นั้น เป็นการศึกษาเชิงประวัติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของคำ ผู้สนใจสามารถศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการของคำ “ด้วย” ในภาษาไทย กับพัฒนาการของคำซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับคำ “ด้วย” ในภาษาอื่น ๆ ว่ามีข้อเหมือนหรือข้อแตกต่างกันอย่างไร

6.3.3 ศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการของคำ “กับ”, “กับด้วย” และ “ด้วย”

ในช่วงสมัยสุโขทัยปรากฏหลักฐานว่ามีคำ “กับ”, “กับด้วย” และ “ด้วย” ใช้ ผู้สนใจอาจศึกษาเพิ่มเติมในแง่ความหมายและหน้าที่ของคำไวยากรณ์ทั้งสามว่าในแต่ละช่วงสมัยมีจำนวนการปรากฏใช้มากน้อยเพียงใด ศึกษาเปรียบเทียบเส้นทางพัฒนาการของคำทั้งสามว่ามีลักษณะอย่างไร รวมถึงศึกษาความหมายและหน้าที่ของคำไวยากรณ์ทั้งสามว่ามีส่วนใดเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันหรือไม่อย่างไร

6.3.4 ศึกษาพัฒนาการของคำไวยากรณ์อื่น ๆ ตามแนวทฤษฎีกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

ส่วนหนึ่งในงานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำไวยากรณ์ “ด้วย” ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน ผู้สนใจสามารถศึกษาเพิ่มเติมว่า คำไวยากรณ์อื่น ๆ เช่น กับ เพื่อ แต่ เฉพาะ กว่า เป็นต้น ทำหน้าเป็นคำไวยากรณ์มาตั้งแต่ปรากฏหลักฐานการใช้หรือไม่ พัฒนาการของหมวดคำและความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำเหล่านี้เป็นอย่างไร สอดคล้องกับทฤษฎีกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์หรือไม่ นอกจากนี้ ผู้สนใจอาจศึกษาเพิ่มเติมในแง่ที่ว่า ความหมายและหน้าที่ของคำไวยากรณ์เหล่านี้เกิดขึ้นหรือได้รับอิทธิพลมาจากภาษาในชาติใดก่อนที่จะกลายมาเป็นคำไวยากรณ์ในภาษาไทย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมศิลปากร. 2493. ตำราแบบธรรมเนียมในราชสำนักครั้งกรุงศรีอยุธยากับพระราชวิจารณ์ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช. พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์.
- กรมศิลปากร. 2502. พระราชสาส์นในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานไปยังประเทศอเมริกาและฝรั่งเศส. กรุงเทพฯ : ประมวลศิลป์.
- กรมศิลปากร. 2504. พระราชสาส์นในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกพระราชทานไปยังประเทศจีน. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- กรองกานต์ รอดพันธ์. 2555. “ถึง” : การศึกษาเชิงประวัติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา นาคสกุล (บรรณาธิการ). 2529. ภาษาและวรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กำชัย ทองหล่อ. 2547. หลักภาษาไทย. กรุงเทพฯ : อมรการพิมพ์.
- กึ่งกาญจน์ เทพกาญจนา. 2536. “พัฒนาการของแนวคิดเรื่องการก”. ภาษาและภาษาศาสตร์. ปีที่ 12, ฉบับที่ 1. หน้า 1-27. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- จรัสดาว อินทรทัศน์. 2539. กระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบทในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. 2504. ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2408 – 2411. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. 2537. ราชกิจจานุเบกษาในรัชกาลที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักราชเลขาธิการ.
- จิรัชย์ ทิรัญรัต. 2550. การศึกษาความหมายของคำว่า ‘เอา’ ในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิราพร โชติเธียรระวงศ์. 2524. การศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำสันธานในสมัยสุโขทัย อยุธยา กับสมัยปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. 2545. ไกลบ้าน (เล่ม 1-3). กรุงเทพฯ : บริษัทเจริญทัศน์ อจท. จำกัด.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. 2553. พระบรมราชาบาทในรัชกาลที่ 5. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.

- ชวนพิศ อิฐรัตน์. 2518. การใช้คำและสำนวนสมัยสุโขทัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. 2546. เรื่องประดิษฐานพระสงฆ์สยามวงศ์ในลังกาทวีป. กรุงเทพฯ : มติชน.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. 2552. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไอเดีย สแควร์.
- ดุขฎิพร ชำนิโรคนานต์. 2512. อนุพากย์ในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แดนปีช แบริดเลย์. 2416. อักขรวิธานศรีบท. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.
- ทิพากรวงศมหาโกษาธิบดี, เจ้าพระยา. 2538. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- ทิพากรวงศมหาโกษาธิบดี, เจ้าพระยา. 2552. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- เทพี จรัสจรวงเกียรติ. 2543. หน่วยเชื่อมโยงปริจเฉทภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทพี พันธุมธธา. 2529. การใช้สันธานในสมัยรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- น.ม.ส.(นามแฝง). 2514. จดหมายจางวางหรั้ว. กรุงเทพฯ : ไทยมิตรการพิมพ์.
- นราธิปประพันธ์พงศ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ และคณะ. 2508. ชุมนุมปาฐกถา. กรุงเทพฯ : องค์การการค้าของคุรุสภา.
- นรินทรเทวี, กรมหลวง. 2501. จดหมายเหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวี. พระนคร : กรมศิลปากร.
- นริศรานุกัตติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระยา. 2505. สาส์นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา และคณะ. กรุงเทพฯ : องค์การการค้าของคุรุสภา.
- นworรณ พันธุมธธา. 2525. ไวยากรณ์ไทย. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- นworรณ พันธุมธธา. 2544. คลังคำ. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- นworรณ พันธุมธธา. 2553. ไวยากรณ์ไทย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. 2530. จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3 (เล่ม 1-5). กรุงเทพฯ : หอสมุดแห่งชาติ

- นัทรชนัน เยาวพัฒน์. 2551. พัฒนาการของพหูพจน์ที่ของคำว่า “ซึ่ง” ในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทกา พหลุทธ. 2526. การศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำบุพบทในสมัยสุโขทัย อยุธยา กับสมัยปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทริยา ลำเจียกเทศ. 2539. คำไวยากรณ์ที่กลายมาจากคำนามเรียกอวัยวะและสำนวนของพืชในภาษาไทยล้านนา. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บินหลา สันกาลาศีรี. 2548. เจ้าหญิง. กรุงเทพฯ : มติชน.
- ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. 2469. จดหมายเหตุพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเสียบมณฑลฝ่ายเหนือและนครเชียงใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 5. พระนคร : กรมศิลปากร.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. 2515. การใช้ภาษาร้อยแก้วในภาษาไทยสมัยอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปาเลอกัว, ซอง-บาตีส์ต์. 2542. ศัพท์ พจนานุกรม พาสา ไท. กรุงเทพฯ : ศรุสภาลาดพร้าว.
- ปิ่นกาญจน์ วัชรปาณ. 2548. “อยาก” : การศึกษาเชิงประวัติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พ. นววรรณ (นามแฝง). 2527. การใช้ภาษา 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พลพันธ์การพิมพ์.
- พงศกร จินดาวัฒน์. 2554. ก็แพ้. กรุงเทพฯ : บริษัท กูรูฟ พับลิชชิ่ง จำกัด.
- พิมพ์ บำรุงสุข. 2515. คำหลายหน้าที่ในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพียรศิริ วงศ์วิภาณนท์. 2545. เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 3. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.
- ไพทยา มีสัตย์. 2540. การศึกษาคำช่วยหน้ากริยาที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาณุ สังขะวร. 2527. ความสัมพันธ์ทางอรรถศาสตร์ระหว่างคำนามกับคำกริยาในประโยคภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. 2504. ประมวลบทพระราชนิพนธ์ (ภาคปกิณกะส่วนที่ 2) ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. 2513. ประมวลนิทาน ร.6. กรุงเทพฯ : รุ่งวัฒนา.
- มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์. 2546. การศึกษาเชิงประวัติของคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ยาใจ ชูวิชา. 2536. ความเป็นประโยชน์ของหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยิ้ม ปั่นตยงกูร และคณะ (รวบรวม). 2443. ประชุมหมายรับสั่ง ภาคที่ 1 สมัยธนบุรี. พระนคร: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2539. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ : บริษัทอักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2550. กฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 1-2. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ราชบัณฑิตยสภา. 2476. จดหมายเหตุเรื่องทัฬหีวรรณ ครั้นรัชชกาลที่ 3 จดหมายเหตุและใบบอกในปีชวดโทศก จุลศักราช 1202 (พ.ศ. 2383). พระนคร : ราชบัณฑิตยสภา.
- ราโชทัย, หม่อม. 2461. จดหมายเหตุแลนิราศลอนดอน เรื่องราชทูตไทยไปประเทศอังกฤษในรัชกาลที่ 4. กรุงเทพฯ : ไทย.
- ราตรี แจ่มนิยม. 2546. การศึกษาคำบุพบทที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ราตรี ธีรวารุช. 2516. ลักษณะของคำไวยากรณ์ในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งอรุณ ทิมชุนหเถียร. 2545. อนิยมสรรพนามและปลุจฉาสรรพนาม : การศึกษาเชิงประวัติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัลยา วิมุกตะลพ. 2520. การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำ สำนวน และลำดับของคำในภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจิตรนัฏ ภาณุพงศ์. 2530, 2538. โครงสร้างภาษาไทย : ระบบไวยากรณ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. 2552. 100 เอกสารสำคัญ: สรรพสาระประวัติศาสตร์ไทย. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภากการพิมพ์.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร และคณะ. 2554. อันเนื่องมาแต่ พจนานุกรมคำเก่าในภาษาไทย ฉบับทะเลาะ. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภากการพิมพ์.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร และคณะ. 2555. พจนานุกรมคำเก่าในภาษาไทย ฉบับทะเลาะ. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภากการพิมพ์.
- วิภาส โปธิแพทย์. 2556. กระบวนการเกิดคำใหม่ในภาษาไทย. (เอกสารอัดสำเนา)

- วิภาส โปธิแพทย์. 2557. คำบอกผู้ร่วมและคำบอกเครื่องมือ: ความสัมพันธ์เชิงประวัติ (เอกสารอัดสำเนา)
- ศรีบูรพา (นามแฝง). 2548. ข้างหลังภาพ. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.
- สถาบันภาษาไทย, 2552. บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 1-4. กรุงเทพฯ : สกสค. ลาดพร้าว.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. 2510. ประชุมพระตำราบรมราชูทิศเพื่อกลปนาสมัยอยุธยา ภาค 1. ม.ป.พ.
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. 2530. ประวัติโกษาปานและบันทึกการเดินทางไปฝรั่งเศส. กรุงเทพฯ : บริษัท วิกตอรีเพาเวอร์พอยท์ จำกัด.
- สำนักราชเลขาธิการ. 2537. จดหมายเหตุ The Bangkok Recorder. กรุงเทพฯ : สำนักราชเลขาธิการ.
- สุจิตต์ลักษณ์ ดีผดุง และสุขุมาวดี ขำหิรัญ. 2548. รายงานการวิจัยเรื่อง “การขอร้องและการปฏิเสธคำขอร้องในภาษาไทย” สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล. (บทความวิชาการ)
- สุธาทิพย์ เหมือนใจ. 2549. การศึกษาความหมายประจำคำและความหมายทางไวยากรณ์ของคำว่า cho ‘ให้’ ในภาษาเวียดนาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมิตรา อังวัฒนกุล. 2509. คำบุพบทในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรีเนตร จรัสจรวงเกียรติ. 2551. “ยัง” : การศึกษาเชิงประวัติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรีเนตร จรัสจรวงเกียรติ. 2555. พัฒนาการของคำว่า “เป็น” ในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุโขทัยธรรมธิดา, มหาวิทยาลัย. 2533. ภาษาไทย 3 เล่ม 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิดา.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2542. ภาษาในสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2553. ชนิดของคำในภาษาไทย : การวิเคราะห์ทางวากยสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เอเอสพี.
- อิงอร สุพันธ์วัฒน์ (บรรณาธิการ). 2533. ภาษาและวรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดมสมบัติ, หลวง. 2517. จดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พระจันทร์.
- อุปกิตศิลปสาร, พระยา. 2544. หลักภาษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- อุปกิตศิลปสาร, พระยา. 2546. หลักภาษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

- _____. 2473. จดหมายเหตุระวางราชทูตลังกาและสยามครั้งกรุงศรีอยุธยา. พระนคร : ไสภณพิพรรฒธนากร.
- _____. 2476. จดหมายเหตุเรื่องทัพญวน ครั้งรัชกาลที่ 3 จดหมายเหตุและใบบอกในปีชวดโทศก จุลศักราช 1202 (พ.ศ. 2383). พระนคร : ราชบัณฑิตยสภา.
- _____. 2499. จดหมายเหตุรายวันของสมเด็จพระบรมราชปิตุลาธิบดีเจ้าฟ้ามหาจักรีบรมราช. พระนคร : โรงพิมพ์ท่าพระจันทร์.
- _____. 2513. จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2 จ.ศ.1171 – 1173. ม.ป.พ.
- _____. 2514. ประกาศของคณะปฏิวัติ. นครหลวงฯ : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี.
- _____. 2521. กฎหมายตราสามดวง. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- _____. 2527. จารึกสมัยสุโขทัย. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- _____. 2531. เอกสารการสอนชุดวิชา ภาษาไทย 3 หน่วยที่ 7-15. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. 2549. คำให้การขุนหลวงหาวัด. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. 2549. พระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ภาษาต่างประเทศ

- Anderson, J. M. 1971. The Grammar of Case. Cambridge : Cambridge University.
- Amara Bhamoraput. 1972. Final Particles in Thai. M.A. Thesis. Brown University.
- Brinton, L. J., and Traugott. E. C. 2005. Lexicalization and Language Change. New Yoek: Cambridge University.
- Bybee, J., Perkins, R., and Pagliuca, W. 1994. The evolution of grammar : Tense, aspect, and modality in the languages of the world. Chicago : Chicago University.
- Bybee, J. L. 1985. Morphology: A study of relation between meaning and form. Amsterdam : John Benjamin Publishing Company.
- Chafe, W. L. 1970. Meaning and The Structure of Language. Chicago and London : University of Chicago.

- Cooke, Joseph R. 1989. Thai Sentence Particles and other Topics. Pacific Linguistics Series A-80 paper in South-East Asia Linguistics No. 12. Department of Linguistics Research School of Pacific Studies. The Australian National University.
- Cook, W. A. 1971. "Improvement in Case Grammar 1970" In Languages and Linguistics : Working Papers, No. 2, pp. 10-22. Edited by Richard J. O'Brien. Washington, D.C. : Georgetown University.
- Eckardt, R. 2006. Meaning Change in Grammaticalization. Oxford : Oxford University.
- Fillmore, Charles J. 1968. "The Case for Case". In Universals in Linguistic Theory. New York : Holt, Rinehart and Winston.
- Fries, C. C. 1952. The structure of English : An introduction to the construction of English sentences. New York : Harcourt, Brace and World.
- Heine, B., Claudi, U., and Hünnemeyer, F. 1991. Grammaticalization: A conceptual Framework. Chicago: Chicago University.
- Heine, B., and Kuteva, T. 2002. World Lexicon of Grammaticalization. United Kingdom : Cambridge University.
- Heine, B., and Kuteva, T. 2007. The genesis of grammar. Oxford : Oxford University.
- Hoffmann, S. 2005. Grammaticalization and English Complex Preposition, A corpus-based study. New York : Routledge.
- Hopper, P. J., and Traugott, E. C. 2003. Grammaticalization (Second Edition). United Kingdom : Cambridge University.
- Lakoff, G., and Johnson, M. 1980. Metaphor We Live By. Chicago : The University of Chicago.
- Lewis, G. L. 1985. Turkish grammar. Oxford: Oxford University.
- Longacre, R. E. 1976. An Anatomy of Speech Notions. Lisse : The Peter De Ridder.
- Narrog, H., and Heine, B. 2011. The Oxford Handbook of Grammaticalization. Oxford : Oxford University.
- Norde, M. 2009. Degrammaticalization. Oxford : Oxford University.
- Noss, R. B. 1964. Thai Reference Grammar. Foreign Service Institute, Washington, D.C.
- Patcharin Peyasantiwong. 1981. A study of Final Particles in Conversation Thai. Ph.D. Dissertation. The University of Michigan.

- Pongsri Lekawatana. 1970. Verb Phrases in Thai: A study in Deep-case Relationships. Ph.D. Dissertation. The University of Michigan.
- Pranee Kullavanijaya. 1974. Transitive Verbs in Thai. Ph.D. Dissertation. University of Hawaii.
- Stolz, T., Stroh, C., and Urdze, A. 2006. On Comitatives and Related Categories: A typological Study with Special Focus on the Languages of Europe. Berlin : Mouton de Gruyter.
- Ullmann, S. 1967. The Principles of Semantics. Oxford.

ภาคผนวก

รายชื่อหนังสือที่ใช้เป็นแหล่งเก็บข้อมูลคำ “ด้วย” เพื่อใช้ในงานวิจัย

ช่วงที่ 1 สมัยสุโขทัย

พ.ศ.1835 – พ.ศ.1983

ช่วงสมัย	ชื่อเอกสาร/ชื่อเรื่อง	ปี พ.ศ. ของเอกสาร
สุโขทัย	จารึกพ่อขุนรามคำแหง	1835
สุโขทัย	จารึกวัดบางสนุก	1882
สุโขทัย	จารึกกฎหมายลักษณะโจร	1856-1976
สุโขทัย	จารึกวัดศรีชุม	1888-1910
สุโขทัย	จารึกนครชุม	1900
สุโขทัย	จารึกวัดสุมนกฎ	1912
สุโขทัย	จารึกวัดพระยี่น	1913
สุโขทัย	จารึกแผ่นตีบุกวัดมหาธาตุ	1917
สุโขทัย	จารึกบ้านางคำเยีย	1922
สุโขทัย	จารึกวัดช้างล้อม	1927
สุโขทัย	จารึกปู่ขุนจิตขุนจอต	1935
สุโขทัย	จารึกวัดอโศการาม	1942
สุโขทัย	จารึกสองแคว	1947
สุโขทัย	จารึกวัดสรศักดิ์	1960
สุโขทัย	จารึกฐานพระพุทธรูปนายทิตไส	1965
สุโขทัย	จารึกคำปู่สบถ	1901-2000
สุโขทัย	จารึกวัดหินตั้ง	1901-2000
สุโขทัย	จารึกวัดเขากบ	1901-2000
สุโขทัย	จารึกเจดีย์น้อย	1901-2000

ช่วงที่ 2 สมัยอยุธยา ถึง สมัยธนบุรี

พ.ศ.1893 – พ.ศ.2325

ช่วงสมัย	ชื่อเอกสาร/ชื่อเรื่อง	ปี พ.ศ. ของเอกสาร
อยุธยา	พระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์	2223
อยุธยา	ประวัติโกษาปานและบันทึกการเดินทางไปฝรั่งเศส	2229
อยุธยา	พระตำราบรมราชาพิศเพื่อกลัปนาสมัยสมเด็จพระเพทราชา	2242
อยุธยา	สำเนาหนังสือครั้งกรุงเก่าว่าด้วยการพระราชทานที่กลัปนา	
อยุธยา	เรื่องกลัปนาวัด จังหวัดพัทลุง	
อยุธยา	จดหมายเหตุระยะทางพระอุบลีไปลังกาทวีป	2295
อยุธยา	ตำราแบบธรรมเนียมในราชสำนักครั้งกรุงศรีอยุธยา	2322
อยุธยา	ประชุมหมายรับสั่ง ภาค 1 สมัยกรุงธนบุรี	2323

ช่วงที่ 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 ถึง รัชกาลที่ 3

พ.ศ.2325 – พ.ศ.2394

ช่วงสมัย	ชื่อเอกสาร/ชื่อเรื่อง	ปี พ.ศ. ของเอกสาร
รัชกาลที่ 1-3	จดหมายเหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวี	2310-2381
รัชกาลที่ 1-3	พระราชสาส์นในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระราชทานไปยังประเทศจีน	2329
รัชกาลที่ 1-3	กฎหมายตราสามดวง เล่ม 1-2	2347
รัชกาลที่ 1-3	จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2 จ.ศ.1171-1173	2354
รัชกาลที่ 1-3	จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3 เล่ม 1-5	2367-2373
รัชกาลที่ 1-3	จดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ	2381-2382
รัชกาลที่ 1-3	จดหมายเหตุเรื่องทัพญวน	2383
รัชกาลที่ 1-3	หนังสือจดหมายเหตุฯ THE BANGKOK RECORDER	2387-2388

ช่วงที่ 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 ถึง รัชกาลที่ 5

พ.ศ.2394 – พ.ศ.2453

ช่วงสมัย	ชื่อเอกสาร/ชื่อเรื่อง	ปี พ.ศ. ของเอกสาร
รัชกาลที่ 4-5	พระราชสาส์นในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานไปยังประเทศอเมริกาและฝรั่งเศส	2399-2410
รัชกาลที่ 4-5	ราชกิจจานุเบกษาในรัชกาลที่ 4	2401
รัชกาลที่ 4-5	ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4	2408-2411
รัชกาลที่ 4-5	พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี	2412
รัชกาลที่ 4-5	พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี	2412
รัชกาลที่ 4-5	พระบรมราโชวาทในรัชกาลที่ 5	2425
รัชกาลที่ 4-5	จดหมายเหตุรายวันของสมเด็จพระราชปิตุลาธิบดีเจ้าฟ้า มหาวชิรมนิต	2426
รัชกาลที่ 4-5	ไถลบ้าน เล่ม 1-3	2450

ช่วงที่ 5 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 ถึง รัชกาลที่ 8

พ.ศ.2453 – พ.ศ.2489

ช่วงสมัย	ชื่อเอกสาร/ชื่อเรื่อง	ปี พ.ศ. ของเอกสาร
รัชกาลที่ 6-8	คำให้การขุนหลวงหาวัด	2454
รัชกาลที่ 6-8	ประมวลบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า เจ้าอยู่หัว (ปกิณกะคดี)	2456
รัชกาลที่ 6-8	พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 ฉบับสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ	2459
รัชกาลที่ 6-8	ประมวลนิทาน ร.6	
รัชกาลที่ 6-8	จดหมายเหตุพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จเสียบมณฑลฝ่ายเหนือและนครเชียงใหม่	2469
รัชกาลที่ 6-8	จดหมายจางวางหรั้า	2478
รัชกาลที่ 6-8	สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ร.6 เล่ม 11	2479-2480
รัชกาลที่ 6-8	ชุมนุมปาฐกถา	2470-2481
รัชกาลที่ 6-8	ข้างหลังภาพ	2480

ช่วงที่ 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9

พ.ศ.2489 - ปัจจุบัน

ช่วงสมัย	ชื่อเอกสาร/ชื่อเรื่อง	ปี พ.ศ. ของเอกสาร
รัชกาลที่ 9	ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 1 ถึง ฉบับที่ 60	2514
รัชกาลที่ 9	สตรีสาร	2518
รัชกาลที่ 9	สตรีสาร	2522
รัชกาลที่ 9	ภาษาและวรรณคดีไทย	2529
รัชกาลที่ 9	ภาษาและวรรณคดีไทย	2533
รัชกาลที่ 9	สตรีสาร	2538
รัชกาลที่ 9	เจ้าหญิง	2548
รัชกาลที่ 9	กึ่งฟ้า	2554

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายณพัทธ์ เสน่ห์ เกิดเมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2528 ที่จังหวัดภูเก็ต สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (ศึกษาศาสตร์) เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง จากภาควิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในปีการศึกษา 2552 และเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย ที่ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2553 หลังจากนั้น ได้รับทุนอุดหนุนการศึกษา (TA) ในปีการศึกษา 2554 ได้รับทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิต จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2556 ได้รับทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์ จากมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ประจำปี 2556 และได้รับทุนผู้ช่วยวิจัย ในปีการศึกษา 2557